

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MEHMET BEHÇET YAZAR'IN HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

**HAZIRLAYAN
TANER TUNÇ**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. H. HARİKA DURGUN**

**MANİSA
2014**

ÖZET

Mehmet Behçet Yazar, 1890'da doğmuştur. Halep ve Selanik'te İlk ve Ortaöğrenimini tamamlamış, İstanbul'da hukuk okumuştur. *Hanımlara Mahsus Gazete, Servet-i Fünun, Resimli İstanbul, Resimli Kitap, Şehbal, Tasvir-i Efkar, Musavver Muhit, Âşiyân, Mehâsin, Şiir ve Tefekkür, Tanin, Şair, Kanad, Nedim, Açıköz, Gençlik, Anadolu Duygusu, Sebilürreşad, Anavatan Mecmuası, İctihad, Türk Tarih Encümeni Mecmuası, Yedigün ve Yücel* gibi dönemin pek çok süreli yayınında yazılar ve şiirler kaleme almıştır. Fecr-i Âti topluluğunun en genç üyelerinden biri olan Mehmet Behçet, Beyrut, Kastamonu, Ankara ve İstanbul'da öğretmenlik, müdürlük gibi memuriyetlerde bulunmuştur. 1980 yılında İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.

İlk şiirini 1908 yılında yayınlayan Mehmet Behçet, 1911'de ilk kitabı olan *Erganun*'u 1938'de ikinci ve son şiir kitabı *Yumak*'ı yayınlamıştır. Bu eserlerin dışında Mehmet Behçet'in yayınlanmamış *Mahûf Uçurumlar* isimli manzum-mensur karışık bir eseri, *Çile* ve *Kutu Kapakları* isimli şiir kitapları vardır. Bu eserlerinde aşk ve kadın/sevgili, tabiat, toplum, din, hikmet gibi konuları işlemiş, toplumsal ve siyasal hayata ilişkin şiirler de yazmıştır.

Mehmet Behçet'in şiir türünün yanında mensur şiir ve fantezi tarzında kaleme aldığı parçaları da bulunmaktadır. Bu parçalarını 1925'de yayınladığı *Buhurdan* ve yayınlanmamış *Mahûf Uçurumlar* isimli eserlerinde toplamıştır. Mehmet Behçet, mensur şiir ve fantezilerinde aşk, tabiat, metafizik ve toplum konularına yer vermiş, hayat ve kendi "ben"ine ilişkin parçalar kaleme almıştır. Bu eserlerinin yanında şairin dönemin süreli yayınlarında yayınlanmış şiir, mensur şiir ve fantezileri vardır.

Mehmet Behçet'in şiir, mensur şiir ve fantezi gibi edebi türlerin dışında edebiyat, kültür, dil, siyaset, sosyal ve eğitim konuları üzerine kaleme aldığı eserleri ve dönemin süreli yayınlarında yayınlanmış yazıları bulunmaktadır.

Sonuç olarak Mehmet Behçet Yazar, hem edebî eserleri hem de bu eserler dışında kaleme aldığı yazıları ve eserleri ile edebiyat tarihimiz içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Behçet Yazar, Şiir, Mensur Şiir, Fantezi.

ABSTRACT

Mehmet Behçet Yazar was born in 1890. He received his primary and secondary education in Aleppo and Salonica, and studied law in Istanbul. He wrote essays and composed poems for various periodicals of his time, such as *Hanımlara Mahsus Gazete*, *Servet-i Fünun*, *Resimli İstanbul*, *Resimli Kitap*, *Şehbal*, *Tasvir-i Efkâr*, *Musavver Muhit*, *Âşiyân*, *Mehâsin*, *Şiir ve Tefekkür*, *Tanin*, *Şair*, *Kanad*, *Nedim*, *Açıksöz*, *Gençlik*, *Anadolu Duygusu*, *Sebilürreşad*, *Anavatan Mecmuası*, *İctihad*, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, *Yedigün*, and *Yücel*. Being one of the youngest member of Fecr-i Atı, Mehmet Behçet served as a teacher and later as a principal in Beyrut, Kastamonu, Ankara, and İstanbul. He died in 1980 in Istanbul.

Mehmet Behçet, who published his first poem in 1908, published his first book, *Erganun*, in 1911, and his second and last poetry book, *Yumak*, in 1938. Apart from these works, there are also other works of him, which never published: *Mahûf Uçurumlar* (a prose poetry and poetry book), *Çile* and *Kutu Kapakları* (poetry books). He dealt with different issues in these works such as love and women/lover, nature, society, religion, mystery and also wrote poems about social and political life.

In addition to poetry, there are other kinds of works for him, such as prose poem and "fantasy," as well. He brought together these works in his books, *Buhurdan*, published in 1925, and *Mahûf Uçurumlar*. Mehmet Behçet gave place to the themes of love, nature, metaphysics, society and wrote pieces concerning life and his "self" in his prose poetry and fantasies. There are also poems, prose poems, and "fantasies" belonging to him, which published in the periodicals of his time.

Apart from literary works such as poetry, prose poetry, and "fantasy", he has so many works and writings, published in periodicals of his time, dealing with literature, culture, language, politics, social and educational matters as well.

In conclusion, it can be said that Mehmet Behçet Yazar has an important position in our history of literature both thanks to his literary works and his non-literary writings.

Keywords: Mehmet Behçet Yazar, Poetry, Prose Poetry, Fantasy.

Yüksek Lisans olarak sunduğum “Mehmet Behçet Yazar’ın Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardımabaşvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

27.06.2014

Taner TUNÇ

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 06.06.2014 tarih ve 13/15 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 24. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Taner TUNÇ'un "Mehmet Behçet Yazar'ın Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme" konulu tezi incelenmiş ve aday 17.06.2014 tarihinde saat 10.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90.. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerinin sorduğu sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☒	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☒
DÜZELTME yapılmasına	* ☐	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☐
RED edilmesine	** ☐	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

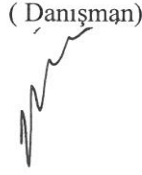
** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Harika DURGUN
(Danışman)

ÜYE

Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Özlem NEMUTLU

Evet Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir

Tez, mutlaka basılmalıdır

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10044443
Yazar Adı / Soyadı	TANER TUNÇ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 60493120746
Telefon	5555964207
E-Posta	tanertunc87@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	MEHMET BEHÇET YAZAR'IN HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Tezin Tercümesi	A RESEARCH ABOUT THE LIFE AND THE LITERARY WORKS OF MEHMET BEHÇET YAZAR
Konu	Türk Dili ve Edebiyatı = Turkish Language and Literature
Üniversite	Celal Bayar Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	196
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. HATİCE HARİKA DURGUN 21023445258
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 12.07.2017 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum. NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

12.07.2014

İmza:

ÖNSÖZ

Edebiyat sahasına Fecr-i Âti topluluğu ile giriş yapan Mehmet Behçet Yazar, topluluğun önemli şairleri arasında yerini alır. Edebi hayatına şiirle başlayan, daha sonra mensur şiir ve fantezi tarzında da eserler yazan şair, kırk yılı bulan (1908-1948) bir yazı hayatına sahiptir. Bu süre zarfında şiir, mensur şiir ve fantezi tarzında kaleme aldığı edebi eserlerinin yanı sıra edebiyat, toplum, kültür, siyaset ve eğitim konularına ilişkin eserleri, gazete ve dergilerde yayınlanan yazıları bulunmaktadır.

Mehmet Behçet Yazar'ın hayatı ve eserleri üzerine çalışmamızın sebebi, onun şair, yazar, öğretmen, araştırmacı gibi pek çok işi bir arada yürütebilen çok yönlü bir insan olmasıdır. Buna rağmen Mehmet Behçet Yazar'la ilgili ciddi ve ilmî bir çalışmanın yapılmamıştır.¹ Çeşitli ansiklopedilerde, edebiyat tarihlerinde, ansiklopedik sözlük ve antolojilerde verilen bilgilerin çoğu birbirinin tekrarı niteliğindedir. Bizim bu çalışmadaki amacımız Mehmet Behçet Yazar ve eserleri hakkında doğru bilgilere dayanan kapsamlı bir inceleme ile bu boşluğu doldurmaktır.

Üç ana bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde yazarın hayatı ve yazı faaliyetini ele aldık. Yazarla ilgili bilgilerin sadece sözlük, ansiklopedi, edebiyat tarihi gibi genel kaynaklarda yer alan özet mahiyetindeki bilgilerden ibaret olması, detaya inen müstakil çalışmaların yokluğu bu çalışmayı yaparken pek çok açıdan işimizi zorlaştırdı. Bununla birlikte yaptığımız araştırmalar neticesinde de herhangi bir yakınına ulaşamadık. Bu sebeple ayrıntılı bir kaynak çalışması yapıp yazarın Emekli Sandığı Arşiv Müdürlüğü'ndeki dosyasına ulaşarak yazarın hayatı ve yazı faaliyetine ilişkin olabildiğince doğru ve kapsamlı bilgiler vermeye çalıştık.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Mehmet Behçet'in edebi eserlerini inceledik. Bu başlık altında yazarın şiir, mensur şiir, fantezi ve bir hikâyeden oluşan edebi eserlerini ele aldık. Şiir alt başlığında yazarın iki yayınlanmış, iki yayınlanmamış eserini ve süreli yayınlardaki şiirlerini muhteva ve şekil (nazım biçimi, vezin) özellikleri bakımından inceledik. Mensur şiir ve fantezi alt başlığında biri yayınlanmış biri yayınlanmamış iki eseri ile süreli yayınlarda yayınlanmış parçalarını konuları

¹ Mehmet Behçet hakkında bilgi veren derli toplu üç kaynak bulunmaktadır. Bunlardan ilki Sadettin Nüzhet Ergun'un *Türk Şairleri* C.2 isimli antolojisi, Rıfat Necdet Evrimer'in *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid* kitabı ve Ali Birinci'nin, "Mehmet Behçet Yazar" başlıklı kısa makalesidir. Bu çalışmalarda yazarın hayatına ilişkin bilgiler verilmiş, eserleri incelenmemiştir.

bakımından değerlendirdik. Hikâye alt başlığında ise Mehmet Behçet'in ulaşabildiğimiz bir hikâyesini ele aldık.

Üçüncü bölümde yazarın doğrudan doğruya edebî olmayan eserlerini ve süreli yayınlarda yayınlanmış yazılarını konuları bakımından sınıflandırdık. Bu eserleri ve yazıları edebiyata dair eserler; kültür ve dile dair yazılar ve eserler; siyasî ve sosyal yazılar; eğitimle ilgili yazılar şeklinde sırasıyla alt başlıklara ayırarak değerlendirdik.

Çalışmanın sonuç kısmında Mehmet Behçet'in hayatı ve eserlerine ilişkin elde ettiğimiz neticeler üzerinden genel bir değerlendirmeye gittik.

Çalışmamızın sonunda yer alan Bibliyografya iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Mehmet Behçet yazarın yayınlanmış ve yayınlanmamış kitaplarının ve süreli yayınlardaki yazılarının ayrıntılı künyelerini verdik. Mehmet Behçet Yazar'ın eserlerinde kullandığı müstear isimleri olduğu gibi belirttik.² İkinci kısımda ise çalışmamız sırasında yararlandığımız kaynakları kitaplar ve makaleler alt başlıklarıyla gösterdik.

Çalışmamda kütüphanesinden ve tavsiyelerinden faydalandığım Sayın Hocam Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK'e yardımlarından ötürü teşekkür ediyorum. Çalışmama ilişkin düşüncelerimi sabırla dinleyen arkadaşım Sinem KÜÇÜKAĞAOĞLU'na katkılarından dolayı müteşekkirim. Bu uzun ve yorucu çalışmayı her aşamasında inceleyen, yardımlarını ve yakın ilgisini gördüğüm, tenkit ve tavsiyelerinden faydalandığım değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. H. Harika DURGUN'a desteklerinden ötürü şükranlarımı sunuyorum. Çalışmam sırasında gösterdikleri sabır ve sonsuz destek için aileme minnettarım.

Taner TUNÇ

Haziran 2014.

² Mehmet Behçet, gerek bazı basılmamış eserlerinde gerek süreli yayınlardaki bazı yazılarında birbirinden farklı müstear isimler kullanmıştır. Eserleri “Mehmet Behçet” ve “Mehmet Behçet Yazar” isimleri ile kaleme alan yazar, *Kutu Kapakları* adlı basılmamış kitabında “Lâedri” imzasını kullanır. Bununla birlikte süreli yayınlardaki yazılarında, “Mehmet Behçet”, “M. Behçet”, “Nidâ”, “M.B.”, “Muallim Mehmet Behçet” imzalarının yanında kendisine ait olduğunu düşündüğümüz imzasız yazıları da bulunmaktadır. Tahsin Yıldırım *Edebiyatımızda Müstear İsimler* adlı eserinde Mehmet Behçet'in “Geda” imzasını kullandığını söylemiştir. Bu bilgi hiçbir kaynak gösterilmeden verilmiştir. Yapmış olduğumuz araştırmalarımızda bu bilgiyi teyit edecek herhangi bir bulguya rastlamadık. Bkz. Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2006, s. 427.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
I. BÖLÜM.....	1
MEHMET BEHÇET'İN HAYATI VE YAZI FAALİYETİ.....	1
1.1. Doğumu, Aile Çevresi ve Evliliği	1
1.2. Eğitim Hayatı ve Yetiştirilmesi	3
1.3. Meslek Hayatı.....	6
1.4. Yazı Hayatı	10
1.4.1. II. Meşrutiyet Yılları.....	11
1.4.2. Cumhuriyet Yılları.....	19
1.5. Rahatsızlığı ve Ölümü.....	21
II. BÖLÜM	24
EDEBÎ ESERLERİ	24
2.1. ŞİİR	24
2.1.1. MUHTEVA.....	26
2.1.1.1. Aşk ve Kadın/Sevgili	26
2.1.1.2. Tabiat	43
2.1.1.3. Toplum	59
2.1.1.4. Din	65
2.1.1.4.1. Dinî Unsurları ve Şahsiyetleri Barındıran Şiirler	65
2.1.1.4.2. Tasavvuf	68
2.1.1.5. Sanat.....	72
2.1.1.6. Hikemî Şiirler	74

2.1.1.6.1. Şairin Kendi “Ben”ine İlişkin Şiirler.....	75
2.1.1.6.2. Hayat, İnsanlık ve Zaman.....	77
2.1.1.6.3. Ölüm	80
2.1.1.7. Toplumsal ve Siyasal Hayatla İlgili Şiirler	82
2.1.1.7.1. Devlet Yönetimi ve Devlet Adamları	83
2.1.1.7.2. Eğitim Kurumu ve Memurları	96
2.1.1.7.3. Toplum.....	102
2.1.1.7.4. Edebiyatçılar	104
2.1.1.8. Diğer Şiirler	106
2.1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	107
2.1.2.1. Nazım Biçimi.....	107
2.1.2.1.1. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri	107
2.1.2.1.2. Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri.....	109
2.1.2.1.3. Halk Şiiri Nazım Biçimleri.....	111
2.1.2.2. Vezin	113
2.1.2.2.1. Aruz	113
2.1.2.2.2. Hece.....	117
2.2. MENSUR ŞİİRLER VE FANTEZİLER	119
2.2.1. Aşk ve Kadın/Sevgili	120
2.2.2. Tabiat	129
2.2.3. Toplum	133
2.2.4. Metafizik (Varlık/Yokluk).....	134
2.2.5. Şairin Hayata ve Kendi “Ben”ine İlişkin Parçaları.....	136
2.2.6. Diğer Mensur Şiir ve Fanteziler.....	138
2.3. HİKÂYE	140
III. BÖLÜM.....	142
DİĞER ESERLERİ	142
3.1. Edebiyata Dair Eserler	142
3.1.1. “Genç Şairlerimiz ve Eserleri”	142
3.1.2. “Genç Romancılarımız ve Eserleri”	145
3.1.3. “Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı”	149

3.1.4. “Edebiyatçılar Âlemi”	151
3.2. Kültür ve Dile Dair Yazılar ve Eserler.....	154
3.3. Siyasî ve Sosyal Yazılar	161
3.4. Eğitimle İlgili Yazılar.....	166
SONUÇ.....	169
BİBLİYOGRAFYA	173
Mehmet Behçet Yazar.....	173
- Yayınlanmış ve Yayınlanmamış Kitaplar.....	173
- Dergi ve Gazete Yazıları.....	174
Yararlanılan Kaynaklar	181
- Kitaplar	181
- Makaleler	183

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri

Age. : Adı geçen eser

Agm. : Adı geçen makale

Bkz.:Bakınız

C. :Cilt

E.D: Eşit Düzenli

Haz. : Hazırlayan

İ.T.Ü. :İstanbul Teknik Üniversitesi

M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı

Nr. :Numara

S. : Sayı

s. :Sayfa

T.D.K.: Türk Dil Kurumu

I. BÖLÜM

MEHMET BEHÇET'İN HAYATI VE YAZI FAALİYETİ

1.1.Doğumu, Aile Çevresi ve Evliliği

Mehmet Behçet, Rumî 1306–Miladî 1890'da Halep'te dünyaya gelmiştir.³ Babası Halep Bidâyet Mahkemesi başkâtibi Mehmet Beşir Efendi'dir. Annesi ise Üsküdarlı Dayıoğlu namıyla bilinen rüsûmat (Gümrük İdaresi) muhasebecisi Rıza Efendi'nin kızı Emine Maide Hanım'dır. Rıfat Necdet Evrimer, ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in baba tarafından aile şeceresini şu şekilde sıralar:

Baba tarafından aile erkeklerinin hemen hepsi türlü resmî memurluklarda bulunmuştur. Şairin büyük babası, Halep rüsûmat başkâtibi Yahya Efendi'dir. Onun

³ Edebiyat tarihlerinde ve ansiklopedilerde Mehmet Behçet Yazar'ın doğum tarihi 1890 (Rumi 1306) olarak gösterilmiştir:

- Ali Birinci, "Mehmet Behçet Yazar", *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*(Haz. Mustafa Everdi), 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999, s. 7. Araştırmacı Mehmet Behçet'in hal tercümesi için M.E. B.'deki dosyasını (Nu.348) esas aldığı belirtilmiştir.

- Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1961 s. 5. Evrimer, bu çalışmasını Mehmet Behçet hayatta iken yapmıştır. Kitaptaki bilgileri bizzat Mehmet Behçet'ten aldığı açıktır.

- Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 776.

- Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 1098.

- Seyit Kemal Karaalioğlu, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3 Cumhuriyet Edebiyatı*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1980, s. 489.

- Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul, 2007 s. 452.

- *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, Cilt II, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 904.

- Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953, s. 575. Bu eserin 1986 yılındaki baskısında Mehmet Behçet'in doğum tarihi 1888 olarak verilmiştir. Bkz: Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 649.

- *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, c. 8, Dergâh Yayınları, s. 569.

- İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlü 'ş-Şuarâ)*, (Haz. Müjgan Cunbur), Cilt I, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. 269. Bu çalışmada Mehmet Behçet'in doğum tarihi hicri takvime göre çevrilmiş, 1806 (1888-1889) olarak verilmiştir.

Mehmet Behçet'in Emekli Sandığı Arşivi'ndeki 89173003 numaralı emeklilik sicil dosyasında doğum tarihi bazı belgelerde 1303; bazılarında 1305 (1889) olarak verilmiştir. Ali Birinci ve Rıfat Necdet Evrimer'in ilgili çalışmalarının yanında Mehmet Behçet'in hayatta iken basılan *Beyrut Vilâyeti Cenup Kısmı* kitabında yer alan biyografisinde doğum tarihi hakkında şu bilgi yer almaktadır: "Mehmet Behçet Bey (1308) sene-yi hicriyesine müsâdef (1306) sene-yi maliyesinde Haleb'de tevellüd eylemiştir." Bkz: Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -I- Cenup Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333 – 1335 (1917 - 1919), 456 s. Bu bilgiler neticesinde çalışmamızda Mehmet Behçet Yazar'ın doğum tarihini Rumî 1306 – Miladî 1890 olarak almayı uygun gördük.

*babası, İsmet Paşa'nın Halep valiliği zamanında Birecik, Bulanık ve İdlip kaymakamlıklarında ve Urfa Mutasarrıfı bulunan Ahmet Efendi, Ahmet Efendi'nin babası da vali Ahmet Hurşid Paşa'nın kâtipliğini yapan Yahya Efendi'dir. Onun babası Sultan Mahmud-ı Adlî'nin hocası Molla Ahmed, onun babası Molla Yusuf, onun babası Molla Abdurrahman ve onun babası Molla Ata'dır. Molla Ata, Halep ile Antakya arasında Ermenaz kasabasından Haleb'e göç ederek orada tavattun etmiş, tedrisle meşgul olmuştur. Orada medresesi ve camii vardır.*⁴

Görüldüğü üzere baba tarafından eğitilmiş bir aileden gelen Mehmet Behçet, önceleri “Mollaoğulları”, sonra “Katipzâde”; Cumhuriyet’le birlikte 1934’de “Yazar” soyadını kullanmıştır.⁵ Mehmet Behçet’in kardeşi Vedat Kâtipzâde de Bağdat’ta Kral Faysal’ın hususî tabîbliğini yapmıştır.⁶

Mehmet Behçet Yazar, üç kere evlenir.⁷ Bu evliliklerinden ilkini Selânik mektupçusu Seyyafzâde Arif Bey’in kızı Fatma Dilara Hanım’la (ö. 1917) yapar. Bu evliliğinden Mülhime adında bir kızı⁸ ve Hatif isminde bir oğlu⁹ dünyaya gelir. Birinci eşinin ölümü üzerine Kastamonu Nafia Müdürü Necati Bey’in kızı Beyhan Hanım’la (ö. 1929) evlenen Mehmet Behçet’in bu evliliğinden Nihat Behçet¹⁰ isminde bir oğlu daha olur. İkinci eşi Beyhan Hanım’ı da kaybeden Mehmet Behçet, üçüncü ve son evliliğini Erenköy Kız Lisesi Matematik öğretmenlerinden Müberra Hanım’la (d. 1900–ö.1956)

⁴ Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 5.

⁵ “Yazar” soyadı için bkz. İbnü’l-Emin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlû’ş-Şuarâ)*, Cilt I, s. 271.

⁶ Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 7.

⁷ Bu konuya ilişkin bilgiler Mehmet Behçet Yazar’ın 89173003 numaralı emeklilik sicil dosyasına ve Ali Birinci’nin ilgili makalesine istinaden verilmiştir. Bkz: Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 8.

Bu iki kaynağın dışında Mehmet Behçet’in çocukları hakkında şu internet sitelerinden istifade edilmiştir:
- Mülhime İnce için bkz. “Türkiye Mühendislik Haberleri/Kasım – Aralık 1978”, <http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/3333.pdf>, (06 Şubat 2014).

- Ender Yazar Özden için bkz. “İTÜ/İnşaat Fakültesi - İnşaat Mühendisliği Bölümü – Personel – Emekli Öğretim Üyeleri”, <http://insmuh.itu.edu.tr/Icerik.aspx?sid=11675>, (06 Şubat 2014).

⁸ Mülhime İnce, 1 Mart 1329’da (14 Mart 1913) İstanbul Kadıköy’de dünyaya gelmiştir. İlk, Orta ve Lise Öğrenimini Erenköy Kız Lisesi’nde yaptıktan sonra 1938’de Yüksek Mühendis Mektebinden mezun olmuştur. 1938 - 1978 yılları arasında İSKİ’de çalışmış olan Mülhime Hanım, Türkiye’nin dördüncü su mühendisidir. Eşi yüksek mühendis ve müteahhit olan Fahir İnce’dir.

⁹ Hatif Yazar, 1331 (1915 - 1916) yılında doğmuştur. Galatasaray mezunu olup, Türkiye İş Bankası’nda müdür olarak çalışmıştır.

¹⁰ Nihat Behçet Yazar, 29 Eylül 1926’da Kadıköy’de dünyaya gelmiştir. Elektronik mühendisi olan Nihat Yazar 1996 yılında ABD’de yaşamını yitirmiştir.

yapar. Bu evliliğinden İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapmış olan kızı Ender¹¹ dünyaya gelir.

1.2.Eğitim Hayatı ve Yetiştirilmesi

Mehmet Behçet, ilkokulu 1896-1899 (1312-1315) tarihleri arasında Halep'teki Fevziye Mekteb-i İptidaisi'nde okumuştur. Bu okulu bitirdikten sonra Halep İdadisi'ne devam etmiş ve 1903'te buradan mezun olmuştur. Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in ilk edebî zevkini Halep İdadisi'nde aldığını belirtir:¹²

Halep İdadisi, o tarihlerde kuvvetli öğretmenlerle teçhiz ve takviye edilmişti. Mehmet Behçet, ilk edebî zevkini bu okuldan almış, okulun müsamerelerinde faal bir rol oynamış ve bir mükâfat tevzii merasiminde Muallim Naci'nin "Kuzu" manzumesini okuyarak takdir kazanmıştır.

Mehmet Behçet, Halep İdadisi'nde tahsiline devam ederken babasının 1903 (1319) yılında istinaf mahkemesi başkâtibi olarak Selanik'e tayini çıkar. Bu sebeple Selanik'e giden Mehmet Behçet, üç sene Selanik İdadisi'nde okur ve idadiden aliyyülâlâ derecesi ile mezun olur (14 Temmuz 1906).¹³Mehmet Behçet'in Halep İdadisi'nde öğrenciyken başlayan edebiyata olan ilgisi Selanik'te oldukça artar. Bu hususta Selanik İdadisi'ndeki öğretmenlerinin etkisi büyüktür.¹⁴

O devirde bu idadi, değerli öğretmenlerin ve bu meyanda Muallim Cudi, Kazım Nami ve Muslihiddin Âdil Beylerin terbiyevî ve tedrisi nezareti altında idi. Selanik merkezî, aydın ve uyanıkların hakiki bir faaliyet merkezi halinde bulunuyordu.

Mehmet Behçet Selanik'te idadi öğrencisi iken edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahip olan *Çocuk Bahçesi* dergisi çıkmaktadır. Bu dergiyi yakından takip eden Mehmet Behçet'in, kendisi gibi idadide okuyan ve edebiyata ilgi duyan bir arkadaş muhiti oluşur. Bunların arasında Ali Canip, İbrahim Necmi, Süleyman Şevket ve İbrahim Fazıl vardır. Selanik'te kendini bir edebiyat muhiti içerisinde bulan Mehmet Behçet, bu yıllarda şiir yazmaya da başlar. Bu durumu Reşat Feyzi'nin "Fecriâti Nasıl

¹¹ Ender Yazar Özden, 22 Mayıs 1932'de Kadıköy'de dünyaya gelmiştir. İTÜ. İnşaat Mühendisliği bölümünde öğretim üyeliği yapmış ve 1980 yılında yaşamını yitirmiştir.

¹²Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 6.

¹³Ali Birinci, "Mehmet Behçet Yazar", *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 7. Araştırmalarımızda Mehmet Behçet'in Vedat Kâtipzâde dışında başka kardeşinin olup olmadığına dair bir bilgiye ulaşamadık.

¹⁴Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 6.

Bir Teşekküldü?” isimli seri yazısında ismi verilmeyen bir Fecr-i Âti şairi şöyle anlatır:¹⁵

Selanikte olanlardan İbrahim Necmi, Mehmet Behçet, Ali Canip, Süleyman Şevket ve diğer bazı arkadaşlar vardı. Hepimiz 15 kadar gençtik. Daha mektep sıralarında, küçük birer talebe idik. Fakat edebiyata merak ve iştihak o kadar genç yaşta başlamıştı ki 14 yaşında şiire başlamış olanlarımız vardı. Mehmet Behçet, Tahsin Nahit 14 yaşında iken çok güzel şiirler yazıyorlardı.

Mehmet Behçet, okul dışında ise Selanik’te edebiyatla ilgilenen Âkil Koyuncu ve Rasim Haşmet ile arkadaş olur. 1906 yılında Selanik İdadisi’nden mezun olan Mehmet Behçet, hukuk tahsili için İstanbul’a gelir¹⁶ ve Darülfünun Hukuk Fakültesi imtihanlarını kazanarak tahsiline başlar. Üniversite eğitimi için İstanbul’a gelen Mehmet Behçet, kendini burada zengin bir şiir ve edebiyat ortamı içinde bulur. Fuat Köprülü, İbrahim Alaattin Gövsa, Tahsin Nahit ve Ziya Şakir ile tanışması yine bu döneme tesadüf eder:¹⁷

Selanik’ten aynı maksatla gelen eski arkadaşları ile münasebeti devam ettiren şair, Hukuk’ta Köprülüzade Fuat, İbrahim Alâettin, Tahsin Nahid ve Ziya Şakir Beyler gibi edebiyat müntesipleri ile de tanışmıştır. İstanbul’da anneannesinin yanında oturan Mehmet Behçet, evin Kadıköy’e nakli üzerine orada tıbbiyeli gençlerden Ali Süha ve Cemil Süleyman Beylerle ayrıca dost olmuştur.

Edebiyata oldukça bağlı bu gençler, daha mektep sıralarında her fırsatta bir araya gelerek edebiyat özellikle şiir ve sanat üzerine konuşmalar yaparlar. Bu toplantılar ilk olarak Hukuk Fakültesi’nin bahçesinde bulunan “Çamdibi”nde gerçekleşir. “Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?” başlıklı yazıda Çamdibi ve toplantıya katılan isimler hakkında şu bilgiler verilir:¹⁸

“1322–1324 senelerinde toplantı yerimiz meşhur Çamdibi idi. O zamanlar birçok arkadaş Mekteb-i Hukuka devam ediyorduk. Hukuk mektebi o tarihlerde

¹⁵ Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?”, *Resimli Uyanış Servet-iFünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1179-94, İstanbul, 18 Eylül 1930, s. 234.

¹⁶ Rıza Filizok, ilgili çalışmasında 1906 yılında Selanik İdadisinde öğrenci olan Ali Canip’in aralarında Mehmet Behçet’in de olduğu arkadaşlarıyla İstanbul’a gittiklerini belirtir. “*Ali Canip, 1906’da Selanik’te İdadinin son sınıfında öğrenci iken Behçet (Yazar) ve diğer arkadaşlarıyla birlikte bir vapurla İstanbul’a gider*”. Bkz: Rıza Filizok, *Ali Canip’in Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 2001, s. 21.

¹⁷ Rıfat Necdet Evrim, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 6.

¹⁸ Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?”, *Resimli Uyanış Servet-iFünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1775-90, İstanbul, 21 Ağustos 1930, s. 184.

Cıgaloğlunda bulunuyordu. Demir parmaklıklı muntazam bir bahçe ile çevrilmiş yeni bir bina idi. (Burası şimdi İstanbul kız orta mektebidir.) Büyük demir kapıdan girince güzel ve muhteşem bir çam ağacı görülür. O zaman bu bahçe çok muntazam, zarif ve yeşil bir yuva halinde idi. Şimdi o çam da artık ihtiyarlamış, rengi solmuş... Koyu gölgelerle çam dibi o zamanın sanatkârlarının toplandığı yerdir. Burada konuşulur, şiirler okunurdu. O vakit Mekteb-i Hukuka devam eden gençler meyanında İbrahim Necmi, İbrahim Alâettin, Mehmet Behçet, Tahsin Nahit, Köprülü zade Fuat, Mustafa Namık, Rasim Haşmet (öldü), Sadrettin Celâl, Ziya Şakir, Rifat vardır.

Daha sonra Fecr-i Âti adı altında resmen toplanacak gençler arasındaki ilk bağlar, işte bu yeşil bahçede, Çamdibi'nde atılır. Uzun süre birbirlerine dostluk eden, benzer his dünyasına sahip bu gençler, Fecr-i Âti'yi meydana getireceklerdir. Bu gençler, mektep sıralarında iken Çamdibi dışında Tahsin Nahit'in evinde ve Gayret Kütüphanesi'nde toplanıp edebiyat, sanat ve ilim üzerine tartışmalar yaparlardı:¹⁹

(...) Sonradan Fecr-i Âti topluluğunda kuvvetli bir şair olarak kendini tanıtan Tahsin Nahid, Galatasaray Sultanisinden mezun olduktan sonra Hukuka devama başlamıştı. Hali vakti yerinde olan bir ailenin çocuğu idi. Kışın Cağaloğlu'nda, yazları Haydarpaşa Çayırına bakan bir evde otururdu. İleride Fecr-i Âti topluluğunu kuracak olan gençler, zaman zaman Tahsin Nahid'in evinde toplanır edebî ve ilmî münakaşalar yaparlardı.

Tahsin Nahit'in evinde toplanma konusu, Reşat Feyzi'nin yazısında ise şu şekilde yer almıştır:²⁰

Onun evi de ayrı bir toplantı yeri idi... Bilhassa kışın fena havalarda, mektepten kaçarak orada toplandığımız çok olurdu. Önünden geçerken, pencere camına vurarak bizi ayarttığı eksik değildi... Ve sanki sözleşmiş gibi... Birkaç dakika içinde hepimiz onun evinde toplanmış olurduk. Bu evde toplandığımız sıralar gene 1322 ortaları idi.

Görüldüğü üzere bir araya geldikleri her yeri edebiyat, şiir, sanat ve ilim muhitine dönüştüren bu gençler, Çamdibi ve "Tahsin Nahit'in evi" dışında bir başka mekânda daha bir araya gelirler: Gayret Kütüphanesi.²¹

¹⁹ Rifat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 6.

²⁰ Reşat Feyzi, "Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?", *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1781-96, İstanbul, 2 Teşrinievvel 1930, s. 286.

²¹ Reşat Feyzi, "Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?", *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1783-98, İstanbul, 16 Teşrinievvel 1930, s. 314.

Size bugün, gayet enteresan bir toplantı yeri daha söyleyeyim ki senelerden sonra orası gene çok zaman uğrayıp, oturduğum, eski günleri hatırladığım bir kitapçı dükkânıdır. (...)

Gayret Kütüphanesinde toplanıp da kitap okuyan, sohbet edenler arasında Uzun Rifat, Rasim Haşmet, Mehmet Behçet, Abdülhak Hayri, Tahsin Nahit ve birkaç arkadaş daha vardı. Burada oturmak ayrı bir zevkti. İçeri doğru uzayan kütüphanenin, boş ve dar muhitinde, tavana kadar dört bir taraf cilt cilt kitap dolu olduğu halde saatlerin, burada nasıl geçtiğini fark etmezdik bile...

Selanik'ten İstanbul'a hukuk tahsili için gelen Mehmet Behçet, eğitimi sırasında kendisini edebiyat ve sanat alanında zengin bir ortamda bulmuş, 24 Şubat 1910'da Fecr-i Âti topluluğu'na katılmıştır. Bu esnada İstanbul Darülfünun'unda eğitimine devam etmiş, 28 Temmuz 1910'da eğitimini "aliyyülâlâ" derecesiyle tamamlamıştır.²²

1.3.Meslek Hayatı

Mehmet Behçet Yazar, meslek hayatına ilk adımlarını 1907'de Hukuk Fakültesi'ne devam ederken atmış, "Orman ve Maâdin ve Ziraat Nezâreti Hukuk Müşavirliği Kalemî"nde staj yapmıştır. Hatta o dönem Mehmet Âkif Ersoy ile de tanışma fırsatı bulmuştur. Mehmet Behçet, Mehmet Akif Ersoy ile tanışmasını şöyle anlatır:²³

1323/1907. O esnada Hukuk Fakültesine devam ediyordum. Öğleden sonra bir nevi' staj yapmak için Orman ve Ma'adin ve Ziraat Nezâreti Hukuk Müşavirliği Kalemî'ne mülâzemeten gidiyordum. Bulduğumuz odaya yakın bir dairede merhûm Mehmet Âkif de Baytar Müdür muavini olarak ifâ-yı vazife ediyordu. Aynı zamanda Halkalı Mektebi kitabet hocası idi. Edebiyata olan merakım merhûmla tanışmama vesile oldu.

Mehmet Behçet hiç bir ücret almadan çalıştığı "Orman ve Maâdin ve Ziraat Nezâreti Hukuk Müşavirliği Kalemî"nden sonra yine hukuk tahsiline devam ederken *Tanin* ve *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde görev almıştır. 1908– 1910 yılları arasında bu gazeteler adına muhabirlik ve seyahatler yapmıştır.²⁴ Mehmet Behçet bu tecrübelerinden

²²Ali Birinci, "Mehmet Behçet Yazar", *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 8.

²³Eşref Edip, *Mehmet Akif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, (Haz. Fahrettin Gün), Beyan Yayınları, İstanbul, 2011, s. 461-462.

²⁴Rifat Necdet Evrim, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 8.

sonra maaşlı olarak ilk defa Adliye Nezareti'nin yayın organı *Ceride-i Adliye*'de muharrirlik görevinde bulunmuş (30 Mart – 4 Mayıs 1910) ve yine bu nezaretin İstatistik Kalemi'nde ikinci sınıf kâtip olarak çalışmıştır (17 Ağustos – 25 Kasım 1910).²⁵

28 Temmuz 1910'da İstanbul Darülfünun Hukuk Fakültesi'nden mezun olan şair, aynı yıl Emrullah Efendi'nin Maarif Nazırlığı zamanında kurulan “Sultanî Mektepleri”ne hoca tayini için yapılan sınavı kazanarak Beyrut Sultanisi edebiyat öğretmenliğine tayin edilmiştir.²⁶

Hukuk mezunu olan Mehmet Behçet'in Edebiyat öğretmeni olması ilginç gelebilir ancak sanatın ve edebiyatın bu gençler için ne kadar önemli bir gaye ve vazgeçilmez bir uğraş olduğundan bahsetmiştik. Bundan başka Hukuk Fakültesi'nde verilen eğitimin, edebiyata hevesli bu gençlerin ihtiyacını karşılamaktan uzak oluşu bazılarının mektebi bırakmasına dahi sebep olmuştur. “Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?” başlıklı yazıda gençlerin eğitimlerini yarıda bırakmalarına sebep olarak okuldaki yönetim ve program gösterilir.²⁷

Şunu kaydetmek lâzımdır ki o vakit bu genç edebiyatçıların devam ettiği hukuk mektebi onları hiç bir surette tatmin edecek bir mahiyette değildi. Mektep idaresi, programları onların arzusundan çok uzaktı. Köprülü zade Mehmet Fuat bunun için der ki:

“Mektep beni, bu vaziyette çok sıkmıştır. Burası istediğim bir ilim ve sanat müessesesi olmaktan uzaktı. Bunu gördükten sonra fazla durmayı manasız buldum ve mektepten çıktım.”

Filvaki Köprülü haklı idi. Hukuk mektebi o zaman ki vaziyetle bu gençlerin san'at ihtiyaçlarını bittabi tatmin edemezdi. Evvelce de işaret ettiğimiz gibi, bazan hatta

²⁵Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 9.

²⁶Age. s. 9. Mehmet Behçet'in 11 Şubat 1325'de *Servet-i Fünûn* dergisinin 977 numaralı sayısında yayımlanan Fecr-i Âti beyânnamesinde imzası bulunmaktadır. Ancak bir yıl sonra encümen üyelerinden Ahmet Samim'in öldürülmesi üzerine aynı derginin 993 numaralı sayısında encümen üyeleri bu cinayeten İttihat ve Terakki Fırkası içerisindeki hizipleri sorumlu tutan ve cinayeti ağır ifadelerle eleştiren bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildirden sonra encümen üyeleri İttihat ve Terakki Fırkası'nın baskılarına maruz kalırlar. Topluluğun ilk bildirisinde imzası olup bu ikinci bildirisinde imzası olmayan bazı yazarlar vardır. Bunlardan biri olan Mehmet Behçet topluluktan ayrılarak Beyrut'a edebiyat hocası olarak gitmiştir. Bu şekilde topluluktan ayrılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cafer Şen, “Fecr-i Âti Encümeni Edebiyatı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/ I-II Winter, 2009, s. 1353.

²⁷Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekküldü?”, *Resimli Uyanış Servet-iFünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1777-92, İstanbul, 4 Eylül 1930, s. 215.

dersten bile kaçarak çam dibinde toplanıp edebi müsahebe ve münakaşalarda bulunmak bize daha zevkli ve faydalı gelirdi.

Mehmet Behçet'in Beyrut Sultanisi'ndeki görevi, 16 Kasım 1910'da başlar. Beyrut Sultanisi'nde sırasıyla öğretmenlik, müdir-i sanilik (28 Ekim 1915) ve müdürlük görevlerinde bulunur (30 Kasım 1918). Mehmet Behçet şehrin İtilaf devletlerince işgaline kadar Beyrut'ta kalır, bu süre zarfında Askerî İdadi ve Cizvit mekteplerinde de dersler verir. Ayrıca yine Beyrut'ta Vilayet Matbaası Müdürlüğü ve vilâyetin resmi gazetesi olan *Beyrut*'un muharrirliğini yapar. Şehir 1918 yılında İtilaf devletlerince işgal edildiğinde Türk öğrencilerle birlikte İzmir üzerinden deniz yoluyla İstanbul'a gelir.²⁸

İstanbul'a geldikten sonra Maarif Nezareti Orta Tedrisat ikinci şubesinde çalışır.²⁹ Bir müddet "Menatik-ı Harbiye" maaşı alan Mehmet Behçet, 24 Şubat 1919'da "Ortaköy Darüleytamı Müdürlüğü"ne atanır. 10 Mayıs 1919'a kadar bu görevde bulunan Mehmet Behçet, bir eğitimci olarak bu kez Kastamonu Sultanîsi Müdürlüğü'ne atanır (16 Mayıs 1919–1 Ocak 1921). Mehmet Behçet Kastamonu'ya gittikten sonra 25 Kasım 1919'da Kastamonu'da kurulan Muallimler Cemiyeti'nin idare heyetinde bulunur ve bu cemiyetin faaliyetlerinde aktif rol alır.³⁰ Kastamonu Sultanisi'nde 9 Ağustos 1920–1 Ocak 1921 tarihlerinde edebiyat ve felsefe dersleri veren Mehmet Behçet, Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü görevi için istifa edip Ankara'ya gider. Burada önce Dahilî İrşad ve Propaganda memurluğu (5 Ocak – 30 Haziran 1921) daha sonra İstihbarat Müdürlüğü (1 Temmuz 1921–30 Eylül 1922) yapar. Bu dönemde Ankara Darülmuallimatı (Kız Öğretmen Okulu)'nda Türkçe ve edebiyat dersleri de veren şairin, okulun "lağvı" üzerine bu vazifesi sona erer (13 Ocak – 31 Ağustos 1921). Mehmet Behçet, Ankara'daki bu memuriyetlerinin ardından ikinci kez Kastamonu'ya Maarif Müdürlüğü görevi için gider (30 Eylül 1922–6 Ekim 1923). Kastamonu'daki bu görevinin ardından Maarif Vekâleti Müfettişliği vazifesiyle tekrar Ankara'ya döner ve 6 Ekim 1923 – 30 Ekim 1927 tarihleri arasında çeşitli dairelerde müdürlük vazifesiyle çalışır. İlk olarak Orta Tedrisat Müdür-i Umumiliği görevinde bulunur (27 Temmuz– 11

²⁸ Ali Birinci, "Mehmet Behçet Yazar", *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 9.

²⁹ Rifat Necdet Evrimir, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 9.

³⁰ Muallimler Cemiyeti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Türkler Ansiklopedisi*, cilt 15, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 695-696.

Ağustos 1925), daha sonra Millî Matbaa adı verilen Devlet Matbaası Müdürlüğü görevini üstlenir.³¹

Kastamonu ve Ankara’da çeşitli devlet dairelerinde memuriyetlerde bulunan Mehmet Behçet, İstanbul’a dönerek edebiyat öğretmenliği yapmış ve hayatının sonuna kadar İstanbul’da kalmıştır. Mehmet Behçet, İstanbul’a geldikten sonra Kadıköy’e yerleşmiş, sırasıyla Söğütlüçeşme Caddesi’nde, Altiyol Şemsitap Sokağı’nda, Kızıltoprak’ta Konak mevkiinde ve son olarak Bahariye Caddesi, Kardeş Apartman, no. 46’da ikâmet etmiştir.³² İlk olarak Üsküdar Erkek Lisesi’ne Edebiyat öğretmeni (6 Kasım 1927–31 Ağustos 1929) olan Mehmet Behçet, daha sonra Kabataş Erkek Lisesi’nde (1 Eylül 1929–1 Ekim 1934) öğretmenlik yapmış ve Haydarpaşa Lisesi’nde meslek hayatını tamamlamıştır. Bu arada Saint Joseph Fransız Lisesi’nde 1948 – 1949 yılları arasında bir sene ders vermiştir.³³ Mehmet Behçet Yazar, Haydarpaşa Lisesi edebiyat öğretmeni iken 2 Kasım 1951’de lise müdürlüğüne gözlerindeki rahatsızlığı bildiren bir dilekçe yazmıştır. Bu dilekçesinde rahatsızlığın devam ettiğini bildirmiş, Milli Eğitim Bakanlığı’ndan emekliliği için izin istemiştir. Daha sonra 8 Kasım 1951’de Haydarpaşa Lisesi’ndeki görevinden ayrılan Mehmet Behçet, kendi isteği üzerine emekli olmuştur.³⁴

Mehmet Behçet Yazar hayatının büyük bir bölümünü devlet memurluğunda geçirmiştir. Özellikle eğitim alanında çalışan yazar, müdürlük, müfettişlik görevlerinin yanı sıra uzunca bir süre edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Öğretmenlik mesleğindeki başarısından ötürü kendisine “takdirname” verilmiştir. Bu durumu Ali Birinci şöyle anlatmaktadır:³⁵

³¹Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 9. Rıfat Necdet Evrimer ilgili eserinde Mehmet Behçet’in Kastamonu ve Ankara memuriyetlerinin dışında Kayseri’de de bir ara İstihbarat Müdürlüğü yaptığını belirtir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 10.

³² İkâmet adresleri için Mehmet Behçet’in 89173003 numaralı emeklilik sicil dosyasından ve Adnan Giz’in ilgili çalışmasından faydalandık. Bkz. Adnan Giz, *Bir Zamanlar Kadıköy*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s.280.

³³Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 9-10.

³⁴ Bu bilgiler için Mehmet Behçet’in 89173003 numaralı emeklilik sicil dosyasından faydalandık. Bununla birlikte dosyada Mehmet Behçet’in toplam 44 yıl 8 ay 2 gün “fiili” ve “itibari” hizmetinin olduğu belirtilmiştir. Emekli olduğunda kendisine maaşlı olduğu 39 yıla mukabil 28080 lira ödenmiştir. Ali Birinci ilgili çalışmasında Mehmet Behçet’in emeklilik tarihini 1 Ocak 1952 olarak göstermiştir. Bkz. Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 10.

³⁵Agm. s. 10.

“Umumi kültürü çok iyi ve kusursuz bir muallim ve iyi bir mürebbi olduğu müfettişlerce ifade ediliyordu. Bu sebeple Müfettiş Ali Canib’in teklifiyle kendisine bir takdirname de verilmişti (25.5.1932)”

1.4.Yazı Hayatı

Mehmet Behçet Yazar, dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde şiir, mensur şiir, hikâye yazmış;siyasal, toplumsal, kültürel ve eğitimle ilgili yazılar da kaleme almıştır.³⁶Ayrıca Mehmet Behçet,Fecr-i Âti topluluğunun rağbet ettiği “fantezi” ismi verilen düz yazı tarzında da parçalar kalemealmıştır.³⁷ Bu düz yazı tarzı şu şekilde tanımlanmıştır³⁸:

Fantazi veya fantaziye adını alan yazılar, bir küçük vak’a etrafında geliştirildiğinden hikâyeye yaklaşırlar. Düşünce ve üslûpta şairânelik esasına dayandıkları için de hikâyeden ayrılırlar. Yani bu yazılarda hikâye, roman, masal gibi türlerdeki “ anlatma” ile duyguyu öne alan şiire has “duyurma, ihsas etme” iç içedir. Mensurelerde vak’a biraz daha arka plana atılmış, çoğunda ise tamamen kaldırılmıştır. Böylece bu metinler “anlatma esasına bağlı” olmaktan çıkarılmıştır.

Mehmet Behçet’in yazılarının yayınlandığı dergi ve gazeteler, Sadettin Nüzhet Ergun, Rıfat Necdet Evrimer ve Ali Birinci’nin ilgili çalışmalarında zikredilmiştir.³⁹ Bu süreli yayınlar şunlardır:

³⁶ Mehmet Behçet Yazar’ın kitap halinde basılmış eserleri ve süreli yayınlardaki yazıları üzerine ayrı başlıklar altında incelemeler yapılacağı için burada içerik değerlendirmesi yapılmayacaktır. Bu başlık altında Mehmet Behçet’in yazı faaliyeti üzerinde durulacaktır.

³⁷ Cafer Gariper, “Fecr-i Âti topluluğu”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, c. 3, İstanbul, 2006, s. 161. Mehmet Behçet Yazar, fantezi tarzında mensur şiirlerin yanı sıra şiirler de kaleme almıştır. Bu şiirler: *Yumak*’taki “Peri Bacaları” ve *Çile* isimli yayınlanmamış eserindeki “Düğüm” şiirleridir.

³⁸ Nâzım H. Polat, *Şahabeddin Süleyman*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 101. Kenan Akyüz ilgili çalışmasında “fantezi” için “Servet-i Fünun edebiyatının mensur şiirlerine karşılık Fecr-i Âti’de rağbet görmüş olan nesir tarzı” demiştir. Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 159. Orhan Okay ise ilgili eserinde “fanteziye” için şu açıklamayı yapmıştır: “Tiyatro türünde (...) Müfid Râtib başta olmak üzere Tahsin Nahid, Şahabettin Süleyman, Refik Halid, İzzet Melih, Ali Süha gibi isimler sayılabilir. Şahabettin Süleyman’ın *Çıkamaz Sokak* ve *Fırtına* adlı oyunları yayın sırasında toplum ve ahlâk meseleleri açısından epey tenkide uğramış eserlerdir. Diğer yazarların oyunları, özellikle o yıllarda ‘fantaziye’ denilen kısa piyesleri dergi sayfaları arasında kalmıştır. Bu repertuarıyla Fecr-i Âti tiyatrosu oyun tekniği bakımından da başarı eserler ortaya koymuş değildir.” Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2011, s. 153. Mehmet Behçet Yazar’ın fantezi parçaları Nazım Hikmet Polat’ın tarifine uymaktadır. Bu sebeple biz onun tarifini esas alacağız.

³⁹ İlgili çalışmalar için bkz:

- Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 778. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 12. Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan*, s.10.

- 1- *Hanımlara Mahsus Gazete.*
- 2- *Çocuk Bahçesi.*⁴⁰
- 3- *Hâle.*⁴¹
- 4- *Servet-i Fünun.*
- 5- *Resimli İstanbul.*
- 6- *Resimli Kitap.*
- 7- *Şehbal.*
- 8- *Tasvir-i Efkâr.*
- 9- *Beyrut.*⁴²
- 10- *Nedim.*
- 11- *Açıksöz.*
- 12- *Gençlik.*
- 13- *Anadolu Duygusu.*
- 14- *Sebilürreşad.*
- 15- *Anavatan Mecmuası.*
- 16- *İctihad.*
- 17- *Türk Tarih Encümeni Mecmuası.*
- 18- *Yedigün.*

Mehmet Behçet'in bunların dışında tespit ettiğimiz bazı süreli yayınlarda da yazıları ve şiirleri yayınlanmıştır: *Musavver Muhit*, *Âşiyân*, *Mehâsin*, *Şiir ve Tefekkür*, *Tanin*, *Şair*, *Kanad*, *Çocuk Dünyası* ve *Yücel*.

1.4.1. II. Meşrutiyet Yılları

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra fikir ve edebiyat hayatındaki canlanma, edebiyata özellikle de şiire ilgisi olan Mehmet Behçet'i kendine çekmiştir. Mehmet Behçet'in asıl edebî faaliyetlerinin ortaya çıktığı bu dönem, II. Meşrutiyet'in ilanından

⁴⁰ İlgili çalışmalarda Mehmet Behçet'in bu dergide yazdığı belirtilmektedir. İncelemelerimizde yazıların *Çocuk Bahçesi*'nde değil, bu mecmuanın devamını mahiyetinde olan *Bahçe*'de çıktığını tespit ettik. *Bahçe* dergisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Celal Aslan, "Bahçe Dergisi (1908 - 1910)", *Bilig*, Güz/2008, sayı. 47.

⁴¹ Süreli yayın incelemeleri neticesinde Mehmet Behçet'in *Hâle* ve *Musavver Hâle* mecmualarında ona ait olabileceğini düşündüğümüz herhangi bir yazısına rastlamadık.

⁴² Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in bu gazetede başmuharrirlik yaptığını ve makaleler yazdığını belirtmiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 9. Ancak yaptığımız araştırmalar sonucunda bu gazeteye ulaşamadık.

(23 Temmuz 1908) Cumhuriyet'in ilanına (29 Ekim 1923) kadar on beş senelik bir süreyi kapsamaktadır.

Hayatının büyük bir bölümünü İstanbul'da geçiren ve çeşitli görevlerde bulunan Mehmet Behçet, hukuk tahsili için İstanbul'a gelmiştir. Burada son derece zengin bir edebiyat ortamı ile karşılaşan şair, ilk yazılarını yayınlamaya başlamıştır. Bu yazılardan İlki *Hanımlara Mahsus Gazete*'de çıkmıştır.⁴³ "Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı"⁴⁴ başlıklı bu yazı fantezi olup, iki sayıda tamamlanmıştır. Bu yazının dışında Mehmet Behçet'in aynı dergide "Muallimeyim"⁴⁵ başlıklı bir fantezisi daha yayınlanmıştır.

Mehmet Behçet'in II. Meşrutiyetyılları içerisindeki faaliyetlerin önemli bir kısmı *Servet-i Fünun*'da görülür. 17 Ağustos 1908'den itibaren şiirlerinin büyük çoğunluğunu *Servet-i Fünun*'da⁴⁶ yayımlayan şair, bu dergide o yıl içerisinde altı şiir ve bir hikâye neşretmiştir. Şairin aynı yıl içerisinde Selanik'te çıkan ve *Çocuk Bahçesi*'nin devamı olan *Bahçe* dergisinde de bir şiiri ve mensur şiiri yayınlanır. Bundan başka *Musavver Muhit*'te şairin Katol Mendes'den tercüme ettiği "Serenad"⁴⁷ başlıklı bir mensur şiiri neşredilir.

Mehmet Behçet'in 1909'da ilk olarak *Âşiyân* mecmuasında bir şiiri yayınlanır. Daha sonra İstanbul'da neşredilen *Resimli Kitap*'ta şairin dört şiiri ve dönemin siyasi olaylarını anlatan "İcmâl-i Ahvâl-i Siyâsiye" başlıklı bir makalesi çıkar. *Mehâsin*'de "Leyâl-i Hicrân" başlığı altında üç şiiri yayınlanan şairin *Şiir ve Tefekkür* ile *Resimli İstanbul* dergilerinde de birer şiiri yayınlanır. Mehmet Behçet, bu faaliyetlerinin yanı sıra *Tanin* ve *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde çalışır ve bu gazeteler adına seyahatler yapar. *Tasvir-i Efkâr*'da iki seri halinde yazıları çıkar: Bunlardan ilki "Nafia Nazırının Seyahati"⁴⁸, diğeri II. Meşrutiyetin ilanı üzerine yazdığı "İyd-ı Millî"⁴⁹ başlıklı yazıdır.

⁴³ Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in ilk yazısının "Ben Muallimeyim" adlı bir fantezi olduğunu belirtmiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 8. Ancak bu yazıdan önce "Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı" başlıklı yazı yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı -1-", *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 15, 17 Kânunusâni 1323/30 Ocak 1908, s.2.

⁴⁴ Mehmet Behçet, "Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı", *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 15-17, 17-31 Kânunusâni 1323 (30 Ocak-13 Şubat 1908).

⁴⁵ Mehmet Behçet, "Muallimeyim!", *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 21, 28 Şubat 1323/12 Mart 1908, s.3.

⁴⁶ Mehmet Behçet'in *Servet-i Fünun*'da ilk şiiri bu tarihte çıkmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Küçük Hanım", *Servet-i Fünun*, C. 35, Nr. 901, 4 Ağustos 1324/17 Ağustos 1908, s. 263.

⁴⁷ M. Behçet, "Serenad", *Musavver Muhit*, Nr.4, 13 Teşrinisâni 1324/26 Kasım 1908, s. 62.

⁴⁸ M. Behçet, "Nafia Nazırının Seyahati", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 203-206, 9-14 Kânunuevvel 1325 (22 - 27 Aralık 1909).

Aynı yıl içerisinde *Tanin* gazetesi adına Rumeli'ye seyahatler yapmıştır. Bu seyahat notlarını *Tanin*'de "Rumeli Seyahati" başlığı altında imzasız şekilde yayınlamış⁵⁰, ayrıca aynı gazetede "meclis-i mebûsân müzâkerâtı"nı tutmuştur.⁵¹

Mehmet Behçet Yazar, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan ve bir beyanname ile sanat anlayışlarını ortaya koyan Fecr-i Âti topluluğu⁵² üyeleri arasında yer almıştır. 20 Mart 1909'da *Hilâl* gazetesi matbaasında kendi edebiyat ve sanat anlayışları çerçevesinde bir edebî topluluk kurma kararı alan gençler, topluluğa "Fecr-i Âti" adını vermişlerdir. Topluluğun başkanlığına en yaşlı üye olarak Faik Ali seçilmiş ve *Servet-i Fünûn* dergisinde bir ilan⁵³ ile kendilerini kamuoyuna ilk kez duyurmuşlardır. "Sanat şahsî ve muhteremdir" düsturuyla bir araya gelen gençler, ilk toplantıdan yaklaşık bir sene sonra 24 Şubat 1910'da *Servet-i Fünun* dergisinde neşredilen "Fecr-i Âti Encümen-i Edebîsi Beyanname"si⁵⁴ ile programlarını açıklarlar.

⁴⁹ Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in *Tasvir-i Efkâr* namına Bursa'da seyahatler yaptığını belirtmiş, yazarın seyahat notlarını "Bursa mektupları" olarak neşrettiğini söylemiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 9. Yaptığımız incelemede Mehmet Behçet'in *Yeni Tasvir-i Efkâr* gazetesindeki yazıları "Bursa'da İyd-ı Millî" başlığıyla yayınlanmıştır:

-Mehmet Behçet, "İyd-ı Millî", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 55, 24 Temmuz 1909, s.3-6.

-Mehmet Behçet, "Bursa'da İyd-ı Millî-2", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 56, 26 Temmuz 1909, s.7-8.

-Mehmet Behçet, "Bursa'da İyd-ı Millî-3", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 59, 29 Temmuz 1909, s.4-5.

-Mehmet Behçet, "Bursa'da İyd-ı Millî-4", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 61, 31 Temmuz 1909, s.6-7.

-Mehmet Behçet, "Bursa'da İyd-ı Millî-5", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 62, 1 Ağustos 1909, s. 3-5.

⁵⁰(İmzasız), "Hallacyan Efendi'nin Seyâhati", *Tanin*, Sene 2, Nr. 466, 6 Kânunuevvel 1325/19 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Hallacyan Efendi", *Tanin*, Sene 2, Nr. 469, 9 Kânunuevvel 1325/23 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-1", *Tanin*, Sene 2, Nr. 470, 10 Kânunuevvel 1325/23 Kânunuevvel 1909, s.1-2.

(İmzasız), "Hallacyan Efendiyle Birlikte Bulunan Muhabirimizin Mektubu-2", *Tanin*, Sene 2, Nr. 471, 13 Kânunuevvel 1325/24 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-3", *Tanin*, Sene 2, Nr. 474, 16 Kânunuevvel 1325/29 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati", *Tanin*, Sene 2, Nr. 475, 17 Kânunuevvel 1325/30 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-4", *Tanin*, Sene 2, Nr. 478, 20 Kânunuevvel 1325/2 Kânunusâni 1909, s.1-2.

⁵¹Rıfat Necdet Evrimer, ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in *Tanin* gazetesi namına Rumeli'de seyahatler yaptığını ve bu gazeteye "meclis-i mebûsân müzâkerâtı"nı yazdığını söylemiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s.8.

⁵² İsmail Parlatır, "Fecr-i Âti Bir Edebiyat mı?" başlıklı yazısında Fecr-i Âti'yi bir "edebiyat" değil sadece bir "topluluk" olarak değerlendirir. Bu durumu Fecr-i Âticilerin ortak bir sanat anlayışından uzak oluşlarına, kendilerine yöneltilen eleştirilere toplu şekilde karşılık verememelerine, sanatta ve edebiyata yeni, özgün olamayışlarına ve sanat anlayışları çerçevesinde kalıcı eserler üretememelerine bağlar. Ayrıntılı bilgi için bkz.İsmail Parlatır, "Fecr-i Âti Bir Edebiyat mı?", *Türk Dili*, S. 574, Ekim 1999, s. 868-879.

⁵³ "Fecr-i Âti", *Servet-i Fünûn*, C. 36, Nr. 930, 25 Mayıs 1909, s. 147.

⁵⁴ "Encümenin Azâ-yı Hâzırası:

Ahmet Samim. - Ahmet Haşim. - Emin Bülent. - Emin Lâmi. - Tahsin Nâhit. - Celal Sahir (Reis). - Cemil Süleyman. - Hamdullah Suphi. - Refik Halit. - Şahabettin Süleyman. - Abdülhak Hayri. - İzzet Melih. - Ali Canip. - Ali Süha. - Faik Ali. - Fazıl Ahmet. - Mehmet Behçet. - Mehmet Rüştü. - Köprülü zâde Mehmet Fuat. - Müfit Ratıp. - Yakup Kadri." Bkz. "Fecr-i Âti Beyanname"si", *Servet-i Fünûn*, c. 38, Nr. 977, 11

Fecr-i Âti üyeleri, yayınladıkları beyanname ile sanat anlayışı yönünden kendilerini Servet-i Fünun'dan farklı görmelerine rağmen onların özelliklerini devam ettirmişlerdir. Bir kütüphane oluşturma gayesi ile yola çıkan topluluk, dergi, kitap gibi yayınlardaki tasavvurlarında da başarılı olamamışlardır. Bu sebeple “hiçbir şey yapamamak ve bir yenilik getirmemekle”⁵⁵ suçlanmışlardır. Buna ek olarak kendilerine yöneltilen eleştirilere toplu halde karşılık verememeleri, birbirlerinden bağımsız hareket etmeleri ve *Genç Kalemler* dergisinin hücumları topluluğun dağılmasına sebep olmuştur. Topluluğun ikinci bildirisinde⁵⁶ ilk bildiriye imzası olan Ahmet Samim, Emin Lâmi, Hamdullah Suphi, Abdülhak Hayri, Ali Canip, Ali Süha, Mehmet Behçet ve Mehmet Rüştü'nün topluluktan ayrıldıkları görülür. Bu isimler arasında Ahmet Samim 1910 yılında siyasi nedenlerden ötürü pusuya düşürülerek öldürülmüş, Ali Canip *Genç Kalemler*'e katılmış, Emin Lâmi, Hamdullah Suphi, Abdülhak Hayri, Ali Süha, Mehmet Rüştü kendi istekleriyle encümeninden ayrılmışlardır. Mehmet Behçet ise Beyrut'a gitmiştir. Ahmet Samim'in öldürülmesinden sonra toplulukta meydana gelen gelişmeleri, ayrılışları Yakup Kadri şu şekilde ifade eder:⁵⁷

Fakat daha sonraları ve bilhassa içimizde bulunan Ahmet Samim'in katlini takip eden günlerde ağzımızın tadı kaçtı. Şüphe altında kaldık. Zaten İttihat ve Terakki'ye aleyhdar bir vaziyette idik. Cemiyet devam edemedi ve bir gün kendi kendine infisah etti, gitti.

Şurasını da söyleyeyim ki, İttihatçılar, bu esnada bazı arkadaşlarımızı para ile satın almışlardı. Kimine muallimlik verdiler. Kimini mühim memuriyetlere tâyin ettiler. Geriye kalanlar da Serveti Fünunu bırakıp nim resmî mahiyette bulunan Halk gazetesine hücum ettiler. Ahmet Haşim, ben bir de Refik Halit, üç kişi inat ettik, onlara katılmadık.

Mehmet Behçet Yazar'ın 16 Kasım 1910'da Beyrut Sultanisi'nde göreve başlaması Yakup Kadri'nin bu tespitini doğrular.

Şubat 1325/24 Şubat 1910, s. 227. Ayrıca bu *Servet-i Fünûn*'da yayınlanan bu beyannamenin ilanı, aynı tarihte *Tanîn* gazetesinde de verilmiştir. Bkz. “Musavver Servet-i Fünûn”, *Tanîn*, Nr. 531, 24 Şubat 1910, s.4.

⁵⁵ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, s. 155.

⁵⁶ ““Fecr-i Âti” Encümen-i Edebîsinden”, *Servet-i Fünûn*, c. 39, Nr. 1010, 30 Eylül 1326/13 Ekim 1910, s. 367.

⁵⁷ Hasan Âli Yücel, *Edebiyat Tarihimizden*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989, s. 68.

Fecr-i Âti topluluğunun en genç üyelerinden⁵⁸ Mehmet Behçet, 19 yaşında iken üyesi bulunduğu bu topluluğun sanat ve edebiyat anlayışına uygun eserler neşretmiştir. Topluluğun şiirdeki temsilcileri arasında yer alan Mehmet Behçet, Tahsin Nahit'in *Ruh-ı Bîkayd* (1910) isimli şiir kitabının ardından *Erganun* (1911) isimli şiir kitabını yayınlamıştır.

1910 yılında Mehmet Behçet'in gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarının neredeyse tamamı şiirdir, sadece bir mensur şiiri yayınlanır. Bu şiirlerin büyük bir çoğunluğu *Servet-i Fünûn*'da çıkmıştır. Bu dergide 6 Ocak - 23 Haziran 1910 tarihleri arasında 14 şiir ve bir mensur şiir yayınlayan şairin, aynı yıl içerisinde *Şehbal* ve *Resimli Kitap* dergilerinde de şiirleri çıkmıştır. 28 Temmuz 1910'da İstanbul Darülfünun Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Mehmet Behçet, Sultani Mektepleri'ne edebiyat hocası olmak için girdiği sınavı kazanarak Beyrut'a gitmiş ve 16 Kasım 1910'da Beyrut Sultanisi'nde edebiyat öğretmenliği vazifesine başlamıştır. Mehmet Behçet şehrin 1918'de İtilaf devletleri tarafından işgaline kadar burada kalmıştır. Beyrut'ta kaldığı süre zarfında *Beyrut* gazetesinde düzenli yazılar yazmış ve kaleme aldığı "Meslek" ve "Yeni Akademi" isimli piyesleri Beyrut Darülmuallemi öğrencilerince temsil edilmiştir.⁵⁹

1918 yılına kadar Beyrut'ta öğretmenlik, müdür yardımcılığı ve müdürlük yapan şair, 1911 yazında tatil için geldiği İstanbul'da *Erganun*⁶⁰ isimli ilk şiir kitabını yayımlar. Bu kitap şairin 1908 - 1911 yılları arasında çeşitli dergilerde neşrettiği şiirlerden meydana gelir.

Erganun isimli kitabı yayımlandıktan sonra *Genç Kalemler*'de Edhem Hidayet tarafından kitabı tenkit eden bir yazı neşredilir⁶¹. Edhem Hidayet, yazısında Mehmet Behçet'in şairliğine ve *Erganun*'daki şiirlerine çok sert eleştirilerde bulunur. Bu yazıda, *Erganun*'un Fecr-i Âti Kütüphanesi dizisinin ilk eserlerinden olan Cemil Süleyman

⁵⁸ Beyannamenin altındaki yirmi bir imzadan en yaşlısı (Faik Ali) 34, en gençleri ise (Abdülhak Hayri, Mehmet Behçet, Köprülüzade Mehmet Fuat) 19 yaşındadır. Diğerleri 22 - 26 yaş arasındadır. Bkz. Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 152.

⁵⁹ *Age*. s. 9. Araştırmalarımız neticesinde *Beyrut* gazetesine ve ismi geçen piyeslere ulaşamadık.

⁶⁰ Mehmet Behçet, *Erganun*, Tanîn Matbaası, İstanbul, 1327/1911, 144 s.

⁶¹ Edhem Hidayet, "Tenkit: Erganun İçin", *Genç Kalemler Dergisi*, C.2, Nr. 10, 1 Teşrinievvel 1327 (14 Ekim 1911). *Genç Kalemler Dergisi* (Haz. Prof. Dr. İsmail Parlatur, Yard. Doç. Dr. Nurullah Çetin), TDK Yayınları, Ankara, 1999, s. 266-269.

(Alyanakoğlu)'nun *Timsâl-i Aşk*⁶² romanı ile Tahsin Nahit'in *Ruh-ı Bî-kayd*⁶³ isimli şiir kitabı gibi “çocukça ve geçici bir hevesle” kaleme alındığını ifade eder. *Erganun*'u “bu kolaylık zümresinin üçüncü evladı” olarak gören Edhem Hidayet, eserin edebî bakımından bir kıymetinin olmadığını, şiirlerin derinlikten uzak, hemen yazılmış izlenimi verdiğini söyler. Ona göre bu şiirlerde “ruh tahlilleri” yoktur, “yalnız mevzun ve mukaffa” sözler vardır. *Erganun*'daki şiirlerde “mana”ya önem verilmediğini, şiirlerin Arapça ve Farsça'nın klişe olmuş terkipleriyle dolduğunu ifade eder. Bu eserin kütüphanelerin tozlu camlarında “hazin bir vaziyetle ölmeye mahkûm gibi” duracağını söyler. Bundan başka Edhem Hidayet, şiirlerden örnekler vererek bunlarda birtakım “kavaid hataları”nın bulunduğunu ve şiirlerin “samimiyet ve tabîlik”ten mahrum olduğunu dile getirir. Edhem Hidayet'in eleştirdiği bir diğer husus da şairin üslûbudur. Ona göre *Erganun*'daki elli altı şiirin hepsinde farklı üsluplar vardır, bu da şairin bir üslup sahibi olmadığını gösterir:

Behçet Bey'in 142 sahifelik mecmûa-i eş'ârını dolduran 56 manzûmesini ayrı ayrı tetkik edersek hepsinin muhtelif üslûpları olduğunu görürüz ki bu da sahibinin hiç olmazsa bir üslûp sahibi bile olmadığını gösterir.

Mehmet Behçet'in şiirlerinin bir kısmında “Tevfik Fikret'i, Cenab'ı, hatta Kemal'i, Hamid'i, bazısında da Haşim'i, Emin Bülend'i, Ali Tevfik'i taklit ettiği”ni karşılaştırmalar yaparak açıklayan Edhem Hidayet, *Erganun*'daki şiirlerin “kuru ve hiçbir meziyeti haiz olmayan birer iskeletten başka bir şey olmadığını, şekle, ruha, manaya, esasa ait olan hata ve noksanlar” taşıdığını iddia eder. Yirminci asırda olmamıza rağmen şiirlerin “uzun uzun terkipler, eski ve köhne hayallerle” doldurulduğunu dile getirir.

Edhem Hidayet'in bu yazısına Ali Canip aynı dergide “Yekta Bahir” müstearıyla kaleme aldığı “Üslûp-Şahsiyet”⁶⁴ başlıklı yazıyla cevap verir. Edhem Hidayet, “*Erganun İçin*” başlıklı yazısında Mehmet Behçet'in bir üslûbunun olmadığını çünkü her şiirinin birbirinden farklı dil özelliklerine sahip olduğunu öne sürerek eleştirmişti.

⁶² Cemil Süleyman (Alyanakoğlu)'nun “ilk kitabı *Timsâl-i Aşk* Fecr-i Âti Kütüphanesi adlı dizinin ilk kitabıdır.” Bkz. İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007, s. 405.

⁶³ 1910 yılında kitap haline getirilen bu eser “Fecr-i Âti Kütüphanesi” adlı dizinin ilk beş serilik kitapları içerisinde yer almaktadır. Bkz. Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 154.

⁶⁴ Yekta Bahir, “Sanat ve Edebiyat: Üslûp - Şahsiyet”, *Genç Kalemler Dergisi*, C.2, Nr. 11, 23 Teşrinievvel 1327 (5 Kasım 1911). *Genç Kalemler Dergisi* (Haz. Prof. Dr. İsmail Parlatır, Yard. Doç. Dr. Nurullah Çetin), TDK Yayınları, Ankara, 1999, s. 288-291.

Ali Canip de ilgili yazısında, Edhem Hidayet'in tenkidine karşı çıkar ve üslup sahibi olmanın zannedildiği kadar kolay bir şey olmadığını ifade eder. Üslubun şekilden ibaret olmadığını söyler, onu bir şahsiyetin göstergesi olarak tanımlar:

Üslûp, şekilden ibaret değildir. O sahibinin fikrî, hissî, hayalî her şeyidir. Üslûp bir adamın, bir kavmin "personnalite: şahsiyet"i demektir ve san'atta en mühim şey şahsiyetin tebyinidir.

Sanatta üslup sahibi olmanın özgünlüğü ve bir başkasına benzememeyi gerektirdiğine dikkat çeken Ali Canip, üslubun "her san'atkâr için en mukaddes bir "mefkûre-ideal-" olması vurgular. Üslup konusunda Emin Bülent, Ahmet Haşım, Mehmet Ali Tevfik gibi şairleri şiirlerinden verdiği örneklerle eleştirir. Bununla birlikte söz konusu eleştirilerin "kendilerinde istidat" görülen gençlerin hepsini kapsadığı belirtilir.

Ali Canip bu yazısından sonra Edhem Hidayet'ten bir mektup alır ve bu mektuba karşılık "Kîl ü Kâl"⁶⁵ başlıklı bir yazı yayınlar. Edhem Hidayet, mektubunda üslup meselesine ilişkin kendisini iyi ifade edemediğini, Ali Canip'in üslup konusunda söyledikleriyle hem-fikir olduğunu açıklar. Asıl söylemek istediği şeyin *Erganun*'un kendine mahsus bir üslubunun olmadığını belirtmek olduğunu da vurgular. Ali Canip ise bu noktada kendi düşüncelerini savunur ve önceki itirazlarında haklı olduğunu dile getirir. *Erganun*'da üslup aramanın hata olacağını ifade eden şair, eser hakkındaki görüşünü "o şimdiye kadar çıkan bütün şiir mecmuaları gibi nihayet bir heveskârlık mahsulüdür." diyerek dile getirir. *Erganun*'un ve Mehmet Behçet'in bağlı buldukları sanatkârların ve arkadaşların çehrelerini yansıttığına değinen Ali Canip, taklidin kolay bir şey olduğunu, zor olanın ise "heyecan"ları "maddileştirmek" olduğunu belirtir. Taklidi Abdülhak Hamit ile Faik Âli üzerinden şu şekilde ifade eder:

Abdülhak Hamit olmak ne kadar müşkilse, Abdülhak Hamit'e benzemek hevesiyle Faik Âli gibi gülünç bir mevkide kalmak da o kadar variddir.

Bu tespiti Faik Ali ile benzer şiir anlayışına sahip olan Mehmet Behçet ve bu şairlerin temsil ettikleri şiir anlayışını savunan diğer şairler için de düşünmek mümkündür.

⁶⁵ Yekta Bahir, "Kîl ü Kâl", *Genç Kalemler Dergisi*, C.3, Nr. 13, 5 Kânunuevvel 1327 (18 Aralık 1911). *Genç Kalemler Dergisi* (Haz. Prof. Dr. İsmail Parlatur, Yard. Doç. Dr. Nurullah Çetin), TDK Yayınları, Ankara, 1999, s. 331-332.

1913 yılına gelindiğinde şairin daha önce *Şehbal* dergisinde yayınlanan ve Muallim Zati Bey tarafından bestelenen “Asker” şiiri⁶⁶, *Kanad* dergisinde tekrar yayınlanır. 1918’e kadar yazı faaliyetlerini Beyrut’ta sürdüren Mehmet Behçet’in Refik Temimi ile birlikte hazırladıkları 2 ciltlik *Beyrut Vilâyeti* isimli kitabı da burada basılır.⁶⁷

Şehrin işgali üzerine İstanbul’a dönen şairin 1919’da *Şair* ve *Şair Nedim* dergilerinde birer şiiri ve *Sebilürreşad*’ta “Meslek Daima Meslek” başlıklı yazısı yayınlanır. 16 Mayıs 1919’da Kastamonu Sultanîsi Müdürlüğü görevi için Kastamonu’ya giden Mehmet Behçet burada yazı faaliyetlerini sürdürmeye devam eder. Özellikle mütareke yıllarında işgal altındaki İstanbul’da farklı görüşü savunan gazete ve dergilerle karşılaşırız. *İkdâm*, *Akşam*, *Vakit* gibi gazeteler Ankara hükümetini desteklerken; *Peyâm-ı Sabah*, *Alemdar* buna karşı çıkar. Milli mücadele döneminde Anadolu’nun çeşitli şehirlerinde çıkan gazeteler de Ankara’daki millî davayı duyurmak üzere harekete geçmişlerdir. 1919’dan itibaren Kastamonu da çıkan *Açıksöz* gazetesi de bu davanın duyurulmasında önemli bir yayın organıdır.⁶⁸ 1919’da *Açıksöz* gazetesinde sadece “Nidâ”⁶⁹ müstearını kullanan Mehmet Behçet, özellikle sosyal ve siyasî içerikli yazılar kaleme almıştır. Yazarın “Nida” imzalı ilk yazısı “Bir Davet”⁷⁰ başlığını taşır. Bu yıllarda “Nida” imzasıyla dönemin sosyal ve siyasi konularına ilişkin yazdığı yazılarda, Ferit Paşa ve yönetimi nezdinde İstanbul Hükümeti’ni ağır bir dille eleştirir.

1920 yılında yine *Açıksöz* gazetesinde Milli Mücadele hareketini destekleyen toplumsal içerikli yazılar yazmaya devam eden Mehmet Behçet, bu yazılarında “Nida” müstearının yanı sıra “Mehmet Behçet” imzasını da kullanmıştır. *Açıksöz* gazetesinde Kastamonu’nun genel durumuna ilişkin şehri her yönüyle tanıttak “Kastamonu Vilâyeti” başlığı altında bir tefrikaya başlamıştır. Bu gazetede tefrikasını yarım bırakan yazar, Kastamonu’da yayınlanan *Gençlik* dergisinde bu yazı dizisini devam ettirmek

⁶⁶ Mehmet Behçet, “Asker”, *Şehbâl*, C. 2, Nr. 29, 1 Teşrînisânî 1326/14 Kasım 1910, s. 90

⁶⁷ Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -1- Cenup Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333–1335 (1917-1919), 456 s.

Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -2- Şimal Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333–1336 (1917-1920), 604 s.

⁶⁸ İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1839-1923)*, s. 130.

⁶⁹ İlgili çalışmalarda Mehmet Behçet’in bu imzayı kullandığı belirtilmiştir. Bkz. Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 777. Rıfat Necdet Evrim, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 9. Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*, s.10.

⁷⁰ Nidâ, “Bir Davet”, *Açıksöz*, Nr. 5, 13 Temmuz 1335/13 Temmuz 1919, s. 1.

istemisse de sadece bir yazı yayınlamış ve tefrikayı tamamlayamamıştır. Ayrıca yine bu yıllarda *Gençlik* dergisinde “Ruhumun İhtiyacı” başlıklı şiirini yayınlamıştır.

5 Ocak 1921’de Ankara’ya Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü’ne “dâhilî İrşad ve Propaganda” memurluğu için giden Mehmet Behçet, okullarda oynanmak üzere *Hemşireler* ve *Esir Almacaisimli* iki ufak piyes yazmıştır.⁷¹ Ayrıca Ankara’da çıkmakta olan *Sebilürreşad*’ta “M.B” imzasıyla iki yazısı ve *Anadolu Duygusu* mecmuasında iki fantezisi yayınlanmıştır.

1922 yılında bu kez *Anavatan Mecmuası*’nda fanteziler yayınlayan şair, 30 Eylül 1922’de Kastamonu’ya Maarif Müdürlüğü için dönmüş ve *Açıksöz*’de sosyal ve siyasal konulu yazılarına devam etmiştir. Buna ek olarak, *Gençlik* dergisinde “Tedrisât Meselesi” başlığı altında bir yazısı yayınlanmıştır. 1923’de *Açıksöz* gazetesinde M.B imzasıyla eğitimle ilgili yazılar kaleme alan Mehmet Behçet, 1925’de yayınlanan *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi*⁷² adlı çalışmasının bir kısmını burada tefrika etmiştir.

1.4.2. Cumhuriyet Yılları

Cumhuriyet dönemi, Mehmet Behçet Yazar’ın gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarının azalmaya başladığı ama buna karşılık kitap ve kitap çapındaki eserlerinin arttığı bir dönemdir. 6 Ekim 1923’de Ankara’ya Maarif Vekâleti Müfettişliği vazifesiyle giden Mehmet Behçet’in Cumhuriyetin ilk yıllarında süreli yayınlarda yazılarına rastlamıyoruz. 1925 yılında daha önce süreli yayınlarda yayınlanan fantezilerinin bir kısmının içinde olduğu *Buhurdan*⁷³ ve Kastamonu’daki eski eserleri anlattığı *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi* isimli kitapları yayınlanır.

1926 ile 1931 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında da eserler kaleme alan yazar, Fransızca’dan dört eser uyarlamıştır: *Orhan’ın Deniz Eğlenceleri*⁷⁴, *Orhan ile*

⁷¹Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 777. Rıfat Necdet Evrim, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 9. Yaptığımız araştırmalar neticesinde ismi geçen piyeslere ulaşamadık.

⁷²Mehmet Behçet, *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi*, Matba’a-i Âmire, İstanbul, 1341/1925, 183 s. Bu eser 1998 yılında sadeleştirilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, *Kastamonu Eski Eserleri* (Haz. Musa S. Cihangir), Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, Kastamonu, 1998.

⁷³ Mehmet Behçet, *Buhurdan-Fantaziler-*, Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsi, İstanbul, 1925, 79 s.

⁷⁴ Mehmet Behçet, *Orhan’ın Deniz Eğlenceleri* (nakil), Milli Matbaa, İstanbul, 1926, 40 s. Bu eserin Günümüz harflerine aktarılıp, sadeleştirilmiş baskısına bir tane masal eklenmiştir. Bkz: Behçet Yazar, *Orhan’ın Maceraları*, Rafet Zaimler Yayınevi, İstanbul, 1953, 24 s.

*Gümüş*⁷⁵, *Orhan'ın Hayvanlar Bahçesi*⁷⁶, *Orhan'ın Tayyareciliği*⁷⁷. Ayrıca Mehmet Behçet'in *Çocuk Dünyası* dergisinde 1926 yılında "Köylünün Evi", 1927'de ise "Köylünün Değirmeni" başlıklı şiirleri yayımlanmıştır.

Mehmet Behçet, 6 Kasım 1927'de İstanbul'a Üsküdar Erkek Lisesi edebiyat öğretmeni vazifesiyle dönmüştür. 1928 yılında *İctihad* mecmuasında iki; *Servet-i Fünûn*'da ise bir fantezisi yayımlanmıştır. Mehmet Behçet 1929-1931 tarihlerinde, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*'nda üçtefrika halinde "Sinop Kitabeleri"⁷⁸ başlıklı yazısını yayımlamıştır. Ayrıca yazarın "Cami'un-nezâ'ir Taraması" adlı çalışması da bulunmaktadır.⁷⁹

Mehmet Behçet'in 1935 yılında *Yücel* dergisinde "Sorgular" başlığı altında manzum bir parçası yayımlanmıştır. 6 Mart 1936'da Kadıköy Halkevi'nde bir konferans veren yazarın, bu konferans metni aynı yıl içerisinde *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*⁸⁰ ismiyle kitap halinde basılmıştır. 8 İkinci Kânun 1937'de Kadıköy Halkevi'nde bir konferans daha veren Mehmet Behçet, bu metni de *Genç Romancılarımız ve Eserleri*⁸¹ ismiyle kitaplaştırmıştır.

*Yumak*⁸², 1938 yılında yazarın basılan ikinci ve son şiir kitabıdır. Aynı yıl içerisinde yayımlanan *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*⁸³ isimli anket-antoloji türündeki kitabı Mehmet Behçet'in hayatta iken basılan son kitabıdır. Kitap halinde basılan bu eserlerin yanında Mehmet Behçet *Yedigün* dergisinde (Nu. 345, 17.10.1939 – Nu.441, 18.8.1941) "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" başlığı altında yazılar kaleme almıştır. Hayatta iken kitap haline getirilemeyen bu yazılar, yazarın ölümden sonra 1999

⁷⁵ Mehmet Behçet, *Orhan ile Gümüş* (nakil), Milli Matbaa, İstanbul, 1926, 40 s.

⁷⁶ Bu eserin ilk baskısı 1927 yılında yapılmıştır. Bizdeki baskısı: Mehmet Behçet, *Hayvanlar Bahçesi*, Kazazgil Matbaası, İstanbul, 1946, 31 s.

⁷⁷ Mehmet Behçet, *Orhan'ın Tayyareciliği* (nakil), Türk Tayyare Cemiyeti Neşriyatı, İstanbul, 1931, 32 s.

⁷⁸ Mehmet Behçet, "Sinop Kitâbeleri" *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.2, Eylül-Teşrinisani 1929, s.35-45.

Mehmet Behçet, "Sinop Kitâbeleri" *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.4, S.4, Mart-Mayıs 1930, s.43-49.

Mehmet Behçet, "Sinop Kitâbeleri" *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.5, Haziran 1930-Mayıs 1931, s.56-63.

⁷⁹ Ali Birinci, "Mehmet Behçet Yazar", *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*, s.11. Araştırmalarımız neticesinde bu çalışmanın ne zaman yapıldığına ilişkin bir bilgiye rastlamadık.

⁸⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1936, 111 s.

⁸¹ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Romancılarımız ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1937, 254 s.

⁸² Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938, 64 s.

⁸³ M. Behçet Yazar, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938, 491 s.

yılında *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*⁸⁴ adıyla kitaplaştırılmıştır.

Mehmet Behçet'in bu eserlerinin yanı sıra basılmamış eserleri de bulunmaktadır. Bunlar *Çile* isimli şiir kitabı, manzum hiciv parçalarından oluşan *Kuru Kapakları*, manzum-mensur karışık *Mahûf Uçurumlar*, *Türk Edebiyatında Hiciv ve Mizah*(3 Cilt), *Genç Dramaturglarımız ve Eserleri* isimli incelemesi ve *Orhan'ın Kuruntusu* isiminde nakil bir çocuk kitabıdır.⁸⁵ Bu eserlerinin dışında Rıfat Necdet Evrimer, Mehmet Behçet'in hukuk talebesi iken “Orman ve Maadin Nezareti”nde ve sonra “Baytar Dairesi”nde çalışmakta iken *Serviler Arasında* isimli bir roman yazdığını fakat her nedense bastırmadığını söyler.⁸⁶ Mehmet Behçet, bu eserler arasında ulaştığımız *Çile*, *Mahûf Uçurumlar* ve *Kutu Kapakları*'nı el yazısıyla eski harfleri kullanarak yazmıştır.

1.5. Rahatsızlığı ve Ölümü

Mehmet Behçet Yazar, gözlerindeki rahatsızlık nedeniyle öğretmenlik mesleğinden 8 Kasım 1951 tarihinde ayrılmak zorunda kalmıştır. Emekliye ayrılmadan önce gözlerinde başlayan rahatsızlığı emekliliğinden sonra ilerlemiştir. Bu rahatsızlıktan ötürü son senelerini Levent'te kızlarının yanında geçirmiştir.⁸⁷ Rahatsızlığı artarak devam eden Mehmet Behçet, yavaş yavaş görememeğe başlamıştır. Bu durumu Mehmet Behçet'in oğlu Hatif'in Galatasaray'da hocası olan Halit Fahri Ozansoy şu şekilde dile getirir.⁸⁸

“Zavallı Mehmet Behçet! Oğlu Galatasaray'da talebemdi, ilk o söylemişti bana, gözlerinin görmemeğe başladığını. O, babası için üzgündü, ben dostum için. O

⁸⁴ Mehmet Behçet Yazar, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*(Haz. Mustafa Everdi), 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999, 341 s.

⁸⁵ Bu bilgileri Rıfat Necdet Evrimer ile Ali Birinci'nin ilgili çalışmalarından edindik. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 12. Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s.12.

Yazarın ölümünden sonra kütüphanesi ve basılmamış eserleri kızı Mülhime İnce tarafından 1980 yılında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Bu kütüphanedeki araştırmalarımız neticesinde Mehmet Behçet'in ismi geçen kitaplarından sadece *Çile*, *Mahuf Uçurumlar* ve *Kutu Kapakları*'na ulaşabildik. Kütüphanedeki görevli memurlarla yaptığımız görüşmede Mehmet Behçet'in bu eserlerin dışında da basılmamış eserlerinin olduğunu ilettik. Buna karşılık tasnif ettikleri eserlerin sadece bunlar olduğunu, diğer eserlerin ise olmadığını veya henüz tasnif etmediklerini söylediler.

⁸⁶ Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 8. Mehmet Behçet, bu eserler arasında ulaştığımız *Çile*, *Mahuf Uçurumlar* ve *Kutu Kapakları*'nı el yazısıyla Arap harflerini kullanarak yazmıştır. Bu eserlere ilişkin ayrıntılı bilgiler çalışmamızın eser incelemeleri bölümünde verilmiştir.

⁸⁷ Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s. 10.

⁸⁸ Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde*, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara, 1970, s. 176.

gündenberi kaç yıl geçti, belki yirmi beş! Behçet'i üç yıl evvel, Levent İş Bankasında, emekli maaşlarının verildiği kalabalık arasında gördüm. İsmimi söyleyerek hatırını sordum. Görmeyen gözlerinde sevinç mi, keder mi, beyaz bir şey titredi sanki. Yanında kızı vardı. Benden ayrılırken, koluna giren kızı ile, ikisi de bir ıstırap hayali gibi idiler.”

Gözlerinde meydana gelen rahatsızlık sebebiyle görme yetisini kaybeden Mehmet Behçet, ömrünün yaklaşık son otuz yılını bu şekilde geçirmiştir.⁸⁹ 2 Temmuz 1980'de İstanbul'da yaşamını yitiren Mehmet Behçet, Zincirlikuyu Kabristanı'na defnedilmiştir.⁹⁰

Mehmet Behçet'in Haydarpaşa Lisesi'nden öğrencisi olan şair Cemal Süreya, yazarın ölümü için bir yazı kaleme almıştır. Bu yazısında Mehmet Behçet'in değerli ve önemli bir hoca olduğuna dikkat çekmiştir. Mehmet Behçet'in şairliğinden çok araştırmacı yönünün “övgüye değer” olduğunu belirten Cemal Süreya, hocasının ölümünden duyduğu üzüntüyü “Behçet Yazar Öldü” başlıklı yazısında şu şekilde dile getirmiştir:⁹¹

“Radyo söyledi. Behçet Yazar ölmüş, Behçet Yazar benim Haydarpaşa Lisesinde edebiyat hocamdı. Eski metinler konusunda tam bir uzman kişiydi. Ortaasya dillerini ve sanırım bir iki Batı dilini iyi biliyordu. Fecr-i Ati şairlerindendi. Ama bir süre sonra şiiri bırakıp araştırmaya yöneldi. O alandaki uğraşının övgüye değer olduğu kanısındayım. (...)

Hoca olarak büyük değeri. Bize büyük katkıları olmuştur. Ama akademik düzeyde konuştuğundan (sözgelimi bir sözcüğün tarih boyunca aldığı yüz biçimi ele alır anlatırdı.), ancak çok meraklı birkaç arkadaş için öğretici oluyordu. Daha o sıralarda oldukça ileri bir yaşıydı. Görme sıkıntısı çekiyor ve üstüste birkaç gözlük birden takıyordu. Öbür öğretmenler de kendisine çok büyük saygı gösterirlerdi. O sıralar ünü henüz tazeydi. Görünümü, kılık kıyafeti ile de bir öğretmenden çok Türkistanlı bir Cumhurbaşkanı adayını andırıyordu.

(...)

⁸⁹ Adnan Giz, *Bir Zamanlar Kadıköy*, İletişim Yayınları, 1994, İstanbul, s.280.

⁹⁰ Mehmet Behçet'in vefat tarihi bilgisi için 89173003 numaralı emeklilik sicil dosyasından faydalandık. Yazarın vefat tarihine ilişkin bazı kaynaklarda 3 Temmuz 1980 olarak geçmiştir. Bkz: Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları* (Haz. Mustafa Everdi), s. 8. *Hürriyet 1981 Ansiklopedik Yıllığı*, Hür-Ofset Matbaası, İstanbul, s. 160. *Varlık Yıllığı-1981*, Varlık Yayınları, İstanbul, s. 296. *Nesin Vakfı Yıllığı 1981*, Kardeşler Basımevi, İstanbul, s. 1172.

⁹¹ *Nesin Vakfı Yıllığı 1981*, s. 1172-1174.

Behçet Yazar öldü. Ne tuhaf beş on yıl önce öldüğünü sanıyordum onun. Bir sınıf arkadaşım öyle demişti. Hatta hocanın erdemlerinden söz etmiştik uzun uzun.

Ölüm kötü. Ama ölmüş sandığımız birinin gerçekte şimdi öldüğünü öğrenmemiz daha da kötü.”

II. BÖLÜM EDEBÎ ESERLERİ

2.1.ŞİİR

“Klâsik edebiyat” veya “Divan edebiyatı” olarak adlandırdığımız eski edebiyatımız hemen hemen bir şiir edebiyatıydı. Tanzimat’ın ilânıyla beraber siyasî ve sosyal hayattaki değişmeler, fikir ve düşünce dünyamıza da yansımıştır. Bu sebeple Tanzimat aydınının fikir hayatının değişmesi, edebiyatı da etkilemiştir. Yüzyıllar içerisinde estetiğini tamamlayan, disiplinli ve kuralcı sistemiyle klâsik bir sanat hüviyeti kazanan Divan şiiri, 19. yy’ın ikinci yarısından itibaren gerek şekil ve muhteva gerekse dil özellikleri bakımından Tanzimat devri sanatçılarının eleştirilerine maruz kalmıştır.

Yeni edebiyatın öncüleri kabul edilen Şinasi ve Namık Kemal, her ne kadar ilk örneklerinde eski şiirin şekil ve dil özelliklerini devam ettirseler de yeni bir dil ve muhteva arayışından da vazgeçmemişlerdir. Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser* adlı çalışmasında Servet-i Fünun’a kadarki devreyi üç başlıkta değerlendirmiştir⁹²: “Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa’nın temsil ettikleri politik ve sosyal fikirler devri”, “Abdülhak Hâmid ve Recaizade Ekrem’in ifade ettikleri romantik büyük ihtiras ve ızdıraplar devri”, “Ara neslin eserlerinde kendini gösteren günlük, küçük hassasiyetler devri”.

Türk edebiyatında şiir türünde, hem şekilde hem de muhtevada daha sistemli sanat anlayışına Servet-i Fünun edebiyatında sahip olunmuştur. II. Abdülhamit devrinin tesiri altında kalan bu edebiyat, şiirde bireysel konulara yönelerek melankolik, karamsar, hüznü bir hava yaratmıştır. Servet-i Fünun şairleri, şiirin konusuna uygun vezin ve kelime seçmeye dikkat etmişlerdir. Nazım şekli olarak Batı’dan aldıkları sone’yi, Divan şiirinden alıp değiştirdikleri serbest müstezat’ı başarıyla kullanmışlardır.

Servet-i Fünun topluluğunun dağılmasından II. Meşrutiyet’in ilânına kadarki sürede edebiyatımız, bir durgunluk devresi geçirmiştir. Meşrutiyet’in ilânından sonra yeni bir edebiyat topluluğu kurmak adına bir araya gelen Fecr-i Âti mensupları, bir beyanname yayınlamaya kendilerini kamuoyuna tanıtmışlardır. “Sanat şahsî ve muhteremdir” düsturunu benimseyen topluluk üyeleri her ne kadar Servet-i Fünun edebiyatına karşı çıksalar da onun şiir estetiğini devam ettirmişlerdir. Genellikle aşk ve

⁹² Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1987, s. 13.

tabiat konularını işleyen Fecr-i Âti şairleri, Servet-i Fünuncular gibi aruz veznini ve sone, serbest müstezat gibi yeni nazım şekillerini kullanmışlardır.

24 Şubat 1910 tarihli *Servet-i Fünun* dergisinde “Fecr-i Âti Encümen-i Edebîsi Beyannamesi”nin altında imzası bulunan Mehmet Behçet Yazar, şiirlerini 1908 yılında yayınlamaya başlamıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde Mehmet Behçet’in *Erganun*⁹³, *Yumak*⁹⁴ isimli yayınlanmış iki şiir kitabı ve bazı süreli yayınlarda yayınlanmış şiirlerini, yayınlanmamış eseri *Mahûf Uçurumlar*’daki şiir parçalarını, *Çile ve Kutu Kapakları* isimli yayınlanmamış eserlerini muhteva ve şekil (nazım biçimi – vezin) açısından inceleyeceğiz.

Bu eserler arasında *Erganun*, Mehmet Behçet’in 1907-1911 yılları arasında büyük bir kısmını dönemin çeşitli gazete ve dergilerinde yayınladığı 56 şiirden meydana gelmiştir.

Şairin *Mahûf Uçurumlar* isimli eseri, ağırlığı mensur parçalar olmakla birlikte manzum parçaları da ihtiva eder. Mehmet Behçet, bu eserinde yer alan şiirlerini 1908 yılında eski harflerle kaleme almış, bazılarını dönemin çeşitli dergilerinde yayınlamıştır.⁹⁵

Yumak ise şairin basılan ikinci ve son şiir kitabıdır. Bu kitabında biri fantezi olmak üzere toplam 20 şiir yer alır. Mehmet Behçet’in bu şiirleri dönemin süreli yayınlarda yayınlanmamıştır.⁹⁶

Mehmet Behçet *Çile* isimli kitabındaki şiirleri eski harflerle kaleme almıştır. Bu eser, 1910 – 1948 yılları arasında kaleme alınan 79 şiirlerden meydana gelmiş, şair, bu şiirlerden bazılarını dönemin çeşitli dergilerinde yayınlamıştır.⁹⁷

⁹³ Mehmet Behçet, *Erganun*, Tanin Matbaası, İstanbul, 1327/1911.

⁹⁴ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938.

⁹⁵ Şairin manzum-mensur karışık kaleme aldığı bu eserinde toplamda 11 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden şairin üzerinde çok fazla değişiklik yaptığı ve tamamlamadığı “Dinliyor musun” şiirini (başlığın üzerini çizmiştir) değerlendirmeye almadık. Bununla birlikte *Mahûf Uçurumlar*’da bulunan “Küçük Hanım” başlıklı şiir, şairin *Erganun* isimli eseri içinde geçtiği için o eser içerisinde ele alınacaktır. “Kurbanlar” isimli şiir ise Servet-i Fünûn’da “Kurbanlar” başlığı ile yayınlamıştır ve süreli yayınlarda içerisinde değerlendirilecektir. Bkz. M. Behçet, “Kurbanlar”, *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 906, 25 Eylül 1324/8 Ekim 1908, s. 338.

⁹⁶ Süreli yayın çalışmalarımızda *Yumak* kitabında geçen herhangi bir şiire rastlamadık.

⁹⁷ Mehmet Behçet’in *Çile* isimli eserinde toplamda 79 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden Arapça yazılan üç şiiri ve şairin tamamlamadığı “Nişanlı” isimli şiiri çalışmamıza dâhil etmedik. Bununla birlikte *Çile*’de bulunan ve aynı zamanda çeşitli süreli yayınlarda yayınlanmış şiirleri, süreli yayınlarda yayınlanmış şiirler içerisinde değerlendirdik. Bu şiirlerin *Çile*’deki başlıkları ile yayınlamış oldukları süreli yayınlarda şu şekildedir:

Şair, yayınlanmamış bir diğer eseri olan *Kutu Kapakları*'nı da eski harflerle yazmıştır. Bu eser, 1925 - 1947 yılları arasında iki defter halinde kaleme alınan 193 şiirden meydana gelmektedir.⁹⁸

Mehmet Behçet'in süreli yayınlarda toplam 10 şiir yayınlanmıştır. Bu şiirler, *Çile* ve *Mahûf Uçurumlar* isimli yayınlanmamış eserlerinde yer alan bazı şiirlerle birlikte daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış şiirlerinden oluşmaktadır.

2.1.1. MUHTEVA

2.1.1.1. Aşk ve Kadın/Sevgili

Mehmet Behçet'in şiirlerinde aşk ve kadın/sevgili ayrılmaz iki unsurdur. Şiirlerde kadın çoğunlukla sevgili olarak karşımıza çıkarken; ay, deniz ve yıldızlar gibi tabiat unsurlarına da bu özellik atfedilmiştir. Şairin şiirlerinde kadın ulaşılmak istenen, kendisine muhtaç olunan bir varlık olarak görülmüş, onun güzelliği vurgulanmıştır. Aşk konulu şiirlerde kadın/sevgili çoğunlukla hayal edilen, ideal özelliklerle donatılan bir varlık olarak verilmiş, "mülhime", "ılahe", "muhibbe", "peri", "güzel kadın" gibi sıfatlarla nitelendirilmiştir.⁹⁹ Bazı şiirlerde ise nefret edilen kin duyulan bir kişi olarak sunulmuştur. Şiirlerde kadın, çoğunlukla sevgili şeklinde karşımıza çıkarken bazen anneyi çağrıştırmıştır. Bundan başka ay, yıldız, deniz, kuş gibi tabiat unsurlarına da sevgili ve anneye ait özellikler atfedilmiştir. Şair, bazı şiirlerinde ise divan şiirinin

- *Çile*'deki "Vuslattan Evvel" şiiri *Gençlik*'te "Ruhumun İhtiyacı" başlığıyla yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Ruhumun İhtiyacı", *Gençlik*, S. 1, 17 Teşrinievvel 1336/17 Ekim 1920, s. 6.

- *Çile*'deki "Dönüş" şiiri *Şâir*'de "Dönüş" başlığı ile yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Dönüş", *Şair*, C.1 S.9, 6 Şubat 1919, s.137.

- *Çile*'deki "Gönül" şiiri *Şâir Nedim*'de "Gönül" başlığı ile yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Gönül", *Şair Nedim*, C.1, S.12, 3 Nisan 1919, s.185.

- *Çile*'deki "Midhat Paşa" ve "Namık Kemal Bey" şiirleri *Resimli Kitap*'ta "İki Fedakâr: Kemâl - Midhât" başlığı ile yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "İki Fedakâr: Kemâl - Midhât", *Resimli Kitap*, C.4, Nr.22, 10 Temmuz 1326/23 Temmuz 1910, s.845.

⁹⁸ Mehmet Behçet'in İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki dosyasında *Kutu Kapakları* başlığı altında 187 ve 188 numaralı iki defterine ulaştık. Şair, "Lâedri" müstearıyla kaleme almış olduğu defterlerindeki 193 şiirden 13 tanesinin üzeri çizmiş, iki defter şeklinde kaleme aldığı şiirlerinin başına aynı "mukaddime"yi eklemiştir. Biz çalışmamıza şairin üzerini çizdiği şiirleri dâhil etmedik ve iki defterde aynı şekilde verilen "mukaddime" parçalarını bir olarak kabul ettik. Bu sebeple şairin 179 şiirini ele aldık.

⁹⁹ Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in İstanbul'a hukuk tahsili için geldiğinde anneannesinin yanında kaldığını belirtmiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 6. Yaptığımız incelemelerde Mehmet Behçet'in annesinin ne zaman vefat ettiğine dair bir bilgiye rastmadık. Ancak tahsili için İstanbul'a gelen şairin annesinden uzak kaldığını veya onu küçük yaşta kaybettiğini düşünüyoruz. Bu sebeple şiirlerde geçen bu benzetmelerin, sevgilinin yanı sıra anneye de ait olabileceğine ihtimal veriyoruz.

güzellik anlayışı çerçevesinde sevgiliyi ele almıştır. Bundan başka bu şiirlerde dikkatimizi çeken bir diğer özellik şairin aşk konulu şiirlerinde çoğunlukla hüznü ve karamsar oluşudur. Aşk algılayış biçiminin yanında yalnızlık ve sevgiliden ayrı düşme de bu ruh halinin ortaya çıkmasını etkilemiştir. Karşımıza çoğunlukla ağlamaklı bir şekilde çıkan şairin şiirlerindeki aşırı lirizm, Servet-i Fünûn şairlerinde olduğu gibi bazen marazî bir hale ve melankoliye yaklaşmıştır.

Erganun şiir kitabındaki “Erganun”¹⁰⁰ başlıklı ilk şiirinde üzüntülü olan şair, “mülhime”sinin gelip “nagamât-ı leyali”ni dinlemesini ister. Sevgilisi için “bir erganun-ı girye” yaratan şairin kendisi, erganunu ve aşkı bütün şiir boyunca ağlamaktadır:

Bir erganun-ı ruh-ı şebâb... Öyle ağlıyor!

Bir lahza dinle, onda bütün aşkım ağlıyor.

“Nagamât-ı Buse”¹⁰¹ şiirinde mehtaplı bir gecede “âlihe” olarak nitelediği sevgilisi ile “kol kola, pür-nûr u şegaf sâhile” inerken onların “leb-ber-leb-i gufrân u garâm” içinde silindikleri görülür. Şair, bir aşk rüyası içerisinde sevgilisiyle birlikte “bir şi’r-i hazîn-i ebediyet” okur, aşkını dile getirir.

“Mai Sineler”¹⁰² isimli şiirde sevgilinin güzelliğini anlatan ifadeler yer verilmiş, mavi gözlere ve ışıklı gülüşe dikkat çekilmiştir:

Âh o gözler, o mâi seyyâle

Hâle-i hande, hande-i hâle.

Bu gözler ve gülüş şairin “ye’s-i hülyâ”sını aldatırken bunların küçük bir teması bile ona “bir serâb-ı nûr-ı ümid” yaşatır. Şair, bir “âlihe-i zâhir” olarak nitelediği sevgilisine bu şiirlerin onun “ipek etekleri” olduğunu söyler ve şiirin olması için aşkın gerekliliğini ifade eder:

Sîne-ber-sine, leb-ber-leb, yaramaz

Bir garâm olmayınca şi’r olmaz.

“Dua-yı Gufrân”¹⁰³ şiirinde hayal edilen sevgili, bir “ebedî mülhime” ve “âlihe-i şûh” tur. Şair, sevgilisi ile “ipekli bir yaprak/nezâhetiyle solan” akşamı “pür-ümîd ü garâm” içinde seyretmeyi arzular. Batan günün ardından ortaya çıkan “zühre”den yüreklerdeki ayrılığın gölgesini almasını ister. Sevgilisiyle birlikte “harâbe-i hicrâna,

¹⁰⁰ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 5-6.

¹⁰¹ *Age.* s. 7-9.

¹⁰² *Age.* s. 10-11.

¹⁰³ *Age.* s. 12-16.

mâzî-i kedere” rahmet şelalesinin akması için “o muhteşem zühre”ye ağlayarak hüznü ve karamsar ruh haliyle dua etmektedirler:

Seninle ağlayarak bir zamân duâ idelim,

Seninle, ey güzelim:

Bütün harâbe-i hicrâna, mâzi-i kedere

O muhteşem zühre

Cenâh-ı nûrunu gersin ve eylesin cereyân

Şelâle-i gufrân...

“Bir Rüya”¹⁰⁴ şiirinde kadın bir ay imajı ile verilmiştir. Şair, karşısında duran ayı “taze bir gelin” olarak görür Bir rüya ve hayal içerisinde aydınlık ve huzurlu bir atmosfer çizen şair, bu atmosferin dışına çıktığında sevgilinin olmadığını anlar ve kendisini “medfen” bir âlemde bulur:

Ah aldanamam ben

Ey sevgili ruhum!

Sensiz, yine medfen

Hep ‘âlemi buldum;

“Şiire Başlarken”¹⁰⁵ isimli şiirinde şair, hüznü ve karamsar bir haldedir. Sıkıntıdan bıkmış yüreklere bir gülme vadeden gözlerden yani sevgiliden ve aşktan mahrum olduğu için inleyip, ağlamaktadır.

“Ellerin”¹⁰⁶ şiirinde sevgilinin elleri, şairin karanlıkla dolu yüreğini aşk serabına döndürmektedir. Buna rağmen şair, yine hastalıklı bir halde karanlık ve zulmetler içindedir. Şaire bu durumundan ötürü “peri-i şî’r ü hayali” çok asi olduğunu söylemiştir.

“Bir Şiir-i Âfil”¹⁰⁷ de ayın kaybolması ile şairin hayallerini sessiz bir üzüntü kaplamıştır. Aşkını sevgilinin hayali ile büyüten şair, bir gece vakti “bütün kevâkib-i hissi”nin ve “zevâhir-i kederi”nin “âlihem” dediği sevgilisine sarıldığını söylemiş, ondan kendisini unutmamasını istemiştir:

Unutma sen beni... Ulviyet-i meâlinle

Bu şî’r-i âfilî yâd et, terennüm et, dinle...

¹⁰⁴ Age. s. 17-19.

¹⁰⁵ Age. s. 20-21.

¹⁰⁶ Age. s. 26-27.

¹⁰⁷ Age. s. 28-29.

“Her Şeyden Sonra”¹⁰⁸ şiirinde şair sevgilisini divan şiiri güzellerini anımsatacak şekilde betimlemiştir. Sevgilinin yanakları “gül”e, dudakları “lâle”ye, mavi gözleri ise “hâle” benzetilmiştir:

*Yanaklarında erir pembe güllerin rûhu;
Açar dudaklarının âteşinde bir lâle;
O mâî gözleri örter sevimli bir hâle;
Söner garâmın elhân-ı sine-mecrûhu.*

“Göz Yaşların”¹⁰⁹ isimli şiirinde sevgilinin dalgın ve elemli durumu şairi de etkilemiş, hüzünlendirmiştir:

*Sen ey zavallı melek kızcağız, bu şeb dalgın
Semaların bana bir hâle-i elem seriyor;
Bütün hayâlime bir münfa’ il kanat geriyor?..*

Bir zavallı ve boynu bükük olan sevgiliyi bir “mahtâb-ı hazân” olarak niteleyen şair, “kamer semada gülerken” sevgilinin gözyaşlarını görür ve çok üzülür. Üzüntü içerisinde sevgilisine “benim hayâlime iklîl olur bu gözyaşların” diye seslenir.

“En Güzel Şi’rim”¹¹⁰de bir gece vakti kederli bir şekilde karşımıza çıkan şair, aşkı, şiirini üzüntü ve gözyaşı ile işlemiştir:

*Mehd-i dumû’-ı yeisimi süsler zer şebâb;
Her tayf-ı râz-ı giryem ölen bir nigâh-ı sîm;
Gözyaşlarım benim ebedî lülü-i müzâb;
Ben tâc-ı aşk u şi’rimi bunlarla işledim.*

Şair, “Leb-i Billur”¹¹¹ şiirinde her yere “serâb-ı hazân” yayılırken sevgiliyle birlikte herkesten uzak bir kayadan ufku seyretmiş, “Uzakta bir ebedî hande, bir sitâre-i nûr” onlara bir “leb-i billûr” uzatmıştır.

“Sen ve Ben”¹¹² başlıklı şiirinde kalbi inleyen nağmelerle dolan şair, kendisini hakir görmektedir. Ayrıca kadına yönelik niteleme ve benzetmelerle karşımıza ayın kendisi için önemine ve kutsallığına dikkat çeker:

*Sen benim meşâle-i leyl-i hayâlâtımsın;
Sen benim ka’be-i âmâl u ibâdâtımsın;*

¹⁰⁸ Age. s. 30-31.

¹⁰⁹ Age. s. 32-34.

¹¹⁰ Age. s. 40-41.

¹¹¹ Age. s. 42-43.

¹¹² Age. s. 44-47.

*Ben fakirim, sana ihdâ, sana takrîr edemem,
Sana ben anlatamam kalbimi, ey mâh-ı elem!*

Şiirde hüzünlü ve karamsar bir ruh haline bürünen şair, “çamurlarda, cehennemde garîb” bir şekilde öleceğini ve kendisine “bir katre-i matem”in nasip olmayacağını söyler. Bu durumda “âlihe-i hüsn u gurur” olarak nitelenen aybir anneyi çağrıştıracak şekilde verilir:

*Belki ey âlihe-i hüsn ü gurûr âh o zaman,
Belki türbenden uçan bir kelebek pür-heyecân
Bilmeden ruh-ı yetimânemi okşar; nâ-çâr
Ser-i kabrimdeki ezhâr-ı perişâna konar...*

“Sihri-i Garâm”¹¹³ şiirindeay, bir kadın olarak“melike-i fer” ifadesiyle nitelendirilmiş, şairin kalbinde gülen ışıklarıyla bir “pembe nilüfer” açtırmıştır. Şair, bir sevgili olarak gördüğü aya “yegâne servet-i şî’rimsin ey güzel simâ” şeklinde seslenmiştir.

Şair, “Leyal Hicran” başlığı altında kaleme aldığı altı şiirinde sevgiliden ayrı kalmanın yarattığı hüznü, karamsarlığı ve yalnızlığı ele almıştır. “Leyâl-i Hicrân I”¹¹⁴ başlıklı şiirinde yalnız bir halde olan şair, ayrılığın verdiği hüznü ve yalnızlık içerisinde çaresiz ve yorgun düşmüştür. Bu üzüntülerden ötürü uzun ve sonsuz bir hayale dalmış, ağlamalarla asırlar geçirmiştir. Ayrıca daha önceki şiirlerinde hayalî özellikler yüklediği sevgiliye ulaşmak ve dokunmak istemektedir:

*Yeter melike-i ruhum yeter, yeter bu azâb;
Bir incizâb-ı samîmiyle şimdi haşr olarak,
Niçin dudaklarımız bir dakika kalsın uzak?...*

“Leyâl-i Hicrân II”¹¹⁵ isimli şiirde de aynı istek kendini göstermiştir. Bir gece atmosferinde aşkından yorgun ve güçsüz düşmüş bir halde gezen ve kendini sevgilinin penceresinde bulan şair, sevgilisinin gölgesini görür:

*Solgun ipekli perdeler üstünde dem-be-dem
Bir gölge ihtizâz ediyor âh mülhimem!*

¹¹³ Age. s. 48-49.

¹¹⁴ Age. s. 53-54.

¹¹⁵ Age. s. 55-56.

Daha sonra sevgilisinden bir gülümseme isteyen şair, kendini dilenci olarak nitelendirir ve her gece sevgilisinin kapısında yalvarır:

*Bir bûse, bir nevâziş-i handenle mübtesim,
Her şeb kapında yalvaracak gamlı sâilem.*

“Leyâl-i Hicran III”¹¹⁶ şiirinde sevgilinin “menekşe gözlerine” duyulan özlem dile getirilmiştir. Şair, ayrılığın üzüntüsü içerisinde kırılmış, hüznü ve ağlamaklı bir halde karşımıza çıkmıştır:

*Ben istedim ki gözlerinin nuru parlâsın
Baygın şi'rlerimde... Bu şeb, münkesir, elîm
Hicrân içinde ağlıyorum, titriyor elim...*

“Leyâl Hicrân IV”¹¹⁷ şiirinde şair, ayrılığın üzüntüsünü derinden yaşamaktadır. Dışarıda hüznü ve yalnızlığı yansıtan “bâd-ı hazân, bâd-ı hâil ü cevâl” eserken; şair odasında karanlık bir gecenin içinde yalnız ve korku içindedir:

*Cebîn-i sa'yımın üstünde şüphe, korku, hayâl;
Odamda yalnızım... Alûde-i zalâm-ı leyâl,*

Bu karamsarlıktan kurtulmak için sevgiliyi çağırır, üzüntüden kurtulup gülmek ister:

*Gel ey nedîme-i rûhum leyâli hep silelim;
Bu gayz-ı hâili tezyîf için bu şeb gülelim...*

“Leyâl-i Hicrân V”¹¹⁸ şiirinde ayrılığın verdiği hüznü ve karamsarlık dış dünyaya aksettirilmiştir:

(...)
*Sıtmam, hararetim ve garâmımla her gece,
Mezc oldu kâinat-ı ümidim nücûm ile...*

“Her lahza ben yetime-i şi'rimle ağlarım” diyen şair, gece atmosferinde içinde bulunduğu durumu “der-be-der-i hazîz-i sefâlettayim” diyerek ifade etmiştir.

“Leyâl-i Hicran VI”¹¹⁹ şiirinde hüznü ruh halini “benim ibâdet-i ruhîyem ağlamak...” diyerek ortaya koyan şair, sevgilisine “meleğim” diye seslenmiş, “nezâhat-i mahmûr-ı nur-ı sevdâ”ya ve “melâhat-ı pür-şi'r-i ruh-ı hülya”ya sahip olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte yalnızlığını gece ve ay üzerinden şu şekilde anlatmıştır:

¹¹⁶ Age. s. 57-58.

¹¹⁷ Age. s. 59-60.

¹¹⁸ Age. s. 61-62.

¹¹⁹ Age. s. 63-64.

*Elem bu leyle-i mâtemde şimdi girye çizer,
Nazarlarımda firâr eyleyen kamerde gezer;
Evet, bu sahada ben öyle bî-kesim, bî-dâr...*

“Kamer”¹²⁰ şiirinde ise kadın bir ay imajı ile anneyi çağrıştıracak biçimde verilir: “*O bir dumanlı kadın, bir beyaz ilaheydi...*”.

Şairin hayalî bir mekân algısıyla işlediği “Uzaklardaki Ev”¹²¹ şiirindeki “ilâheler” aydınlık atmosfer içerisinde bir sevgili olarak görünmektedirler:

*Kanatlarındaki pırlantalarla nûr-a-nûr
Uçan ilahelerin sînesinde mâh-ı gurûr
Yanaklarında şafak; gözlerinde fecr-i garâm;
Dudaklarında da mercan-ı erguvan-ı müdâm;*

Şairin “Rahibe”¹²² isimli şiirinde manastırda yaşayan rahibeye tesadüf edilir. Bu kadın yaşadığı mekânın kasvetine uygun olarak çizilmiştir. Elemlî ve üzüntülü olan bu rahibeye her şey “boşluk” ve sonsuz bir gece gibi gelir. Rahibeye bir “dest-i muhabbet” uzanmadığı gibi “leb-ber-leb-i sevda-yı garâm”dan da mahrumdur. Sevmek ve sevilmekten uzak bir şekilde gençliğinin bu mabette geçeceği ve mahvolacağı vurgulanmıştır.

“Şarkın Melikesi”¹²³ şiirinde ise Halep, bir sevgili üzerinden ele alınmış, sevgiliye atfedilen özellikler ona verilmiştir. Halep, “mavi gözlü”, “yaldızlı saçlı” sevgiliye benzetilmiştir.

“Şarkın Denizi”¹²⁴ başlıklı şiirinde ise şairin şiirlerine her zaman “mâî bir gölge, mâî bir nağme” gülümsemesiyle sarılan deniz, “pür-heyecan”ıyla bir kadındır: “Ey deniz: Ooh pek kadınsın sen...”.

“İzmihlâl”¹²⁵ isimli şiirde bir gece atmosferinde şair yine elemlî, yalnız ve karamsar ruh hali ile karşımıza çıkmıştır. Yine terk edilmiş bir sevda gibi karışık üzüntüler içinde olan şair, aşkın sihriinden yoksun “bir cephe-i memdûd-ı zalâm u ibhâm” içindedir.

¹²⁰ Age. s. 70-71.

¹²¹ Age. s. 80-82.

¹²² Age. s. 86-88.

¹²³ Age. s. 91-92. “Şarkın Melikesi” tabiri Halep için kullanılır.

¹²⁴ Age. s. 93-94.

¹²⁵ Age. s. 109-111.

“Hâlecân”¹²⁶ şiirinde şair, hayallelerini süsleyen sevgiliden ve her şeyden mahrum, kederli ve karamsar bir haldedir:

*Aheng-i rübâbımda ne bir şi'r-i emel var;
Simâ-yı hayâlimde ne bir hande-i nevvâr...*

“Yorgunluk”¹²⁷ başlıklı şiirinde ise şair, hüznüldür. Ağlamaklı ve hayallere dalmış yalnız bir durumdadır:

*Gözyaşlarımla eğlenerek; hasta, münhezim
Çılgın tahayyulâtıma daldım ve sensizim,*

*Ben şimdi sensizim ki zalâm-ı leyâl ile
Sinemde âlihât-ı bükâ bana geldi el ele.*

Şair, “Ümid”¹²⁸ şiirinde sevgiliden “ey şiirim ilâhesi” diye bahseder. Ayı andıran bu “ilâhe”den hasta ruhunda üzüntüden görülen korkuları, hayalleri söndürmesini, karanlık geleceğine “şâhbâl-i nurunu” açmasını ve kalbini örten “ridâ-yı zulmet”ten kurtarmasını istemiştir. Bunun için “ilâhe”ye “artık biraz diril” diyerek seslenmiştir.

“Nisyân”¹²⁹ şiirinde ayrılıktan hasta düşmesine rağmen şair, sevgilisine “bu derin leyl-i tahassürde beraber” kalmayı, gece vakti aşkın heyecanı ile örtünmeyi ve ağlamayı teklif etmiştir. Daha sonra bu duyguları değişen şair, “mülhime-i şi'rim” dediği sevgilisiyle birlikte gülmeyi ve “leb-ber-leb/mütefekkir, lertzân” bir halde kalmayı istemiştir. Bu ayrılık gecesini unutup, “bir ebedî lâne-i nisyân u nihân” kurmayı arzu etmiştir.

Şair, “Uzlet”¹³⁰ şiirinde sahip olmak istediği bütün güzelliklerden ve aşktan yoksun bir haldedir. Bu sebeple kendisini karanlıklar içerisinde yalnız ve kimsesiz görür. Şair, aşktan ve ona ait güzelliklerden uzak olduğu için üzgündür:

*Boynum bükük, harâret-i aşk ile bir perî
Gelmez bu na'ş-ı bîkesî ihyâya bir zaman,
Yanmaz bu hasta türbede bir bûse nâgehân...*

¹²⁶ Age. s. 112-113.

¹²⁷ Age. s. 114-115.

¹²⁸ Age. s. 116-117.

¹²⁹ Age. s. 122-124.

¹³⁰ Age. s. 137-138.

Şair “Küçük Hanım”¹³¹ şiirinde ise “bir kadın vakarı”na sahip küçük bir kızın ileride bir kadın edası taşıyacağı ihtimalini işlemiştir.

Mehmet Behçet’in bu şiirlerinde kadın/sevgili ulaşılmak istenen, arzu edilen, çoğunlukla hayalî bir varlık olarak verilir, ona duyulan aşka ve sevgiye dikkat çekilir. Ancak bazı şiirlerde sevgiliye duyulan öfke ve kin dile getirilir.

“İntikam”¹³² başlıklı şiirde kadın ilk defa bir “zavallı” olarak görünür. Artık sevgili ve onun güzelliği anlamını kaybetmiştir. Sevgilinin saçları “defin-i zehr-i merâret soğuk yılan” olarak anılmaya başlamıştır. Sevgiliyi hatırlayınca artık yüreği çarpmayan şair, sevgilisine “mülhime” ve “meleğim” demekten vazgeçmiştir:

Demem demem sana bir lahza mülhimem, meleğim

Bırak bu leyle-i küfrümde ben yemin edeyim...

“Hainlik”¹³³ şiirinde şair, “mülhime” ve “meleğim” demekten vazgeçtiği sevgilisine beddualar etmeye başlar. “Âcize-i hırs ve muhabbet” dediği sevgilisini terk edeceğini söyleyen şair, ona “lanet” okur. Önceki şiirlerinde güzelliği ile ön plana çıkan sevgili, artık şair için “bîve-i zillet” olmuştur:

(...)

Artık seni terk eyliyorum, kahrolacaksınız;

Mass eyledim ânat-ı harîriyeni lanet,

Lanet, sana artık, sana ey bîve-i zillet”.

Sevgiliye karşı öfkesini onu aşâğılık bir dul kadına benzetererek dile getiren şair, onu terk etmek, aldatmak ve unutmak istemiştir:

Aldatmak için başka kadın istiyorum ben,

Artık seni terk eyliyorum... Medfen-i aşkın

Narin, afacan sandalımız, âcize, şaşkın

Bir başka kadın ruhuna bir halce-i rûşen

Bir mehd-i ümîd olmalıdır, artık unut sen....

“Vahşilik”¹³⁴ şiirinde sevgili, bir “düşman” olarak görünmeye başlar. Şair, adetâ bir “canavar”a dönüşür ve sevgiliye “kaç; boğarım seni” diye seslenir. Sevgili artık

¹³¹ Age. s. 99-100.

¹³² Age. s. 118-119.

¹³³ Age. s. 125-127.

¹³⁴ Age. s. 128-130.

onun için bir “şeytan” ve “alçak”tır. Şair, öfke ve nefret duyguları içerisinde sevgiliyi parçalamak ister, düşmanıolarak ilan eder:

*Ben bu akşam, seni hep parçalamak istiyorum;
Naşının üstüne çıksam da tepinsem diyorum...*

*Ey kadın, ez, beni öldür, bana sen yüz verme;
En büyük düşmanımın, gelme, sakın sen evime...*

“Tehdit”¹³⁵ şiiri sevgiliye karşı nefret duygusunun işlendiği son şiirdir. Bu şiirde şair, sevgiye duyduğu “kin”i açıkça dile getirmiştir:

*Benim kadınlara ait içimde bir kin var
Önümde diz çökerek bir zaman kırıl, yalvar;*

Ayrıca sevgilinin sahip olduğu her şeyin kendisine ait olduğunu ifade etmiş, onu bir “zavallı kadın” olarak nitelemiştir:

*Müebbeden yine mahkûm-ı gayz-ı hissimsin...
Benimdir işte hayatın, şebâbetin, hevesin,
Bedâî'in, nagamâtın, güzide handelerin,
Bütün zevâhir-i şî'rin, o mâi didelerin,
O inci gözyaşın, âsûde gördüğün kanadın,
Benim bu hepsi, bu saydıklarım zavallı kadın!...*

“Tevbe”¹³⁶ şiirinde sevgili, tekrar bir “ilâhe” olarak karşımıza çıkmıştır. Tamamen sevgiliye ait olduğunu dile getiren şair, nefret ve kin dolu hislerinden pişman olmuşçasına af dilemiştir:

*Şimdi artık seninim ben, sana aittir inan
Fecr-i handenle müzehher, düşünen didelerim,
Huzme-i nûr-ı niyâzım, ebedi secdelerim...
Ey leyâlimde doğan mâh-ı dil-ârâ-yı nihân!
Düşmesin hacle i âmâlime reng-i zulmet,
Tevbe ettim, ey ilâhem, beni affet, affet...*

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli yayınlanmamış eserindeki “Susadım”¹³⁷ şiirinde şair, yüreğinin “kupkuru... Issız bir yer” olduğunu, hayatının ve

¹³⁵ Age. s. 131-132.

¹³⁶ Age. s. 141-142.

¹³⁷ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

hayalinin hararetler ve “nâ-sâz” sıcaklıkları içerisinde yandığını söylemiştir. Bu susuzluktan yorgun ve güçsüz düşen şair, sevgilinin vereceği “bir buse” ile yüreğindeki susuzluğun, elemli ve hasta halin gideceğini ifade etmiştir:

Susadım... Hastayım... Ey şî'r-i rahîm

Kuruyor ruh-ı necîbim... Yalnız,

Bana bir bûse-i rahmet veriniz...

“Emel Şikeste”¹³⁸ başlıklı şiirinde şair, “on sekiz senelik” sakin ömrünün sıkıntılar, karanlıklar içinde geçtiği belirtir. Şairin, yalnız ve acıklı ruhunu teselli edecek yegâne şey sevgilisinden duyacağı “severim” sözcüğüdür. “Bütün saadet-i hülyamı okşayan güzel” olarak nitelediği sevgilisinden bu sözcüğü duymak şairin hayattaki tek ümididir. Ancak bu beklentilerine ulaşamayan şair, “bu aşk-ı necîble şimdi nevmîd” olduğunu söyler.

Mehmet Behçet’in süreli yayınlarda yayımlanan “Dönüş” ve “Gönül” şiirlerinde sevgili ve onun güzelliği bir kuş imajı üzerinden verilmiştir. “Dönüş” şiirinde bir kuş üzerinden sevgiliden ayrı kalmanın verdiği üzüntü anlatılmıştır. Şair, sevgiliyi “ak, yeşil göz”lü, “sarışın tüy”lü bir kuş olarak nitelemiştir. Sevgiliyle bir zamanlar mutlu ve mesut birer kuş olduklarını ifade eden şair, sevgilinin gitmesiyle ayrılığın aşkı bitireceği korkusunu taşır:

Bir zaman bir sevişen kuşlardık;

Ne güzel bir yuvamız vardı.. Yazık

Ayrılıp uçtun, o günden beri biz

Dağınık bir yuvanın kuşlarıyız

Ayrılış demleri âteş gibidir

Sevginin tellerini hep eritir

Diyerek doldu içim bir korku,

Değdi tâ gönlüme sevdanın oku.

Bu ayrılıştan bir müddet sonra tekrar sevgilisine kavuşan şair, ona “uçma, ayrılma” demiştir.

“Gönül” şiirinde şair son derece karamsar, hüznü ve yalnız bir durumdadır. Gönül, bu şiirde “yıkık bir ev” benzetmesi ile verilir. Bu ev, “tozlu ve örümcekli, penceresiz”, “kapkara”, “sönük bucak”, “dökük zindan” ve “harâbe” olarak

¹³⁸ Age.

nitelendirilir. Şair, yine bir kuş imajıyla ele aldığı sevgilisinin bu eve girmemesini şu ifadelerle dile getirir: “Bu sönük bucakta için kapanır,” “bu dökük zindanda gül bedenini solacak,” “gelirsen eğer, uçar o güzel rengin;”. Ayrıca aynı düşünceyi saray-harâbe ve sülün-baykuş karşıtlığı üzerinden şu şekilde anlatır:

*Senin de gözün yaşarır, bu evde derinden esen
O sert ve o azgın sam yakar, kül eder. Ey sen*

*Ki bir saray istersin, harâbelere gitme;
Sülün gibisin sen, baykuş olmaya meyl etme;*

Gençlik dergisinde yayınlanan, “Ruhumun İhtiyacı”¹³⁹ başlıklı şiirinde şair, sevgilisinden ayrı, yalnız ve ümitsiz bir halde karşımıza çıkar. Yalnızlığından ötürü bütün tabiata hüznü ve karamsar bir şekilde bakar, kalbini “âvâre”, kendisini “garîp bir kuş” olarak niteler. İsteddiği ise “bir efsûn” ve “hayat ve şi’r veren bir şey” yani aşk ve sevgilidir:

*Ben isterim ki bu ölgün yuvamda bir efsun
Parıldasın, yeni, rengin bir inkılâp olsun
Hayat ve şi’r veren bir şey isterim mutlak.*

Şair, “Ruhumun İhtiyacı” şiirinin devamı olan *Çile*’deki “Vuslat”¹⁴⁰ şiirinde ise sevgilisine kavuştuktan sonra değişir: Yuvasında artık aydınlık hafif bir rüzgâr eser, yalnız olan kalbine “mehtâb-ı cennet-i gufrân” dökülür. Bir kuş imajı karşımıza çıkan şairin kırık kanatlarının yerini “iksîr-i bî-nazîr-i sürûr” alır. Tabiata artık aydınlık ve mutlu bir şekilde bakan şair, üzüntüden uzaklaşmıştır. Geceye, üzüntüye ve sıkıntıya arkasını dönmüş, mutlu ve aydınlık bir hayata muhtaç bir haldedir.

“Vuslattan Sonra”¹⁴¹ şiirinde şair, yine üzüntülü ve karamsar bir ruh haline bürünür. Yuvasında artık bir “lehîb-i nevm-âlûd” yanan şairin ruhundaki “ezhâr-ı şi’r-i pür-zerrîn” kurumuş, “âlihât-ı sürûr”un yerini “âsûde bir esîr-i fûtûr” almıştır. Kanatlarındaki uçma hevesini ve dudaklarındaki sesi kaybetmiştir. Bununla birlikte şair sevgilisine, kutsal ve büyük aşklarının artık eskisi gibi olmadığını ve kalplerinde “cihâna hâkim olan bir şikeste lâ-kaydî” taşıdıklarını ifade etmiştir.

¹³⁹ Bu şiir şairin yayınlanmamış şiir kitabı *Çile*’de Vuslat Soneleri üst başlığı altında “Vuslattan Evvel” başlığı ile geçen ilk şiiridir. “Vuslat” ve “Vuslattan Sonra” bu başlık altındaki diğer şiirlerdir. Bu sebeple şiirleri birlikte ele aldık.

¹⁴⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

¹⁴¹ *Age*.

Yumak'taki "O Gece"¹⁴² başlıklı şiirde bir gece vakti,sevgili ile ayın görünüşü "gül", "yasemen", "menekşe", "nergis" gibi çiçeklerle aydınlık bir atmosfer içerisinde anlatılmıştır:

*Sarı gülden-di solan benzi ayın;
Yüzünün sîmi de gülden baygın;
Saçının telleri aydan aydın...*

*Yasemenden-di ayın her nazrı;
Mor menekşeydi, ya nergisti sarı
O alev gözlerinin dalgaları...*

Mehmet Behçetin, "Apoteoz"¹⁴³ şiirinde sevgilinin adeta tanrılaştırılması söz konusudur. Sevgilinin kokusu, gözleri bütün tabiata hâkimdir, her şeyde onun izi vardır. Şair, sevgilisine duygularını şu şekilde ifade etmiştir:

*Görünensin, bilinensin, sezilen,
Sevilen, sevgi, seven yalnız sen
Varlığın-sın biricik sevdiceği...*

Mehmet Behçet, *Çile* isimli eserinde fantezi olarak kaleme aldığı "Düğüm"¹⁴⁴ şiirinde aşka ve sevgiliye dair bir düğüm ve bilememe haliyle karşımıza çıkar, sevip sevmediğinden emin olamayan şair, ne olduğunu da bilemez:

*Seviyor muyum, sevecek miyim?
Ne evet derim, ne hayır derim!
Kelebek miyim, ya böcek miyim
Bilemem neyim bilemem neyim!*

Benzer şekilde sevgilisinin de bir düğüm ve belirsizlik içerisinde olduğunu dile getiren şair, kendisi gibi aynı ikilemi ve kararsızlığı gösterdiğini ifade eder:

*Seviyor mudur, sevecek midir?
Ne evet diyor, ne hayır diyor!
O bebek midir, ya çiçek midir?
O da bilmiyor, o da bilmiyor*

¹⁴² Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 13-14.

¹⁴³ *Age*, s. 21-22. Apoteoz, bir kralın veya önemli bir kişinin tanrılaştırılması demektir.

¹⁴⁴ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*

Şair, “Dolsun da Gelsin Câm-ı Mey”¹⁴⁵ şiirinde divan şiirinin aşk anlayışı çerçevesinde aşğın sevgiliye ulaşmak için çektiği sıkıntıları dile getirmiştir. Aşkı gül-bülbül üzerinden anlatan şair, “gülün gül-zârı”, “bülbülün bir zârı” olduğu gibi her gönülde de bir aşkın olduğuna dikkat çekmiştir. Sevgilinin “bin nâz” ettiğini, kuş gibi uçarak bütün gönüllerin onu avlamak istediğini vurgulamıştır. Şair, pek çok sıkıntıya katlanan aşğın bu durumunu divan ve halk şiirinde birer aşk motifi olan “Leylâ” ile “Mecnûn”, “Şîrîn” ile “Ferhâd” üzerinden anlatmıştır:

Bu yâre dil meftûn ise

Ol yâr ile pür-hûn ise

Leylâ için Mecnûn ise

Şîrîn için Ferhâd olur.

Sevgilinin “gamze”sine katlanan, “la’l-i müzâb”ına kanan ve “aşk âteşiyle” yanan aşğın “feryâd” ettiğine yer vermiştir. Şair, aşğın feryat edip, boyun eğmesiyle “irşâd” edeceğini ve aşkta “üstâd” olacağını söylemiştir.

“Sen Kim (?)Men Râm Olam”¹⁴⁶ şiirinde duygularını “şol şîve-i Âzerle” ifade eden şair, sevgilisine aşkını dile getirir. Divan şiirinin his dünyasını yansıtan mazmunları kullandığı bu şiirinde sevgilisine “hayranınım” “kurbanınım” şeklinde seslenir. Bir “çalab-ı ferman” olarak gördüğü sevgilisinin “la’line bir câm” sinesine “endâm” olmak ister. “Gönlümün sultanı” dediği sevgilisi karşında bazen “yanan pervâne”, bazen inleyen bir “bülbül” şeklinde karşımıza çıkan şair, bazen de bir “lâle”, “sünbül” ve “gül” gibi açar. Aşk ateşiyle gönlünü yakan şair, sevgilisine duyduğu aşkı “hicrinle tâ hoş-kâm olam” diyerek ifade eder.

“Âşıklarız Geçmiş Ola”¹⁴⁷ şiirinde sevgiliyi çağrıştıracak nitelikler “kuş”, “âhû”, “ay” gibi unsurlar üzerinden ifade edilmiş, şairin bunlara gönül bağladığı dile getirilmiştir. Divan şiirinde sevgili - âşık ilişkisini yansıtacak parçalara da yer veren air, aşkı için sevgilisinin elbisesine asılmıştır:

Berdâr olursak biz n’ola

Küfr-i âşinâ kisvenize.

¹⁴⁵ Age.

¹⁴⁶ Age. Parantez içerisinde gösterilen kelime okunamamıştır.

¹⁴⁷ Age.

Sevgilinin “gamze-i dâd”ı için “bin cân alıp cân veren” şair, kendisini “dil-beste”, “dil-dâde” ve “üftâde” olarak tanımlamış, sevgiliye duyduğu isteği ve ihtiyacı dile getirmiştir:

Del-besteyiz dil-dâdeyiz

Söyler (Yazar) üftâdeyiz

Hem teşneyiz âmâdeyiz

Bir damlacık dârûnuza

Şair, “Yâr-i Gönüldür Saray”¹⁴⁸ şiirinde sevgilinin güzelliğini, aşğın bundan etkilenmesini divan şiirinin aşk anlayışına benzer bir kullanımla vermiştir. Sevgili “cânân”, “sultân”, “yâr” olarak nitelendirilmiştir. Sevgilinin “kâmet”i “serv-i hırâman” olarak tasvir edilmiş, güzelliğine “hudây” dahi hayran olmuştur. “Bir gün ve ay” olarak nitelenen sevgili, “saçlara sevda”, “gözlere ma’nâ”, “gün yüze rüyâ” vermiştir. Sevgilinin hayali, güzelliği ve ona kavuşma düşüncesiyle şairin gözleri aydınlanmıştır:

Mâh-ı hayâlinle yâr

Mihr-i cemâlinle yâr

Sihr-i visâlinle yâr

Didelerim rûşenây

Sevgili ile kavuştuğunda gönül tâc-dâr” olurken;şair, kendisini “mülk-i sühanda” padişahlığa layık görür.

Şair, “Şiir-i Siyah”¹⁴⁹ şiirinde ise kadınlara karşı olan öfkelerini ve olumsuz düşüncelerini dile getirir. Şiirde kadın, “timsâl-i zıll u meskenet, âsî” ve “çılginca kirlilikleri kalbinde” saklayan bir kişi olarak karşımıza çıkar. Kadını canlı bir fosil ve çukur olarak gören şair, onu “zâde-i leyâl” olarak niteler. Kadının bin bir çeşit günahı ve kiri kalbinde taşıdığını söyler. Şair, bu kadının hayatına sıkıntılar ve karanlıklar getirdiğini ifade eder:

Döktün fezâ-yı şî rime süflî gamûmunu

Söndürdün âsumânımın ulvî nücûmunu

Artık müfekkirem bile bir belde-i zilâl.

“Mektuplarımı Yırtarken”¹⁵⁰ başlıklı şiirdekadın, “zâlim” eliyle şairin verdiği mektubunu “hakkım bu” diyerek yırtan bir kişi olarak karşımıza çıkar. Mektubu

¹⁴⁸ Age.

¹⁴⁹ Age.

¹⁵⁰ Age.

yırtmasına rağmen kadının ağlaması şairin kalbinde bitmeyen büyük yaralar ve üzüntüler açmıştır. Şair, buna rağmen kadının “bir nûr u şî'r” olduğunu söylemiştir. Bu kadına eziyet verecek, onu nefretle boğacak güçte dahi olsa “kalbimdir onların ebedî süslü medfeni” kadınlara karşı sevgisini dile getirmiştir.

“Sevgilinin Hatası”¹⁵¹ şiirinde aşk acısından ağlayan şaire sevgilisi “her riyâkâr olan ağlar” diyerek karşılık verir. Bu sözler üzerine çok üzülen şair, aşk acısının kendisini yaktığını sevgilisine şu ifadelerle anlatır:

*Bildiğim şey bu ki aşkım yakıyor
Yüzümün gözlerimin her erini
Sevgilim, sen de dokundur elini
Bak gözümde nasıl âteş akıyor.*

Sevgilisinden “her riyâkâr olan ağlar” sözünü düzeltip “vefâkâr olan ağlar” demesi için ricada bulunur.

“Şarkı”¹⁵² başlıklı şiirinde sevgilinin güzelliği vurgulanır, bu güzellik aydınlık bir atmosferde ay ile ilişki kurularak anlatılır. Gözleri “dolunaydan daha aydın” olan sevgili, şairin gönlündeki rüyalara dolar. Şair, “altın” saçları dağılan ve sinesinde “zambaklar” açan bu sevgiliye “âlemde benim, bir gece, mehtâbım olaydın” diyerek özlemine dile getirir.

Şair, “Şarkı”¹⁵³ şiirinde sevgilisinin güzelliğini baharla ilişkilendirilerek anlatır. Şairin “a güzel kız” diyerek seslendiği sevgilinin “yüzü gül, saçları sümbüldür”. “Yasemin” tenlidir ve pembe yanaklarında “güller” açar. Şair, çiçeklerle bezendirdiği sevgilisine yönelik hislerini “a güzel kız, ne baharım, ne baharım sen” ifadesiyle anlatır.

“Şarkı”¹⁵⁴ şiirinde şair, sevgilisine bu dünyayı sevmenin, eğlenmenin ve gülmenin yeri olarak göstermiştir. Aşkın verdiği saadeti dile getirmiştir. Şair, üzüntünün ve kederin “yalan” olduğu bu yerde sevgilisine “seni sevmekle zaman, penbe zamandır güzelim” demiş, sevip sevmenin başka bir mutluluk olduğunu dile getirmiştir.

Şair, “Şarkı Müstezad”¹⁵⁵ şiirinde “Modanın yıldızı”na sevgiliyi ait nitelikler atfetmiştir. Bütün Moda’nın ona “hayran” olduğunu dile getiren şair, bu yıldızın

¹⁵¹ Age.

¹⁵² Age. Bu şiir “Ey gözleri aydın, dolunaydan daha aydın” mısrası ile başlar.

¹⁵³ Age. Bu şiir “Yüzü gül, saçları sümbüldür o gönlümde esen” mısrası ile başlar.

¹⁵⁴ Age. Bu şiir “Ne elem var, ne keder, hepsi yalandır güzelim” mısrası ile başlar.

¹⁵⁵ Age.

“koynunda” “bir ılık hatıra” bulmayı ve “boynunda” “inciden bir dizi” olmayı arzu etmiştir.

“Şarkı”¹⁵⁶ şiirinde şair, sevgilisine aşkı anlatır. Her seveni “deli divâne” ettiği söylenen sevgiliyi, “gece gündüz”, “cân u gönülden” sevdiğini ifade eder. Ayrıca seven insanın yalnız dolaştığını, bu şekilde “tek ve تنها biricik sevgiyi göklere” taşıdığını anlatır.

“Şarkı”¹⁵⁷ şiirinde sevgili göğsünde “bir beyaz gül”le karşımıza çıkmış, şair de kendisini bu güldeki “rüyâ”ya benzetmiştir. Bu haliyle sevgili, şaire bir “ilahe” olarak görünmüştür. Kendisini bu gülün yerine koyan şair, sevgiliyi bulmakla çok şanslı, kısmetli olduğunu söylemiştir.

Şair, “Şarkı”¹⁵⁸ başlıklı şiirinde sevgiliyi sesi üzerinden ele almıştır. Akşamın gelmesini ve “rüzgâr”ın sazlara dolmasını bekleyen şair, “o esen sazla” sevgilinin sesinin bütün “âleme” dolmasını arzu etmiştir.

“Gazel”¹⁵⁹ şiirinde sevgilinin güzelliği üzerinde durulur. Bu güzelliğin bütün tabiata yayıldığı anlatır. Şair, sevgilinin kendi evini ziyaret etmesini “bahâr-ı cennetin ezhârı”nın evine dolmasına benzetir. Güzel kokular ve ışık taşıyan sevgilinin güzelliğinden “hevâ-yı nâz süzöldükçe”, aşk kuşlarının şarkılara gönül verdiğini söyler. Şair, sevgiliyle kavuşmalarını “menâbi’-i dürr u elmas”a benzetir. Gül yanaklı sevgilisine sunduğu şiirini “âyet-i nev-hatt” olarak niteler ve bu sebeple şairliğine ancak “bedî’-i kudret”in uyacağını söyler.

“Şarkı”¹⁶⁰ başlıklı bir diğer şiirinde yine sevgilinin güzelliği işlenmiştir. Sevgili, “hâlis altından” saçlara, “süzme bal” gözlere sahiptir. Sevgilinin güzelliğine hayran olan şair, ona bir yabancıya ulaşmasını istemez ve şu şekilde seslenir:

Ne tenâsüb, o ne endâm, o ne bel

Görmeden, el uzatıp kapmadan el

Öpeyim, okşayayım ben seni gel

A güzel kız, ne güzelsin, ne güzel.

¹⁵⁶ Age. Bu şiir “*Deli divâne edersin dediler her seveni*” mısrası ile başlar.

¹⁵⁷ Age. Bu şiir “*Bir beyaz gül koparıp taktın o gün göğsüne sen*” mısrası ile başlar.

¹⁵⁸ Age. Bu şiir “*Akşam olsun da esen bir saza dolsun rüzgâr*” mısrası ile başlar.

¹⁵⁹ Age. Bu şiir “*Bahâr-ı cennetin ezhârı doldu lânemize*” mısrası ile başlar.

¹⁶⁰ Age. Bu şiir “*Hâlis altından o saçlar tel tel*” mısrası ile başlar.

2.1.1.2. Tabiat

Mehmet Behçet'in şiirlerinde tabiat, müstakil bir tema olmaktan ziyade, şairin ruh hallerini, izlenimlerini yansıtmıştır. Tabiat unsurları şairin ruh haline göre değişkenlik göstermiş, göründükleri gibi işlenmemişlerdir. Mehmet Behçet, şiirlerinde zamana ait unsurları (gece, akşam, öğle ve mevsimler), tabiata ait unsurları (ay, güneş, yıldızlar, deniz, göl...) ve mekân unsurlarını (gerçek, hayalî mekânlar) kullanmıştır. Servet-i Fünûn şairleri gibi “romantik” bir tabiat anlayışına sahip olan şair, kullandığı imaj ve benzetmelerle bu unsurlara farklı anlamlar yüklemiştir.

Mehmet Behçet, şiirlerinde zamana ait unsurları çok fazla işlemiş, bunları hemen hemen bütün şiirlerinde ruh haline uygun bir unsur olarak kullanmıştır. Zaman olarak “akşam” ve özellikle de “gece”yi kullanan şair, mevsimlere de yer vermiş, duygularını ve ruh hallerini bu unsurlar vasıtasıyla ifade etmiştir. Şair, akşam/gece vakitleri ile sonbahar ve kış mevsiminde genellikle hüznü ve karamsar bir ruh halinde iken; öğle vaktiyle ilkbahar ve yaz mevsiminde mutlu ve ümitli bir halde görülmektedir.

Erganun'daki “Dua-yı Gufrân” şiirinde akşam, şairin sevgilisi ile seyrettiği bir manzara olarak karşımıza çıkmış, onlara eşlik eden bir unsur olarak kullanılmış ve “mesâ-yı bidâr” olarak nitelendirilmiştir.

“Ellerin” şiirinde bir gece vaktinde şairin ümidine “bir siyah uçurum” açılmıştır. “Göz Yaşların”da gece vaktinde hem şair hem de “zavallı melek kızcağız” olarak nitelediği sevgilisi kederli bir halde görünmüşlerdir.

“Her Akşam”¹⁶¹ şiirinde akşam, şair üzerinde hüznü hislerin ortaya çıktığı bir an olarak ele alınmıştır. Akşam vakitlerinde bütün ufuklar üzüntü içerisindedir, şair bu hisle “bir sürûd-ı melek”i elem veren “enîn-i şî'ri”ne benzetir:

*Her akşam..Öyle yetimâne hislerim var ki:
Serâb-ı nerm-i muhîât içinde yükselerek
Bütün me'âbid-i âfâk-ı ye'se hâkim olur;
Emellerimde yaşarken bir ibtisâm-ı fütûr,
Sarar mehâsin-i eb'âdı bir sürûd-ı melek,
Enîn-i şî'rime benzer ve hep elem-hâki...*

Ayrıca akşam vaktinde şair âlemin bütün sırları ve belirsizlikleri ile yüz yüze gelmiştir.

¹⁶¹ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 35-37.

“Bir Gazel”¹⁶² şiirinde gece, üzüntü veren hülyalı bir atmosfer içerisinde verilmiştir:

*Ben mest-i rahîk-i şeb-i hülyâ-yı dil-ârâm
Minâ-ker-i ye's-âver-i rüyâ-yı dil-ârâm.*

“Leyâl-i Hicrân I” şiirinde şair geceye hislerini ve iç dünyasını yansıtmıştır. Gece, “hüzn-i leyâl”, “leyâl-i hicr ü teşekkî” ifadeleriyle kullanılmıştır. Bu vakitlerde şair “ihtiyâc-ı tahayyül” içerisinde çaresiz ve yorgun halde görünmüştür. “Leyâl-i Hicrân III” şiirinde de bir gece vakti üzüntülü ve sıkıntılı bir haldedir. “Leyâl-i Hicrân VI”de gece bir “leyle-i mâtem” olarak nitelendirilmiştir.

“İstikbâl”¹⁶³ şiirinde şair, geleceğe dair ümitli olduğu esnada bile gece rahatsızlık veren bir an olarak sunulmuştur:

*Yüklendi cevî-i fikre temâsil-i müzice;
Çok sürmesin yeter bu müellim uzun gece...*

“Rahibe” isimli şiirde gece, rahibenin sıkıntılı ve karamsar ruh haline uygun bir atmosfer içerisinde “müzlüm geceler” ve “leyl-i müebbed” ifadeleri ile kullanılmıştır. “Nisyân” şiirinde ise gece yine “leyle-i mâtem” olarak tanımlanmıştır.

Şair, öfke ve nefret duygularının ağır bastığı şiirlerde geceye de bu hislerini yansıtmıştır. “İntikâm”¹⁶⁴ şiirinde gece, bir “leyle-i küfr” şekline bürünürken; “Izdırâb”¹⁶⁵ şiirinde gece bir “şeb-i mekâbire”dir. “Vahşilik” şiirinde öfkenin belirgin bir his olarak şiddete ve vahşi bir hale büründüğü zaman yine bir akşam vaktidir. Bu vakitte kendisini “mahşer-i küfr” olarak niteleyen şair, öfke ve nefretle dolmuştur:

*Ben bu akşam yine mahşer-i küfrüm... O elim
O denî, kirli karanlıkları hep içmedeyim;*

*Ben, bu akşam, yine yıldızları, mehtâbları-bak-
Söndüren elleri öptükçe o hain, alçak*

Kuduran zulmeti mass etmedeyim...

¹⁶² Age. s. 38-39.

¹⁶³ Age. s. 83-85.

¹⁶⁴ Age. s. 118-119.

¹⁶⁵ Age. s. 120-121.

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*'daki "Moda'da Bir Akşam"¹⁶⁶ başlıklı şiirinde akşamın gelişinin tabiat ve kendisi üzerinde bıraktığı hüznü ve sıkıntılı durumu anlatmıştır. Kederli ve soğuk bir şey, "mekâbirden... Ademlerden kopan bir/küdûret...", bir boşluk olarak nitelenen akşam, bütün semayı kaplamıştır. Bu sıkıntılı, karanlık ve kasvetli bir ortamda semalar "bir duman halinde nâim", yıldızlar ise "duman tüllerle" örtünmüştür. Mehtap sönük, yorgun ve çaresiz; denizler "çoşkun", sıkıntılı ve "pür-lerziş tesâdümlerle" inlemektedir. Sahiller ağlamaklı bir halde, rüzgârlar ise bütün muhite saldırmaktadır. Bu atmosfer içerisinde şair, "kalb-i hilkat"ın sanki mazlum ve kederli bir şiir ile "bir mersîye-i târik-i dehşet" okuduğunu söylemiştir.

Mehmet Behçet, *Servet-i Fünûn*'da yayınlanan "Kurbanlar" şiirinde gece karanlıklarla doludur ve bütün tabiatı örtmüştür:

*Zulmet-âbâd-ı bir şeb-i yeldâ
İnliyor pîş-i iktirâbımda?
Şimdi her yer garîk-i zıll-ı hasâr
Müteşekki, zelîl u girye nisâr;
Vahşet engiz bir ridâ-yı siyâh
Örtüyor kâinâtı zâr u tebâh;*

"İlk Sevdığım"¹⁶⁷ başlıklı şiirde akşam vakti, sıkıntı ve keder değil, mutluluk veren bir hülya anı olarak nitelenmiştir: "Yine akşamları ben sâha-yı hülya görsem".

"Ruhumun İhtiyacı" şiirinde karamsar ve kederli bir ruh hali ile karşımıza çıkan şair, geceyi de kendisi gibi "yetim ve hazîn" olarak tanımlamıştır.

Yumak şiir kitabındaki "Siluet"¹⁶⁸ şiirinde akşamın tabiat ve şair üzerindeki etkisine değinilmiştir. Akşamın gelip güneşin yavaşça batmasıyla oluşan gölgelerin tabiata yansması ele alınmıştır. Akşamın gelişiyile oluşan "gölgeden belde heyûla" şekline girmiştir:

*Gölge tüllerdeki güller soldu,
Kuşların göğsüne akşam doldu...
Şimdi, esmerdi, hayaletti biraz,
Gölgeden belde heyûla oldu...*

¹⁶⁶ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

¹⁶⁷ Mehmet Behçet, "İlk Sevdığım", *Resimli İstanbul*, Nr.17, 28 Eylül 1325/11 Ekim 1909, s. 262.

¹⁶⁸ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 25-26.

Şair şiirlerinde sıklıkla kullandığı akşam ve gece vakitlerinin yanında mevsimleri de ruh halini ve duygularını yansıtacak biçimde ele almıştır. Şairin hüznü ve karamsar ruh hali göz önüne alındığında şiirlerde sonbahar mevsimi diğerlerine nazaran daha sık kullanılmıştır. Şiirlerde bu mevsim ve ona unsurlar genellikle “hazân” ismiyle karşımıza çıkmıştır.

“Hepsi Onun”¹⁶⁹ şiirinde geçmiş günlerinin hüznü hatıralarını anımsayan şair, “bir hazân-dîde” olarak karşımıza çıkmıştır. “Leb-i Billûr” şiirinde şair hüznü iken “nûr-ı muhîtâta bir serâb-ı hazân” yayılır.

“Leyâl-i Hicrân IV” şiirinde yalnız ve korku içindeyken dışarıda esen rüzgârı bir “bâd-ı hazân, bâd-ı hâil ü cevval” olarak tanımlamıştır:

Dışarıda bâd-ı hazân, bâd-ı hâil ü cevval

Eder rükûde-i âfâkı muttasıl ihlâl.

“İzmihlal” şiirinde ise “Leyâl-i Hicrân IV” şiirindeki “bâd-ı hazân” yerini “huzme-i bârân-ı hazân”a bırakmıştır:

Dem-be-dem ıslatarak rûh-ı mesâfâtı nihân,

Mütegâfil dağılan huzme-i bârân-ı hazân.

Gençlik dergisinde yayınlanan “Ruhumun İhtiyacı” isimli şiirde şair hüznü bir haldedir ve aylardan “eylül”dür:

Gecem yetim ve hazîn; gündüzüm elîm ve melûl

Safâ ve handeye küskün bahara lakaydım

Şikeste boynumu büktükçe öksüz ümidim

Sarar muhîtimi dalgın, remîde bir eylül...

Şair, *Çile* isimli eserindeki “Serâb-ı Füsûl” üst başlığında yazdığı “Sonbahar”¹⁷⁰ şiirinde, sonbaharı hüznü yansıtacak şekilde dile getirir. Şair, “bir sehâbe-i hicrân be-
leb” olarak tanımladığı sonbaharı sarı, kırmızı renklerin ağır bastığı bir atmosfer içerisinde ele alır ve mevsimin her yere bu renkleriyle yansıdığını anlatır.

“Sonbaharın Altınları”¹⁷¹ şiirinde şair, sonbaharı ve ona ait unsurları hayalî bir atmosfer içerisinde hikâyeleştirerek anlatır, tasvir eder. Şiirde kullanılan renklerle verilmek istenen duygu sonbaharı yansıtacak bir biçimde sunulur. Şiirdeki bütün unsurlara sarı rengin tonları ve hüznü eşlik eder. Şair “bûldân-ı hicr ü vahdete”, “hazân

¹⁶⁹ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 24-25.

¹⁷⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

¹⁷¹ *Age*.

perisini” görmek, ona ulaşmak ve onun bütün sırlarını öğrenmek için gezinti yapar. Bu sebeple her şeyin sarı olduğu “bir altın ormanına” giren şair, “yaldızlı sapsarı” yaprakların düşüşünü görür, “hazan perisi”ne ait kuşların inlemelerine şahit olur. “Ormanın zehebî gölgesinde” ilerlerken, “lepiska saçlı, güzel bir kadın”a tesadüf eden şair, bu “muhibbeye”, “terk-i hayât u kalb ediyorken” kendisini büyük ve süslü bir merdivenin başında bulur. Şair, bu merdiveni çıkararak “hazân perisinin” sarayına varır ve korku içerisinde bu “harâbeye” girer. “Aks-i sadâlarıyla” sık bir ormana benzeyen, “yüksek tavan”lı, “tozlu duvar”lı ve içinde böceklerin, “şuûm u derbeder iki baykuş”un olduğu bu yerden kurtulmak ister. Bu “lâne”den çıkan şairi “şems-i garbın altın ziyâları” ile boyanmış bir manzara karşılar. İki sahili birbirine bağlayan köprüden karşı sahile geçmek isteyen şair, karşısında hazan perisini görür:

*Tâ sahilin yanında bir heykel-i cemâl
Gîsû-yı zer-nigârını dökmüş pür-ibtisâm
Solgun nazarlarıyla o bir gâye-i hayâl
Derhâl atâre eyledi bir rîşe-i selâm*

“Zerrin olan beldenin altın ilâhesi” olarak nitelenen hazan perisi, bu selamıyla şairi kendisine hayrân bırakır. Şair, bu etkilenmeyi “vermişti meyl-i rûhuma bir bâd-ı pür-zeheb” diyerek ifade eder. Bu yerden dönen şair, hayallerine ve muhite “sarsar-ı hazân”ın hâkim olduğunu söyler.

Şair, bazı şiirlerinde ise hüznü ve karamsar atmosferi kış mevsimi üzerinden anlatır. *Servet-i Fünûn*’da yayınlanan “Kurbanlar” şiirinde kederli atmosfere uygun olarak kış mevsimini kullanır. Karların uçuşunu şu şekilde tasvir eder:

*Uçuyor muhteriz, beyaz karlar
Bu feyâfi-i serd içinde birer
Mütefekkir sitâre u za’île...
Uçuşur sonra gizlenir ve söner;*

Şair, *Çile*’deki “Serâb-ı Füsûl” üst başlığında yazdığı “Kış”¹⁷² şiirinde kışı soğuk, “gam-nevâz” oluşu ile ele alınmıştır. Şairin, “bir deriçe-i nâ-sâz-ı zemherir-tırâz” olarak tanımladığı kış, karlarıyla bütün tabiatı kapladığı gibi şiiri de “ridâ-yı nâz-beyaz” ile sarmıştır.

¹⁷² Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

Şairin hüzünlü ve karamsar ruh halini yansıttığı bu şiirlerinin yanı sıra aydınlık atmosferin hâkim olduğu şiirleri de vardır. Bu şiirde zaman unsuru olarak öğle vakti, ilkbahar ve yaz mevsimi tercih edilir:

Akşam ve gece vakitlerinin dışında “Öğle”¹⁷³ şiirinde öğle vaktinde renk ve ışığın nesnelere üzerine yansımaları ve bunun şaire olan etkisi üzerinde durulmuştur. Akşamın ve gecenin sıkıntı ve keder veren atmosferi yoktur, her yer aydınlıktır. Gölge eriyip, karanlıklar çekilmiştir:

Şimdi artık pırıl, pırıldı semâ;

Uçtu, sallandı muruhât-ı ziyâ,

Doldu şebtâbelerle pür-hülyâ;

Deniz işlendi süslü pullarla;

(...)

(...) *Bî-tâb*

Gölgele oldu nâ-bedîd ü muzâb

İhtizâr etti zulmet-i mahrûr

Uyuttu rûh-ı mesâfatı bir serâb-ı fütûr...

Yumak'ta ise mevsim olarak karşımıza ilkbahar çıkmıştır. “Gelincik”¹⁷⁴ şiirinde toprağın uzun kış mevsimi boyunca karlar altında kalmasına dikkat çeken şair, tabiat ile sevgi arasında ilişki kurmuş, baharın gelişini ve gelinciğın ortaya çıkışını şu şekilde ifade etmiştir:

O güneş doğdu ve karlar eriyip hep aktı;

Ne ılık bir nefes aldıydı bu donmuş toprak!

O güneş bağırını bir parçacık olsun yaktı;

Bin yeşil gözlü filiz şimdi hemen fışkıracak...

Şair *Çile* isimli eserindeki “Bahâr Geliver Taze Câna”¹⁷⁵ şiirinde, baharın hayat, aydınlık ve güzellik veren gelişini anlatır. Baharın gelmesi ile gönlünün bir “nev-civân” olacağını düşünen şair, baharı divan şiirinin güzellerini anımsatacak şekilde tasvir eder. Bahar, güzel saçlarından “sünbülî bir hava” dağıtır, can alıp veren “nâzende gamze”lere sahiptir ve yanaklarında “güller” açar. Gökyüzü ışığını baharın “nergislerinden” alır. “Karanfil”, “şebboy”, “benefşe” gibi çiçeklerle bezendirilerek anlatılan bahar, aydınlık

¹⁷³ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 97-98.

¹⁷⁴ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 33-34.

¹⁷⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

bir atmosfer içerisinde verilir. Baharı “serv u revân” boyuyla, ışığıyla sevgili olarak ifade eden şair, onu “esâtirden bir cihân” olarak tanımlar ve baharın gelmesini son derece arzu eder.

“Serâb-ı Füsûl” üst başlığında kaleme alınan “İlkbahar”¹⁷⁶ şiirinde ilkbaharı yaratıcılığı ve her şeye bir eş verişiyle ele alır. Şair, bir sanat ilahesi olarak nitelediği baharın geceye “mavi bir ay”, gökyüzüne “penbe güneş”, kuşlara “nağme-i billûr”, toprağa “tîrâje” ve “rûh-ı sâf-ı bedâyi-pereste bir âteş” verdiğini anlatır.

Daha önceki şiirlerinde hayat ve güzellik veren aydınlık bir atmosfer içerisinde ele alınan bahar, “Müseddes Şarkı”¹⁷⁷ şiirinde karşımıza “talîsiz” ve “öksüz” bir şekilde çıkmıştır. Baharı son derece karamsar bir şekilde işleyen şair, yağmurları “semâdan damlayan gözyaşları”na benzeter. Bahar rüzgârı “ah u zâr” içinde eser, “güller” açmaz olur ve “bûlbûl” perişan bir halde görünür. Önceki şiirlerinde baharın hayat verdiği âlem, artık “bir mezâr” şeklini alır. Bu atmosfer içerisinde şair, karamsar duygulara kapılan şair, “bâde-i devran”ın dökülmesini, “o zâlim rüzgârın”esmesini, zamanın ve mekânın yok olup insanın kalp huzurundan yoksun kalmasını istemiştir.

“Serâb-ı Füsûl” üst başlıklı “Yaz”¹⁷⁸ şiirinde yazın canlı, renkli ve ahenkli oluşunu anlatır. Yaz mevsimini “bir bahîre-i gülreng u dûzah-ı nîreng” olarak niteleyen şair, yazın alevinde vahşi hayvanların “ceng â ceng” içinde olduğunu, şiirin de ahenkle dolduğunu ifade eder.

Mehmet Behçet’in şiirlerindeay, güneş, yıldızlar, deniz, göl... gibibatıat unsurları da önemli bir yer tutmaktadır. Şair akşam, gece ve mevsimlerde olduğu gibi bu unsurları da ruh halinin değişkenliğine, hislerine ve düşüncelerine uygun bir şekilde ele almıştır.¹⁷⁹

Bu unsurlar içerisinde ay diğerlerinde nazaran daha sık olarak kullanılmıştır.“Nagamât-ı Buse” şiirinde ay, hüzünlü bir halde “bir girye terennüm” ederken karşımıza çıkmıştır. “Hepsi Onun” şiirinde ise bir kuşa benzetilen ay “şebâb-ı medfûnun” gölgesinde uçmaktadır. “Bir Şi’r-i Âfil”de ayın ortadan kaybolmasıyla şair, kendini yalnız ve kederli hissetmiştir.

¹⁷⁶ Age.

¹⁷⁷ Age.

¹⁷⁸ Age.

¹⁷⁹ Ay, güneş, yıldız ve deniz gibi tabiat unsurlarının bir kadın/sevgili imajı ile kullanıldıkları şiirler kadın/sevgili alt başlığı altında incelenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde şiirlerin kadın/sevgili imajı dışındaki farklı kullanımları ele alınacaktır.

*Kamer, o tâir-i leyl uçdu nâgehân, bî-kes
Dağıldı cû-yı hayâlimde bir sükûnet-i ye's.*

“Göz Yaşların” şiirinde ise “kamer”, şair ile sevgilisine eşlik eden bir unsur olarak görülmüştür. “Kamer semâda gülerken” şair, sevgilisine aşkını, hayallerini ifade etmiştir. “Kehkeşan”¹⁸⁰ şiirinde ise ay,şairin hüznünlü ruh halini yansıtacak bir şekilde verilmiştir:

*Düşmüş ve kırılmış mütegâfil ve münevver
Eb'âd-ı semâvâta hazîn mâî kamerler.*

“İzmihlâl” şiirinde karamsar ve yalnız olan şairin bu duruma düşmesinin sebeplerinden biri gecesinde ayın olmamasıdır:

*Ne kamer var, ne ziyâ var, ne de bir sihr-i garâm.
Gece... Bir cephe-i memdûd-ı zalâm u ibhâm*

Şair,“Hâlecân” şiirinde aklından ölmeyi geçirecek kadar kederli ve karamsar bir haldedir ve bu hislerini aya da yansıtmıştır. Ay, şairin ruhunda “gizli dumanlarda müellim” bir şekil almıştır. “Tevbe” şiirinde ise ay, karşımıza şairin gönlünü süsleyen bir sır olarak çıkmıştır: “Ey leyâlimde doğan mâh-ı dil-ârâ-yı nihân”.

Mahûf Uçurumlar'daki “Güneşe Dair”¹⁸¹ başlıklı şiirinde güneşin azametini vurgulayan şair, geceye ait unsurların geçiciliği üzerinde durur. Bu unsurlardan özellikle ay, karşımıza ufukta nazlı ve güzel bir çocuk saflığıyla çıkar. Ayı, arkasından yıldızların uçtuğu bir “tıfl-ı câzibe-endâz”a ve “gümüş kanatlı... Melek yüzlü bir güzel kelebek”e benzeten şair, onun “bir ihtiyâc-ı tetebbu” ile parlayacağını ve söneceğini söyler.

“Hatıralar” başlıklı şiirinde ise ay, mutluluğa ve kedere şahit olan bir unsur olarak kullanılmıştır. Şiirde karamsar bir şekilde karşımıza çıkan şair, “ey ezeli bedri münevver” dediği aya seslenmiş, onunla mutlu zamanlar geçirdiğini söylemiştir. Şair, mutlu zamanlarından sadece “hasta kamer”in kaldığı belirtmiş, bu mutlu hislerin artık “fecâat ve felâketlere” döndüğünü ifade etmiştir. Bu ruh hali içerisinde aydan başka bir “çehre-i nermîn” göremeyen şair, bütün elemelerine de yalnızca ayın şahit olduğunu dile getirmiştir.

Şairin *Resimli İstanbul* mecmuasında yayınlanan “İlk Sevdığım” şiirinde ay bir “hülya” atmosferi içerisinde şairin karşısına gülen yüzüyle çıkmıştır:

Yine Akşamları ben sâha-yı hülyâ görsem

¹⁸⁰ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 72-73. Kehkeşan, samanyolu olarak bilinen uzun yıldız kümesidir.

¹⁸¹ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

Fevk-i re'simde gülen saf, güzel nûr-ı kamer;

Yumak'taki "Feeri"¹⁸² şiirinde "sarı zambaklara yaslanan" ay, "altın oklarla ziyadan bir yay"a benzetilmiştir. "Sığ"¹⁸³ şiirinde ayın ortaya çıkışını "gümüşten bir su" olarak gören şair, gece atmosferinde su ile ay arasındaki ilişkiyi anlatmıştır.

*Günün aydınlığı gökten indi,
Birikip oldu gümüşten bir su,
Salınıştan, süzülüştan bir su...*

*Su ışıktan civelek, nârindi;
Cıvadan ayna gümüşten aydı;
Bin gümüş okla bin altın yaydı...*

Şiirlerinde yıldızlara da yer veren şair, diğer tabiat unsurlarında olduğu gibi onlara da ruh halinde ve hislerindeki değişimlerini yansıtmıştır. "Dua-yı Gufrân" şiirinde yıldız, karanlığı ve ayrılığı ortadan kaldıran, şairin yüreğindeki kederi alan bir unsur olarak kullanılmıştır. Şair, bunlar için "zühre"ye dua edilmiştir:

*"Bütün harâbe-i hicrâna, mâzi-i kedere
O muhteşem zühre*

*Cenâh-ı nûrunu gersin ve eylesin cereyân
Şelâle-i gufrân"*

"Onlar"¹⁸⁴ şiirinde bir gece atmosferinde yıldızların şair üzerinde bıraktığı izlenim dile getirilmiştir. Yıldızlar, bazen şairi "rüyâlara" boğarken; bazen "bir mülhime, bir âlihe-i nağme" olmuşlardır. Bazen sevda bahçesinde "güller gibi rengîn" olarak karşımıza çıkarken; bazen de "nermîn kelebekler gibi lertzân" olarak görünmüşlerdir.

"Bir Gazel" şiirinde ise şair, karanlıklar içinde kalan ruhunu "Zühre"nin ışığıyla aydınlatmak ister:

*Zulmet-zedeyim, rûhumu yaldızla o sehâr
Nûrunla sen ey Zühre-i bâlâ-yı dil-ârâm...*

"Leyal-i Hicrân II" şiirinde şair, yıldızları sevgilinin gözlerine benzetir.

¹⁸² Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 19-20.

¹⁸³ *Age*, s. 31-32.

¹⁸⁴ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 22-23.

*Titrek sitâreler gibi baygın ve zümürürdîn;
Her şeb miyâh-ı ruhumu öptükçe gözlerin,*

“Kehkeşan” şiirinde şair samanyolunu yıldızların annesi olarak nitelemiş ve şiirlerini sarmasını istemiştir:

*Bir kurdela olsan da demetler gibi ba'zen
Yıldızların ey annesi eş'ârımı sarsan...*

“Hürriyet”¹⁸⁵ şiirinde ise şair, hürriyeti semâlarda ortaya çıkan bir yıldız şeklinde görür:

*Lebrîz-i sa'âdet yeni bir kevkeb-i zâhir,
Mahmûr u müzehheb yeni bir nûr-ı mezâhir
Nâ-gâh semâlarda tulû' etti uyandı.*

Geceyi aydınlatan yıldızlar “Rahibe” şiirinde, karamsar, yalnız ve kederli olan rahibenin ruhuna “bir hande-i şeb-tâb” verememişlerdir.

“İnfiâl”¹⁸⁶ şiirinde gecenin bütün unsurlarına karşı bir dargınlık, kırgınlık ve öfke taşıyan şair, “yıldızların nihân olan esvât-ı mûnisi”nden bile rahatsız olmuş, “artık susun fısıldamayın” demiştir.

“Sükûn”¹⁸⁷ şiirinde ise kalbini garip bir yıldızla benzetmiş, bu yıldız şu şekilde tanıtmıştır:

*Kalbim, ne garibâne o bir yıldızla benzer:
Âsûde, uzak, cevvi tehî, hâbı münevver;
Bir kevkeb-i perrân-ı hayâlî ki erişmez:
Âfâk-ı ser-âzâdına bir zemzeme, bir ses.*

Şiirlerde kullanılan bir diğer tabiat unsuru da güneştir. Güneş şiirlerde genellikle batarken ve kızıl rengi çağrıştıracak biçimde karşımıza çıkar. Şair, “Her Akşam” şiirinde güneşin batışını, gündüzün sönüp akşamın başlamasını dile getirir. Bir akşam vakti, güneşin batışında ortaya çıkan kızıl rengi “erguvan” çiçeği ile “yakut” üzerinden anlatır:

*Her akşam... Öyle garîbâne. Hatve, hatve giden
O şems-i garib-i lertzânî erguvan-ı mesâ
Bir inbisât ile rengîn etekleri ile sarar;*

¹⁸⁵ Age. s. 76-77.

¹⁸⁶ Age. s. 135-136.

¹⁸⁷ Age. s. 139-140.

Defîn-i hande-i yakut olan peri-i nehâr

Söner, ölür gibi... (...).

“Gurubun Karşısında”¹⁸⁸ şiirinde de güneşin batışını ele alan şair, bu durumun kendisi ve tabiat üzerindeki etkisine değinmiştir. Güneş, bu şiirde uzaklarda bulutların üzerinde yüzen “bir kızıl melike-i nûr” olarak sunulmuştur. Güneşin batışıyla etrafı saran aydınlık silinmiş, “leyâlin perisi” olan ay ortaya çıkmıştır. Bu batış anı şairin üzerinde hüzünlü bir etki bırakmıştır:

Senin ufûl-ı garâmınla ey ilâhe-i fer

Çizildi, kaldı hayâlimde bir reh-i muğber...

Hayali bir ev ve ortam tasavvurunun işlendiği “Uzaklardaki Ev” başlıklı şiirde güneşin batarken “yakut” rengine büründüğü dile getirilir:

Onun güneşleri tîrâje-i ebed-mevkût;

Doğar leyâline bir âfitâb-ı pür-yakut;

“İzdirâb” şiirinde öfkesini ve sıkıntısını tabiata yansıtan şairin gözünde güneş, “kanlı” bir hale bürünmüştür.

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli eserindeki “Güneşe Dair”¹⁸⁹ şiirinde güneşin azameti ve şairin onun yerinde ve gücünde olmak istemesi karamsar ve nefrete varan bir ruh hali içerisinde anlatılır. Kendisini “safha-i ezeliyet önünde” düşüp ağlayan ruhlara benzeten şair, fikrinin ve hayatının onlar kadar perişan ve sıkıntılı bir halde olduğunu söyler. Şair, güneşin büyüklüğünü ve ezeli oluşunu anlatmak için tabiatın diğer unsurlarından (ay, gece, yıldızlar) faydalanır. Bu unsurlardan gece “muhteriz” ve “muğber”, ay ise bütün güzelliklerine rağmen “bir ihtiyâc-ı tettebbu” ile sönecektir. Şair, “pür-nezâhat ve pür-fer” dediği ve bir “cürm-i muazzam” olarak nitelediği güneşi görünce “sahalar yarıldı” zanneder. Şair, dünyanın bütün felaketlerini “derin bir gözle” görüp onlara şahit olan güneşten dünyadaki bütün faciaları haksızlığı, alçaklığı ve sefaleti anlatmasını ister. Bu durum karşısında “tahammülât”ını “ridâ-yı sümûm” saran şair, güneşin yerinde olmayı isteyerek, dünyaya ve yaratılmışların tümüne olan öfkesini, nefretini dile getirir: “Bütün semâları... Âteşle yakmak” isteyen şair, işte o zaman “hep denâete mülce olan” dünyanın, “arsa-i sefil”in, sönüp biteceğini söyler. Ayrıca gözlerinden ufuklara akan kanlı yaşlarıyla “mükevvenâtı” boğmayı ve “bütün harita-yı ekvane ruhtar serpen/hayali gözleri” kapatmayı ister.

¹⁸⁸ *Age*, s. 84-85

¹⁸⁹ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

Yumak kitabındaki sevgi ile tabiat unsurları arasında kurulan ilişki, “Yumak”¹⁹⁰ şiirinde güneşle kurulmuş, sevgi bir güneş imajı ile verilmiştir. Işık imgesi üzerinden ele alınan güneş, “bir aydınlık”, “bir alev” ve “âteş” kaynağına dönüşmüştür. Şair, güneşin bütün dünyayı aydınlatması gibi sevginin de gönlü aydınlatacağı üzerinde durmuştur:

*Bir gün,
Sarı, parlak bir ışık,
Sırma saçlar gibi bir aydınlık,
Erimiş altına benzer bir alev,
Yandı dünyamızda...*

(...)

*O alev telleri sardık, sardık..
Bir yumak oldu bu altın, bu ışık,
Bu alev...*

(...)

*Ve o günden beridir sevgimizi
Ne güzel sarmadayız gönlümüze!...*

“O Gün”¹⁹¹ şiirinde güneş, batış esnasında “yakut” ve “mercan” rengini almıştır. Onun “cevherinden” “gönül” yanmış ve “sevgi” “alevden bir gül” olmuştur. Güneşin batışı tabiata da etki etmiş, her tarafı kızıl renge boyamıştır.

“Çamlar”¹⁹² şiirinde güneşin çamlara yansımaları şair empresyonist bir gözle şu şekilde anlatmıştır:

*Çamların çizgilerinden süzülüp
Güneşin damladı altın suları;
Çamların örgülerinden çözülüp
Güneşin damladı altın suları.*

Mehmet Behçet, şiirlerinde deniz unsurunu da kullanmıştır. Deniz, Mehmet Behçet’in şiirlerinde bir genişleme, rahatlama hissi uyandırmış, aydınlık ve hayalî bir atmosfer içinde ele alınmıştır. “Dua-yı Gufrân” şiirinde deniz şairin hayalinin bir parçası olarak görülmüş, hayal edilen ev “bütün denizlere hâkim” olacak şekilde

¹⁹⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 7-9.

¹⁹¹ *Age.* s. 15-16.

¹⁹² *Age.* s. 17-18.

düşünülmüştür. “Bir Şi’r-i Âfil” başlıklı şiirinde deniz, ümit ve güzellik dolu, aydınlık bir atmosfer içerisinde verilmiştir:

*Deniz o sine-i memdûd-ı pür-füsûn u ümîd
O tâc-ı nûr esâtîri eyliyor temdîd.*

“Leb-i Billur” şiirinde “nûr-ı muhâtâta” dağılan “bir serâb-ı hazân”, “denizde dalgalarının “sîne-i kebûdundan” çıkmıştır. “Leyâl-i Hicrân VI” şiirinde yalnız ve hüznü olan şair, deniz uyuduğu için kendisine bir teselli bulamamıştır.

“Şarkın Denizi” şiirinde bir kadın imajı ile karşımıza çıkan deniz, diğer şiirlerdeki görünümünün aksine hüznü, sıkıntılı bir atmosfer içerisinde ele alınmıştır. Şiirde deniz, sıkıntılı ve “şikeste-pür” olan “şeb-i ervâha hâle-i aheng” dağıtmış ve şairin şiirlerine “mâî bir gölge, mâî bir nağme” gülümsemesiyle sarılmıştır. Ancak deniz şimdi “hasta, pür-heyecan” ve “çılgn” bir haldedir. Ufuklarında “melâl” kendini “deli bir hisle” “lâl” etmiştir. Şair, şiirinde denizdeki bu değişimi anlatmıştır.

“Öğle” şiirinde güneşin ışıkları denize yansımış ve onu “süslü pullarla” işlenmiş bir görünüme sokmuştur. “İnfîâl” şiirinde karamsar ve kızgın bir ruh hali ile karşımıza çıkan şair, “rengin denizlerin sesi”nden bile rahatsız olmuştur. “Sükûn” şiirinde ise denizin yerini bir göl almıştır. Kalbi ile göl arasında ilişki kuran şair, aydınlık bir atmosfer içerisinde bu gölü şu şekilde anlatmıştır:

*Kalbim, mütevekkil uyuyan bir göle benzer:
Bir göl ki, ser-â-pâ mütenevvir u müzehher...
Bir göl ki, onun sine-i sâfında muazzez,
Bir hatıranın zıll-ı güzindesi gülmez;*

Yumak’taki “Kıyılar”¹⁹³ şiirinde şair, kıyıların hisler ve hüznü ruh hali karşısında aldığı şekillere değinilmiştir. Bu kıyıların deniz karşısındaki duruşunu şöyle dile getirmiştir:

*Gizli oklarla vurulmuş denize
Serilen bir kanat olmuş kıyılar...*

Şair, bu tabiat unsurlarının yanında “Bora”¹⁹⁴ şiirinde rüzgâr ve bora ile kendisi arasında ilişki kurmuştur. Bir akşam vakti rüzgâr “deli kurtlar gibi” eserken; bora da kudurmuş bir halde birçok gemiyi parçalamıştır. Şair tabiattaki bu fırtına halinin kendi gönlünde de olduğunu söylemiştir:

¹⁹³ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 29-30.

¹⁹⁴ *Age*, s. 23-24.

*Karışıp gökle deniz, morla kara,
Ne deniz kaldı, ne engin, ne kara...
Sevginin rüzgârı çınladı bir az,
Gönlümüzdeydi o akşam bu bora...*

Mehmet Behçet şiirlerinde tabiat unsurları ile kendi ruh hali arasında ilişki kurmuştur. Ay, şiirlerde çeşitli imajlarla (kadın/sevgili, kuş) karşımıza çıkarken, şair için önemli bir teselli unsuru olarak görülmüştür. Yıldızlar da bazen kadın imajı ile verilirken, aydınlık bir atmosfer içerisinde kullanılmış ve şairin hislerini yansıtmışlardır. Güneş, şiirlerde daha çok batarken karşımıza çıkmış, bu durumun tabiata ve şaire olan etkisi üzerinde durulmuştur. Ay ve yıldızlar da olduğu gibi bazen bir kadın olarak görünen deniz, şairde bir rahatlama ve genişleme sağlamış, genellikle aydınlık bir atmosfer içerisinde kullanılmıştır.

Mehmet Behçet, bazı şiirlerinde mekân unsurlarına da yer vermiştir. Bunlardan bazıları gerçek bir mekâna karşılık gelirken; bazıları ise hayalî bir tasavvuru ifade etmiştir. “Şarkın Melikesi” şiirinde şair, doğduğu ve çocukluğunun geçtiği Halep’i ve ona olan sevgisini anlatmıştır. “Rûh-ı maşrıkın” “kible-i bedâyi”si olarak nitelendirilen bu şehir, “hüsn-i mutlakin” da büyük bir “heykel”i olarak görülmüştür. Şair, bir kadın şeklinde karşımıza çıkan bu şehrin güzelliğini anlatırken divan şiirindeki güzelleri hatırlatan benzetmeler yapmıştır:

*Halk eylemiş semâları hep mâî gözlerin;
Yaldızlı saçlarından olur levha-yı sabah;
Sinenden aldı nûrunu bî-şübhe mihr ü mâh;
Fecr u şafak senin ruh-ı âlınla mukterin...”*

Şair, “Ey kâbe-i mübâreke-i şî’r-i kâinat” dediği şehre bu kez hüznü bir şekilde yaklaşmış ve şehri bir kuş imajıyla dile getirmiştir:

*Kalbimde ağlıyor yine bir hüzn-i bî-riyâ;
Altun kafeslerin ebedî tayr-ı bî-kesi,
Rengîn sehâbelerdeki şarkın melikesi!..*

Şairin *Yumak* şiir kitabında fantezi olarak kaleme alınan “Peri Bacaları”¹⁹⁵ şiirinde “Peri Bacaları”nın güzelliği ve görünüşü anlatılmıştır. Şairin bunları bazen bir

¹⁹⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 63-64.

“çiçek”, bazen “kelebek” ve “bebek” olarak görmüştür. Naif bir tonla anlatılan “Peri Bacaları”, şair tarafından içi “şiiir”, dışı “sihir” dolu bir yer olarak ele alınmıştır:

*Külâhı kocaman, bakışı da yaman,
Kimisi afacan, kimisi haşarı,
Kimisi mini mini, ne sevilir aman,
Cicili bicili peribacaları...*

*İçi dolu şiiir, evi perilerin
Cicili bicili peribacaları...
Dışı dolu sihir, bu perili yerin
Cicili bicili peribacaları...*

Şairin gerçek bir mekâna ait güzellikleri anlattığı bu şiiirlerinin dışında hayal ettiği yerleri kaleme aldığı şiiirleri de bulunmaktadır. “Duâ-yı Gufrân” şiiirinde şair, sevgilisiyle birlikte olmayı istediği evi şu şekilde anlatmıştır:

*Bütün denizlere hâkim, muhite hâkim olan
Bu lânemizde nihân
Bu lânemizde, bu kâşane-i münevverde
Seninle bir yerde,*

Bu ev, şairin “Uzaklardaki Ev” şiiirinde “mâî çemenlerle” süslenmiş, “ipekli bir dağın üstünde” karşımıza çıkmıştır. “Pembe pembe sanavberler”i olan bu ev zümrüt renginde bir yeşille işlenmiştir. Bu evin kuşları “zebercet-i perrân”, çiçekleri “elmas-ı sad-hezâr-ı elvân”dır. Ayrıca evin içinde hayalî özelliklerle bezendirilmiş “ilâhe”ler de vardır:

*Kanatlarındaki pırlantalarla nûr a nûr
Uçan ilâhelerin sinesinde mah-ı gurûr
Yanaklarında şafak; gözlerinde fecr-i garâm;
Dudaklarında da mercan-ı erguvan-ı müdâm;*

Şair, bu evi renkli, “garâm u naz” ile dolu “bir ebedî ka’be-i mehâsin”e benzetmesine rağmen bunun bir hayal olduğunu söylemiştir:

*Uzak... O bence müşâbih serâb-ı şeb-rengi;
O bir hayâl... O hakikat değil... O bir gölge...*

Mehmet Behçet'in bu şiiri Ahmet Haşim'in "O Belde" ve Yollar" şiirini hatırlatmaktadır. Realitenin dışına çıkma, ideal ve mutlu olunan âleme duyulan arzunun ifadeleri olarak yorumlayabileceğimiz bu şiirlerde hayali unsurlar dikkat çekmektedir. Mehmet Behçet'in şiirinde sevgilisi ile gitmek istediği hayali mekândaki ilâheler şu şekilde tanıtılır:

*Kanatlarındaki pırlantalarla nûr a nûr
Uçan ilahelerin sînesinde mah-ı gurûr
Yanaklarında şafak; gözlerinde fecr-i garâm;
Dudaklarında da mercan-ı erguvan müdâm;*

Bu ilaheler görünüşleri ve sahip oldukları özellikler itibariyle Ahmet Hâşim'in "Yollar"¹⁹⁶ şiirindekilerle benzer özelliklerle karşımıza çıkarlar:

(...)
*Bütün meâbid-i vecdin soluk ilâheleri,
Birer birer iniyor, gözlerinde rûyâlar,*

*Dudaklarında zîyâkâr u muhteriz titrer
Akşamın bûse-i huzu'-eseri,
Soluk ve gölgeli sîmâlarında reng-i mesâ
Nakşeder bir teheyüç-i rûya;*

"Uzaklardaki Ev" şiirinde hayal edilen mekânın ve ona ait unsurların bir hayal ve gölge olduğu ifade edilmiştir:

*Uzak... O nice müşâbih serâb-ı şeb-rengi;
O bir hayâl... O hakikat değil... O bir gölge...*

Yine benzer bir şekilde Ahmet Haşim'in "Yollar" şiirinde gidilen o "uzak meâbid-i pür-nûr-ı vecd ü rûyâya" gölgenin kapılarını kapattığı dile getirilmiştir:

*Tâ öteden
Gam-ı ervâhı veche dâvet eden
Uzak meâbid-i pür-nûr-ı vecd ü rûyâya
Ki câbecâ kapıyor bâb-ı va'dini sâye.*

Mehmet Kaplan'ın *Şiir Tahlilleri I* isimli kitabında O Belde ve Yollar şiiri ile ilgili yaptığı şu tespit Mehmet Behçet'in "Uzaklardaki Ev" şiiri için de geçerlidir:¹⁹⁷

¹⁹⁶ Ahmet Haşim, *Bütün Şiirleri*, (Haz. Asım Bezirci), Can Yayınları, İstanbul, 1985, s. 140-145.

O Belde ve Yollar, hayâlî âleme doğru vecdli bir gidiş ile realiteye hüznü dönuşü anlatır.

2.1.1.3. Toplum

Mehmet Behçet, bireysel konulu şiirlerin yanında toplumsal konulu şiirler de yazmıştır. Şair, yayınlanmış şiirlerinde II. Meşrutiyet ve Kurtuluş Savaşı gibi genellikle toplumu derinden etkileyen önemli olayların yarattığı sonuçlar üzerinde durmuştur. Yayınlanmamış *Çile* isimli şiir kitabındaki bazı şiirlerinde ise ağırlıklı olarak II. Dünya Savaşı'nın etkilerini konu edinmiştir.

Erganûn'daki "Asker"¹⁹⁸ şiirinde askerliğin vatan için önemine ve kutsallığına değinilmiştir. Asker'in savaşa gidişine "kafîle-i nûr u melâik" şahit olmuş, bu gidişten doğan "debdebeler" dağları sarsmış, "hatvelerin gulgulesi" de millete güven vermiştir. Vatani kurtarma görevini "ecdâdının ehfâdına" bıraktığı bir miras olarak değerlendiren şair, vatanın her köşesinin kan içinde olduğunu ve çiğnenemeyeceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte şair, askerın vatanı yükseltmesi ve çiğnetmemesi üzerinde durmuştur:

'Asker! Vatanın her yanı, her cebhesi kandır;

Ecdâdının en pak olan ervâhına şandır;

Ka'ben, ebedî ma'bedin i'lâ-yı vatandır;

Çiğnetme sakın, şanlı vatan çiğnenemez hiç,

Namus u gurur etmededir kalbini tehyic,

Şair, askerın bu gidişinin millete "zemzeme-i teselliyet" olduğunu belirtmiş, bu görevin önemine ve kutsallığına dikkat çekmiştir.

Benden sana bir kalb-i duâ-kar ve mezâhîr...

'Asker şeref ü şan ile pür-nur ve mübeccel

Ta arş-ı muâllaya kadar fecr ile yüksel,

¹⁹⁷ Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2006, s. 143.

¹⁹⁸ Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 67-69. İlk olarak *Şehbal* dergisinde yayınlanan bu şiir, Muallim Zati Bey tarafından marş olarak bestelenmiştir. Bkz. Mehmet Behçet, "Asker", *Şehbal*, C. 2, Nr. 29, 1 Teşrinisâni 1326/14 Kasım 1910, s. 90. *Şehbal* dergisinde yayımlandıktan sonra bu kez *Kanad* dergisinde yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, "Asker", *Kanad*, Nr.4, 28 Teşrinievvel 1329/10 Kasım 1913, s. 5.

Yüksel ki vatan alçalamaz, yükselecektir...

“Hürriyet”¹⁹⁹ şiirinde şair, II. Meşrutiyet’le birlikte meydana gelen değişimi ele alır. Meşrutiyet ilan edilmeden önce ülkenin içinde bulunduğu durumu “felâket” olarak niteleyen şair, milletin çok kötü zamanlar geçirdiğini ve bu durumdan “nefret” ettiğini dile getirir:

*“Binlerce fecâ’at ile binlerce felâket,
Hep kanlı semâlarda gezen sâye-i nikbet,
Binlerce zehirlerle zamânlar geçirirdik;
Bir gâye-i meşûm ile nefret getirirdik;”*

İkinci Meşrutiyet’in ilanıyla bu görüşü tamamen değişen şair, karanlığın ve kederin “sâha-yı gambeste-i nisyân”a atıldığını belirtir. Hürriyetin gelişiyle hayatındaki üzüntülerin ve sıkıntıların ortadan kalkacağını da düşünür:

*“Lâkin bugün artık bütün ahzân-ı siyehfâm
Bir sâha-yı gambeste-i nisyâna atıldı.
Âfâk-ı hayatımdaki, her mevce-i âlâm,
Bir hande-i hürriyete, bir nûra sarıldı...”*

Ayrıca şair, hürriyeti yeni doğan bir “kevkeb-i zâhir” ve “nûr-ı mezâhir” olarak nitelemiş, onu bir anneyle benzetmiştir:

*Kalbimdeki âlâmı birden sarıyorken,
Hürriyet-i amal o güzel hâle-i rûşen:
Ruhum mütehayyil onu bir vâlide sandı...*

“İstikbâl” şiirini şair, “Nesl-i Âtî”ye²⁰⁰ ithaf etmiştir. Bu şiirde “Nesl-i Âtî”yi, “melîke-i nûr-âşinâ”, “müstakbelin peri-i şifâ-kâr u makdemi”, “ziyâ-yı teâlî”, “nesl-i mutenâ” gibi benzetmelerle ifade eden şair, bu neslin artık gelmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu neslin karanlığı, yaşlanmışlığı, kederi ortadan kaldıracığını vurgulayan şair, yaşanacak olan değişimi ve milletin “Nesl-i Âtî”ye ihtiyacını dile getirmiştir.

¹⁹⁹ Bu şiirin yayınlanış tarihe itibariyle II. Meşrutiyet’in ilanı üzerine yazıldığını düşünüyoruz. Bkz. Mehmet Behçet, “Hürriyet”, *Resimli Kitap*, C.2, Nr. 10, 10 Temmuz 1325/23 Temmuz 1909, s. 1029.

²⁰⁰ Edebiyatımızda “Nâyiler” olarak bilinen bu grup, *Rûbâb* dergisinde 8 Ağustos 1912’de “Nesl-i Âtî Cemiyet-i Edebiyesi” isimli bir beyanname ile kendilerini tanıtmışlardır. Fecr-i Âtî’nin vaatlerini yerine getirmediğini ifade eden grup, taklidi yıkarak millî ve yerli bir yol açmayı amaçlamışlardır. Gruptaki Başlıca İsimler: Enis Behiç (Koryürek), Hakkı Tahsin, Halid Fahri (Ozansoy), Hasan Said Mevlevî, Hemedanîzâde Ali Naci (Karacan), Hıfzı Tefvîk (Gönensoy), İsmail Zühdü, Orhan Seyfi (Orhon), Safi Necib, Selahaddin Enis (Atabeyoğlu), Tahsin Nahid, Yahya Saim, Yakub Salih. Şahabeddin Süleyman’ın çabaları ile ortaya çıkan bu grup, kısa bir süre sonra dağılmıştır. Nesl-i Âtî hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nazım Hikmet Polat, “Nâyiler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* C.6, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1986, s. 535-536.

“Nesl-i Âtî”nin gelişiyle memleketin “bir cennet-i müebbede” dönüşeceğini, “en güzelin şelalelerin muhîte” döküleceğini, bütün engellerin aşılacağını söylemiş ve bu nesle seslenmiştir:

Artık yetiş bu millete ol derde âşinâ ;

Ohh ey yorulmayan ebedî nesl-i mu'tenâ!...

Mehmet Behçet'in bu şiirlerinin dışında gazete ve dergilerde yayınlanan toplum konulu şiirleri bulunmaktadır. Şair, “Kurbanlar”²⁰¹ şiirinde II. Meşrutiyet öncesi toplumdaki baskıyı ve karamsar ruh halini kendisi üzerinden anlatmıştır. Bütün tabiatı ve şairin ruhunu örten bu baskı II. Abdülhamit Devri istibdadını hatırlatmaktadır:

Zemherîrî, zülûm bir haşyet,

Mütecessir, elîm bir zillet,

Mütehâşî ve gizli bir gölge,

Ve nihâyet samût bir vahşet...

Bu baskı, korku ve karamsar atmosfer içerisinde sürekli inleyen “zavallı kurbanlar”, kimsesiz ve bıkmış bir haldedirler. Buna rağmen şair, kurtuluşun gerçekleşebileceği umidini şu şekilde ifade eder:

İşte siz ey zavallı kurbanlar

Şimdi mahkûmsunuz sefâlet için,

Sizi tahlîs eder ve belki yarın

Bir kılıç, bir silâh-ı revnakdâr...

Şairin “İki Fedâkâr: Kemal-Mithat”²⁰² şiiri “Kemal” ve “Mithat” olmak üzere iki şiirden oluşmuştur. “Kemal” başlıklı şiirinde Namık Kemal'in duruşu ve düşüncelerinin şair üzerinde bıraktığı tesir ele alınmıştır. Şair, bir “dâhi” olarak nitelendirdiği Namık Kemal'in “levh-i şî'r-ârâ-yı hissinde”, “silinmez, muhteşem bir hatt-ı revnekdar-ı san'atla” “Vatan. Millet...” yazıldığını belirtmiştir. Namık Kemal'in “hürriyet” konusundaki düşüncelerinden ve kararlılığından dolayı “ser-â-pâ bir şecâ'at, bir müfahham heykel-i sûtûn” olduğunu dile getiren şair, onun fikri karşısında “zindanlar”ın eridiğini ifade etmiştir:

²⁰¹ 23 Şubat 1324'de kaleme alındığı belirtilen bu şiirin II. Abdülhamit Devri istibdadına yönelik olduğunu düşünüyoruz.

²⁰² Bu şiirde “Kemal” başlığında Namık Kemal'in, “Mithat” başlığında ise Ahmet Şefik Mithat Paşa'nın kastedilmiştir. Bu şiir *Çile*'de iki ayrı şiir halinde “Namık Kemal Bey” ve “Midhat Paşa” başlığıyla geçmiştir.

*Güzâr eyler hayâlinden büyük bir mekib-i ecdâd,
Erir fikrinde zindânlar, yazar şî'riyle bir girye,
Açar râh-ı nûrânî bu zulmetgâh-ı fânîye...*

“Mithat” başlıklı şiirde ise Mithat Paşa’nın akli ve karanlığa karşı mücadelesi ve üstünlüğü anlatılmıştır. Mithat Paşa’nın “necîb alınlara bir tac olan dimağı”ndan “envâr-ı mürşîd u bidar” bile çekinmiştir. Şair, II. Abdülhamit tarafından boğularak öldürüldüğü söylenen Mithat Paşa’nın bu durumunu hatırlatacak şu mısralara yer vermiştir:²⁰³

*Sonunda girye-yi mâtem, acıklı bir zulmet
Tecessüm eyledi râh-ı sefil-i yâdına
Açıldı nûr-ı nehârında bir şeb-i yeldâ.*

Böyle bir durum yaşamasına rağmen Mithat Paşa’nın büyük kanadı “semâ-yı zulmetin” üstüne çıkmış, ebediyen milletin alınına nakşolmuştur.

Mehmet Behçet bazı şiirlerinde Kurtuluş Savaşı döneminde Türk toplumunun düştüğü zor durumları, eski güçlü dönemleri üzerinden ele almış, toplumun duruma üzülmüştür.

Bu şiirlerden“Yaşayan Cenaze”²⁰⁴de şair, Türk toplumunun zamanında çok güçlü bir konumda olduğunu, “cihângîrliğe” dahi vardığını belirtmiş, bu kadar güçlü bir durumdan “yaşayan bir cenaze”ye dönüşme sürecini anlatmıştır. Şiirde Türk toplumu “arlan” ve “güneş” imgesiyle verilirken; düşmanlar “yılan ve çiyân”, “kurt ve böcek”le ifade edilmiştir. Şair, çok fazla düşmanı olan Türk toplumunun bir “arlan” gibi canlanıp düşmanlarına saldırmasını söylemiş, bu toplumun bir “cenaze” olabileceğini kabul etmemiştir:

*-Rabbim!.. Ne kadar düşmanı varmış!-
Düşman ne diyor: Baksan a... Çoktan
Bir kanlı cenâzeymişin... Arlan,
Her gülleri ey titreten arlan!..
Kalk uykudan, artık, yine canlan,
Hep güçlülerin şahı iken sen
Kâbil mi imiş böylece ölmen,*

²⁰³ Mithat Paşa hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. M. Tayyip Gökbilgin, “Mithat Paşa”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 8, M.E.B. Yayınları , İstanbul, , 1960, s. 270-282.

²⁰⁴ Nidâ, “Yaşayan Cenaze”, *Açıksöz*, Nr. 16, 12 Teşrinievvel 1335/12 Ekim 1919, s. 1.

*Silkin ve uyan, düşmana yüklen,
Kahr etmeye kâfi koca pençen;
Bağrındaki kan canlı ve taze,
Yok...Yok olamaz böyle cenaze...*

“Feryâd”²⁰⁵ şiirinde de vatanın içine düştüğü durumdan ötürü duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Millî ve dinî duygularla kaleme alınan bu şiirde şair, düşmanların yurdu işgal etmesine, Osmanlı İmparatorluğu’ndan geriye hiçbir şeyin kalmamasına üzülmüş, eski güçlü dönemlerin artık olmadığını belirtmiştir. Türk toplumunun “millet”i, “saltanat”ı ve “medeniyet”i için mücadele etmesi ve “intikam” alması gerektiğini söyleyen şair, “Türkoğlu”nun düştüğü duruma duyduğu üzüntüyü ifade etmiştir:

-12-

*İki, üç bin yıllık bir milletin var
Yedi yüz yıllık bir saltanatın var
Medeniyetin var, sînâ’atın var
Yolunda can vermeyen canan ağlasın*

-13-

*İntikam, intikam son kastın budur
Bu öksüz vatana imdadın budur
Can verirken ey Türk! Feryadın budur
İntikam almayan insan ağlasın*

-14-

*Düşmanı bilmeyen nâdân ağlasın
Yurdu kurtarmayan ezân ağlasın
Ey Türkoğlu sana arslan ağlasın
Ey Türk ili sana cihân ağlasın.*

Bu şiirlerin yanında Mehmet Behçet, bazı şiirlerinde köylüyü ve köy yaşantısını ele almıştır. *Çocuk Dünyası* dergisinde yayınlanan bu şiirlerden “Köylünün Evi”²⁰⁶nde şair, köylünün zorlu yaşantısını ev imgesi üzerinden dile getirmiştir. Bu ev “kapkara bir taş yığını”, “insan ini” gibi benzetmelerle verilmiş, içinde yaşaması çok zor bir yer

²⁰⁵ Mehmet Behçet, “Feryâd”, *Açıksöz*, Nr. 52, 7 Haziran 1336/7 Haziran 1920, s. 2.

²⁰⁶ Mehmet Behçet, “Köylünün Evi”, *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.3, 16 Kânunuevvel 1926, s. 3.

olarak tanıtılmıştır. Bu halde yaşamaya devam edildiği takdirde “kara ölüm”ün her gün bir daha yaklaştığını söyleyen şair, köylüye şu şekilde seslenmiştir.

Köylü! Nedir bu yaşayış

Yaraşır mı sana bu in

Gözünü aç, biraz silkin

Bir soruver bu nasıl iş?

“Köylünün Değirmeni”²⁰⁷ şiirinde de aynı yaşantı değirmen imgesiyle verilmiştir. Şair, köylünün “bir parçacık kuru ekmek” için değirmeni döndürmekten harap düştüğünü vurgulamış, bunca emeğe rağmen aç bir durumda olmalarını dile getirmiştir:

Sesin neden kısık, ürkek?.

Yoksa bir gün doymadın mı

Ağzına sen koymadın mı

Bir parçacık kuru ekmek?...

Mehmet Behçet, *Çile* isimli eserindeki “Mehmetçik”²⁰⁸ şiirini II. Dünya Savaşı’na yakın bir zamanda 1938 yılında kaleme almıştır. Şair, bu şiirinde “mehmetçik”in heybetine, sağlamlığına, yiğitliğine ve iradesine dikkat çekmiştir. Şair, “dağ gibi” bir gövdeye, “âteşin” bedene, “çelik” kollara, “volkana benzer” bir başa sahip olan “mehmetçik”in “taş” gibi bedeninde “rûh kudreti” olduğunu da söylemiştir.

“Kıt’a”²⁰⁹ başlıklı şiir, yazılış tarihi itibarıyla (2 Temmuz 1940) II. Dünya Savaşı’nın olumsuz etkisine yönelik kaleme alınmıştır. Bu savaşı “karanlık bir hava” olarak niteleyen şair, bütün dünyanın “kanlarla mâtemlerle” dolduğunu ifade eder. “Vicdan” ve “hak” gibi kavramların önemini yitirdiklerine dikkat çeker ve savaşın yıkıcı etkisini şu şekilde anlatır: *Vatanlar çöktü, milletler yok oldu.*

Şair, “Kıt’a”²¹⁰ başlıklı şiirinde II. Dünya Savaşı’nın ağır sonuçlarına ve kendi ülkesinin bu savaştan kurtulmasına değinir. “Hitler” ve “Çörçil” gibi devlet liderlerinin yeni bir beyan içerisine girdiklerini söyler. Savaş döneminin tarihte az rastlanır bir süreç olduğuna dikkat çeken şair, bundan “ibret” alınmasını ifade eder. Savaşın milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine sebep olduğunudile getirir:

²⁰⁷ Mehmet Behçet, “Köylünün Değirmeni”, *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.7, 13 Kânunusani 1927, s. 4.

²⁰⁸ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

²⁰⁹ Age. Bu şiir “*Karanlık bir hava estikçe esti*” mısrası ile başlar.

²¹⁰ Age. Bu şiir “*Hey viski şampiyonu, koskoca ayyâş*” mısrası ile başlar.

*Hâk-i helâk içinde akan kanlı bin nehir
Milyonca iskelet, bu ne takdîr-i bî-aman.*

Ayrıca şiirde “hazret-i mevlâ”nın yardımıyla ülkesinin savaştan kurtulduğunu belirtir:

*İmdâda koştı hazret-i mevlâ emin olun
Kurtuldu galiba bu ilahî güzel vatan.*

Şair, “Türk Marşı” şiirini istiklal marşı yarışmaları münasebetiyle yazmıştır.²¹¹Bu şiirde Türklerin eski kültürlerinden, güçlerinden bahsedilmiş, “turan” fikri öne çıkarılmıştır. Tutsaklıktan ve karanlıktan bıkan Türk iline “Anadolu”nun rehberlik etmesi söylenmiş, Türk ilinin “dirliği” ve geleceği için savaşılması anlatılmıştır. “Oğuz Han’ın torunları” olarak “Batı’da bir hanlık” kuran Türklerden “turan”ın doğacağı dile getirilmiştir. “Turan” ideali Anadolu Türkleri üzerinden ele alınmış, “başta ay yıldız”ın gözlendiği, “dilde bir özde bir bir bodun” isteği ifade edilmiştir. Anadolu’nun bir kurtarıcı olduğu dile getirilmiştir.

2.1.1.4.Din

2.1.1.4.1. Dinî Unsurları ve Şahsiyetleri Barındıran Şiirler

Bazı şiirlerinde “minâre”, “câmi”, “türbe”, “ezan sesi”, “cennet”, “cehennem” gibi dinî çağrışımlar yaratacak unsurları kullanan şair, İslamiyete ve Müslümanlığa dikkat çeker. Bu unsurları bazen bir hatıra ve İslamî düşünce ile verirken bazen de toplumun içine düştüğü sıkıntılı durumları ifade etmek için kullanır. Mehmet Behçet, şiirlerinde dinî şahsiyetler olarak “Hz. Muhammed”, “Hz. Musa”, “Hz. Âdem” gibi peygamberlere yer verirken; bir şiirinde “Hz. Ali” ve “Kerbelâ” şehitlerini anlatılır. Şair, bu şiirlerinde genellikle Allah’a olan bağlılığını, teslimiyetini ifade ederken özellikle *Çile*’deki bazı parçalarında bu düşüncenin dışına çıkar.

Erganun’daki “Şarkın Sabahı”²¹² şiirinde çocukluğuna dair hatıralarını anlatan şair, “horozlar”ın ve “serçeler”in “Hak” deyişini, “Muhammed’in sesi”ni ve “nine”sinin ibadet edişini anımsamıştır:

*Hepsi ‘Hak...’ der sevimli civ civ eder;
Sonra artık Muhammed’in sesi var:
O büyük ses o lahn-ı zezmedâr*

²¹¹ Age. Bu bilgiyi şair, şiirin altında vermiştir.

²¹² Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 95-96.

*Bir zaman yükselir... Ve ser-tâ-ser,
Yine seccadenin başında iken,
Ninemin dinlerim duasını ben...*

Şair, “Minareler”²¹³ başlıklı şiirinde İslamın ve Müslümanlığın önemli unsurlarından olan minâreleri, kutsallığı içerisinde anlatır:

*Ey mabed-i Muhammed'in üstünde yükselen
Şarkın benât-ı munisi, ey ümmehat-ı din!*

“Allah-ı â'zim” sesinin yükseldiği yer olan minarelerin altında kulların secde ettiğine değinir. Şair, bu şiirde ayrıca cihâd düşüncesini barındıran mısralara da yer verir:

(...)

*Daim o kanlı bayrağınızla küşâd edin
Bedr-i celîl-i hakka bir aguş-ı lem'a-zen.*

“Türbedâr”²¹⁴ şiirinde kalbi tevekkülle dolu, üzüntülü bir “velî”nin “Kur'an” okuyarak halka sürekli “duâ” ettiğini belirten şair, “mümîn”lere “şifâ” için bu türbeye gitmelerini söylemiştir:

*Ey mümînîn ziyaret edin, her zaman gelin,
Hakk-ı mübârekinde şifa var bu mahfilin,
Her şeb cenâh-ı nur açıyor muhterem velî...*

“İslâm Mahallesi”²¹⁵ şiirinde bir İslâm mahallesinin ve orada yaşayanların tasvirini yapan şair, oradaki “melâik-i mesture” ve “Zeliha”ların ibâdet ettiklerini belirtir:

*Bütün melâik-i mesture, hep Zelihalar,
Hudâ'ya secde eder, yalvarır, durur, ağlar...*

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli eserindeki “Câmi”²¹⁶ şiirinde ezan sesi ve caminin kendisi üzerinde yarattığı tesiri ifade etmiştir. Bir gece vakti bütün “muhîtat” uyurken ruhundaki “âlâm u fecâyî” ile yürüyen şairin kulağına “müte'âlî... Mütevahhiş” olarak nitelediği ezan sesi gelir. Kendini “dalgın ve mükedder” bir şekilde okunan bu sese benzeten şair, “muhtâc-ı hidâyet” içerisinde câmiyi görür. Şair, kutsallığı içinde ele aldığı câmiyi “bin üç yüz senelik çehre ve heykel” şeklinde

²¹³ Age. s. 101-102.

²¹⁴ Age. s. 103-104.

²¹⁵ Age. s. 105-106.

²¹⁶ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

tanımlar. “Şumûsu medeniyet ile meşbû” olan bu câmide bütün eller “ulviyete” yükselmiştir. Şair, “efkâr-ı dırahşan” bir teselliye benzettiği câminin kendisi üzerindeki tesirini şu şekilde ifade eder:

Câmi: Ve o kalbimde tüten zehr-i fecâyi...

Âlâmımı teskîne koşan muîd-i lâmi.

Şair, “Elemler”²¹⁷ şiirinde de bir cami üzerinden hislerini ve ruh halini anlatır. Bir gece vakti korkular ve elemler içerisindeyken “Câmi-i Fâtih”e gider, orada ümit ve teselli bulur. Bu muhteşem ve büyük binaya bakar ve bütün duvarların toprak içerisinde, harap bir halde olduğunu görür. Bu manzara karşısında gözünün önüne camiyi “kanlı elleri”, “âteşli gözleri” ve “şecâ’at-ı fikriyle” meydana getiren “o muhterem o müfahham zavallı ecdâd” gelir. Caminin bu durumuna üzülen şair, yine bir bataklığa, karanlığa saplanmaktan korkar ve “ecdâd” a seslenir:

Gelin ve toplanalım ah şimdi toplanalım

Bu mâbed-i mütehassis söndü toplanalım.

Şair, *Açıksöz* gazetesinde yayınlanan “Feryâd” isimli şiirinde ise düşmanların ülke topraklarını işgal etmelerinden ötürü İslam’ın ve Müslümanların içine düştüğü sıkıntılı durumu üzüntülü bir şekilde ifade eder:

-2-

Acı günlerin yok had u hesabı

Müslüman çekiyor duzah azabı

Düşmanlar elinde hakkın kitabı

Dinin bu haline iman ağlasın.

Mehmet Behçet *Çile*’deki “Takdire Mecburî Rızâ”²¹⁸ şiirinde Kerbelâ’da yaşanan olayın sıkıntılarını, üzüntüsünü ve bu “takdire mecbûrî rızâ” göstermesini anlatmıştır. Bu olayı “nâr-ı Kerbelâ” olarak tanımlayan şair, Hz. Ali’nin yolunda, “bir nech-i âl-i murtaza”, olduklarını söylemiştir. Bu olayın yarattığı acıyı “âteş”, “kan”, “âfet”, “cehennem”, “mâtem”, “fîgân” gibi kelimelerle ifade eden şair, bu olaydan duyduğu üzüntüyü ve “takdire mecbûrî rızâ” göstermesini şu şekilde dile getirmiştir:

Ellerde boş câm u sebû

Hiç kalmamış güllerde bû

Göklerde yok bir damla su

²¹⁷ *Age.*

²¹⁸ Mehmet Behçet Yazar, *Çile.*

Takdîre mecbûrî rızâ.

Şair, “Kıta”²¹⁹ başlıklı şiirinde Hz. Musa’ya, “Sînâ” yarımadasına ve “Tih” çölüne göndermeler yapmaktadır. Hz. Musa, “Tur” dağında Allah’la konuşması dolayısıyla aldığı “kelîm” ismiyle karşımıza çıkmıştır. Şair, o dönemin içinde bulunduğu duruma atfen “kîl u kâl” ifadesini kullanmış, Allah’ın sadece “nazar-ı zamîre” gizlilik içinde görüldüğünü söylemiştir.

Şair, “Rübâî”²²⁰ başlıklı şiirinde ise din ve iman konusunda farklı düşüncelerini dile getirir. “Îmân denilen yalandan” artık bıktığını ve bugün dinden çıktığını ifade eder.

Şair, “Rübâî”²²¹ şiirinde Hz. Âdem’in “cennette” huzur veya “cehennemde” sıkıntılar içinde olabileceğine dair görüşlerini dile getirmiştir.

Şair, “Kıt’a”²²² başlıklı şiirinde Allah’ın yaratıcılığı ve gerekliliği konusundaki düşüncelerini açıklamıştır. Allah’ın insanı yaratmadığını, insanın Allah’ı “halk” ettiğini dile getirmiştir. Allah’ın “lüzumu” konusunda ise şunu söylemiştir:

İnsanın ilaha yok lüzumu

Lâkin insana lâzım Allah

“Rübâî”²²³ şiirinde şair, “cehennem”, “araf” ve “cennet” arasında insanın durumunu dile getirmiş, onun sürekli cenneti özlediği ve aldandığını vurgulamıştır.

“Rübâî”²²⁴ şiirinde Allah’ın “mechûllerîn” başlangıcı, “şüphelerin” kaynağı ve “hayretzede âşıkların” sığınılacak yeri olduğunu anlatır.

2.1.1.4.2. Tasavvuf

Mehmet Behçet, *Yumak* ile *Çile* kitaplarındaki şiirlerinde tasavvuf düşüncesi etrafında Allah aşkını dile getirmiş, bu âlemin geçiciliğini vurgulamıştır. Şiirlerinde ilâhî aşka ulaşmayı amaçlayan şair, bu aşktan ayrı düşmenin yarattığı üzüntüyü işlemiştir. Bazı şiirlerinde ilâhî aşka ulaşmak için çeşitli zorluklara katlanmak ve “batıl”dan uzak durulmak gerektiğini ifade etmiştir. Bu şiirlerinde aşığa ve ilâhî aşka ve bu yolda çekilen sıkıntılara göndermeler yapan “gönül”, “vahdet”, “Dâr-ı Mansûr”,

²¹⁹ Age. Bu şiir “Yine Tih-i vahdetimde yenilendi fasl-ı Sînâ” mısrası ile başlar.

²²⁰ Age. Bu şiir “Îmân denilen yalandan artık bıktık” mısrası ile başlar.

²²¹ Age. Bu şiir “Âdem ki huzur içindedir: Cennette” mısrası ile başlar.

²²² Age. Bu şiir “İnsanı yaratmamıştır Allah” mısrası ile başlar.

²²³ Age. Bu şiir “İnsan ki cehennemde bu gün yanmakta” mısrası ile başlar.

²²⁴ Age. Bu şiir “Allah ki mechûllerin mebdedir” mısrası ile başlar.

“Enel-hak” “sâki”, “piyâle”, “cam”, “bâde” “pervâne”, “şem”, “gül”, “bûlbûl”, “cân”, “cânân”, “peymâne” gibi tasavvufî terimleri kullanan şair, ayrıca “Leyla” ile “Mecnun”, “Ferhat” ile “Şirin”, “Vamık” ile “Azrâ” gibi halk ve divan edebiyatının önemli aşk motiflerinden de faydalanmıştır.²²⁵ Bazı şiirlerinde tasavvuftaki “Fenâfillah”²²⁶ düşüncesini anlatan şairin şiirlerindeki rindâne tavır dikkat çekicidir.²²⁷

Yumak’taki “Gönül”²²⁸ bölümü içinde yer alan “Biçâre Gönül”²²⁹ isimli şiirinde ilâhî aşktan ayrı düşen şairin gönlü “aşk-âteşi” ile yanmıştır. Bu dünyanın geçiciliğini “rüyâ” ile dile getiren şair, “gönlümde bir aşkı cüdâ var” diyerek ilâhî aşktan ayrı düştüğünü ifade etmiştir. Gönlündeki bu ayrılık ateşini söndürmek için “sâki”den kendisine “piyale” sunmasını istemiştir:

Sakî bana sun şimdi piyale

Aşk-elleri açsın yine lâle

Ersin ebedi âbî zülâle

Kansın bu gönül bâdei âle.

“Bu Âşık Gâh Olur Mecnun”²³⁰ şiirinde âşığın durumu, ilahi aşka ulaşmak için neler yaptığı anlatılmıştır. Bazen “Leylâ” ile “Mecnun”, “Ferhat” ile “Şirin” ve “Vamık” ile “Azrâ” motifleriyle bu aşkı dile getiren şair, bazen de “şem” ile “pervane” ve “gül” ile “bûlbûl”ü kullanmıştır.

Şair, “Âlem Hayalü Hâb-imiş”²³¹ şiirinde bu âlemin geçici olduğunu ve ilahi aşka kavuşma isteğini işlemiştir. “Leylâ” ve “Mecnun” üzerinden aşkını anlatan şair, âşık olan kişinin üzüntülü durumunu dile getirmiştir:

“Âşık olan dilhun olur

Dilhun iken meftun olur

Meftun iken Mecnun olur

Leylâ'lara Leylâ'lara

²²⁵ Bu terimler hakkında ayrıntılı bilgi için İskender Pala'nın ilgili çalışmasına bakılabilir: Bkz. İskender Pala, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.

²²⁶ Fenâfillâh, Allah'ın varlığı içinde yok olmayı ifade eder. Tasavvufun temel düşüncelerinden biridir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Age*. s. 151.

²²⁷ Rindlik anlayışını benimseyen kişiler için dünyanın hiçbir önemi yoktur. Şiirlerinde bu anlayışı göstermek için çoğu zaman meyhâneden, içkiden, sakîden bahsederler. Edebiyatımızda divân şairleri kendilerini rind olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Age*. s. 377.

²²⁸ Tasavvufta bir ayna olarak ele alınan gönül, tanrının tecellisinin görüldüğü yerdir. Tasavvufta büyük bir öneme sahip olan gönül, insanın hakikatidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Age*. s. 168.

²²⁹ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 37-38.

²³⁰ *Age*. s. 39-40.

²³¹ *Age*. s. 41-42.

Böylesine bir durum karşısında âşığın kaynayan ve çağlayan bir “şelale”ye, “ırmak”a benzediğini, “deryalara” gittiğini ifade eder:

*Âşık olan kaynar çoşar
Şellaledir dağ taş aşar
Irmak olur durmaz taşar
Deryalara deryalara”.*

Bu âlemin bir “hülya” ve “hayal ü hâb” olduğunu söylemekle birlikte “pür-âb u tâb”lığını da belirten şair, “âşık olan sultan olur” diyerek ilahî aşkın önemini vurgular.

“Candan Ezelden Geçmişiz”²³² şiirinde sevgili karşımıza “canân” olarak çıkmıştır. İlâhî aşka, “canân”a, kavuşmak için “candan ezelden” vazgeçen şair, sadece onu ümit etmiş ve ondan “istimdâd” beklemiştir. Bu aşktan ayrı düştüğü için “feryad” etmiştir. İlâhî aşktan ayrılığı bir “âteşzâr” olarak niteleyen şair, bu durumu “gül” ile “bülbül” üzerinden anlatmış ve kendisini “âteş” içerisinde susamış biri olarak görmüştür. Bu âlemin ve zamanın “hicrân” içinde olduğunu dile getiren şair, “canân”ı uzakta sanmamıza rağmen onun “öz can”da olduğunu belirtmiştir. İlâhî aşkın amaçlandığını söyleyen şair, “can”ın ancak “canân”la mutlu olacağını vurgulamıştır.

“Rindan İçün Koşmak Gerek”²³³ şiirinde ise ilâhî aşk rindâne bir tavırla anlatılır. Şair, şiirde rindliği yansıtacak “mestâne”, “peymâne”, “pervâne”, “virâne”, “divâne”, “kaşâne” gibi tasavvufî terimleri kullanır. Sadece “cânân”a bağlı olduğunu söyleyen şair, onun dışındaki her şeye kayıtsız kaldığını ifade etmiştir:

*“Cânanı cana katmışız
Vahdet meyinden tatmışız
Hem mâsivayı atmışız
Bigâneye Bigâneye”.*

“Çok Yandı Bu Gönlüm”²³⁴ şiirinde şair, ilâhî aşka ulaşmanın bazı zorlukları çekmeyi, engelleri aşmayı gerektirdiğine değinmiştir. Gönlü “âteş” ile dolan şair, bu ateşle yanarak içindeki bütün şüpheleri silmiştir. “Cânan”ı çok uzakta sanan şair, “lale yanak”lara, “lâ’l dudak”lara, “ saklanmış ve “bin âfete” kanmıştır. Ancak “Canân”ın

²³² Age. s. 43-44.

²³³ Age. s. 45-46.

²³⁴ Age. s. 47-48. Mehmet Behçet, eserde bu şiiri için Hacı Bayram-ı Veli’nin “Yandı bu gönlüm” şiirine gönderme yapılmıştır. Dipnot olarak Hacı Bayram-ı Veli’nin bu şiirinden bir parça vermiştir.

çok uzakta olmadığını kendi içinde olduğunu anlamış ve tasavvuftaki vahdet düşüncesini yansıtan şu mısraları dile getirmiştir:

*Cânan ise bir can
Bir can ise cânan
Hep birdi bu sultan
Sultandı bu gönlüm.*

Mehmet Behçet, *Yumak*'taki "Kor"²³⁵ şiirinde ise Zerdüştlük inancının nasıl ortaya çıktığını ve bu inanç ile sevgi arasındaki ilişkiyi anlatmıştır. Şiirde Zerdüştlük inancına göndermeler yapan "Zerdüş", "Mubid", "âteşgede", "Mihrcan", "Zend-Avesta", "Mecûsi" gibi terimleri kullanmıştır. Şair, "Zerdüş"ün bu inanç tarafından kutsal sayılan "âteşgede"yi "cennetinden" aldığı bir "kor"la kurduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte asırlarca sevgiyle yanan bu kutsal ateş ile "gönül" arasında şu şekilde bir benzerlik kurmuştur:

*...Ve mecusî gibi biz sevgimizi,
Böyle her dem yanacak kor yaptık;
Gönül âteşgededir, çok taptık
Bu mukaddes kora... Kor yaktı bizi...*

Mehmet Behçet, *Çile*'deki "Kadr-i Makdûrundayız"²³⁶ başlıklı şiiri tasavvufî zemine çekilecek ifadeler ve göndermeler barındırmaktadır. Bu şiirde, çeşitli engellerden geçip "kâdir-i zî-iktidârın" yani Allah'ın "kadr-i makdûru"na ulaşma anlatılmıştır. Bir bakıma ilahî aşka ulaşma ve yükselme süreci ifade edilmiştir. Bu süreçte şair, kendisini maddî âleme bağlayan "gülşen-i devr-i cihânın güllerinden" geçmiştir. "Zülf-i dildâr"a kapılıp, "kâfir"lenmiş daha sonra "Kıble-i imân-ı vechin dâr-ı Mansûru"na çıkmıştır. Burada şairin gönlü "remz-i Sinâ-yı Enel-hak'tan nasîb almış" bir halde "sidre-i bî- intihâ-yı aşka dek" yükselmiştir. Bu yükselmesini "Cennet-i eflâk-ı vaslın beyt-i ma'mûru"nda tamamlayan şairin "levh-i mahfûzunda kudret-i kadr" yazmış yani ilahî aşka ulaşma sürecini tamamlamıştır.

²³⁵ *Age.* s. 27-28.

²³⁶ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*. Bu şiirde ilahî aşka ulaşmada geçilen aşamaları temsil eden bazı tasavvufî terimler kullanılmıştır. Şiirde geçen "Sidre" ilahî bir ağaç olarak kabul edilir, hadislere göre göğün altıncı katındadır. Sidrenin yanında "Cennet" vardır ve Sidreden ötesi Allah'ın zât âlemdir. "Levh-i mahfuz", Allah kudretiyle insan kaderinin yazılı olduğu levhadır. Bu levha yedinci kat gökte bulunur ve doğu ile batı uzunluğu kadar en ve boya sahiptir. Bu boyutları İlahî takdîrin ifadesi olarak düşünmek gerekir. Bununla birlikte Mansûr'a (Hallâc-ı Mansûr) ve onun tarafından söylenen "Ene'l Hak" sözüne gönderme yapılmıştır. Bu terimlere dair ayrıntılı bilgi için bkz. İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*.

“Kâbe-i Aşka Doldu Yâr”²³⁷ şiirinde ilahi aşkı ve ona nasıl ulaşılabileceğini konu edinen şair, “gönül eri”ne, “bidâyeti” bilmeyen bir kişinin “nihâyeti” anlayamayacağını söyler. “Vahdet”in dışında her şeyin “bâtıl” olduğunu belirtir ve Allah’ın verdiği gönlü “nûr” ile doldurmak gerektiğini anlatır. Gönlün ilahi aşka inanıp onunla yanmasını gerektiğini ancak bu şekilde “Hakka” ulaşılabileceğini dile getirir. “Riâyet”in gerçekleşmesini “câm-ı gurûr”un kırılmasına, “bağrına” “mey-i elest”i sunmaya bağlayan şair, bu şekilde “rütbe-mest” olunacağını vurgular. Kendi “can”ından vazgeçip yine de “şikâyet” edilmemesi gerektiğini ifade eder. İlahi aşka ulaşmayı, bir olmayı amaçlayan şair, “zemzem-i vahdetin” dağıtılmasını şu şekilde ifade eder:

Ka’be-i aşka doldu yâr

Nây-ı dilin bu âh u zâr

Zemzem-i vahdetin (Yazar)

Geldi dem-i sakkâyeti

“Rübâi”²³⁸ başlıklı şiirinde şair tasavvuftaki “fenâfillâh” düşüncesini dile getirmiştir. Zamanın “kahr u sitem”ine kefil olup, “eâzım u ekâbir olduk” diyen şair, “fenâfillâh” düşüncesini şu şekilde ifade eder:

Biz ölmeden önce ölmüşüz dünyâda

Artık dolaşan seng-i mekâbir olduk.

Tasavvufta ruhun âlemi dolaşması olarak tanımlanan “devriye”, insan ruhunun tanrıdan çıkıp tekrar ona dönmesini konu edinir.²³⁹ Mehmet Behçet, “Devriye”²⁴⁰ başlıklı bu şiirinde “darlık” âleminden “varlık” âlemine gidişini ve bu süreçteki dönüşümünü anlatır. “Darlık âleminde sübhân” görünerek yolcuğa başlayan şair, çeşitli aşamalardan geçerek olgunlaşmış bir hale gelir. Şiirin sonunda “varlık âleminde sübhân” görünerek bu yolculuğunu tamamlar.

2.1.1.5.Sanat

Mehmet Behçet’insanat konulu şiirlerinde karşımıza musıkî ve heykel çıkmaktadır.Musıkî, şiirlerde müstakil bir temadan ziyade şairin ruh hallerini ve

²³⁷ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

²³⁸ Age. Bu şiir “*Kahr ü sitem-i zamâna sâbir olduk*” mısrası ile başlar.

²³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, s. 115-116.

²⁴⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

hislerini anlatmada yardımcı, tamamlayıcı ve pekiştirici bir unsur olarak kullanılmıştır. Mehmet Behçet'in *Erganun* kitabının adı bir musiki âletinden alınmıştır.

Şair "Erganun" şiirinde kederli ruh halini bir müzik âleti ile dile getirmiştir. Şairin kederli haline "erganun"da eşlik etmiştir. Bu alet, bir "erganun-ı girye" olmuş, "her nağmesinde bir şeb-i hicrân" hazırlamıştır.

"Nagamât-ı Buse" şiirinde musiki, gece dekoruna ve hâkim olan hüznü atmosfere etki etmiştir. Semalar "bir mûsiki-i sîm-i serâir"dir ve "mehtâb-ı müzâbın lem'ât-ı ebedîsi" "bir girye terennüm" etmektedir.

"Onlar" şiirinde yıldızlar karşımıza "bir âlihe-i nağme" olarak çıkarken; "Bir Şi'r-i Âfil" başlıklı şiirde yıldızlar, kendilerinde gizli bir musiki barındırmışlardır. Hüznü ve karamsar ruh halinin hâkim olduğu "Halecân" şiirinde şairin "aheng-i rübâb"ında bir "şi'r-i emel" bile yoktur.

Yumak kitabındaki "Keman"²⁴¹ başlıklı şiirinde keman sesinin uyandırdığı farklı âlemler ve duygular üzerinde durulmuştur. Şair, bu şiirde keman sesinin değişimlerini verebilmek için uzun ve kısa olmak üzere 22 aruz kalıbı kullanmıştır.²⁴² Keman sesinden oldukça etkilenen şair, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

*"Bin bir âlem yaratıp oldu nihan,
Beni gayş-etti gönülden o keman".*

Şairi bu denli etkileyen keman, "küçük bir kelebek", "bir pervane" ve "incecik bir tüy" şeklini almıştır. Kemandan çıkan sesler şairin ruhunda farklı duygular uyandırmıştır. Bazen "bir İshak Kuşu"nun hüznü ve gamlı sesine dönüşen keman, bazen "bir inilti hali"ni almış, bazen de "şahane bir büyük kartal"ın "feryadı andıran korkunç sesi"ne dönüşmüştür. Daha sonra "nazlı bir rüzgâr"ın, "deniz"in ve "bir kayadan kaynayan" "süzülen saf bir gümüş su" şekline bürünen keman sesi bin bir şekle girerek şaire şu şekillerde görünmüştür:

*"O keman,
Şimdi bin şekle giren bir büyü, bir
Tılsım:
Sonbahar yaprağıdır, inlemede!...
Savrulan bir boradır çınlamada!...
Şimdi gök gürlemesi,*

²⁴¹ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 51-55.

²⁴² Çalışmamızın "Vezin" kısmında bu kalıplar gösterilmiştir.

*Sonra bir fâcianın velvelesi...
Şimdi bin bir ağacın devrilişi!...
Sonra kaplan gibi bin yirticinin
Gökü sarsan o derin gulgelesi!...
Şimdi bin bir yılanın ıslığıdır!...
Sonra birdenbire munis, nârin
Bin ilâhî kuğunun
Gölde bir ay-ışığı
Gibi birden dağılan nazlı sesi!...
O keman namütenahi bir su,
Dem çeken kumruların hûhûsu!...”.*

Mehmet Behçet’in sanat başlığı altında ele alabileceğimiz bir diğer şiiri “Rodos Heykeli”²⁴³dir. Şair, bu şiirde oldukça etkilendiği bir heykeli tasvir etmiştir. Duruşuna ve heybetine dikkat çekilen Rodos heykeli, “suhûr-ı şehre, muhîr u muhâta hâkimdir”. Şair, heykelin azametini ve büyüklüğünü göstermek için ondan “ey ilah-ı şümûs, ey ilah-ı nûr u ziyâ!...” şeklinde bahsetmiştir. Koruyucu ve yaratıcı özellikleriyle de dikkati çeken bu heykel, “riyâh-ı levnini” yalnız ve başıboş çiçeklere ulaştırmış, “dest-i sâkinini” öfkeli denize uzatarak muhite huzur vermiş ve “rüşeym-i sebz-i nebâtâtı” yaratmıştır. Şair, kendisine bu denli tesir eden “Rodos Heykeli”ne şu şekilde seslenmiştir:

*“Mukaderât-ı beşerden kalan büyük heykel!
Cenâh-ı nûr u gurûrunla dâimâ yüksel...”*

2.1.1.6.Hikemî Şiirler

Mehmet Behçet, şiirlerinde kendi “ben”ine, hayata, dünyaya, zamana, insanlığa ve ölüme ilişkin düşüncelerini dile getirir. Bu tarz şiirlerinde daha çok karamsar ve ümitsiz bir tavırla düşüncelerini anlatan şair, adeta çile çekmiş ve sıkıntılarla dolu bir hayatı ifade eder.

²⁴³Mehmet Behçet, *Erganun*, s. 78-79.

2.1.1.6.1. Şairin Kendi “Ben”ine İlişkin Şiirler

Mehmet Behçet, bazı şiirlerinde kendi “ben”ine ilişkin bir takım çıkarımlarda bulunur. Bazen kendisine ilişkin tanımlamalara ve arayışlara girişen şair, bazen kendi “ben”ine seslenir. Şair, bu şiirlerinde karşımıza genellikle karamsar ve sıkıntılı bir ruh haliyle çıkar.

Şair, *Erganun*’daki “İzdirâb” başlıklı şiirinde ızdıraplar ve sıkıntılar içerisindedir. “Defîn-i gayz u tehevür fesâneler” kuran şairin başı ateşler içerisinde çırpınırken, gözlerinde “kanlı güneşler” vardır ve içi felaketlerle yanmaktadır. Bütün vücudu titremeler, sıtmalar ve üzüntülerle kaplanan şair, ızdıraplı durumunu şu şekilde anlatır:

*Ve böyle hale-i matemle hep sarıldım ben
Kavurdu beynimi çılgınca şübheler, bî-zâr
Yayıldı ruhûma bir ızdırâb-ı pür esrâr...*

“Cünûn”²⁴⁴ şiirinde şair, cinnet geçirmiş bir ruh hali ile karşımıza çıkmıştır. Kendi “ben”i sıkıntılar ve karanlıklar içerisinde sıkışan şair, beynindeki hatıralarını “salb” eder. Bu ruh haliyle dış dünyaya bakar ve bütün semanın kanlarla ve yaralarla kaplanmasını ister. Şair, bu durumundan kurtulmak için “ilahe-i mağrûr u vehm-eser” olarak nitelediği “cinnet”e şöyle seslenir:

*Ey cinnet, ey ilahe-i mağrûr u vehm-eser!
Doğsun leyâl-i rûhuma çılgın güneşlerin,
Yaksın mülûk-ı şî’rimi hûnin ateşlerin...*

Şair, *Çile* isimli eserindeki “Noktayken O Hâl-i Yâre Döndüm”²⁴⁵ başlıklı şiirinde kendi “ben”inde meydana gelen dönüşümü çeşitli şekillerde anlatmaktadır. Şair, bu şiirinde öncelikle kendini tanımlamış, daha sonra dönüştüğü şekli söylemiştir. Bazen küçük bir “ciy danesi” iken “bahâra”; “bir dane sitâre” iken “eflâkta bî-diyâra” dönen şair, bazen de içinde bulunduğu ruh halini yansıtacak şekilde bir dönüşüm göstermiştir:

*Şebâbıyım âb u tâb-ı kalbin
Ben leylde bir nehâra döndüm
Bir nefhasıyım ki nây-ı rûhun
Ben bülbül-i ah u zâra döndüm.*

Bu dönüşümlerinin ardından şair, “noktayken o hâl-i yâre” döndüğünü söylemiştir.

²⁴⁴Age. s. 133-134.

²⁴⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

“Kıt’a”²⁴⁶ başlıklı bu şiirinde şair, tanrı-kul üzerinden kendine ilişkin görüşlerini ifade etmiştir. Ne bir tanrıya kul, ne de bir kula tanrı olduğunu söylemiş, özgür, mutlu ve teslim olmadan “felekler alıp satmışım bir kula...” demiştir.

Şair, “Rübâi”²⁴⁷ şiirinde ne olduğuna ilişkin düşüncelerini ifade eder. Kendisini bir leş ve değersiz bir şey olarak gören şair, “ten yoksa eğer cân gibi âlemde” diyerek işte o zaman her şey gibi “lâ-şey” olacağını söyler.

“Rübâi”²⁴⁸ şiirinde şair, kendi “ben”ine seslenir ve kendisinden başka kimsesinin olmadığını anlatır. Şiirde “gül” motifi ile sevgiliyi, dostu akla getiren şair, gülden bile “dikenden” başka bir şeyin umulmayacağına dikkat çeker. “Bir dost bulunmaz bana benden gayrı” diyerek hayatta tek başına olduğunu ifade eder.

“Nefsimin Huzurunda”²⁴⁹ başlıklı şiirde sıkıntılar, bilinmezlikler içinde kalan şairin kendi nefsinin araması ve bulması anlatılmaktadır. Şair içine düştüğü endişeli, sıkıntılı durumdan kurtulmak ve şifanın sırrını bulmak için “bir ferişte-i mümtâz” aramaktadır. “Sırr ü mechûl ü kün ü remz-i nihân”la aklı dolan şair, “keşf-i râz” etmek için “zî-mâl bir mahrem” peşine düşer. İçinde meydana gelen vehimleri söndürmek için “hakkı aydınlatan ziyâ” bulmaya girişir. Bütün her şeyden uzak bir kurtuluş bulmak için şair, sessiz ve yalnız bir şekilde “bir esîr-i hayâl-i berceste” arar. Ancak bu arayışlarını bir “temâyül-i ‘acz” olarak niteler. “Taht-ı fikrim”e ve “mülk-i ma’nama mâlik-i mutlak” dediği “nefs-i nâtika”nın “bir güneş kudretiyle” geldiğini ve bütün “acz”lerini boğduğunu söyler. Şair artık bütün endişelerden, gururlardan ve bilinmezliklerden kurtulmuş, huzur içinde “en doğru bir büyük insan” olmuştur:

*Şimdi ben nefsimin huzûrunda
Yani en âdil ve yegâne olan
Rabbimin bar-gâh-ı nûrunda
Oldum en zî-gurur bir sultân
Şimdi kusvâ-yı hakta ben pûyân
Oldum en doğru bir büyük insan.*

²⁴⁶ Age. Bu şiir, “Ne bir Tanrının olmuşum ben kulu” mısrası ile başlar.

²⁴⁷ Age. Bu şiir “ (?) bir ten, neymişim eyvâh eyvâh” mısrası ile başlar.

²⁴⁸ Age. Bu şiir “Gülden ne umarsın ki dikenden gayrı” mısrası ile başlar.

²⁴⁹ Age.

“Beyit”²⁵⁰ başlıklı şiirinde şair, kendisini torunları üzerinden tanımlamıştır. İki torunu olduğunu ifade eden şair, kendisini “iki parlak tuğlu” bir “vezir” olarak görmüştür.

Şair, Kendi “ben”ine ilişkin görüşlerini açıkladığı “Kıt’a”²⁵¹ şiirinde, kendini karşıtlıklar üzerinden bir tanımlar. Bazen “kapısız, penceresiz bir ev gibi” iken, bazen her şeyi yutacak sanılan bir “dev gibi”dir. Kendisini “kimi gün belki minâre, kimi gün bir kuyu” olarak gören şair, “ben kararmış da görünsem yine pertev gibiyim” der.

2.1.1.6.2. Hayat, İnsanlık ve Zaman

Mehmet Behçet, bu şiirlerinde hayata, insanlığa ve zamana dair düşüncelerini ifade eder. Şair, hayata karşı olumsuz düşüncelerle karşımıza çıkar. Genellikle ümitsiz ve karamsar bir ruh haliyle hayatı değersiz görür. İnsanlık üzerinden insanlar arasındaki ilişkileri ele alan şair, dostluğun önemine dikkat çeker. Zaman üzerine düşündüğü şiirlerde umumiyetle geçen zamanın kendisi üzerindeki olumsuz etkiyi dile getirir. Zaman onun için yıkıcı, harap edici bir kuvvettir.

“İnfîâl” şiirinde “ilah-ı ye’s ile melûf u âşinâ” olan şair, hayata ve zamana ilişkin herşeye gücümüş ve kızmış bir halde karşımıza çıkar. Karamsar ruh haliyle gençliğine, tabiatın bütün güzelliklerine kayıtsız kalır ve onların ortadan kalkmasını ister.

“Sükûn” şiirinde şair, hayata karşı karamsar düşüncelerini çeşitli benzetmelerle dile getirir. Kalbindeki yalnızlığı ve donukluğu “mütevekkil uyuyan bir göl”, “gâribâne bir yıldız”, “uzlet-zede bir cennet” imgeleri üzerinden anlatan şair, dünyaya gelişini şu ifadelerle sorgular:

Kalbim bu rükûd-ı ebediyetle ser-â-ser

Bir makbere, bir mâbede, bir ka'beye benzer:

Bilmem neye doğdum bu semâvat-ı cihana?..

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*'daki “İstikbâle Doğru”²⁵² şiirinde geleceğe ve hayata dair karamsar bir ruh hali içerisinde. Kendisini hayat mücadelesinin üzüntü ve sıkıntı veren atmosferinden uzaklaşmak isteyen öksüz ve zavallı biri olarak gören şair, “sefalet” “uçuruma” ve “bataklığa” düşmekten korkmaktadır. “O muzlim istikbâl”

²⁵⁰ Age. Bu şiir “Oğlumun bir kızı vardır kızımın bir oğlu” mısrası ile başlar. Beytin altına “Nihan'ın doğumu üzerine söylenmiştir.” şeklinde bir not düşülmüştür.

²⁵¹ Age. Bu şiir, “Bir bakarsın kapısız, penceresiz bir ev gibi” mısrası ile başlar

²⁵² Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

diye seslendiği gelecek, şairin karşısında “bütün merâret u zehriyle” durmaktadır. Mutluluktan uzak, ağlamaklı bir halde içinde bulunduğu duruma karşı devamlı nefret taşır. Hayalden ve mutluluktan mahrumdur:

Yüzüm sarardı o heykel-i za'if vücudumdan

Silindi hande-i hülyâ... Silindi ruhumdan

Bütün saâdetimin ansızın harâbeleri

Mezar taşındaki mübkî... Derin kitâbeleri.

Şair, Çile'deki “Rübâî”²⁵³ başlıklı şiirinde dostluğun önemini dile getirmiş, onu gül ile bülbül üzerinden ifade etmiştir: “Gül olmasa bülbül çekilir gülşenden”.

“Rübâî”²⁵⁴ şiirinde şair, dünyaya ve insanlara ilişkin olumsuz düşüncelerini dile getirir. Dünyanın eşitlik ve adaletten yoksun olduğunu söyleyen şair, bu durumu kuvvet, zekâ ve güzelliğin oluşuna, “takdîr”in “ezelî”, amansız olmasına ve insanların adaletsizliğine bağlar.

Hayatla ilgili olumsuz düşüncelerini ifade ettiği “Rübâî”²⁵⁵ şiirinde şair, insanın dünyaya gelirken zengin veya şanslı gelmesi gerektiğini ifade etmiştir. Aksi takdirde “hayatın kurumuş bir dere”ye döneceğini söylemiştir. Şair, zenginlik için “altın beşik”, şans içinse “devlet kuşu” tabirlerini kullanmıştır.

“Beyit”²⁵⁶ başlıklı şiirinde şair, cömertliğinde sınır olmayan “ilâhî”den biraz “huzûr” istemektedir.

Şair, “Gazel”²⁵⁷ şiirinde de içinde bulunduğu zamana ve hayata ilişkin olumsuz düşüncelerini dile getirir. Allah'a kendisini “dehr-i dûndan” ve “debdebe-fermâ cünûndan” koruması için istekte bulunur. “İlm u hakîkat”in olmadığını, bilimin yerini “efsâneler, hurâfeler”in aldığını söyleyen şair, dedikodunun ve “ebâtıl”ın dünyayı sardığına dikkat çeker. Bu şekilde zamanın getirdiklerine ve dünyaya ilişkin durumları eleştiren şair, kimsenin durumundan şikâyetçi olmadığını ifade eder. Bu karanlık zamanlardan kendi ömrünü silmeyi düşünmesine rağmen, gidilecek yerin “dâr-ı bekâ” olmasından ötürü yine de yılmayacağını vurgular:

Encâm-ı kâr dâr-ı bekâ ise mevtının

²⁵³ Mehmet Behçet Yazar, Çile. Bu şiir, “Bir beklediğin varsa muhakkak benden” mısrası ile başlar. Şair, bu şiirinde genellikle aşkı ifade etmek için kullanılan gül-bülbül motifini dostluk için kullanmıştır. Şiirde geçen “yâr” kelimesini işaretleyerek “dost” şeklinde düzeltmiştir.

²⁵⁴ Age. Bu şiir, “(Kuvvet)le (zekâ) ve (hüsn-i ân) oldukça” mısrasıyla başlar.

²⁵⁵ Age. Bu şiir, “Altın beşiğin yoksa gelirken küreye” mısrasıyla başlar.

²⁵⁶ Age. Bu şiir, “Cûd u kereminde yok tenâhî” mısrasıyla başlar.

²⁵⁷ Age. Bu şiir, “Yâ Rab sen esirge beni dehr-i dûndan” mısrasıyla başlar.

Lâ-edri yılma mevt-i mehâbet-nümûndan

“Kıt’a”²⁵⁸ başlıklı bu şiirinde şair, “çarh-ı sitem-aver” olarak nitelediği dünyanın kendisini “hicrânzede, mâtemzede, âfetzede” ettiğini söylemiş, “cânâne-i devlet”in “yüz vermeden” gittiğine değinmiştir.

“Kıt’a”²⁵⁹ şiirinde hayata ve varlığa ilişkin ümitsiz ve karamsar bir düşünce ile karşımıza çıkan şair, “tufân-ı belâ”nın kopmasıyla tehlikelerin her yeri sardığını söylemiş, kimsede “ümîd-i rehâ”nın kalmadığını dile getirmiştir.

Şair “Kıt’a”²⁶⁰ başlıklı şiirinde insan ilişkileri üzerine düşüncelerini anlatır. Şair, yeryüzünde dostsuz olduğunu ve kimsenin de dostu olmadığını ifade eder. Yalnız bir halde, kendisi ile baş başa kalmış, ruhunun göklere, “postum” dediği bedeninin ise yere ait olduğunu vurgulamıştır.

“Rübâî”²⁶¹ şiirinde şair, hem dünyadaki varlığına ve hüznü bir haline, “hem hâk hem âb u bâd u nâr” oluşunayanmaktadır.

Şair, “Rübâî”²⁶² şiirinde insanlığın dünyada “mantar” gibi çoğalması gerektiğini anlatan şair, bu durumu “Âdem” ile “Havva”; “Kâbil” ile “Hâbil” üzerinden dile getirir. Bu kişilerin insanların artması için gönderildiğini ifade eder.

“Rübâî”²⁶³ başlıklı şiirinde ise zamanın varlık ve kendisi üzerinde yarattığı etkiyi anlatır. İster “âlimce” ister “câhilce” düşünelim, zamanın her şeye “zâlim” bir şekilde hükmettiğini ifade eden şair, “yoktan vara, vardan yoka” dönen bu gücün “hikmetine” kendisinin de kandığını söyler.

Şair, “Çöküntü”²⁶⁴ şiirinde kendi hayatına ilişkin düşüncelerini karamsar bir bakışla ifade etmiştir. Fikir ve hissinin boğulduğunu, ruhunun “mâder ü bederi”nin öldüğünü söyleyen şair için artık ilim de değerini yitirmiştir. Azmini ve ümidini de kaybeden şair, insanın “hayırdan şerri” ayıramadığını dile getirmiştir. Yaşlandıkça bedeninin zayıflamasından ötürü hayatı değersiz gören şair, onu “ömr-i derbeder” olarak nitelemiştir:

²⁵⁸ Age. Bu şiir, “Nettiyse bu çarh-ı sitem-âver bize etti” mısrası ile başlar.

²⁵⁹ Age. Bu şiir, “Tufan-ı belâ koptu kabardıkça kabardı” mısrası ile başlar.

²⁶⁰ Age. Bu şiir, “Hak Teâlâya çok şükür artık” mısrası ile başlar.

²⁶¹ Age. Bu şiir, “Yandım şu cihânda ben de var olduğuma” mısrası ile başlar.

²⁶² Age. Bu şiir, “Âdem ile Havva’ya mahal yok belki” mısrası ile başlar.

²⁶³ Age. Bu şiir, “Hükmetmede zâlimce zamân zâlimce” mısrası ile başlar.

²⁶⁴ Age. Rıfat Necdet Evrimer’in ilgili çalışmasında bu şiir “Son Şiirim” başlığı altında verilmiş ve şiirin altında şöyle bir bilgi aktarılmıştır: “Şair, bu şiirinden sonra tek bir mısra yazmamış ve kendini derin bir sükûta ve kadere terk ve tevdi eylemiştir.”. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 19. Bu şiirin yazılış tarihi 18 Mart 1948’dir.

*Madde medfen olunca bir canda,
Bedenin kalmayınca tâb u ferî,
Neyleyim ben bu ömr-i derbederi!*

2.1.1.6.3. Ölüm

Mehmet Behçet, ölüm konulu şiirlerini daha çok devrinin değer verdiği önemli şahsiyetlerinin vefatı üzerine yazmıştır. Bu şiirlerinde şahsiyetlerin önemini ve değerini ifade ederken ölümlerinden duyduğu üzüntüyü de dile getirir. Şair, bazı şiirlerinde ise zamanın geçişinin yarattığı karamsarlıkla ölüm düşüncesini işler.

Çile'deki "Bir Mersiye"²⁶⁵ başlıklı şiirinde ilk hava şehitlerimiz Fethi ve Sadık beylerin ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirir. Üzüntüsünü "cehennem-i mâtem", "gird-bâd-ı elîm", "fenâ renîn", "figân", "şeb-i cefâ" ifadeleriyle dile getiren şair, bu beyleri "rahmet-i rahmân-ı a'zâma/mazhar olan bülend iki rûh-ı muazzam" olarak niteler. Daha sonra bu şahıslar üzerinden "Osmanlılar"a seslenen şair, "'ilm u fer" ve "hakk-ı bekâ" yolunda ilerlemek gerektiğini, bunun için "pür-nûr bir dimâğ u çelikten de bir vücûd"un gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Şair, "Mersiye"²⁶⁶ başlıklı şiirini Doktor Raşid Tahsin (Tuğsavul)un ölümü üzerine kaleme almıştır. Bu şahsa "Koca doktor, koca âlim" diye seslenen şair, Doktor Raşid'in ölümü ile "mâtemlere gark" olduğunu, büyük bir üzüntü duyduğunu ifade etmiştir. Raşid Tahsin'in herkes tarafından çok sevildiğini ve her bir seveninin onu "ka'be" hale getirdiğine değinmiştir. Kendisini Raşid Tahsin'in çocuğu olarak gören şair, bu şahsın eşsiz özellikleriyle "Türk yurdu" için büyük bir öneme sahip olduğunu anlatmıştır:

*Sen ki bir doktor idin âlim idin imânlı
Sen ki bir dane idin âleme doğdun doğalı
Kalbin altındı, dimâğın ve hissin elmastandı*

²⁶⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*. Bu şiir, 6 Nisan 329'da Beyrut'ta Kışla Meydanında matem merasimi esnasında okunmuştur. Şiirde ismi geçen Sadık Bey'in Rasit Üst teğmen Sadık Bey olduğunu düşünüyoruz. Bkz: "Hava Kuvvetleri/ Faaliyetler/Şehadetlerinin 100'üncü Yılında İlk Hava Şehitlerimiz Fethi ve Sadık Beyleri Anıyoruz" <http://www.hvkk.tsk.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=57&IcerikID=6263>, (02 Haziran 2014). Fethi Bey ismi yerine şair tarafından şiirin altındaki notta Hilmi Bey ismi verilmiştir; ancak şiirin içerisinde isim "Fethi" şeklinde geçmektedir. Bkz. "Fethiyle -ah- Sâdık pür-nûr u pür-garâm", bir başka yerde "Fethiyle Sadık'ın bu gün en pâk u en güzîn" şeklinde geçmektedir. Bununla birlikte ilgili sitedeki bilgi de düşüncemizi desteklemektedir. Belirtilen belgelere dayanarak eserde Fethi Bey ismini kullanmayı uygun görüyoruz.

²⁶⁶ *Age*.

*İlminin nûru da Türk Yurdu için bir tandı
Sen ki Türkoğlu idin, Türk idi namın ebedî
Toprağın Türk'e vatan, Türk'e vatandır şimdi.*

Raşid Tahsin'in ölümü her ölümden üstün gören şair, "bu büyük kalpli temiz Müslüman" için bütün tanıdıklara "hakka dua eyleyelim" diye seslenir.

Şair, "Merhum Esad Râşid'in Mezar Taşı Kitâbesi"²⁶⁷ şiirini Raşid Tahsin (Tuğsavul)un oğlu Esad Raşid'in ölümü üzerine yazmıştır. Esad Raşid'in çok çalışıp kendisini milletin yararına adadığını söyleyen şair, bu genci "bir fazîletli, liyâkattı ve şöhretti" şeklinde tanıtır. Bu gencin tıp alanında çok üstün olduğunu, birçok insana derman olmasına rağmen kendisini kurtaramadığını anlatan şair, "yaşı kırk olmadan" hayatını kaybetmesincede dikkat çeker.

Şair, "Kıt'a"²⁶⁸ başlıklı şiirinde ölüm düşüncesini kaybettiği günler üzerinden ifade etmiştir. Geçen günlerini "ölen günler" olarak nitelemiş ve bu günlerin her akşam "tabut" şekline büründüğünü dile getirmiştir. Şair, "biçâre bir iskatçi gibi" onları uğurlamaya devam ettiğini söylemiştir.

"Bir Müseddes-i Müşevveş"²⁶⁹ şiirinde şair, zamanın geçip gitmesiyle akla gelen ölüm düşüncesini ve hayatın değersiz görünmesini işler. Zaman geçtikçe "başta ne saç, ne tüy ne de kaş" "hatta ne ten, ne can ne de baş"ın kaldığını ve "nebet-i rihlet" yaklaştıkça güzel olan her türlü şeyin önemini yitirdiğini belirtir.

Şair, "Kıt'a"²⁷⁰ şiirini Talat Paşa'nın ölümü dolayısıyla yazmıştır. Paşa'nın "rûh-ı mücessim" ve "bir meşale halinde gönül" olduğunu söyleyen şair, onun her türlü merasimden uzakta yaşarken merasimle gömülmesine dikkat çekmiştir.

"Rübâî"²⁷¹ başlıklı şiirinde şair, ölüme karşı korkusuz ve onu bekler bir tavır alır. "Âlemde ölümden daha lezzetli ne var" diyerek bu tavrını dile getiren şair, ölümü ruhun Allah'a ulaşması olarak değerlendirir.

"Beyit Tarihi"²⁷² başlıklı şiirinde ise Sadri Edhem'in ölüm tarihini vermiş, ebced hesabına göre "359 mâlî senede" öldüğünü söylemiştir.

²⁶⁷ Age.

²⁶⁸ Age. Bu şiir, "Bir bir ardındca ölen günlerimi" mısrası ile başlar.

²⁶⁹ Age.

²⁷⁰ Age. Bu şiir, "Bir rûh-ı mücessimdi o bir resm değildi" mısrası ile başlar. Şair şiiri ilişkin verdiği bilgide Mehmet Talat Paşa'nın naşının Almanya'dan İstanbul'a getirildiğini ve İstanbul'da defnedildiğini belirtmiştir.

²⁷¹ Age. Bu şiir, "Artık geliyor ölüm diyorlar..gelsin" mısrası ile başlar.

²⁷² Age. Bu şiir, "Lâhak olur srr-ı hudâ rihlette cümle âdeme" mısrası ile başlar.

2.1.1.7. Toplumsal ve Siyasal Hayatla İlgili Şiirler

Mehmet Behçet'in toplumsal ve siyasal hayata ilişkin şiirleri hiciv mahiyetindedir. Edebiyatımızda Batılı anlamdaki ilk örneklerine Tanzimat devrinde rastladığımız hiciv, bir kişinin, topluluğun veya kurumun ayıp ve kusurlarını sayıp dökmek anlamına gelir. Batılıların “satir” dedikleri dolaylı yani mizah yolu ile hiciv tarzının ilk örneğini Ziya Paşa *Zafername Şerhi* isimli eseriyle verir.²⁷³ Daha sonra Kanlıcalı Nihat, Yusuf Kamil Paşa, Hersekli Arif Hikmet, Namık Kemal gibi şairler tarafından dönemin şiir mecmualarında ve bazı dergilerinde hicviyeler yayınlanır. Bu şairlerin yanı sıra dönemin en ünlü hicivcisi olarak Şair Eşref karşımıza çıkar.²⁷⁴ Şair Eşref, eserlerinde devrinin siyasi ve sosyal olaylarının yanı sıra II. Abdülhamit'i ve birçok devlet adamını hicveder. Cenap Şahabeddin'in 1908'den sonra “Dahhâk-i Mazlûm” imzası ile kaleme aldığı bazı mizahî yazıları arasında hiciv örnekleri de vardır. Ayrıca Mehmet Behçet gibi Fecr-i Âti topluluğu içerisinde şiirle uğraşan Fazıl Ahmet Aykaç, eserlerinde döneminin sosyal ve siyasi olaylarını, önemli isimlerini mizahî bir tarzda hicvetmiş, eski ve yeni şairlerin şiirlerine nazireler yazmıştır.

Mehmet Behçet Yazar, 1925 - 1947 yılları arasında kaleme aldığı manzum hiciv parçalarını *Kutu Kapakları*²⁷⁵ isimli yayınlanmamış eserinde toplamıştır.²⁷⁶ Bu şiirlerinde devlet yönetimi ve devlet adamlarını, eğitim kurumu ve memurlarını, toplumu ve edebiyatçıları çeşitli yönlerden hicveden şiirler kaleme almıştır. Hicivlerinde mizaha ve ironiye yer veren Mehmet Behçet, özellikle kişilere yönelik hicivlerinde küfürlü, müstehcen ifadeler ve benzetmeler kullanmıştır.

Eserinin Mukaddimesinde²⁷⁷ hicivleri ile kişilere ve kurumlara ilişkin bazı gerçekleri ortaya çıkarmayı amaçladığını ifade etmiştir:

Sordular, Lâedri'ye: “Kutu Kapaklarını

Birer birer açmaktan dileğin ne zorun ne”

²⁷³ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, s. 82.

²⁷⁴ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 231.

²⁷⁵ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187) – (188).

²⁷⁶ İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde 187 ve 188 numaralı iki defter halinde kaleme almıştır. Şair 187 numaralı defterinde şiirleri 4 bölüme ayırmak istemiştir. Ancak şiirlerin bölümleri üzerinde değişiklik yapılması, bölümlere ait olan şiirlerin net bir şekilde okunmaması gibi sebeplerden ötürü şairin *Kutu Kapakları*'ndaki şiirlerini bölümlere ayırmadan inceledik. Şiirlerin ait oldukları defter numaralarını dipnotlarda gösterdik. Bununla birlikte Mehmet Behçet 187 numaralı defterindeki şiirlerine kara kalemle başlıklar eklemiştir. Çalışmamızda okuyabildiğimiz başlıkları belirtirken, başlıklarını okuyamadığımız şiirlerin ilk mısralarını verdik.

²⁷⁷ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187)

*Acı acı dedi ki: “Her şey göçüp gidiyor
Anlatmaktır gidenin iç yüzünü, gelene.*

2.1.1.7.1. Devlet Yönetimi ve Devlet Adamları

Mehmet Behçet, devlet yönetimine ilişkin şiirlerinde Cumhuriyet’in kuruluşuna değinmiş, Cumhuriyet’le birlikte meydana değişimlere karşı olumsuz düşüncelerini ifade etmiştir. Atatürk devrini ve dönemin Cumhuriyet Halk Partisi’ni bazı uygulamalarından ötürü eleştiren şair, devletin işi bilmeyen kişiler tarafından yönetildiğine dikkat çekmiştir. Bazı şiirlerinde Cumhuriyet’in bir takım manevi değerlerin kaybına yol açtığını söylemiştir. Ayrıca çeşitli yönlerden Cumhuriyet ile eski yönetim biçimleri arasında karşılaştırma yapan şair, Cumhuriyet’in onlardan pek farklı olmadığını anlatmıştır.

Şair, “İkinci Lale Devri”²⁷⁸ başlıklı şiirinde, Cumhuriyet dönemi ile birlikte gelen yapılaşmayı, halkın yaşayış şeklini, III. Ahmet zamanındaki Lâle Devri’ne benzetir ve Cumhuriyet dönemini “İkinci Lâle Devri” olarak adlandırır. Bu dönemde şairlerin “Nedim’e döndüğünü, çıkar ilişkilerinin olduğunu söyleyen Mehmet Behçet, “külâh-ı saltanat”ın Cumhuriyet’e konduğunu ifade etmiştir.

Şair, “Laboratuar Cumhuriyeti”²⁷⁹ şiirinde Cumhuriyet’in kuruluşunu ve Atatürk’ü ele alır. Cumhuriyet’in “Valder Bild” isimli bir bitki laboratuvarında kurulduğunu dile getirir ve “Atatürk”ü bu laboratuvardaki “sarı çiçek” üzerinden anlatır.²⁸⁰

*(Vander Bild)in nebâtat laboratuvarında
Sarı çiçek yapmışlar, adında çok durmuşlar
Sonra Atatürk olsun demişler onun adı
Laboratuarda demek Cumhuriyet kurmuşlar.*

“Atıcılar”²⁸¹ şiirinde Cumhuriyet Halk Partisi’ni kırmızı bayrak üzerindeki “Altı ok” sembolleri üzerinden ele alan şair, bu sembollerin anlamlarını ifade ederek parti’nin sırrının “atıcı” olduğunu ironik bir ifadeyle anlatır:

Partinin remzi bu yani atıcı

²⁷⁸ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188)

²⁷⁹ *Age.*

²⁸⁰ *Age.*

²⁸¹ *Age.*

Altı ok gayeleri hep uruyor.

“Feryâd u İstimdâd”²⁸² şiirinde Cumhuriyet’in gelişyle meydana gelen değişimi eleştirmiştir. Değişimler sebebiyle İslam’dan ve ona ait unsurlardan bilinçli şekilde vazgeçildiğini anlatmıştır. “Din”, “vicdân” ve “namus” gibi değerlerden mahrum kalındığını belirterek, içinde bulunulan durumu “karanlık gece”ye benzetmiştir. Buna sebep olanları ise “küffâr” olarak nitelemiştir:

“Ya rab bu karanlık gecenin yok mu sabahı”

Laedri gibi biz de bu küffâra mı çattık.

“Devirlerin Kaderi”²⁸³ şiirinde II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemleri arasında yapılar üzerinden bir karşılaştırmaya gider ve Cumhuriyet’i eleştirir. Abdülhamit dönemindeki “köşkler, yalılar”ın II. Meşrutiyet’te yerini “palas”lara bıraktığını Cumhuriyet’te ise bunların yerini “saraylar” ve “apartmanlar”ın aldığını söyleyen şair, bu durumu “devirlerin kaderi” olarak görmüştür. Adı geçen devirlerin birbirlerinden farksız olduğunu belirtmiştir.

“Oyunlar”²⁸⁴ şiirinde Cumhuriyet’in “Türkçeleştirme” politikasını mizahî bir tarzda eleştirmiştir. Şiirde “Cumhuriyet ormanında” “Vâsıf” isminin “Çınar”a, “Necâti”nin ise “bir meşe, yahut bir köknar”a dönüşeceğini anlatmıştır.

“Otuz Kanun”²⁸⁵ başlıklı şiirinde meclisin kanun çıkarma şeklini ele alır, “uç celse”de “otuz kanun”un kabul edilip onaylanmasını eleştirir. Bu konuda “rekor” kırıldığını söyleyerek durumla alay eder.

“İğneli Fıçı”²⁸⁶ şiirinde masonluğun bir “iğneli fıçı” olduğunu ifade etmiştir. Kendisinin de bir zamanlar masonluk yaptığı söyleyen şair, daha sonra pişman bir şekilde “teşkilat”a dair düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Sonra bildim ki masonluk denilen teşkilât

İğneli bir fıçıdır yani yahudî dolabı

“Kamutay”²⁸⁷ şiirinde meclis anlamına gelen “kamutay”ı müstehcen bir ifade ile anlatmıştır.

²⁸² Age. Şiire önce “Âkif’le Beraber” başlığını koyan şair, sonra bunun üzerini çizerek “Feryâd u İstimdâd” başlığını atmıştır.

²⁸³ Age.

²⁸⁴ Age.

²⁸⁵ Age.

²⁸⁶ Age.

²⁸⁷ Age.

Tay ve Bay”²⁸⁸ şiirinde Cumhuriyet’in hak etmeyenleri önemli mevkilere getirdiği söyleyen şair, yoksul halkı ise “kuru” sözlerle kandırdığına dikkat çeker. Bu kişilere dair ağır ifadeler kullanır.

“Üç Devir”²⁸⁹ şiirinde rejim üzerinden Cumhuriyet eleştirisi yapar. “Mutlakiyet” ve “Meşrutiyet”in kötü şeyler olduğunu söyleyen şair, bu rejimlerden sonra “diktatörlükteki Cumhuriyet”in geldiğini ifade eder ve onlardan pek farklı olmadığını belirtir.

Şair, “Son Bilanço”²⁹⁰ şiirinde mevcut devletin, milletin “dîne, mazîye ve ecdâda olan hürmetini” ve en doğal haklarını aldığını söyler. Milleti sahip olduğu bütün değerlerden yoksun bırakarak, “idâm” ettiğini ifade eder. Milletın vatanını ve devletini yıktığını, geriye kalan kudretini ise “hâk ile yeksân” ettiğini dile getirir. Şair, bu iktidarın “beşer hilkatine” yaptığını ve kendisinin buna karşı gösterdiği tutumu şu şekilde anlatır:

Kanı yok, kuvveti yok, serveti yok, ilmi de yok

Dili yok hayvâna döndürdü beşer hilkatini

El açıp milleti merhûme ile (lâedri)

Beklesin gayrı ilahın ebedî rahmetini

Yeni Celâlîler”²⁹¹ şiirinde eski devrin devlete karşı ayaklanan, devleti zor duruma sokan “Celâlîler”i olduğuna değinen şair, başka devrin bunlara benzer “nâzırları, vâfîleri” olduğu söyler. Kendi devrinde ise “soyguncu Celâlîler”in bulunduğu ifade ederek bu açıdan pek farklı olmadıklarını anlatır.

Şair, 1939 yılında keleme aldığı “Sürüklenme”²⁹² başlıklı şiirinde İngilizlerin “nüfûz u hükmü” altında ezilen “Türk Yurdu”nun sonunda onlara “müstemleke” olduğunu ifade eder.

“Tedkîk Dolapları”²⁹³ şiirinde şair, Cumhuriyet döneminde araştırmaları “tetkîksiz adamlar” ve “câhil şeyler” olarak nitelediği kişilerin yaptığını belirtir. Bu kişilerin “vükelâdan tutunuz, âmir ve memûra kadar” birçok kişiyi kapsadığını söyleyen

²⁸⁸ Age.

²⁸⁹ Age.

²⁹⁰ Age.

²⁹¹ Age.

²⁹² Age.

²⁹³ Age.

şair, devlette böyle “iş bilmeyen” kişilerin varlığından şikâyet eder. Onları ağır ifadelerle eleştirir.

Mehmet Behçet, “Hakikat ve Mecaz”²⁹⁴ şiirinde eski devir ile yeni devri çekişen sıkıntılar üzerinden bir karşılaştırır. Eski devrin birçok “âfât-ı semavîye” ile uğraştığını ve bunun “hakikat” olduğunu ifade eder. “Mecâz” olarak nitelediği “Atatürk devrinin” uğraştığı tek şeyin ise kadın olduğunu ima eder:

Atatürk devrinin amma biricik zelzelesi

Ah o âfet ne idi ah, ne âfet şey idi.

“Yeni Karagözcü”²⁹⁵ şiirinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin bir “karagöz perdesine” dönmesini ve Memduh Şevket Esendal’ın partiye sekreter olmasını mizahî bir şekilde hicveder.

“Çökme mi Yoksa”²⁹⁶ şiirinde “devlet”, “millet”, “vatan” ve “Cumhuriyet”e ilişkin olumsuz tespitlerini açıklar:

Hırsız çetesinden mi ibaret devlet

Yoksul kölelerden mi olurmuş millet

Bitkin ve bakımsız mı kalırmış bu vatan

Evyahlar olsun bu mu Cumhuriyet

“Azad”²⁹⁷ şiirinde Meclisin kış tatiline girmesini millet nezdinde “mükemmel” bir şey olarak addeden şair, bunun sebebini “kanun” çıkarmanın bir süre ertelenecek olmasına bağlar:

Çünkü bir müddet o kanun denilen

Yasadan Hakk’a şükür kurtulduk.

Mehmet Behçet, Cumhuriyet üzerinden devlet yönetimini hicvettiği bu şiirlerinin yanında devletin en üst kesiminde bulunan idarecilere (cumhurbaşkanı, başbakan, bakan, milletvekili) yönelik hicivler de kaleme alır. Bu şiirlerinin bazılarında devlet adamlarının buldukları mevkilere uygun olmadıklarını ifade eden şair, bazılarında ise hicivlerini tamamen bu kişilerin şahsına yönelik yapar. Bu hicivlerinde mizahi, ironik ve alaycı bir üslupla kullanan şair, ağır ve müstehcen ifadelerle de yer verir.

²⁹⁴ Age.

²⁹⁵ Age.

²⁹⁶ Age.

²⁹⁷ Age.

Hicvedilen devlet adamları şunlardır: Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Mehmet Şükrü Saraçoğlu, Fevzi Çakmak, Ali Kılıç, Safvet Arıkan, Saim Ali Dilemre, Mehmet Recep Peker, Sadi Maksudi, Faik Kurdoğlu, Refik Saydam, Necip Ali Küçüka, Suat Hayri Ürgüplü, Hasan Ali Yücel, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Nikola Fakaçelli, Celal Bayar, Zeynel Abidin Özmen, Ziya Gevher, Besim Atalay, Nâfi Atuf, Seniha Nafiz, Mehmet Fuat Köprülü, Cevat Dursunoğlu, Mehmet Emin Erişirgil, Reşat Şemsettin Sirer.²⁹⁸

Mehmet Behçet, devlet adamlarına yönelik hicivlerinden bir kısmını Atatürk'e yönelik kaleme almıştır. “Asfeksi”²⁹⁹ şiirinde Atatürk'e ve onun dönemine ilişkin bazı düşüncelerini ifade etmiştir. Bu dönemde düşünmenin, konuşmanın ve yazmanın yanında nefes almanın da mümkün olmadığını ifade eden şair, mevcut durumu “ölmek demi” olarak tanımlar ve Atatürk'e “millet” üzerinden şu soruyu sorar:

Atatürküm diyene sormalıyız milletimiz

Millet-i hâkime mi, millet-i mahkûme midir?

“İndifaât”³⁰⁰ şiirinde Atatürk için padişahlara hitap etme şekli olan “zât-ı şahane”³⁰¹ tabirini kullanan şair, onun “haşmetine, şevketine” arkasından gelen bazı devlet adamlarının açık bir kanıt olduğunu söyleyerek alaya almıştır. Şairin bu kişilere yüklediği sıfatlarla gerçek düşünceleri karşıtlık oluşturmaktadır.

“Sarılar”³⁰² şiirinde Atatürk'ün Amerikalı kadın muhabir Glodis Baker'e verdiği mülakatı ele alan şair, Atatürk'ün bu mülâkattaki tavrını şu şekilde ifade etmiştir: “Şakır şakır o da bir sarı bülbül kesilmiş”.

“İki Mesûde”³⁰³ şiirinde “Çakır Sultan”³⁰⁴ dediği Atatürk'ün devrinde “kongreci” olduğunu söyleyen şair, “sağır sultan” ismiyle nitelenen İsmet İnönü'yü ise “nağme” yapmasından ötürü “orkestracı” olarak tanımlar.

Bu şiirlerinin yanında “Kâbus” ve “İki Matûh” başlıklı şiirlerinde Atatürk'ü ağır ifadelerle hicveder.³⁰⁵

²⁹⁸ Bu kişilerin yanı sıra şiirlerde isim verilmeden yapılan hicivler ile bizim tam olarak isimlerini tespit edemediğimiz kişilere yönelik hicivler de mevcuttur.

²⁹⁹ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188).

³⁰⁰ *Age.*

³⁰¹ Şiirin yazıldığı dönemde (Temmuz 1935) Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk olduğundan bu tabirin onun için kullanıldığını düşünüyoruz.

³⁰² *Age.*

³⁰³ *Age.*

³⁰⁴ Bu tabirin Mustafa Kemal Atatürk için kullanıldığını düşünüyoruz.

Mehmet Behçet'in Atatürk'ten sonra hicvettiği bir diğer isim İsmet İnönü'dür. "Kanatlar ve Kanatlanlar"³⁰⁶ şiirinde 1935 yılında Türkiye'nin hava saldırılarından korunması için "Hava Tehlikesi Bilenler Defteri" adıyla yeni bir çalışma başlatılmış, bu çalışma kapsamında halktan yardım toplanmıştır. Şair bu şiirinde bu kampanyayı yürüten özellikle İsmet İnönü'ye ve dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'a göndermeler yapmıştır. İsmet İnönü'yü bu işlerde geç kalması, uçak yerine tren yapması üzerinden eleştirmiş, Fevzi Çakmak'ın ise uçak yapımından pek fazla anlamadığını ifade etmiştir.

Şair, 1942 yılında kaleme aldığı "Orta Oyunu"³⁰⁷ şiirinde orta oyunu üzerinden dönemin vekillerini ve cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü eleştirilir. Vekilleri "herze" "efe" "zibik" olarak tanımlayan şair, Cumhurbaşkanını ise "Battal Gazi"ye benzetip ironik bir ifadeyle Cumhuriyet'i bunların temsil ettiğini söyler.

"Cüceler"³⁰⁸ şiirinde şair, İsmet İnönü'yü II. Abdülhamit; Mehmet Şükrü Sarracoğlu'nu Mehmet Said Paşa; vekilleri ise "âzâ-yı şûrâ" olarak nitelemiş ve onları hicvetmiştir:

Şu İsmet demek şimdi Sultan Hamîd

Sarracoğlu yani küçük bir Saîd

Şu mebûslar âzâ-yı şûrâ demek

Ve tarih o takdîr-i rabb-i Mecîd.

1944 yılında kaleme aldığı "Mestâneler"³⁰⁹ şiirinde İsmet İnönü'nün eğitim alanındaki bilgisini ve duruşunu yetersiz gören şair, bu durumu dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel üzerinden anlatır. Düşüncelerini ise "mestâneler" ve "Çingeneler" arasında kurduğu ilişki ile destekler:

İsmet Paşa'nın emr-i maârifte vukûfu

Âli Yücel'in kuş kadar izânına benzer

"Mestânelerin" birbirine arz-ı hulûsu

Çingenelerin şüpheli imânına benzer.

³⁰⁵ Age. Şair, "Kâbus" şiirini Atatürk'ün ölümü üzerine kaleme almış, "İki Matûh" şiirinde ise Atatürk'ün yanında onun ölümünden sonra Devlet Başkanı olan İsmet İnönü ve Başbakan Refik Saydam'ı ağır ifadelerle hicveder.

³⁰⁶ Age.

³⁰⁷ Age.

³⁰⁸ Age.

³⁰⁹ Age.

“Sağır Hazretleri”³¹⁰ şiirinde şair, hicvini İsmet İnönü’nün işitme problemi üzerinden ifade eder. İsmet İnönü’nün hırslıyla bütün devleti ve milleti ele aldığını ve derinlerde sayısız “âfetlerin” meydana gelmesine sebep olduğunu söyler. Bu sıkıntıların millette yarattığı “bin gulgule”den devletin çökme noktasına geldiğine dikkat çeker. Ancak İsmet İnönü’nün bu gürültüleri duymadığını ifade ederek onu “sağır hazretleri”, “sağır şef” olarak niteler. Allah’tan onu “biraderleriyle” dönülmez bir yere göndermesini ister.

1947 yılında kaleme aldığı “Eski Perde”³¹¹ şiirinde şair, Karagöz oyunu üzerinden dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Başbakan Recep Peker ile eski Başbakan Celal Bayar’ı ve demokrasiyi Karagöz-Hacivat oyunu üzerinden mizahi bir anlatımla hicveder. Recep Peker’i “Karagöz”, Celal Bayar’ı “Hacivât” olarak niteleyen şair, bu kişileri “çakır usta artığı kuklalar”³¹² şeklinde tanımlar. İsmet İnönü’yü “Karagözcü”, demokrasiyi ise “perde” olarak veren şair, bu kişilerin birlikte demokrasi nasıl yaşattıklarına dikkat çeker:

*O (demokrasi) denilen şu per-
deyi topyekun ne yaşattılar.*

“Bir Efsane”³¹³ başlıklı şiirinde İsmet İnönü’yü ağır benzetmelerle hicvetmiştir. Bu şiirlerin yanında “İlenç”³¹⁴ şiirinde ismini vermediği birine “reis-i cumhur”luk üzerinden beddua etmiştir. Bu tür makamların başında bulunanların dertlerinin de büyük olduğunu, kişiyi “beddua”ya sürüklediğini söyleyen şair, bu makamı bir “âfet” olarak nitelemiştir. İsmi verilmeyen kişiye “Olasın sen de reis-i cumhur” diyerek bu kişinin bedduaları hak edeceğini ima etmiştir.

Mehmet Behçet, *Kutu Kapakları*’nda Atatürk ve İsmet İnönü gibi Cumhurbaşkanlarının yanı sıra dönemin Başbakanlık yapmış isimlerine yönelik hicivler kaleme almıştır. Bu isimlerden Mehmet Recep Peker, Refik Saydam, Mehmet Şükrü Saraçoğlu’nu dört şiirinde ağır ifadeler ve benzetmelerle hicvetmiştir.³¹⁵

Başbakanların yanında dönemin bazı bakanlarına da hicivler yazmıştır. Bu isimler arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Zeynel Abidin Özmen, Safvet

³¹⁰ Age.

³¹¹ Age.

³¹² Muhtemelen “çakır usta” tabiri ile Atatürk kastedilmiştir.

³¹³ Age.

³¹⁴ Age.

³¹⁵ Age. Bu şiirler şunlardır: “Kötü Kafiye”, “(A)’dan (Z)’ye”, “Semerci Başı” ve “Saydam Marka”.

Arıkan, Hasan Ali Yücel ve Reşat Şemsettin Sirer ile dönemin Tarım Bakanı Faik Kurdoğlu ve Reşat Muhlis Erkmen bulunmaktadır. Bu bakanlar içerisinde özellikle Hasan Ali Yücel'i sert ifadelerle eleştirir.

Bu bakanlardan ilki Zeynel Abidin Özmen'dir. "Kademhane"³¹⁶ şiiri Zeynel Abidin Özmen'in Yusuf Hikmet Bayur'un yerine Milli Eğitim Bakanı olması münasebetiyle yazılmıştır. Mizahî bir anlatımla Zeynel Abidin Bey'in "maarif evini" "kademhâneye" döndürdüğü söylenmiş, gelenin gideni arattığı vurgulanmıştır. "Kültür Bakanı"³¹⁷ ve "Cennet Öküzleri"³¹⁸ başlıklı şiirlerinde ise Zeynel Abidin Özmen'den ağır ifadelerle bahsetmiştir.

Dönemin sonraki bakanı Safvet Arıkan'ı da hicveden şair, "Yakarış"³¹⁹ şiirinde yeni bir "dâr-ı fûnûn"un açılması üzerine hayrete düşmüştür. Kurumun "Safvet" ile "âfet"ten korunması için Allaha dua eden şair, bakanı ironik bir şekilde eleştirmiştir.

"Dolabı Çeviren"³²⁰ şiirinde ise Safvet Arıkan'ı maaş ve kadro üzerinden hicveden şair, eğitimin "susuz kupkuru bostan dolabı"na döndüğünü ifade eder. "Hazret-i Saffet Arıkan" dediği bakana yönelik ağır benzetmeler kullanır.

Şair, "Mektep Görmemiş Erkan"³²¹ şiirinde Safvet Arıkan tarafından Talim ve Terbiye Kurulu üyeliklerine Refik Hayri ve Halil Fikret'in atanması eleştirir. Şair bu şiirinde bu insanların bu görev için yeterli eğitime sahip olmadıklarını düşünür.

"Şeflerin Emiri"³²² şiirinde Safvet Arıkan'ın "şeflerin emrini" yaparak bakan olduğunu ifade eden şair, "Arıdan Çok Tavşan"³²³ şiirinde ise Safvet Arıkan'ın hiç bir şeye karışıp bulaşmadığını söylemiştir.

"Sayısız B. Böcekleri"³²⁴ şiirinde Safvet Arıkan'ın yakında yerinin boşalacağını ve bu makama istekli birçok kişinin olduğunu anlatan şair, bakanın görevden ayrılmasının ardından yazmış olduğu "Meyhaneden Vekil"³²⁵ şiirinde Safvet Arıkan'a yönelik ağır ifadeler kullanır.

³¹⁶ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187).

³¹⁷ *Age.*

³¹⁸ *Age.* Bu şiirinde Zeynel Abidin Özmen'in ismi geçmemektedir. Ancak şiirin kaleme alındığı Mayıs 1935'de Milli Eğitim Bakanlığı görevinde Zeynel Abidin bulunmaktadır.

³¹⁹ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188).

³²⁰ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187).

³²¹ *Age.*

³²² *Age.*

³²³ *Age.*

³²⁴ *Age.*

³²⁵ *Age.*

Mehmet Behçet en sert hicvettiği bakan Hasan Ali Yücel'dir. Şair, “İpin Ucu”³²⁶ şiirini Safvet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki görevine Hasan Ali Yücel'in atanması dolayısıyla kaleme almıştır. Bu şiirinde artık suçu Safvet Arıkan'a yüklememek gerektiğini, “ipin ucu”nun Hasan Ali Yücel'de olduğunu ve bu sebeple “maarif pabucu”nun “dama” atıldığı söyler.

“Kıta”³²⁷ başlıklı şiirinde Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olmasını ağır bir şekilde ifade eder.

“Takdîr-i Mevlâ”³²⁸ şiirinde Hasan Ali Yücel'in giderek kendisinden önceki bazı Milli Eğitim Bakanlarının “emr-i maârifteki hizmetlerini” aldığını belirtir. Bu sebeple onun “hazret-i mevlâ” olabileceğinden duyduğu korkuyu mizâhi bir anlatımla ifade eder.

“Nutkun Âlisi”³²⁹ şiirinde Hasan Ali Yücel'i, bir komisyonda yapmış olduğu konuşmasına istinaden ağır ifadelerle hicveder.

“Hasbinnallah”³³⁰ şiirinde metheder gibi görünüp Hasan Ali Yücel'i hicvetmiştir. Kendilerini biz üzerinden “câhil” olarak niteleyen şair, yalnız Hasan Ali Yücel'e bağlı olduklarını ifade etmiş ve o onu şu şekilde tanımlamıştır:

*Çeşm ü ebrûsuna biz kabe ve mihrâb edeli
(Hasbünallahü ve nimet-vekil)in kâiliyiz.*

“Mecnun ile Leyla”³³¹ şiirinde ise Hasan Ali Yücel ile Seniha Nafiz'in milletvekili olup mecliste bir araya gelmelerini anlatır ve bu kişileri “Mecnûn ile Leylâ”ya benzetip, alay eder.

“Onun Merkadına”³³² başlıklı şiirinde bütün öğretmenlerin Hasan Ali Yücel'e öfke duyduklarını söyleyen şair, düşüncelerini ağır ifadelerle dile getirir.

Şair, “Bıyıkları Kılıkları”³³³ şiirinde Ankara'da toplanan “maarif şûrâsının” ilk celsesine bıyıklı ikincisine bıyiksız halde gelmelerinden ötürü Hasan Ali Yücel ve Şükrü Saraçoğlu ile alay eder. Bunun toplantıya katılanlara örnek ve ibret olsun diye yapıldığını söyler.

³²⁶ Age.

³²⁷ Age. Bu şiir, “Yücelmiş bir (.....) olmuştur vekâlet” mısrası ile başlar.

³²⁸ Age. Eserde isimleri geçen bakanlar: Vâsîf: Hüseyin Vasîf Çınar, Necâtî: Mustafa Necatî Uğural ve Reşîit Galip.

³²⁹ Age.

³³⁰ Age.

³³¹ Age.

³³² Age.

³³³ Age.

“Kıt’a”³³⁴ başlıklı şiirinde Hasan Ali Yücel’den “çapkın Hasanoğlan” olarak bahseden şair, onun kendilerini “hicrânzede, mâtemzede, âfetzede” ettiğini söylemiş, kendilerine söz vermeden gittiğini ifade etmiştir.

“Düşen Bir İnek”³³⁵ şiirinde Hasan Ali Yücel’in bakan olmasını eleştirir ve onun bir “bakan” olduğunu ancak “gören” olmadığını ağır benzetmelerle anlatır.

Şair, “Yedi yedi yedi”³³⁶ başlıklı şiirini Hasan Ali Yücel’in görevden ayrılması üzerine kaleme almıştır. Bakanın görev süresi içerisinde yaptıklarını ağır ifadelerle eleştirmiştir.

“Selef ve Halef”³³⁷ şiirinde Hasan Ali Yücel’in Eğitim Bakanlığı görevine Reşat Şemsettin Sirer’in gelmesini ele almıştır. Her iki bakanı ağır ifadelerle hicvetmiş, bu kişilerin birbirlerinden farklarının olmadığı söylemiştir.

“Kıt’a”³³⁸ başlıklı şiirinde Hasan Ali Yücel’in “komünist” olarak itham edilmesini bir “tevcîh-i vecîh” olarak yorumlamış, onun hakkında ağır ifadeler kullanmıştır. Ayrıca şair, “Müseccel Sille”³³⁹ şiirini 1947 yılında Hasan Ali Yücel’in “komünist” olarak yargılanması üzerine kaleme alır. Onun “eski mason, mevlevî, milliyetçi” olduğunu fakat artık bir “müseccel komünist” olarak nitelendiğini dile getirir. Bu durumu ise “adl-i hüda” olarak görür.

Mehmet Behçet, bu bakanların yanısıra 1938 yılında yazmış olduğu “Kurt Çoban Olursa”³⁴⁰ başlıklı şiirinde tarım ve hayvancılığın ülkedeki kötü gidişatını dönemin Tarım Bakanı Faik Kurdoğlu’na bağlar. “Kurt ve Eşek”³⁴¹ şiirinde Tarım Bakanlığı’nın Faik Kurdoğlu’ndan Reşat Muhlis Erkmen’e geçişini anlatır. Her ikisine yönelik ağır benzetmeler kullanır.

Mehmet Behçet bazı şiirlerinde dönemin milletvekillerini de hicvetmiştir. Bu isimler arasında Ali Kılıç, Yusuf Akçura, Saim Ali Dilemre, Sadri Maksudi, Necip Ali Küçük, Suat Hayri Ürgüplü, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Nikola Fakaçelli, Ziya Gevher Etili, Ahmet Besim Atalay, Mehmet Fuat Köprülü, Seniha Nafiz, Cevat

³³⁴ Age. Bu şiir, “Nettiyse bu çapkın Hasanoğlan bize etti” mısrası ile başlar

³³⁵ Age.

³³⁶ Age. Şiirde ismi verilmeyen bu bakanın Hasan Ali Yücel olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Hasan Ali Yücel 5 Ağustos 1946’da görevden ayrılmış, şair 7 Ağustos 1946’da bu şiiri kaleme almıştır.

³³⁷ Age.

³³⁸ Age. Bu şiir, “Gülerim ben: “O bakan eskisine ” mısrası ile başlar.

³³⁹ Age.

³⁴⁰ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188).

³⁴¹ Age.

Dursunoğlu ve Mehmet Emin Erişirgil bulunmaktadır. Bu vekillerin dışında şairin ismini vermeden hicvettiği vekiller de vardır.

“Ali Han”³⁴² şiirinde Kılıç Ali olarak da bilinen Ali Kılıç’ın eşine pahalı hediyeler aldığını ve şahsına ülkenin birçok yerinde “ev, köşk, apartman” yaptırdığını anlatmış, bu durumundan ötürü onu bir “paşa” ve “hân” olarak tanımlamıştır.

Dedim ben de kendime bu devirde kimdir bu

Kılıç Ali Paşa mı, yoksa Kılıç Ali Hân!

“Ehl-i Kubûr”³⁴³ başlıklı şiirini Yusuf Akçura’nın ölümü üzerine kaleme almış ve onun şu beyitle tarihe “nakş-ı sûtûr” ettiğini söylemiştir:

“Ne kendi eyledi rahat, ne halka verdi huzûr

Yıkıldı gitti cihândan, dayansın ehl-i kubûr”.

Şair, “Yeni Tıflı”³⁴⁴ şiirinde Saim Ali Dilemre’ye karşı olumsuz düşüncelerini ifade etmiş, onun milletvekili olmasına karşı çıkmıştır.

“Tüy Diken”³⁴⁵ şiirinde ise Sadri Maksudî’nin vekil olmasını eleştirir. “Denizbank” yerine “Deniz Bankası” diyen Sadri Maksudî için mecliste bir yetkisinin olduğunu sanarak bütün “terkîb-i izâfiyi” bozduğunu ağır ifadelerle anlatır.

“Üçünden Biri”³⁴⁶ başlıklı parçasını dönemin milletvekillerinden Necip Ali Küçüka’nın ölümünü üzerine yazmıştır. Bu şahsın diğer iki Ali’den³⁴⁷ daha “necâbetli” olduğunu söyleyen şair, onların da artık “emr-i hakk”ı beklediklerini dile getirir.

Şair, 1943 yılında kaleme aldığı, “Beyit”³⁴⁸ başlıklı şiirinde dönemin vekillerinden Suat Hayri Ürgüplü hakkındaki düşüncelerini karşıtlıkları kullanarak ifade eder:

Sadr-i dûzahta sürüp zâtına bir seccâde

Kurdu bir mey-gede Ürgüp’te Şeyh İslâm-zâde.

“Medeniyet Yalanları”³⁴⁹ şiirinde Hamdullah Suphi Tanrıöver’in İsmet İnönü tarafından İçel milletvekili olarak seçilmesini eleştirmiştir. İsmet İnönü’nün Tanrıöver’i

³⁴² Age.

³⁴³ Age.

³⁴⁴ Age.

³⁴⁵ Age.

³⁴⁶ Age.

³⁴⁷ Age. Bu iki isimden biri Ali Kılıç, “Kılıç Ali” olarak bilinir, diğeri Ali Çetinkaya, “Kel Ali” olarak tanınır.

³⁴⁸ Age.

³⁴⁹ Age.

“İçel’dekiler seçti” şeklinde tebrik etmesini ise bir “medeniye yalan”ı olarak nitelemiştir.

“Kaka Doktor”³⁵⁰ şiirinde şair, dönemin milletvekillerinden Dr. Nikola Fakaçelli’nin meclisteki diğer vekillere “çocuk tabîb”liği yaptığını mizahi bir anlatımla ifade eder.

Şair, 1947 yılında yazdığı “Sakalar”³⁵¹ şiirinde bazı insanların bir araya gelerek devlete zarar verdiğini ve dönemin milletvekillerinden Saim Bey’in son zamanlardaki şaşkın durumuyla “maskaraya” döndüğünü ifade eder:

*İki, üç laz... Sekiz on kaz getirip bir araya
Devletin teknesini urdu nihâyet karaya
Son zamanlardaki şaşkın durumuyla şu Saim
Döndü, millet nazarında apaçık masharaya.*

Mehmet Behçet, “Maarif Tufeylatı”³⁵² başlıklı şiirinde meclisin eğitime ayırdığı kısıtlı bütçe üzerinde müzakere eden dönemin milletvekillerinden Ziya Gevher Etili ve Ahmet Besim Atalay’ı “maarif tufeylâtı” olarak nitelemiştir.

Şair, Mehmet Fuat Köprülü’nün milletvekili oluşuna istinaden “Şeyhi’nin Merkebi”³⁵³ başlıklı şiirini yazmış, Köprülü’ye yönelik düşüncelerini ağır ifadelerle dile getirmiştir.

“Kıt’a”³⁵⁴ ve bu şiirin devamı niteliğinde olan “Diğer Kıt’a”³⁵⁵ başlıklı şiirlerinde milletvekili Seniha Nafiz’in öğretmenlerin üç ay tatil yapmamaları hakkında meclise sunduğu kararını mizahi bir anlatımla dile getirir.

“Giremez Olaydılar”³⁵⁶ şiirinde şair, Maarif Vekâleti Teftiş Reisi Cevat Dursunoğlu ile Ankara’da Mülkiye Müdürü olan Mehmet Emin Erişirgil’in milletvekili olmalarını ağır ifadelerle hicvetmiştir.

Mehmet Behçet, milletvekillerini çeşitli yönlerden hicvederken, 1942 yılında kaleme aldığı “Vekil Ol Be”³⁵⁷ başlıklı şiirinde milletvekili Safiyüttin Erdem’in Hasan Ali Yücel’in yerine “maarif vekili” olmasını arzu ederek onu övmüştür.

³⁵⁰ Age.

³⁵¹ Age. Gerek şiirin yazılış tarihi gerek şiir içerisinde Karadeniz Bölgesine yapılan göndermeler ışığında bu kişinin T.B.M.M. 8. Dönem Cumhuriyet Halk Partisi Rize Milletvekili Saim Ali Dilemre olduğunu düşünüyoruz.

³⁵² Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187).

³⁵³ Age.

³⁵⁴ Age. Bu şiir, “Dayamış meclise takrîri Seniha Nafiz” mısrası ile başlar.

³⁵⁵ Age. Bu şiir, “Bir nükteli zât etti bu dört satırını itmâm” mısrası ile başlar

³⁵⁶ Age.

Bu şiirlerin dışında “Savlav Örneği”, “Garâib-i Hilkât”, “Hayvanlar Bahçesi”, “Hıyar Vekil” şiirlerinde isim verilmeden milletvekillerini ağır bir dille hicveder.³⁵⁸

Mehmet Behçet, devlet adamlarına yönelik bu şiirlerinin yanında bazı şiirlerinde ülkeyi idare eden kişileri isim vermeden eleştirir. “Hatta Daha Berbat”³⁵⁹ şiirinde idarecilerin ülkeyi çok kötü yönettiklerini bu sebeple ülkenin eskisinden “daha berbat” bir halde olduğunu ağır sözlerle anlatır. Hüsran”³⁶⁰ başlıklı şiirinde ise ömrünün son yarım asrını “ömrümün en acıklı hüsrânı” olarak niteleyen şair, bu duruma “Paşa” şeklinde gördüğü “uç fânî”yi sebep gösterir ve onları şu şekilde tanımlar:

Biri mahvetti mülk-i Osmânı

Biri namus u dini u imânı

Biri de belki en son imkânı.

“Mirasyediler”³⁶¹ şiirinde İkinci Dünya savaşına (1939-1945) katılmamıza rağmen bu altı yıllık süre içerisinde halkın zarar gördüğünü ifade eden şair, bunun sebebini ülkeyi yönetenlere bağlar. Savaştan sonra bu kişilerin devleti yönetmeye devam etmelerini ağır şekilde eleştirir.

“Artıklar”³⁶² şiirinde şair, “Atatürk”ün arkasından dolaşanların asıl niyetlerinin “miras” olduğunu vurgular ve bu kişilerin “ne demokrat, ne halkçı” olduklarını ağır ifadelerle dile getirir.

Mehmet Behçet’in Cumhuriyet yönetimini ve bu yönetime bağlı devlet adamlarını sert ifadelerle hicvettiği şiirlerinin temelinde İslamî bir görüşe sahip olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Milli Mücadeleyi destekleyen, vatanın düşman işgalinden kurtulmasını amaçlayan Mehmet Behçet, İslamî değerlere bağlı, bağımsız, adaletli bir devletin kurulmasını arzu etmiştir. Ancak Cumhuriyet’in bu değerlerden uzak olduğunu düşünen şair, yeni yönetimin ilkelerini benimsememiştir. Mehmet Behçet’in yeni yönetime karşı bu düşünceleri Milli Mücadeleyi destekleyen, birinci Büyük Millet Meclisinde vekillik yapan Mehmet Âkif ile benzerlik göstermektedir.

³⁵⁷ Age.

³⁵⁸ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188).

³⁵⁹ Age.

³⁶⁰ Age.

³⁶¹ Age.

³⁶² Age.

Mehmet Âkif'in yeni kurulan hükümete yönelik tavrını Orhan Okay ilgili eserinde şu şekilde açıklamıştır.³⁶³

Mehmet Âkif, birinci Büyük Millet Meclisinde muhalefet grubu içinde yer almıştı. Bu yüzden İstiklâl mücadelesinin sona ermesinden sonra yeniden kurulan ikinci mecliste artık üye değildir. Esâsen yeni hükümet, onun ideal edindiği İslâm birliği fikrinde olmadığı gibi, lâik devlet hukukunu kurmak ve ona dayanan prensiplerle hareket etmek düşüncesinde idi. Âkif bu yeis ve bedbinlikle 1923 yılında Abbas Halim Paşa'nın dâveti üzerine Mısır'a gitti.

Mehmet Âkif, yeni yönetimin kuruluşuna ve uygulamalarına yönelik tepkisini Mısır'a giderek gösterirken, Mehmet Behçet ise *Kutu Kapakları*'nda hicivler kaleme almıştır.

2.1.1.7.2. Eğitim Kurumu ve Memurları

Meslek hayatının önemli bir kısmını eğitimci olarak geçiren Mehmet Behçet, *Kutu Kapakları* isimli eserinde 1925 – 1947 yılları arasında kaleme aldığı şiirlerinde dönemin eğitim kurumunun sistemini, programlarını, işleyişini eleştirir. Bazı kişilerin eğitim kurumlarında çalışacak nitelikte olmadığını ifade eder.

“Kaside-i Der Vâsıf-ı Dergâh u Ahvân”³⁶⁴ şiirini 1925 yılında Konya’da toplanan Maarif Müfettişleri Kongresi üzerine kaleme alınmıştır. Bu şiirinde şair, ülkedeki mekteplerin durumuna dair görüşmelerin yapılacağını söyledikten sonra kongrede bulunan isimlerin konuşmalarına ve davranışlarına yönelik alaycı bir tavır takınmıştır. Çeşitli özelliklerinden ötürü bu kişilerle alay etmiştir: Kongre’ye katılanlardan Fuat Bey’i “bir basdıbacak merd-i nefis ve mümtâz” şeklinde tanıtmış, metheder gibi görünerek hicvetmiştir.

Şair, “Zuhûriler”³⁶⁵ şiirinde orta oyunu üzerinden dönemin eğitim kademelerinde bulunan bazı kişileri eleştirmiştir. Bu kişileri orta oyunundaki tiplere benzer bir şekilde

³⁶³Orhan Okay, *Mehmet Akif: Bir Karakter Heykelinin Anatomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1989, s. 11.

³⁶⁴ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188). Şair bu şiirinde kongrede bulunanlardan Rıdvan Nâfiz (Ergüder), Cevad (Dursunoğlu), Avnürrefik, Salih Zeki (Aktay), Fuad (Köprülü), Ali Rıza, Sağır Hilmi, Besim (Atalay), İshak Refet, Nâfi Atûf gibi dönemin eğitim teşkilatının önemli kademelerindeki kişileri hicvetmiştir.

³⁶⁴ Age.

³⁶⁵ Age. Şair, dipnotta şu isimleri isimleri vermiştir: Salih Zeki ve İngiliz Avni (Hüseyin Avni Yukarıuç), İhsan-Talim ve Terbiye Reisi, Râsim-Zât İşleri Müdürü, Talim ve Terbiyede Ali Haydar, İlk Tedrisat Müdürü-Ragıp Nurettin.

tanıtan şair, onların orta oyunundan eğitim yoluna saptıklarını söyleyerek “ırfân yolu”nun “zuhûrî koluna” döndüğünü dile getirmiştir.

“Def-i Tabî”³⁶⁶ ve Başka Şekli”³⁶⁷ şiirleri birbirinin devamı niteliğindedir. Şair, bu şiirlerinde eğitim sisteminin “talîm u tadrîs u teftîş” dairelerinde bulunan ve oralara “musallat” olan üç kişinin “sânî-i ekber” tarafından görevden alınmasını anlatır. Bu şekilde dairelerin kurtulduğunu söyler. Bununla birlikte Hasan Ali Yücel ve Selim Sırrı Tarcan’ın milletvekili olmalarını “kudret-i ulyâ” olarak niteleyen şair, onların dairelere “musallat” olan kişileri sürmelerini de “üç dâire-i fâhireyi eyledi ihyâ” diyerek ifade eder. Bu iki şiirinde kişileri metheder gibi görünerek yerer.

“Kadro Belası”³⁶⁸ şiirinde “Orta tedrisat”a her sene yapılan kadrolara yönelik eleştirilerini ifade ederken, “Maarif Aşuresi”³⁶⁹ şiirini Ankara’da “Maarif Şûrası”nın toplanması münasebetiyle kaleme aldığını belirtir. Şair, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel üzerinden eğitim sistemini eleştirir:

Hasan Âli ’yi gören benzeterek döndü diyor

Hem maârif işi hem kendisi âşurâya.

“Bir Tek Ar Gelmez”³⁷⁰ şiirinde yine eğitim kurumunu ele alan şair, bu kurumda şikâyetlerin eksilmediğini, şikâyetlerden dolayı bir utanmanın da olmadığını söyler. Kuruma gelenlerin “sâbî” olduğunu dile getirir ve bu durumu “ahvâl-i âlem” olarak niteleyip “giden gelmez, gelen bilmez” şeklinde açıklar. Şair, benzer şekilde “Curcuna ve Ceriler”³⁷¹ şiirinde de eğitim kurumunun bakanından öğretmenine kadar “bir curcuna faslı” içinde olduğunu ifade ederek bu durumu hicveder.

Mehmet Behçet, “Maarif Sinekürü”³⁷² şiirinde bu kez eğitim teşkilâtının “talîm ve terbiye” dairesini eleştirir. Bu kurumda çalışan kişilerin eğitimle ilgili hiçbir şey yapmadıklarını ve bundan kimsenin de rahatsız olmadığını anlatır. Bu kişilerin kendilerini önemli bir kişi olarak gördüklerini ifade eder. Bütün “maârifçiler”in bunlardan bıktığını söyler ve bu kişilerin durumunu “maârifte bir sinekur” olarak niteler.

³⁶⁶ Age.

³⁶⁷ Age.

³⁶⁸ Age.

³⁶⁹ Age.

³⁷⁰ Age.

³⁷¹ Age.

³⁷² Age. Sinecure: Hizmetsiz maaşlı memuriyet; ağır çalışma gerektirmeyen memuriyet anlamlarına gelir.

“Kürsi-i Vekâlet”³⁷³ şiirinde eğitim kurumunda “câhil, gözü pek, atılgan ve sokulgan” birçok kişinin bulunmasını ve yer etmesini eleştirmiştir.

1941 yılında yazdığı “Maarif Mevtası”³⁷⁴ şiirinde şair, öğretmenlerin “yeknesak” elbise giymesi kararı üzerinden eğitimin bir “mevta” döndüğünü söyleyerek Hasan Ali Yücel’i hicveder.

“Hep O Cevahir”³⁷⁵ şiirinde eğitim kurumunu aydınlık bir ocak ve “cevahir”lerle dolu bir yer olarak ifade ederek Hasan Ali Yücel’in bu kurumun başında bütün değerlere sahip olduğunu söyler. Şiirde metheder gibi görünerek Hasan Ali Yücel üzerinden eğitim kurumunu hicveder. “Ednâ ve Esfel”³⁷⁶ başlıklı 1941 yılında yazdığı şiirinde eğitim kurumunu ve orada çalışan kişileri ağır ifadelerle eleştirir.

Şair, 1942 yılında kaleme aldığı “Kıt’a”³⁷⁷ başlıklı şiirinde Haydarpaşa Lisesi’nin edebiyat öğretmeni olarak lisenin gittikçe bozulduğunu, eğitim kurumunun alçaklarla dolduğunu ifade etmiş, işin Allah’a kaldığını söylemiştir. “İlahiyye”³⁷⁸ şiirinde ise Haydarpaşa Lisesi’nde ikramiyelerin geç verildiğini anlatan şair, bu durumu “şimdi ikrâmiyemiz olmada ikrâhiyemiz” diyerek dile getirmiştir.

“Bir Suikast”³⁷⁹ şiirinde şair, lise ikinci sınıfların müfredatına “Gulliver’in Gezileri” isimli eserin girmesi üzerinden Hasan Ali Yücel’in eğitim programını eleştirir, bunu edebiyatımıza yapılmış bir “suikast” olarak yorumlar.

“Maarif Binasının Kül Oluşu”³⁸⁰ şiirinde 23 Aralık 1947’de Milli Eğitim Bakanlığı binasının yanması üzerinden eğitim sistemini ele alır. Kurumun zaten hep yanık olduğunu dile getiren şair, bakanın da yanmasını istemiş ve bu şekilde milletin kurtulacağını söylemiştir.

Mehmet Behçet, dönemin eğitim kurumuna yönelik bu hicivlerinin yanı sıra devlet memuru olarak eğitim kurumunda görev yapmış müsteşar, müdür, müfettiş ve öğretmenleri de hicvetmiştir. Bu şiirlerinde, bazı memurların buldukları makamları hak etmediklerini, başkalarının desteğiyle oraya geldiklerini söylemiştir. Sayıca fazla olmamakla birlikte bazı şiirlerinde övgüye de yer vermiştir. Hicivlerinde bazen kişilere

³⁷³ Age.

³⁷⁴ Age.

³⁷⁵ Age.

³⁷⁶ Age.

³⁷⁷ Age. Bu şiir “Bozuluyor bu lise sanma ki bizle düzele” mısrası ile başlar.

³⁷⁸ Age.

³⁷⁹ Age.

³⁸⁰ Age.

yönelik ağır ifadeler ve benzetmeler kullanan şair, bazen de onları mizahi bir üslupla alaya almıştır.

“Mantar Tarlası”³⁸¹ başlıklı şiirini dönemin Milli Eğitim Bakanlığı’nda çeşitli görevler alan, müsteşarlık yapan Rıdvan Nâfiz Ergüder’e hitaben yazmıştır. Şair, metheder gibi görünüp yediği Rıdvan Nâfiz’den bazen “ilmin envâı onun zâtına hâs olmuştur” diye bahsederken, bazen onu “üstü mantar dolu bir tarlaya” benzetmiştir. Ancak onun “iş çevirmekte de” yetenekli olduğunu söyleyen şair, Rıdvan Nâfiz’i eğitim kurumları üzerinden şu şekilde hicvetmiştir:

*Sekiz on yıl geçirip heyet-i teftîşiyede
Mutasarrıf gibi zorba gibi Rıdvan Nâfiz
Müsteşarlıkta karar kıldı maârif işini
Yaptı en sonra da çorba gibi Rıdvan Nâfiz.*

“Çift Kanat”³⁸² şiirini ise Nâfi Atuf’un eğitimdeki siyasi müsteşarlığı münasebetiyle kaleme alan şair, onun Rıdvan Nâfiz ile artık eş olduğunu ifade etmiştir. Ağır benzetmeler kullanmıştır.

Dönemin Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bazı müdürlüklerde görev yapan memurları da eleştiren şair, 1934 yılında kaleme aldığı “Kıt’a”³⁸³ başlıklı şiirinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Zeynel Abidin Özmen’in Mehmet Emin Erişirgil’i “müdür” yapmasını eleştirir ve bu kişilerin hemşehri olduklarını ifade eder. “Ejder Kılık”³⁸⁴ şiirinde ise Mehmet Emin’in bir “ejder” gibi birçok felakete sebep olacağını söyler. 1935 yılında yazdığı “Mülkiyenin Gidişi”³⁸⁵ başlıklı şiirinde ise Zeynel Abidin Özmen’den sonra Milli Eğitim Bakanı olan Safvet Arıkan döneminde Mehmet Emin’inin “Mülkiye” müdürü olmasını hicveder.

Bununla birlikte bazı şiirlerinde Hüseyin Avni Yukarıuç³⁸⁶, “Menteş Refik”³⁸⁷ ve Cevat Dursunoğlu’nu³⁸⁸ Orta Tedrisât Müdürlüğü görevine atanmaları dolayısıyla ağır ifadeler ve benzetmelerle hicvetmiştir.

³⁸¹ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (187).

³⁸² Age.

³⁸³ Age. Bu şiir “Koskoca İstanbul’da yok merhametin azmânım” mısrası ile başlar.

³⁸⁴ Age.

³⁸⁵ Age.

³⁸⁶ Age. Şair, “Onu insan sanılan harlara teşbih ederek” mısrası ile başlayan “Kıt’a” başlıklı şiirinde Hüseyin Avni Yukarıuç’u hicveder.

³⁸⁷ Age. Şair, “Seksen Sekiz” başlıklı şiirinde Mentüş Refik’i hicveder.

³⁸⁸ Age. Şair, “Erzurum Fırlaması” başlıklı şiirinde Cevat Dursunoğlu’nu hicveder.

Mehmet Behçet şiirlerinde bazı eğitim müfettişlerini de hicveder. “Ney ile Boru”³⁸⁹ şiirini Ankara’da Edebiyat kitaplarını düzetme komisyonunda bulunan müfettişlerden “Halil” ve “Necmeddin Halil” için yazdığını belirtir. Aynı isimlere sahip olmalarına rağmen “Biri irfân ile mâlî biri hâlî” olan bu kişilerden birini “ney” diğerini “bomboş boru” olarak nitelemiştir.³⁹⁰

Şair, “Ham Armut”³⁹¹ başlıklı şiirini ise Zeynel Abidin Özmen’nin Milli Eğitim Bakanlığı görevinden sonra Şark Vilâyetleri Müfettişliği’ne tayin edilmesi üzerine kaleme almış, bu kişiye yönelik ağır ifadeler kullanmıştır.

Mehmet Behçet “Kıt’a”³⁹² başlıklı şiirini Talim ve Terbiye üyeliklerinden çıkarılan “Harun Reşit”, “Abdüllatif Nevzat” ve “Çopur Tefvik”in edebiyat öğretmeni olarak atanmaları ve onların yerine İzmir Eğitim Müdürü “Uzun Hikmet”in tayin edilmesi dolayısıyla yazmıştır. Bu kurumun artık daha kötü bir hale geldiğini ağır bir ifade ile anlatmıştır.

Mehmet Behçet bu şiirlerinin yanında “Üç tarihçi”³⁹³, “Sarı Kızıl”³⁹⁴, “Bedmayelerin Artığı”³⁹⁵, “Yakacıktan İlham”³⁹⁶ başlıklı şiirlerinde Haydarpaşa Lisesi öğretmenlerini mizahi bir üslupla hicvetmiştir.

Şair, “Bahasızlar”, “Bahasız Baha”, “Turfandalar” başlıklı şiirlerinde³⁹⁷ ise Bahattin Örnekol’un Haydarpaşa Lisesi Müdürlüğü’ne dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından atanmasını eleştirir. Ayrıca Bahattin Örnekol’un müdürlük görevindeyken yapmış olduğu bazı uygulamalarla alay etmiştir. Şair, benzer şekilde Safvet Şav isimli bir müdürü “(An)ın Sonu”³⁹⁸ ve “Kıt’a”³⁹⁹ başlıklı şiirlerinde hicvetmiştir.

³⁸⁹ Age.

³⁹⁰ Bu nitelemelerin kimlere ait olduğu belirtmemiştir.

³⁹¹ Age.

³⁹² Age. Bu şiir, “Çıktı Haruni Ayas ve Tefvik” mısrası ile başlar.

³⁹³ Age. Mehmet Behçet, 1941 yılında kaleme aldığı bu şiirinde Haydarpaşa Lisesi tarih öğretmenleri Raşit Aydınoglu, Reşat Kaynar ve Reşit Örucü’yü mizahi bir anlatımla hicveder.

³⁹⁴ Age. Bu şiirde Haydarpaşa Lisesi fizik öğretmeni Kenan Sarier mizahi bir anlatımla hicvedilir.

³⁹⁵ Age. Bu şiirinde şair, Kazım, Emin Arif, Süreyya Salih, Kenan Sarier’i eleştirir.

³⁹⁶ Age Şair bu şiirini nasıl kaleme aldığını şu şekilde ifade etmiştir: “İzzet, Emin Arifi Kara Bey, Süreyya Saltık, Kenan Sarier’le birlikte Kartal’da Yakacık’ta Ayazma mevkiine gidilmiş ise de bir bardak suyun verdiği yegâne ilhamla kaleme alınmıştır.”

³⁹⁷ Age.

³⁹⁸ Age.

³⁹⁹ Age. Bu şiir, “İtidâl üzerine değil bizdeki ahvâl” mısrası ile başlar.

Bu şiirlerin yanı sıra “O Çetenin Marifetleri”⁴⁰⁰ şiirinde dönemin önemli devlet memurlarını hicvetmiştir. Şair, bu şiirini Teftiş Heyeti Reisi Cevat Bey’in Kayını Nevzat’ın Erenköy Lisesi’nin kâtip ve muhasebecisi iken öğretmenlerin eylül maaşlarını çaldığı iddiası üzerine kaleme almıştır. Bu kişilerle birlikte Erenköy Lisesi Müdürü Mahir Bey’i ve müfettişler Besim Bey’i, Salih Zeki’yi ve Safvet Arıkan’ı bir çete olarak adlandırmış ve eleştirmiştir.

Bazı şiirlerinde ise şair, isim vermeden eğitim kurumundaki memurları eleştirir. “Hak Ol Kim”⁴⁰¹ şiirinde “erbâb-ı maârif”in dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in takdirini ve beğenisini kazanmak için yaptıklarını hicveder.

“Şiş Kurbağa”⁴⁰² şiirinde ise yine eğitim kurumlarında çalışanların “yoklama”, “talimat” ve bunun gibi “sayısız not, yazı, imzâ ve rapor” işleriyle ilgilenerek kendilerini âlim gibi görmelerini eleştirir.

Mehmet Behçet, “Kıt’a”⁴⁰³ başlıklı şiirinde ise Cumhuriyet’in ilk üniversite rektörü İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun, kendini Cumhuriyet’e adayışını mizahî bir anlatımla ifade etmiştir:

*O uzun Hakkı da Meşrutiyet’e
Verdi yalnız fesinin püskülünü
Kurban olsun diye Cumhuriyet’e
Kendini yaktı savurdu külünü*

Şair, eğitim kurumlarındaki bu memurların yanı sıra “İsmail Efendi” isminde emekli bir batarya zabitanı bazı şiirlerinde övmüştür. Bu şiirlerinden “Bir Muazzam Batarya”⁴⁰⁴ batarya zabitanlığından emekli olan gönül ehli bir insan olarak tanımladığı İsmail Efendi için kaleme almıştır. Olumlu ve mizahi bir şekilde anlattığı İsmail Efendi’yi “bir muazzam batarya” olarak tanımlamıştır. Bu kişinin bir “gül” olduğunu ancak “düşmanın güllerine” ise bir “diken” gibi battığını söylemiştir. Onun zabitanlık zamanlarında ait yaptıklarından bahsetmiştir. “Câm-ı Mey”⁴⁰⁵ şiirinde de İsmail Efendi’yi anlatan şair, onun “mükemmel” bir insan olduğuna dair düşüncelerini dile getirmiştir. Çok kibar ve değerli bir insan olarak anlattığı bu kişi için dua etmiştir.

⁴⁰⁰ Age.

⁴⁰¹ Age.

⁴⁰² Age.

⁴⁰³ Age.

⁴⁰⁴ Age.

⁴⁰⁵ Age.

2.1.1.7.3. Toplum

Mehmet Behçet bazı şiirlerinde toplumda ve ona ait unsurlarda meydana gelen bozulmayı, çözülmeyi ele almıştır. Toplumun kendilerini yönetenler ve idareciler karşısında ezildiğini, ihmal edildiğini söylemiştir. Ayrıca bazı şiirlerinde İkinci dünya savaşının yarattığı olumsuz etkiye değinmiş, insanlığa ilişkin düşüncelerini dile getirmiştir.

“Dilimiz”⁴⁰⁶ şiirinde şair, dilimizin Farsça ve Arapça’nın “şive ve zevkiyle” “rengi”nin değiştiğini ve “Rumla Yahudiyle” etkileşiminden ötürü ise “frenği” olduğunu ifade eder.

“Cuma Tatili”⁴⁰⁷ şiirinde yeni çıkarılan kanun ile “Cuma tatili”nin kaldırılmasını eleştiren şair, bunu Müslümanlara yapılmış bir hakaret olarak niteler.

“Tereddüdü”⁴⁰⁸ parçasında Batılılaşma eleştirisi yapan şair, Batı’dan aldığımız hiçbir şeyin işe yaramadığını ve “kölelikten” kurtulamadığımızı dile getirir.

“Karnaval”⁴⁰⁹ başlıklı şiirinde toplumu ve toplumdaki değişimi eleştirir. Şair, eskiden “bir damlacık yağmuru rahmet” bilip, “bir çul parçasına” sarılırken; şimdi “pijama yarışları” yaptığımızı ve kendimizle “alay” ettiğimizi ifade eder. “Yeni Devrim”⁴¹⁰ şiirinde ise “Yeni devrim”le birlikte toplumsal düzenin bozulduğunu anlatır.

“Yumruk Hakkı”⁴¹¹ şiirinde her yanda “eşkıya”ların olduğunu, zulüm, gözleme, haksızlık, rüşvetten ötürü inlemelerin kesilmeyeceğini söyler. “Yumruk” göstermeden kimsenin bir şey yapmadığına dikkat çeken şair, bu durumundan ancak “derin bir mezar” a girerek kurtulacağını düşünür.

“Sümüklüler”⁴¹² başlıklı şiirinde ise toplumu eleştirir. Halkın “ecdâd”ın bıraktığı eserlere sahip çıkmadığı anlatır ve “sekiz on” kişinin yaptığı bu değişime, yozlaşmaya “yirmi milyon” insanın ses çıkarmamasını ağır ifadelerle hicveder.

“Tasrîf”⁴¹³ şiirinde de genel olarak toplumun düzenini bozanlara ilişkin olumsuz düşüncelerini açıklar. “Düzenbâz” olarak nitelediği bu kişilerinden toplumda “bir sürü”

⁴⁰⁶ Mehmet Behçet Yazar (Lâedri), *Kutu Kapakları* (188).

⁴⁰⁷ *Age.*

⁴⁰⁸ *Age.*

⁴⁰⁹ *Age.*

⁴¹⁰ *Age.*

⁴¹¹ *Age.*

⁴¹² *Age.*

⁴¹³ *Age.*

olduğunu söyleyen şair, bunlar yüzünden “bu mübârek vatanın manâsı”nın kalmadığını belirtir.

“Her Birimiz”⁴¹⁴ şiirinde şair, toplumun içine düştüğü sıkıntıyı ve iktidar eleştirisini “gemi-kaptan-tafya” metaforu üzerinden anlatır. “Tayfalar” açlıktan peşi sıra ölmektedir. Kaptandan yemek istemelerine rağmen kaptan geminin “dümeni”ni bile yemeyi düşünür onu kendisi için saklar. Çünkü dümeni dahi yiyerek aç kalmadan “gemiden son çıkacak can” olmak ister.

“Şehr-i Âyin”⁴¹⁵ şiirinde yurdun aynası şaire, birbirinden farklı manzaralar ve “şehr-i âyin”ler göstermektedir. Şair gece vakti, bazen binlerce inlemenin ve ağlamanın bir “yıldız”a dönüştüğü “bir ilahi ve derin şehr-i âyin”, bazen de “öksüzü inci kadar saf ve hazîn/Gözyaşından acı bir şehr-i âyin” görmektedir. Bazen şaire kanlı bir kıvılcım ve “zekâ şimşeği” olarak yansıyan “şehr-i âyin”ler bazen de kanlı alevler olarak görünmüşlerdir.

Şair, “Açlar ve Toklar”⁴¹⁶ şiirinde ülkede çok fazla alçak insan olduğunu ifade etmiş, bu insanların gözlerinin aç, kendilerinin tok olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte “perişân” haldeki halkın ise gözlerinin tok ancak kendilerinin aç olduğunu vurgulayan şair, çaresizlik içerisinde Allah’a seslenmiştir:

Âh mazlûmu çıkar zâlimden

Yâ ilahi diyemem adlin yok...

Yazılış tarihi itibarıyla (1942) II. Dünya Savaşı dönemlerinde kaleme alınan “Postumuz”⁴¹⁷ şiirinde şair, milletin içinde bulunduğu sıkıntılı ve zor durumu dile getirmiştir. İngiliz ve Almanların ellerinde kılıçlarla “cellad gibi” beklediklerini söylemiş, milletin içinde bulunduğu çaresiz ve sıkıntılı durumu anlatmıştır:

Kellemiz Allah Teâlâya emanettir fakat

Her dakika kıl koparmaktan yüzüldü postumuz.

“Hırsızname”⁴¹⁸ şiirinde “vekil”den “asker”e Müslüman’dan “Yahûdî”ye varıncaya kadar herkesin hırsız olduğunu dile getiren şair, bulunduğu devre ilişkin düşünceleri şu şekilde ifade eder:

⁴¹⁴ Age. Şiire önce “Bir Muhavere” başlığını koyan şair, sonra bunun üzerini çizerek “Her Birimiz” başlığını atmıştır.

⁴¹⁵ Age. Şehr-i âyin “şenlik” anlamına gelmektedir.

⁴¹⁶ Age.

⁴¹⁷ Age.

⁴¹⁸ Age.

*Bu devirde gelmişiz hülâsa
Her köşede bir sefil hırsız
Dünyadan alan huzuru hatta
Her şerre olan delil hırsız*

“Dâire-i Fâside”⁴¹⁹ şiirini 1944 yılında kaleme alan şair, Cumhuriyet’in Mutlakiyet’e dönüştüğünü, birkaç kişinin hükmü sebebiyle bütün dünyanın esaret altında kaldığını ifade eder.

“Çözülme”⁴²⁰ şiirinde ise toplumda meydana gelen çözülmeyi, yozlaşmayı ve değerlerden kopmayı anlatır:

*Hayli yıllardır ki bizler eski hayât üstüne
Durmayıp pinehleyen bir türlü hayvan olmuşuz
Dinsiz, âhlâksız, vatansız, bilgisiz
Hissiz, izânsız ve reissiz bomboş insan olmuşuz.*

Şair, 1945 yılında kaleme aldığı “İngiliz Boyası”⁴²¹ başlıklı şiirinde karşımıza olumsuz bir İstanbul manzarası çıkarır. Bu şehrin son zamanlarda “boş bulanık, kapkara” olduğunu söyler ve bu şekilde devam etmesi halinde şehrin “mundar” olarak görüneceğine dikkat çeker.

“Hayvan İnsan”⁴²² şiirinde ise genel olarak insanlığa dair bir eleştiri yapan şair, dinî unsurları kullanır. Dünyanın “fuhuş ve vahşet” içerisinde oluşunu Hz. Âdem ve Hz. Havva üzerinden ağır ifadelerle anlatır.

2.1.1.7.4. Edebiyatçılar

Mehmet Behçet, *Kutu Kapakları*’nda bazı edebiyatçılara yönelik hicivler kaleme almıştır. Bu hicivlerinde edebiyatçılardan bazen ağır ve müstehcen ifadelerle bahsederken, onları bazen mizahi bir anlatımla alaya almıştır. Edebiyatçıların özellikle de şairlerin şiir anlayışlarına yönelik eleştirilerde de bulunan şair, bazı şairlere ait şiirlerin parodisini yapmıştır.

Mehmet Behçet’in hicvettiği isimler şunlardır: Faruk Nafiz, Yahya Kemal Beyatlı, Salih Zeki Aktay, Florinalı Şair Nazım, Namık Kemal, Behçet Kemal Çağlar,

⁴¹⁹ *Age.*

⁴²⁰ *Age.*

⁴²¹ *Age.*

⁴²² *Age.*

Necip Fazıl Kısakürek, Sadri Ethem (Ertem), Refik Halit Karay, Yusuf Ziya Ortaç. Mehmet Behçet, bu edebiyatçılar içerisinde hicivlerini özellikle iki isim üzerinde yoğunlaştırır. İlki Salih Zeki Aktay, diğeri Yahya Kemal Beyatlı'dır.

Şair, "Bizim Ispartalı"⁴²³ başlıklı şiirinde Salih Zeki Aktay'ın şairliği ve şiirlerini önemsiz görür. Salih Zeki'yi "şâir-i Yunan" olarak tanımlayan Mehmet Behçet, onun "kâf-ı istiğnâ"da olduğunu söylemiş, hicivleri ağır ifadeler ve benzetmelerle dile getirmiştir.

Mehmet Behçet, "Yunan" başvekilinin ölümü üzerine yazdığı "Kıta"⁴²⁴ başlıklı şiirini Salih Zeki'ye ithaf etmiş, kendisini "Yunan" şiirine çok kaptırmasını mizahi bir anlatımla anlatmış ve onunla alay etmiştir. Şair, Salih Zeki'yi bir "Yunan" şairi olarak gördüğü "Seyyâr Bahnâme"⁴²⁵ ve "Kıt'a"⁴²⁶ şiirleri ile "Saçların Savaşı"⁴²⁷ başlıklı parçada benzer şekilde hicvetmiştir.

"İnekten İneğe"⁴²⁸ şiirinde Salih Zeki'yi Ahmet Haşim'in mezarına gitmesi dolayısıyla ağır ifadelerle eleştirir. Bu durumu "Florinalı Nazım" tarafından aynı muameleye maruz kalan Tevfik Fikret üzerinden dile getirir:

*Fikret'in kabrini her yıl (Flori-
nalı Nâzım)dı gelen çiğnemeğe
Şimdi pââmâl-i hakâret oluyor
Hâşim'in merkadı Salih Zeki'ye.*

"Görünmez İblis"⁴²⁹ parçasında ise Salih Zeki'yi alaycı bir şekilde tanıtan şair, onun Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olmasını, hiç öğretmenlik yapmamasına rağmen, eğitimle ilgili işlerde kendisini öne çıkarmasını ağır ifadeler ve benzetmelerle eleştirir.

Mehmet Behçet'in sıklıkla hicvettiği bir diğeri şair Yahya Kemal Beyatlı'dır. Şair, "Kaçmış Kaz"⁴³⁰, "Gece ve Balıklar"⁴³¹, "Rübâî"⁴³², "Mersâ-yı Zinâda"⁴³³ başlıklı şiirlerinde Yahya Kemal'in bazı şiirlerinin parodisini yapmıştır.

⁴²³ Age.

⁴²⁴ Age. Bu şiir, "Ölürken başvekil Girya Metaksas" mısrası ile başlar.

⁴²⁵ Age.

⁴²⁶ Age. Bu şiir, "Şiirden bir tarikat yap azîzim" mısrası ile başlar.

⁴²⁷ Age.

⁴²⁸ Age.

⁴²⁹ Age.

⁴³⁰ Age. Mehmet Behçet bu şiirinde Yahya Kemal'in "Geçmiş Yaz" şiirinin parodisini yapmıştır.

⁴³¹ Age. Mehmet Behçet bu şiirinde Yahya Kemal'in "Gece" şiirinin parodisini yapmıştır.

⁴³² Age. Bu şiir, "Vaktiyle nimayiş eylemişken tanzîm" mısrası ile başlar. Mehmet Behçet bu şiirinde Yahya Kemal'in "Devran" başlıklı rübâisinin parodisini yapmıştır.

⁴³³ Age. Mehmet Behçet bu şiirinde Yahya Kemal'in "Dönüş" başlıklı rübâisinin parodisini yapmıştır.

“Kıt’a”⁴³⁴ başlıklı şiirinde Yahya Kemal’i metheder gibi görünerek yermiş, onun “Halkevleri”⁴³⁵ çerçevesinde “estetik müşavir” olduğu ifade etmiştir.

“Dev Elçi”⁴³⁶ şiirini Yahya Kemal’in 1947 yılında Pakistan’a elçi olarak gönderilmesi üzerine kaleme almış, onunla alay etmiştir.

Mehmet Behçet bu şairlerin yanı sıra Faruk Nafiz⁴³⁷, Florinalı Şair Nazım⁴³⁸, Namık Kemal⁴³⁹, Sadri Ethem⁴⁴⁰, Refik Halit⁴⁴¹ ve Yusuf Ziya⁴⁴² gibi edebiyatçılara ilişkin ağır ve müstehcen ifadeler barındıran şiirleri vardır.

Bu şiirlerinin yanı sıra “Kıt’a”⁴⁴³ başlıklı şiirinde şair, Behçet Kemal, Faruk Nafiz, Yahya Kemal ve Necip Fazıl ’ı Atatürk’e olan tutumlarından ötürü hicveder:

Atatürk mevlidi yazmış (Behçet Çağlar)

(Çamlıbel)den de hadisler doğuyormuş ne zarar

Belki Kuran da düzer (Yahya Kemal Beyatlı)

Levh-i mahfûzu da bi-şüphe (Necip Fazıl) açar.

2.1.1.8. Diğer Şiirler

Mehmet Behçet’in yukarıda ele aldığımız temaların herhangi biriyle ilişkilendiremediğimiz şiirleri de bulunmaktadır. Şair, *Çile*’deki “Fecr-i Ezeliyiz”⁴⁴⁴ şiirinde sanatçı kişiliğine ilişkin ifadeler kullanmıştır. Şair, şiirde “biz” üzerinden bir anlatıma gitmiştir. Kendilerini muhite aydınlık ve hayat veren benzetmelerle ifade etmiş, “iksîr-i hayât âver-i yakut-nümâyız” olarak tanımlamıştır. Ayrıca kendilerini “fecd-i ezeliyiz” şeklinde niteleyen şair, söz, duruş ve “edâ” bakımından yeni olduklarını söylemiştir: “Hem hâl ile hem kâl ile nev-resm-i edâyız”.

⁴³⁴ Age. Bu şiir, “Rikkatle zarâfet ve sabâhat” mısrası ile başlar.

⁴³⁵ Şair, dipnot düşerek “Partisi” demiştir.

⁴³⁶ Age.

⁴³⁷ Age. “Edebi Alay” şiirinde Faruk Nafiz için ağır ifadeler kullanır.

⁴³⁸ Age. “Zavallı Florinalı” başlıklı şiirinde Florinalı Şair Nazım’ın bir kahvede şiir düşüncesini alaya alır.

⁴³⁹ Age. “Kaside-i Sıkkıye” şiirinde Namık Kemal’in “Hürriyet Kasidesi”nin müstehcen ifadelerle parodisini yapar.

⁴⁴⁰ Age. “Beyit” başlıklı şiirinde Sadri Ethem’in ölüm tarihine (1943) denk düşen “Rumi 359” tarihini düşer.

⁴⁴¹ Age. “Karay’ın Tersî” başlıklı şiirinde Refik Halit’e yönelik müstehcen ifadeler kullanır.

⁴⁴² Age. “Ka’bede Bir Kelb” şiirinde Yusuf Ziya’nın İsmet İnönü için yazmış olduğu *İsmet İnönü* isimli eserinden ötürü onu ağır ifadelerle hicveder.

⁴⁴³ Age. Bu şiir, “Atatürk mevlidi yazmış (Behçet Çağlar)” mısrası ile başlar.

⁴⁴⁴ Mehmet Behçet Yazar, *Çile*.

“Kıt’a”⁴⁴⁵ şiirinde sanatçı kişiliğine ilişkin “biz” üzerinden bir anlatıma giden şair, kendilerini sultanlara benzer şekilde anlatır. Başkalarının aklına gelmeyen fikirlerin kendilerinde olduğunu söyleyen şair, kendilerini şiirin kıymetli koruyucusu olarak tanımlar.

“Uyanmak”⁴⁴⁶ şiirinde şair, sonraki âlemde olma duygusunu, orada uyanma isteğini anlatmıştır. Bunun için “dünyâ hevesinden” sıyrılıp “bir kuş gibi” sonraki âlemde uyanan şair, sonsuzluğu duyduğu özlemi dile getirmiştir: “Sonsuzluğu duymak ne güzel kendi sesinden”.

2.1.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1.2.1. Nazım Biçimi

Mehmet Behçet, şiirlerinde birbirinden farklı nazım biçimlerini kullanmıştır. Bu şiirler nazım biçimi bakımından üç gruba ayrılır:⁴⁴⁷Şair, yeni Türk şiiri nazım biçimlerinden sone, serbest düzenli biçimler (3’lü, 4’lü, 5’li, 6’lı), serbest nazım, çapraz ve sarma uyak nazım biçimlerini; divân şiiri nazım biçimlerinden mesnevi, gazel, kıt’a, rübai, şarkı, müseddes, beyit, murabba biçimlerini ve halk şiiri nazım biçimlerinden ise koşmanın yanı sıra ilahi ve devriye türünü kullanmıştır.

2.1.2.1.1. Yeni Türk Şiiri Nazım Biçimleri

İlk kez Servet-i Fünûn şairleri tarafından Batı edebiyatından esinlenilerek Türk Edebiyatına sokulan bu nazım biçimleri, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemlerinde şairler tarafından yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bu dönemlerde “sone”, “örüşük uyak” ve “triyole” biçimleri; Cumhuriyet dönemi ve sonrasında ise “çapraz uyak”, “sarma uyak” ve “düz uyak” sıklıkla tercih edilmiştir.⁴⁴⁸ Mehmet Behçet, Fecr-i Âti döneminde kaleme aldığı *Erganun* isimli eserinde soneyi, serbest düzenli biçimleri⁴⁴⁹ ve serbest nazmı kullanmıştır. Cumhuriyet sonrası yayınlanan eseri *Yumak*’ta ve süreli yayınlardaki bazı şiirlerinde serbest düzenli biçimlerin yanında çapraz uyak (Rimes croiseés), sarma uyak (Rimes embrasseés) ve serbest nazmı tercih etmiştir.

⁴⁴⁵ Age. Bu şiir, “*Biz taht-ı zer-nigâr-ı bedâyide câlisiz*” mısrası ile başlar.

⁴⁴⁶ Age.

⁴⁴⁷ İncelememizde nazım biçimlerini tespit ve tanımlamada Cem Dilçin’in ilgili çalışmasından faydalandık. Bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, T.D.K, Yayınları, Ankara, 2005.

⁴⁴⁸ Age. s. 368.

⁴⁴⁹ Mehmet Behçet, serbest düzenli nazım biçimlerinden şiirlerinde eşit düzenli 3’lü, 4’lü, 5’li ve 6’lı biçimleri tercih etmiştir. Bu nazım biçimlerine dair ayrıntılı bilgi için bkz. Age. s. 375-381.

Yeni Türk şiiri nazım biçimlerinden soneyi oldukça sık kullanan Mehmet Behçet, *Erganun*'daki yirmi şiirlerini bu nazım biçimi ile kaleme almıştır.⁴⁵⁰ *Yumak*'ta ise sadece "Apoteoz" ve "Gelincik" şiirlerinde bu nazım biçimini kullanmıştır. *Resimli Kitap*'ta yayınlanan "İki Fedakâr: Kemal – Mithat", "İlk Sevdiğim" ve *Gençlik*'teki "Ruhumun İhtiyacı" şiirlerinde bu nazım biçimini tercih etmiştir. Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli yayınlanmamış eserindeki "Susadım", "Emel Şikeste"⁴⁵¹ başlıklı şiirlerinde de bu nazım biçimini kullanmıştır. Şair, *Çile* isimli yayınlanmamış şiir kitabındaki "Vuslatın Soneleri" üst başlığında kaleme aldığı "Vuslattan Evvel"⁴⁵², "Vuslat" ve "Vuslattan Sonra" şiirleriyle "Şi'r-i Siyâh", "Mektuplarımı Yırtarken", ve "Çöküntü" şiirlerini bu nazım biçimi ile kaleme almıştır.

Mehmet Behçet şiirlerinde, serbest düzenli biçimler arasında yer alan eşit düzenli nazım biçimlerine de yer vermiştir. *Erganun*'daki "Asker"⁴⁵³ şiirini eşit düzenli 3'lü; "Göz Yaşların" ve "Hainlik" şiirlerini eşit düzenli 5'li; "Her Akşam" ve "Rahibe" şiirlerini ise eşit düzenli 6'lı nazım biçimleri ile yazmıştır.

Yumak kitabında bu eşit düzenli biçimlerin 3'lü ve 4'lü olanları ile karşılaşmaktayız. "O Gece", "O Gün" ve "Sığ" şiirleri 3'lü; "Çamlar" "Feeri", "Bora" ve "Siluet" şiirleri ise 4'lü biçimlerle kaleme alınmıştır.

Şair *Çile* isimli yayınlanmamış eserindeki "Nefsimin Huzurunda" başlıklı şiirini eşit düzenli 6'lı nazım biçimiyle yazmıştır. Bununla birlikte şair, *Kutu Kapakları*'ndaki "Şehr-i Âyin" şiirinde eşit düzenli 3'lü nazım biçimini kullanmıştır.

Mehmet Behçet'in şiirlerinde serbest nazım biçimine de rastlamaktayız. "Genel anlamda ölçü ve uyak kurallarına bağlı olmayan şiirdir. Türk edebiyatında, divan müstezadının geliştirilmiş biçimi, gözüyle bakılan serbest nazım, aslında Servet-i Fünûn döneminde Batı edebiyatlarından alınarak yeni Türk şiirine uygulanmış bir biçimdir."⁴⁵⁴

Şair, *Erganun*'daki "Nagamat-ı Buse", "Onlar", "Öğle", "Küçük Hanım" ve "Nisyan" başlıklı şiirlerinde serbest nazım biçimini kullanmıştır. *Yumak* şiir kitabındaki

⁴⁵⁰ Bu şiirler şunlardır: Şiire Başlarken, Hepsi Onun, Herşeyden Sonra, En Güzel Şiirim, Leyal-i Hicran I, Leyal-i Hicran III, Leyal-i Hicran V, Leyal-i Hicran VI, Gurubun Karşısında, Hürriyet, Ümit, Izdırap, Cünun, Uzlet, Sükûn, Tevbe.

⁴⁵¹ Şair, bu şiirinin sonuna bir beyit ilave etmiştir.

⁴⁵² "Vuslattan Evvel" şiiri *Gençlik*'te "Ruhumun İhtiyacı" başlığıyla yayınlanmıştır.

⁴⁵³ Eserde bu şiirin üçüncü dizeleri ilk iki dizeden ayrı yazılmıştır; kendilerinden önce yazılan dizelerle uyak düzeni bakımından eşleşmektedir (Şiirin uyak düzeni: aa a-bb a-cc c-dd c-ee e-ff e-gg h-ıı h.). Bu sebeple şiiri eşit düzenli 3'lü nazım biçimleri arasında değerlendirdik.

⁴⁵⁴ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 385.

“Yumak” ve “Keman” şiirleri de bu biçimle yazılmıştır. *Mahûf Uçurumlar*’daki “Moda’da Bir Akşam” başlıklı şiirde bu biçim tercih edilmiştir.

Mehmet Behçet’in yine *Mahûf Uçurumlar* eserindeki “Güneşe Dair” başlıklı şiiri karışık düzenli biçimlendendir. Dörtlüklerle kaleme alınan şiirin dize sayıları eşit olmasına rağmen dörtlüklerin uyak düzenleri ile mısraların ölçüleri birbirinden farklıdır.

Yeni Türk şiirinde kullanılan bu nazım biçimlerinin yanında şiirlerde çapraz uyak (Rimes croiseés) ve sarma uyak (Rimes Embrasseés) nazım biçimlerine de rastlamaktayız. *Yumak* şiir kitabında “Kıyıları” ve “Peri Bacaları” şiirlerinde çapraz uyak nazım biçimi; “Kor” şiirinde ise sarma uyak nazım biçimi kullanılmıştır. *Çocuk Dünyası*’nda yayınlanan şiirlerden “Köylünün Evi” ve “Köylünün Değirmeni” şiirleri de sarma uyak nazım biçimi ile kaleme alınmışlardır. Bununla birlikte şair, *Çile* isimli yayınlanmamış eserindeki “Düğüm” ve “Sonbaharın Altınları” başlıklı şiirlerini çapraz uyak; “Sevgilinin Hatası” şiirini ise sarma uyakla yazmıştır. *Kutu Kapakları*’ndaki “Kaçmış Kaz” şiirinde çapraz uyak biçimini kullanmıştır.

2.1.2.1.2. Divan Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri

Divan şiirinde kullanılan gazel, kaside, mesnevi, kıt’a, rübai, şarkı, müseddes, müztezad gibi nazım biçimleri, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemlerine gelinceye kadar şekil olarak kullanılmalarına karşın muhteva bakımından değişiklikler göstermeye başlamıştır. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemlerinde bu biçimler bir taraftan klasik tarzlarıyla yaygın şekilde kullanırken; diğer taraftan klasik tarzın dışına çıkmış, şekil olarak da değişiklikler göstermiştir.

Mehmet Behçet, şiirlerinde divan şiiri nazım biçimlerinden mesnevi nazım biçimini çok sık kullanmıştır. *Erganun* isimli kitabında yirmi dört şiirini mesnevi nazım biçimiyle kaleme almıştır.⁴⁵⁵ Şair bu şiirlerin büyük bir çoğunluğunu klasik mesnevi tarzında yazarken; bazılarında ise değişiklikler yapmıştır: “Mâî Sineler” şiirinde beyitler arasına birer mısra eklemiştir:

“Mâî, hep mâî, daima mâî

Bu gülen sînelerde hercâî

⁴⁵⁵ Bu şiirler şunlardır: *Erganun*, *Mâî Sineler*, *Dua-yı Gufran*, *Ellerin*, *Bir Şiir-i Âfil*, *Leb-i Billur*, *Sen ve Ben*, *Sühr-i Garam*, *Leyal-i Hicran II*, *Leyal-i Hicran IV*, *Kamer*, *Kehkeşan*, *Rodos Heykeli*, *Uzaklardaki Ev*, *İstikbal*, *Şarkın Denizi*, *İslam Mahallesi*, *İzmihlal*, *Halecan*, *Yorgunluk*, *İntikam*, *Vahşilik*, *Tehdit*, *İnfial*. Bkz. Mehmet Behçet, *Erganun*.

İki nurun teması vardır ki...

*Ah o gözler, o mâi seyyâle,
Hâle-i hande, hande-i hâle,
(...)”*

“Dua-yı Gufran” şiirinde mısra uzunlukları aynı değildir, beyitlerin ikinci mısraları kısadır:

*“Dağıldı sîne-i ebâda hep harîr-i nisâ
Riyâh-ı vecd ü mesâ;*

*Güneş, ümidini silmişti ruh-ı hülyadan;
Mesafelerde duman
(...)”*

Bu şiirlerin yanında Mehmet Behçet, mesnevi nazım biçimi ile kaleme aldığı bazı şiirlerini farklı mısra sayılarına göre bölümlere ayırmıştır. Örneğin “İslam Mahallesi” şiiri mesnevi nazım biçimi ile kafiyelendirilmiş olup dörder, üçer, ikişer ve tekli mısralı bölümlere ayrılmıştır. “Uzaklardaki Ev” şiiri ise altışarlı mısralarla yazılmış, mesnevi nazım biçimi ile kafiyelendirilmiştir.

Şair, mesnevi nazım biçimini *Yumak* kitabında kullanmamıştır. Gazete ve dergilerde yayınlanan “Kurbanlar”, “Dönüş”, “Gönül” ve “Yaşayan Cenaze” şiirlerini mesnevi nazım biçimiyle kaleme almıştır. Bununla birlikte “Kurbanlar” şiirinde şair bazı mısralarda mesnevi nazım şeklinin dışına çıkmıştır:

*“(.)
Mütefekkir sitâre u za'île
Uçuşur sonra gizlenir ve söner;
Zemherîrî, zülûm bir haşyet,
Mütecessir, elîm bir zillet,
(...)”*

Şair, *Mahûf Uçurumlar*'daki “Dalgın Parçalar” üst başlığında kaleme aldığı “İstikbâle Doğru”, “Hatıralar”, “Câmi” ve “Elemler” şiirlerinde mesnevi nazım biçimini

kullanmıştır. *Çile* başlıklı eserinde “Bir Mersiye”, “Mersiye” ve *Kutu Kapakları*’ndaki “Gece ve Balıklar” şiirlerini bu nazım biçimiyle kaleme almıştır.

Mehmet Behçet, divan şiiri nazım biçimlerinden sıklıkla mesneviyi tercih eden şair, *Erganun*’da “Bir Rüya” şiirini, *Çile*’de “Serâb-ı Füsûl” üst başlığı altında yazdığı “İlkbahar”, “Yaz”, “Sonbahar”, “Kış” şiirleri ile “Kıt’a” başlıklı on iki şiirini kıt’a nazım biçimiyle yazmıştır. Bununla birlikte kıt’a nazım biçimi en çok *Kutu Kapakları* isimli kitabında kullanan şair, kitaptaki 175 şiirinde bu nazım biçimini kullanmıştır.⁴⁵⁶

Divan şiiri nazım biçimlerinden rübâiyi *Çile*’deki “Rübâi” başlıklı on dört şiirine uygulamıştır. *Kutu Kapakları*’nda “Rübâi” başlığı altında iki şiiri vardır.

Mehmet Behçet, *Çile* kitabında “Uyanmak” ve “Şarkı” başlıklı altı şiiri ile “Şarkı Müstezad”⁴⁵⁷, “Müseddes Şarkı”⁴⁵⁸ şiirlerinde şarkı nazım biçimini kullanmıştır.

Erganun’daki “Bir Gazel” başlıklı şiiri ile *Çile* kitabındaki “Kadr-i Makdûrundayız”, “Fecr-i Ezelîyiz”, “Bahar Geliver Taze Câna”, “Noktayken O Hâl-i Yâre Döndüm”, “Mehmetçik”, “Gazel”, “Merhûm Esad Râşid’in Mezar Taşı Kitâbesi”, “Gazel” şiirlerini gazel nazım biçimiyle yazmıştır. Şairin *Kutu Kapakları*’nda ise “Gazel” başlığı altında bir şiiri vardır.

Bu nazım biçimleri dışında şair, *Kutu Kapakları*’nda kaside biçimine de yer vermiştir. Bu eserdeki “Kaside-i Der Vâsf-ı Dergâh u Ahvân”, “Bir Latife”, “Diğer Bir Latife” ve “Kaside-i Sıkkıye” şiirlerini bu biçimle yazmıştır.

Bununla birlikte şair, *Çile* başlıklı eserinde “Bir Müseddes-i Müşevveş” ve “Türk Marşı” şiirlerini müseddes; “Beyit” başlıklı üç şiirini ise beyit nazım biçimi ile kaleme almıştır. Şair, *Kutu Kapakları* isimli eserinde de “Beyit” başlıklı sekiz şiire yer vermiştir.

Yumak’ta divan şiirinden alınan nazım biçimlerinden murabbayı sadece “Biçare Gönül” şiirinde kullanmıştır.

2.1.2.1.3. Halk Şiiri Nazım Biçimleri

Halk şiirinde temel olarak iki ana biçim vardır ve sayıdaki öteki biçimler bu iki biçimden meydana gelmişlerdir. Bu biçimler mani ve koşmadır.⁴⁵⁹ Mehmet Behçet,

⁴⁵⁶ Kutu Kapaklarında kıt’a nazım biçimi ile kaleme alınan şiirlerin bir kısmı iki beyitten oluşurken; bir kısmının beyit sayısı ise ikiden fazladır. Bu tür kıt’alara “Kıt’a-i Kebîre” ismi verilir. Bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 203.

⁴⁵⁷ Mehmet Behçet’in bu şiiri şekil olarak müstezad, uyak düzeni itibarıyla de şarkıdır.

⁴⁵⁸ Mehmet Behçet’in bu şiiri şekil olarak Müseddes, uyak düzeni itibarıyla de şarkıdır.

şiiirlerinde halk şiiirinin temel nazım biçimlerinden koşmayı kullanmıştır. *Yumak*'taki şiiirlerinden “Bu Âşık Gâh Olur Mecnun”, “Âlem Hayal ü Hâb-imiş”, “Candan Ezelden Geçmişiz”, “Rindan İçün Koşmak Gerek” ve “Çok Yandı Bu Gönüm” şiiirleri koşma nazım biçimi ile ilahi türünde yazılmış şiiirlerdir. Bununla birlikte *Açıksöz* gazetesinde yayınlanan “Feryad” şiiiri de koşma nazım biçimi ile kaleme alınmıştır. Şair, *Çile* isimli yayınlanmamış eserindeki “ Dolsun da Gelsin Câm-ı Mey”, “Sen Kim (?) Men Râm Olam”, “Ka’be-i ‘Aşka Doldu Yâr”, “Âşıklarız Geçmiş Ola”, “Takdîre Mecbûrî Rızâ”, “Yâr-i Gönüldür Saray” şiiirlerinde koşma nazım biçimini kullanmıştır. Bununla birlikte “Devriye” başlıklı şiiirini ise devriye türü ile kaleme almıştır.

Mehmet Behçet, yayınlanmış ve yayınlanmamış kitapları ile süreli yayınlarda yayınlanmış şiiirlerinde birbirinden farklı nazım biçimlerini kullanmıştır.⁴⁶⁰ Bu nazım biçimleri arasında yeni Türk şiiiri nazım biçimlerinden sone ve eşit düzenli nazım biçimlerini, divan şiiiri nazım biçimlerinden mesnevi ve kıt’a’yı, Halk şiiiri biçimlerinden ise koşma nazım biçimini çoğunlukla kullanmıştır. Eserlerinde, nazım biçimlerinin dağılımıyla ilgili yaptığımız tablo, şairin kullandığı nazım biçimlerini gösterecektir:

Erganun	Yumak	Çile	Mahûf Uçurumlar	Kutu Kapakları	Süreli Yayınlar
Mesnevi: 24	Koşma: 5	Kıt’a: 16	Mesnevi: 4	Kıt’a: 162	Mesnevi: 4
Sone: 20	E.D. 4’lü: 4	Rübâi: 14	Sone: 2	Beyit: 7	Sone: 3
Serbest Nazım: 5	E.D. 3’lü: 3	Şarkı: 9	Serbest Nazım: 2	Kaside: 4	Sarma Uyak: 2
E.D. 6’lı: 2	Sone: 2	Gazel: 8	Toplam: 8	Rübâi: 2	Koşma: 1
E.D. 5’li: 2	Serbest Nazım: 2	Koşma: 6		Mesnevi: 1	Toplam: 10
E.D. 3’lü: 1	Çapraz Uyak: 2	Sone: 5		Gazel: 1	
Kıt’a: 1	Sarma Uyak: 1	Beyit: 3		Çapraz Uyak: 1	
Gazel: 1	Murabba: 1	Çapraz Uyak:2		E.D. 3’lü: 1	
Toplam: 56	Toplam:20	Mesnevi: 2		Toplam: 179	

⁴⁵⁹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 279.

⁴⁶⁰ Mehmet Behçet’in yayınlanmamış eserlerinde olup, süreli yayınlarda yayınlanan şiiirlerini tablomuzun süreli yayınlar kısmına ilave ettik.

		Müseddes. 2			
		E.D. 6'lı: 1			
		Sarma Uyak: 1			
		Devriye: 1			
		Toplam: 70			

2.1.2.2. Vezin

Mehmet Behçet, şiirlerinde sıklıkla aruz veznini kullanmasına rağmen bazı şiirlerinde hece veznini de kullanmıştır. Bu çalışmada *Erganun*, *Yumak* gibi şairin basılmış eserleri, “Mahûf Uçurumlar”, “Çile”⁴⁶¹ ve *Kutu Kapakları* başlıklı basılmamış eserleri ve süreli yayınlarda yayınlanmış şiirleri değerlendirilecektir. Nazım biçimlerinde olduğu gibi kullanılan vezinlerde de bir çeşitlilik göze çarpmaktadır. Bu çeşitliliği aruz ve hece başlıkları altında şu şekilde ele alabiliriz:

2.1.2.2.1. Aruz

Aruzun çoğunlukla kısa ve ahenkli kalıplarını tercih eden Mehmet Behçet, şiirlerinde aruz veznini çok sık kullanmış ve birbirinden farklı aruz kalıplarıyla şiirler yazmıştır. Bu şiirlerin büyük çoğunluğunu sadece bir kalıpla yazan şair, bazılarında ise (özellikle serbest nazım biçimiyle yazılanlar) birden fazla aruz kalıbını kullanmıştır. Yaptığımız inceleme sonucunda Mehmet Behçet'in şiirlerinde tespit ettiğimiz aruz kalıplarını şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Mefâilün/ Feilâtün/ Mefâilün/ Fe'ilün (Fa'lün)

2. Mef'ûlü/ Fâ'ilâtü/ Mefâ'ilü/ Fâ'ilün

3. Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Fe'ilün (Fa'lün)

⁴⁶¹ Bu eserde tamamlanmış tamamlanmamış “Nişanlı” ve Arapça yazılmış üç şiiri ile ölçüsü tespit edilemeyen “Beyit Tarihi” başlıklı şiir çalışmaya dâhil edilmemiştir.

4. Mef'ûlü/ Mefâîlü/ Mefâîlü/ Fe'ûlün

5. Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Feilâtün/ Fe'ilün (Fa'lün)

6. Feilâtün (Fâilâtün)/ Mefâîlün/ Fe'ilün (Fa'lün)

7. Mef'ûlü/ Mefâîlü/ Fe'ûlün

8. Mef'ûlü/ Fe'ûlün

9. Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün/ Mefâ'ilün

10. Fa'ûlün/ Fa'ûlün/ Fa'ûlün/ Fa'ûl

11. Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

12. Mef'ûlü/ Mefâ'ilün/ Fa'ûlün

13. Mütefâ'ilün/ Fa'ûlün/ Mütefâ'ilün/ Fa'ûlün

14. Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fa'ûlün

15. Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlün/ Fa'ûlün

16. Fe'ilâtün/ Fa'lün/ Fe'ilâtün/ Fa'lün⁴⁶²

17. Mefâ'îlün/ Fe'ilâtün/ Me'fâilün/ Fe'ilâtün

Bundan başka Mehmet Behçet, *Çile* ve *Kutu Kapakları* şiir kitaplarındaki “Rübâî” başlığı altında yayınlanmış toplam on altı şiirinde birbirinden farklı aruz kalıplarını kullanmış, şiirlerin mısralarında dahi farklı kalıpları denemiştir. Türk edebiyatında kaleme alınmış rübâilerde aruzun yalnız “ahreb” kalıpları kullanılmıştır.⁴⁶³ Mehmet Behçet’in rübailerinde kullandığı kalıpları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlün/ Fa'
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fa'ûl
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fa'
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fa'
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlü/ Fa'ûl.
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlü/ Fa'ûl.
- Mef'ûlü/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Fa'

Mehmet Behçet, yukarıda belirttiğimiz şiirlerin dışında tamamına yakını serbest nazım biçimi ile yazılmış şiirlerinde birden fazla aruz kalıbı kullanmıştır. Bu şiirlerden “Nagamat-ı Buse”, “Dua-yı Gufran”, “Onlar”, “Öğle”, “Küçük Hanım” ve “Nisyan” *Erganun*'da; “Yumak” ve “Keman” şiirleri ise *Yumak*'ta bulunmaktadır.

“Nagamat-ı Buse” ve “Onlar” isimli şiirlerde aruzun Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Mefâ'îlü/ Fe'ûlün; Mef'ûlü/ Mefâ'îlü/ Fe'ûlün; Mef'ûlü/ Fe'ûlün ve Fa'lün kalıpları kullanılmıştır.

⁴⁶² Şair bu kalıbı, tamamlamadığı ve “yeni aruz I” şeklinde belirttiği *Çile*'deki “Nişanlı” şiirinde kullanmıştır

⁴⁶³ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s. 207.

“Dua-yı Gufran” şiirinin uzun mısraları Mefâilün/ Feilâtün/ Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün); kısa mısraları ise Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün) kalıbıyla yazılmıştır.

“Öğle” başlıklı şiir, Mefâilün/ Feilâtün/ Mefâilün/ Fe’ilün(Fa’lün); Fâilâtün (Feilâtün)/ Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün) ve Fe’ilün (Fa’lün) kalıpları ile kaleme alınmıştır.

“Küçük Hanım” şiirinde aruzun Mefâilün/ Feilâtün/ Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Mefâilün/ Feilâtün/ Fe’ülün ve Mef’ülün kalıpları kullanılmıştır.

“Nisyan” şiirinde ise Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Feilâtün/ Fe’ilün; Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Fe’ilün (Fa’lün); Feilâtün/ Fe’ilün (Fa’lün); Feilâtün; Fe’ilün (Fa’lün) ve Fâ’ilün kalıplarına yer verilmiştir.

Yumak kitabında birden fazla aruz kalıbının kullanıldığı iki şiir bulunmaktadır. “Yumak” şiirinde Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Fe’ilün (Fa’lün); Feilâtün (Fâilâtün)/ Fe’ilün (Fa’lün) ve Fe’ilün (Fa’lün) kalıpları kullanılmıştır.

Bu şiirler içerisinde en fazla aruz kalıbının kullanıldığı şiir “Keman”dır. Şiirde Mefâilün/ Feilâtün/ Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Feilâtün (Fâilâtün)/ Feilâtün/ Fe’ilün (Fa’lün); Müfte’ilün/ Müfte’ilün/ Fâ’ilün; Feilâtün (Fâilâtün)/ Mefâilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Mef’ülü/ Mefâilü/ Fe’ülün; Mefâilün/ Feilâtün; Feilâtün/ Mefâilün; Müfte’ilün/ Müfte’ilün; Feilâtün/ Feilâtün; Feilâtün (Fâilâtün)/ Fe’ilün; Mef’ülü/ Fe’ülün; Mefâilün/ Fa’lün; Feilâtün; Mefâilün; Mefâilün; Müfte’ilün; Fe’ilün; Mef’ülün; Fe’ülün; Fâ’ilün; Fa’lün; Fa’ül olmak üzere uzun ve kısa 22 aruz kalıbı kullanılmıştır.

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli basılmamış eserindeki “Güneşe Dair” başlıklı şiirinde Mefâ’ilün/ Fe’ilâtün (Fâ’ilâtün)/ Mefâ’ilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Fâ’ilâtün/ Fe’ilâtün/ Fe’ilün; Fe’ilâtün/ Mefâ’ilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Mefâ’ilün/ Fe’ilün (Fa’lün); Mefâ’ilün/ Fe’ilâtün aruz kalıplarını kullanmıştır.

Aynı eserdeki “Modada Bir Akşam” başlıklı şiirini ise aruzun Mefâ’ilün/ Mefâ’ilün/ Fa’ülün; Mefâ’ilün/ Fa’ülün; Mefâ’ilün; Fa’ülün kalıplarıyla kaleme almıştır.

Mehmet Behçet, *Şair Nedim* mecmuasında yayınlanan “Gönül”⁴⁶⁴ isimli şiirinde yeni bir aruz kalıbını denemiştir.

⁴⁶⁴ Mehmet Behçet, “Gönül”, *Şair Nedim*, C.1, S.12, s.185, 3 Nisan 1919. Bu şiir şairin basılmamış Çile isimli kitabında aynı başlıkla kaleme alınmıştır. Rıfat Necdet Evrimer ilgili çalışmasında bu şiirin vezni

2.1.2.2.2. Hece

Mehmet Behçet şiiirlerinin büyük bir çoğunluğunu aruz ölçüsüyle yazmasına karşın bazı şiiirlerinde hece ölçüsünü de kullanmıştır. *Yumak*'ta ve süreli yayınlarda bulunan bu şiiirler, koşma nazım biçimi ile kaleme alınmışlardır. Hece ölçüsünün 6'lı 8'li 11'li ve 12'li kalıplarıyla yazılan bu şiiirlerde 8'li kalıp yaygın olarak kullanılmıştır. Mehmet Behçet'in bazı şiiirlerinde hece sayıları eşit olmasına rağmen duraklar dizelerde değişkenlik göstermektedir.⁴⁶⁵

Mehmet Behçet *Yumak*'taki "Bu Âşık Gâh Olur Mecnun", "Âlem Hayal ü Hâb-imiş", "Candan Ezelden Geçmişiz" ve "Rindan İçün Koşmak Gerek" şiiirlerinde hecenin 8'li kalıba yer vermiştir. Bu şiiirler 8'li kalıbın farklı durakları (4+4, 5+3, 3+5, 2+6, 6+2) ile kaleme alınmışlardır. Bununla birlikte Mehmet Behçet'in *Çocuk Dünyası*'nda yayınlanan "Köylünün Evi"⁴⁶⁶ ve "Köylünün Değirmi"⁴⁶⁷ şiiirleri 4+4 8'li hece kalıbıyla yazılmışlardır.

Şair, *Yumak*'ta 8'li kalıbının yanında hecenin 6'lı ve 12'li kalıplarını da kullanmış, "Çok Yandı Bu Gönlüm" şiiirini 6'lı kalıbın farklı durakları (3+3, 4+2, 2+4) ile kaleme almıştır. "Peri Bacaları" isimli şiiirini ise 6+6 12'li hece kalıbıyla yazmıştır. Bununla birlikte *Açıksöz* gazetesinde yayınlanan "Feryad"⁴⁶⁸ isimli şiiirinde hecenin 6+5 11'li kalıbını kullanmıştır.

Mehmet Behçet, *Çile* başlıklı basılmamış şiiir kitabında aruzun yanında hece ölçüsüyle de şiiirler kaleme almıştır. *Çile*'deki "Dolsun da Gelsin Câm-ı Mey", "SenKim (?)Men Râm Olam", "Kabe-i Aşka Doldu Yâr", "Âşıklarız Geçmiş Ola", "Takdire Mecbûrî Rızâ", "Yâr-i Gönüldür Saray" başlıklı şiiirlerinde hecenin 8'li kalıbını kullanmıştır. "Düğüm" şiiirini hecenin 10'lu kalıbı (5+5) ile yazan şair, "Devriye" şiiirini ise 11'li kalıpla (6+5) kaleme almıştır. Bu şiiirlerinin yanında Mehmet Behçet "Türk Marşı" başlıklı şiiirinin uzun mısralarını hecenin 15'li (8+7) kalıbıyla yazmış, kısa mısralarında ise 12'li (6+6) kalıbı kullanmıştır.

Mufâeletün/ Feilün (Fâ'lün)/ Mufâeletün/ Feilün (Fâ'lün) olarak tespit etmiştir. Bkz. Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 20.

⁴⁶⁵ Cem Dilçin İlgili çalışmasında bu durumu şu şekilde tanımlamaktadır: "Durakları her dizede değişen şiiirlerin dizelerindeki hece sayısı eşittir, fakat duraksız sayılırlar." Bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiiir Bilgisi*, s. 40.

⁴⁶⁶ Mehmet Behçet, "Köylünün Evi", *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.3, s.3, 16 Kânunuevvel 1926.

⁴⁶⁷ Mehmet Behçet, "Köylünün Değirmi", *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.7, s.4, 13 Kânunusani 1927.

⁴⁶⁸ Mehmet Behçet, "Feryâd", *Açıksöz*, Nr. 52, s. 2, 7 Haziran 1336/ 7 Haziran 1920.

Mehmet Behçet şiiirlerinin büyük bir çoğunluğunu aruz ölçüsüyle yazmasına karşın bazı şiiirlerinde hece ölçüsünü de kullanmıştır. *Yumak*'ta ve süreli yayınlarda bulunan bu şiiirler koşma nazım biçimi ile kaleme alınmışlardır. Hece ölçüsünün 6'lı 8'li 11'li ve 12'li kalıplarıyla yazılan bu şiiirlerde 8'li kalıp yaygın olarak kullanılmıştır. Şiiirlerin hece sayıları eşit olmasına rağmen duraklar dizelerde değişkenlik göstermektedir.⁴⁶⁹

Mehmet Behçet *Yumak*'taki "Bu Âşık Gâh Olur Mecnun", "Âlem Hayal ü Hâb-imiş", "Candan Ezelden Geçmişiz" ve "Rindan İçün Koşmak Gerek" şiiirlerinde hecenin 8'li kalıba yer vermiştir. Bu şiiirler 8'li kalıbın farklı durakları (4+4, 5+3, 3+5, 2+6, 6+2)ile kaleme alınmışlardır. Bununla birlikte Mehmet Behçet'in *Çocuk Dünyası*'nda yayınlanan "Köylünün Evi"⁴⁷⁰ ve "Köylünün Değirmeni"⁴⁷¹ şiiirleri 4+4 8'li hece kalıbıyla yazılmışlardır.

Şair, *Yumak*'ta 8'li hece kalıbının yanında hecenin 6'lı ve 12'li kalıplarını da kullanmış, "Çok Yandı Bu Gönlüm" şiiirini 6'lı kalıbın farklı durakları (3+3, 4+2, 2+4) ile kaleme almıştır. "Peri Bacaları" isimli şiiirini ise 6+6 12'li hece kalıbıyla yazmıştır. Bununla birlikte *Açıksöz* gazetesinde yayınlanan "Feryad"⁴⁷² isimli şiiirinde hecenin 6+5 11'li kalıbını kullanmıştır.

Mehmet Behçet, *Çile* başlıklı basılmamış şiiir kitabında aruzun yanında hece ölçüsüyle de şiiirler kaleme almıştır. *Çile*'deki "Dolsun da Gelsin Câm-ı Mey", "Sen Kim (?) Men Râm Olam", "Kâbe-i Aşka Doldu Yâr", "Âşıklarız Geçmiş Ola", "Takdîre Mecbûrî Rızâ", "Yâr-i Gönüldür Saray" başlıklı şiiirlerinde hecenin 8'li kalıbını kullanmıştır. "Düğüm" şiiirini hecenin 10'lu kalıbı (5+5) ile yazan şair, "Devriye" şiiirini ise 11'li kalıpla (6+5) kaleme almıştır. Bu şiiirlerinin yanında Mehmet Behçet, "Türk Marşı" başlıklı şiiirinin uzun mısralarını hecenin 15'li (8+7) kalıbıyla yazmış, kısa mısralarında ise 12'li (6+6) kalıbı kullanmıştır.

⁴⁶⁹ Cem Dilçin İlgili çalışmasında bu durumu şu şekilde tanımlamaktadır: "Durakları her dizede değişen şiiirlerin dizelerindeki hece sayısı eşittir, fakat duraksız sayılırlar." Bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiiir Bilgisi*, s. 40.

⁴⁷⁰ Mehmet Behçet, "Köylünün Evi", *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.3, s.3, 16 Kânunuevvel 1926.

⁴⁷¹ Mehmet Behçet, "Köylünün Değirmeni", *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.7, s.4, 13 Kânunusani 1927.

⁴⁷² Mehmet Behçet, "Feryâd", *Açıksöz*, Nr. 52, s. 2, 7 Haziran 1336/7 Haziran 1920.

2.2. MENSUR ŞİİRLER VE FANTEZİLER⁴⁷³

Tamamen Batı kaynaklı bir tür olan mensur şiir⁴⁷⁴, Fransa’da 19. yy ortalarında romantik akımın da tesiriyle Rimbaud ve Baudelaire’in örneğini verdiği “prose poétique (şairane nesir)” ile yaygınlık kazanmıştır.

Tanzimat devri Türk edebiyatında Şinasi’den itibaren nesirle yapılan şiir tercümeleleri, Rezaizade Mahmut Ekrem’in *Takdir-i Elhan*’da “Her mevzûn ve mukaffa lakırdı şiir olmak lazım gelmez. Her şiir, mevzûn ve mukaffa bulunmak iktiza etmediği gibi”⁴⁷⁵ vezinsiz ve kafiyesiz şiiri destekleyici cümleleri mensur şiir türünün yaygınlaşmasında rol oynamıştır, diyebiliriz. “Vezinsiz ve kafiyesiz, nesir şeklinde şiir olarak tanımlayabileceğimiz mensur şiir”⁴⁷⁶ için Ahmet Hamdi Tanpınar, “Ekrem Bey, şiiri behemehâl nazım çerçevesinde görmezdi. Türk edebiyatında mensur şiir denilen nevi onunla başlar. Şiirlerinin arasına uzun nesir parçaları karıştırmaktan çekinmediği gibi, bazen nazma nesir ile başlardı”⁴⁷⁷ diyerek Rezaizade Ekrem’in mensur şiir türündeki rolünü ifade eder.

Türk edebiyatında mensur şiir türünün en önemli temsilcileri Halit Ziya ve Mehmet Rauf olmuştur. Halit Ziya, daha İzmir’deyken yayınladığı *Mensur Şiirler* (1891) adlı kitabıyla hem bu türün adını koymuş hem de bunun ilk örneğini vermiştir⁴⁷⁸. Servet-i Fünun devri mensur şiir örneklerinde sevinç, hüznün, nefret, karamsarlık duygularıyla lirizm ve melankolinin ön plana çıktığını, ölüm ve tabiat konularına da yer verildiğini görürüz. Ancak II. Meşrutiyet’ten sonra bunlara ilave olarak metafizik düşünce, kâinatı ve tabiatı sezgiyle kavrama, duyguların psikolojik tahlili temaları da işlenmiştir⁴⁷⁹.

⁴⁷³ “Mensur şiir” ile fantezinin benzer özellikleri, farklı yönlerinden çok olduğu için bu metinleri aynı grupta incelemeyi uygun gördük.

⁴⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Fatih Andı, “Halit Ziya’nın Mensur Şiirleri I-II”, *Edebiyat Araştırmaları I*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 85-116., Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005, s. 75-76., İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2006, s. 131-134.

⁴⁷⁵ Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, s.24

⁴⁷⁶ Ömer Faruk Huyugüzel, *Halit Ziya Uşaklıgil*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010, s. 107.

⁴⁷⁷ Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler* (Haz. Zeynep Kerman), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007, s. 253.

⁴⁷⁸ Ömer Faruk Huyugüzel, “Halit Ziya Uşaklıgil’in İzmir Devresi ve Bu Devrede Verdiği Eserler”, *İzmir’de Edebiyat ve Fikir Hareketleri Üzerine Araştırmalar*, İzmir, 2004, s. 150-163.

⁴⁷⁹ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s. 76.

Şiirin yanı sıra devrinin edebî anlayışına uygun mensur şiir ve fantezi tarzında parçalar kaleme alan Mehmet Behçet Yazar, bu parçalarında aşka/ sevgiliye, ruh halini anlatan tabiat tasvirlerine, metafiziğe, hüznün ve karamsarlık konularına yer vermiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde Mehmet Behçet Yazar'ın kitap olarak yayınlanmış ve yayınlanmamış mensur şiir türünde ve fantezi tarzındaki eserleri ele alınacaktır. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi'nde Mehmet Behçet'e ait dosyada onun *Mahuf Uçurumlar* başlıklı yayınlanmamış manzum-mensur karışık parçalardan oluşan bir kitabı daha bulunmaktadır. Yayınlanmamış bu eserinde de mensur şiirle hikâye arasında yer alan fantezi diye nitelendirebileceğimiz parçalara tesadüf etmekteyiz. Eserde manzum parçaların dışında 1907 – 1908 yılları arasında kaleme alınmış 21 mensur şiir ve fantezi parçası yer almaktadır. Mehmet Behçet Yazar'ın *Buhurdan*⁴⁸⁰ adıyla ve “Fanteziler” alt başlığıyla kaleme aldığı kitap, 1925 yılında yayınlanmıştır. Bu eser, “Buhurdan”, “Karanlık”, “Güneşin Kitabından”, “Evvel Zaman İçinde” adlı dört alt başlıktan oluşmaktadır. Eserde toplam 21 mensur şiir örneği bulunmaktadır. Bu iki eserin dışında yazarın *Yumak* adlı şiir kitabının “Fanteziler” başlıklı bölümünde iki parça ve süreli yayınlarda yayınlanan mensur şiirleri ve fantezileri de vardır.

Mehmet Behçet Yazar'ın mensur şiir türünde ve fantezi tarzında kaleme aldığı yazıları konuları itibarıyla altı başlık altında değerlendirebiliriz.

2.2.1. Aşk ve Kadın/Sevgili

Mehmet Behçet, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti şairlerinde olduğu gibi hüznü ve romantik bir aşk anlayışına sahiptir. Bu anlayış onun şiirlerinde olduğu kadar mensur parçalarında da kendini göstermektedir. Mehmet Behçet'te aşk ve kadın (sevgili) birbirini tamamlayan iki unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Akşam ve gece atmosferi ile birlikte hüznün ve karamsarlık bu parçalarda dikkati çekmektedir. Aşk konusu içerisinde kadın, sıklıkla sevgili olarak karşımıza çıkarken, bazı parçalarda bu kullanımının dışında ele alınır.

Mehmet Behçet Yazar'ın öncelikle süreli yayınlarda neşredilen mensur şiir örneklerinde ilk göze çarpan hususiyet lirizm ve melankolidir. Şairin *Hanımlara*

⁴⁸⁰ Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, İstanbul, 1925, 78 s.

Mahsus Gazete'de yazdığı “Bir Kızım Olaydı”⁴⁸¹ başlıklı parçasında bir kız çocuğuna duyulan özlem ve sevgi dile getirilmiştir. İki tefrikadan oluşan bu mensur şiirine bir bahar tasviri ile başlayan Mehmet Behçet, rengârenk çiçeklerle donanmış bir bahçede oynayan neşeli kız çocuklarından bahseder. Bu kız çocuklarından birinin kendi kızı olmasını ister. Özellikle kız çocuğunun “ruhtaki boşluğu doldurduğuna”, hal ve hareketleriyle insanı mutlu ettiğine ve hayata neşe kattığına dikkat çeken şair, bir kız çocuğuna sahip olamamanın verdiği üzüntüyü de vurgular.

Aynı gazetede öğretmenlik mesleğine duyulan saygı neticesinde kaleme alınan “Muallimeyim”⁴⁸² isimli parçada ise bir bayan öğretmene karşı hissedilen sevgi ve ilgi dile getirilmiştir:

Yüreğimde tayeran eden iki el: Beşûş, nezîh çiçekleriyle ziyet-âlûd iki penbe el: harîm-i hissime müferreh, nahif darbeler, hararetli handeler yağdırıyor. Güya her samimi darbe, her sıçrama: Sevinçlerim için lütuf-kâr birer neşide okuyor. Ve bu zemzemeleri tekrar ediyordu. Muallime. Muallime.

Mehmet Behçet'in *Mahuf Uçurumlar* isimli basılmamış eserinin “Mahûf Uçurumlar”⁴⁸³ başlıklı ilk mensur şiirinde terk edilmiş, eşi tarafından aldatılmış bir kadının hayatına son vermek istemesi, bu esnada içinde bulunduğu karamsar ve hüznü ruh hali anlatılmıştır. Karşımıza bir “metrûke” olarak çıkan bu kadın, “mahuf, hevlnak derinlikler”, “vahşet-engiz boşluklar ve uçurumlar” içerisinde kendisini “zelîl ve hakîr” olarak görmektedir. Bir zamanlar eşi ile mutlu ve huzurlu zamanlar geçirdiğini anlatan kadın, daha sonra “canavar kadınlar... Şu hain rakibeler” şeklinde nitelediği diğer kadınların eşiyle arasındaki “râbîta-i izdivacı” zehirlediğini belirtmiştir. “Halas-âver zehri” içerek intihar etmek isteyen bu kadın, eşinden sadece “iki... Belki üç katre gözyaşı” beklediğini ve onu her şeye rağmen sonsuza kadar seveceğini söylemiştir.

“Mübhem Adımlar”⁴⁸⁴ da bir genç kızın içinde bulunduğu kederli ve karamsar ruh hali dile getirilmiştir. “Ruh-ı mecrhumda derin bir sızı keder alud bir nalân hissediyordum...” diyen genç kız, fırtınalı ve soğuk bir gecede buhranlı ve kasvetli

⁴⁸¹ Mehmet Behçet, “Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı 1 - 2”, *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı: 15 - 17, 17 - 31 Kânunusâni 1323/30 Ocak - 13 Şubat 1908. Bu parça *Mahûf Uçurumlar* isimli eserde aynı isimle geçmektedir.

⁴⁸² Mehmet Behçet, “Muallimeyim”, *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı: 21, 28 Şubat 1323/12 Mart 1908. Bu parça *Mahûf Uçurumlar* isimli eserde aynı isimle geçmektedir.

⁴⁸³ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

⁴⁸⁴ *Age*.

rüyalar görmüştür. İşe yetişmesi için annesi tarafından uyandırılan bu kız, içinde bulunduğu durumu “dimağında bir buhran-ı hayat, asabımda bir gevşeklik, kalbimde bir çarpıntı hükm-ferma oluyordu...” diyerek dile getirmiştir. İşe gitmek için dışarı çıkan genç kıza soğuk ve donduran bir hava eşlik etmiştir. Bu karamsar ruh haliyle hayatını “ müteharrik bir heykel-i siyah” olarak görmüş, bindiği vapuru da “vahşet-aver soğuk bir tabuta... Bir tahta parçasına” benzetmiştir. Ruhunda hissettiği karamsarlık gittikçe artan genç kız, etrafını saran zehirli “hâle”ler, “müteselsil yorgunluklar... Vahşet-engiz fırtınalar”, “keder-alud sıkıntılar” arasında müphem adımlarıyla koşmakta, bu halinden kaçıp kurtulmak istemektedir.

Şair, “Fânî Tahassürler”⁴⁸⁵ başlıklı manzum ve mensur parçalardan oluşan mensur şiirinde sevgilisini bir yıldıza, “zühre”ye, benzetir ve ona aşkını anlatır. “Mütebessim bir Venüs”, “bir sitâre-i hazân” şeklinde nitelendirilen “zühre”nin, şairin ruhundaki derin karanlıkları ve “âfâk-ı garâm”ını aydınlattığı dile getirilmiştir. Şair, sevgilisine duyduğu aşkı, bir “sahife-i masûma” dökerek derin kederler içerisinde belirsiz heyecanlarla anlatmıştır. Sevgilisinden yaralı kalbine biraz “garâm” istemiştir. Ancak şairin bütün istekleri, “tahassürler”i ve “heyecanlar”ı gerçekleşmemiş, beklentisi “bir heyûla-yı siyaha” dönüşmüştür.

“Ah Şu Kadınlar”⁴⁸⁶ parçasında şairin ruhuna, hayallerine ve bütün benliğine hâkim olan kadınlar, başlangıçta karşımıza merhametsiz ve “korkulu bir şey, aldatıcı bir mahlûk” olarak çıkmışlardır. Daha sonra caddede gördüğü bir anne ve iki kızının güzelliklerinden oldukça etkilenen şair, bu kadınların “sinelerine gömülmek... O penbe bulutlar nezahetiyle duran sinelerinde boğulmak... Senelerce yaşamak ve sonra yine beraber ölmek...” istemiş, onları “güzel güvercinler”e benzetmiştir. Bununla birlikte şair, kadınlara yönelik bu olumlu düşüncelerine rağmen onların erkekleri “bir köle..bir cânî.. bir mücrim gibi” kullandıklarını da ifade etmiştir. Ayrıca bu duygularla kadınları “melâike-i azâb” olarak nitelendirmiş, onlara “binlerce ihtirâz ve binlerce nefret” beslediğini belirtmiştir.

“Senin İçin”⁴⁸⁷ başlıklı parçada şair sevgilisinin güzelliğini anlatır. “Bir gümüşlü kanat gibi bir hilal gibi narin” kaşlara sahip olan sevgilinin gözleri “sitâre”, kirpikleri ise “hâle” olarak tasvir edilir. Şair, kaşları “siyah bir kehkeşan” olan bu sevgilinin

⁴⁸⁵ Age.

⁴⁸⁶ Age.

⁴⁸⁷ Age.

dudaklarını “sema ile zemin”in öpüşmesine benzetir. Kendine mahsus bir güzelliğe sahip olduğu belirtilen bu sevgili, “bir peri” ve bir “ilâhe-i nezâhet” olarak nitelendirilir.

“İzdirâb-ı Muhayyel”⁴⁸⁸de şair, “Muhayyel” ismiyle karşımıza çıkar, ruhunda “samimi ve ciddi bir ihtiyaç” olarak tanımladığı “kadın ihtiyacı”nı dile getirir. Başlangıçta kadınlardan olumsuz, “bu feci şeyler” diye bahseden şair, daha sonra onlara sevgi ve saygı göstermeye başlar:

Ooh muhayyel artık ihtiraz ettiği kadınlara büyük bir ihtiram besliyor... Şimdi kadınları seviyor.. Çünkü Muhayyel’i yaşatacaklar.. Çünkü Muhayyel yaşadığını duymuyordu anlamıyordu..

Şair, istediği, aradığı kadını bulamamasına ve ruhundaki bu samimi ve ciddi ihtiyacı karşılayamamasına rağmen “kadınlar için çekilen ızdırab”ın “en büyük saadet” olduğunu ifade eder.

“Al Gelincik”⁴⁸⁹ başlıklı parçada savaşta şehit düşen bir askerın kızı olan Nermin’in, babası gibi kahraman, mücahit iki evlada sahip olma isteği dile getirilir. Sıkıntılar içerisinde büyüyen, zorluklarla mücadele eden bu genç kız, “Vahşetkâr ağaçlığın bulutlu ve şimşekli sinesinde o mahuf gölgelerinde mütereddid ve muhteriz kanlı bir gelincik” imajı verilir. Bu kızın en sevdiği şey “giryan ve bî-mecal düşünmek ağlamak”tır. Dinî ve millî bir hassasiyete sahip bir ailenin kızı olan Nermin, babasının ölümünden dolayı “âlâm ve fecâi” içerisinde. Nermin, babası gibi kahraman iki evlat dünyaya getirmeyi arzu ister; ancak “vicdanlı bir zevc”in olmayışına üzülür. İnsanlardan uzak Çamlıca’nın sakin eteklerinde annesiyle yaşayan Nermin, kadınların da vicdanlı olmaları gerektiğini söyler aksi takdirde insanlığın “sefil ve müstahkâr bir çamur” olacağını vurgular. Parçada bu genç kız, kahraman babası gibi sürekli “kan” imgesiyle birlikte kullanılır.

“Ruhum Diyebilir miyim?”⁴⁹⁰ başlıklı mensur şiirde şair, sevgilisine duyduğu aşkı anlatır. Aşkını “ruhum” kelimesiyle dile getiren şair, yine de sevgilisini bu sözcükle üzmemekten, yaralamaktan çekinir. Şairin bu çekingenliğinin aksine sevgilisi “ruhum” sözcüğünü duymak ister ve şaire “bana sen her zaman ruhum de!..” diyerek seslenir. Sevgilisi ile ay arasında ilişki kuran şair, ayın “muzlim geceyi” aydınlatmasını

⁴⁸⁸ Age.

⁴⁸⁹ Age.

⁴⁹⁰ Age.

sevgilisinin kalbindeki “fecaât”i kaldırmasına benzetir. Ayrıca şair, “leyl-i hayat”ına “bir kamer gibi” doğan sevgilisine duyduğu aşkı şu şekilde dile getirir:

*Beni yaşatan... Beni mesud eden... Ah ey melike-i nur... Ruhumsun...
Ruhumsun...*

“Hayat-ı Aşk”⁴⁹¹ da şair, sevgilisine karşı içinde uyanan “ruh-nevaz” titremelerine aşkın sebep olduğunu ifade eder. Aşkı “altın saçlı mehtap yüzlü nermin nermin güzel ve küçücük” bir çocuğa benzeten şair, sevgilisini de “aşkımın müşfik annesi olan güzel kız” olarak niteler. Sevgilisinin bu çocuğa bakmadığını, onunla ilgilenmediğini dile getirir. Bunun için sevgilisine biraz “merhamet” etmesini ancak bu şekilde mutlu olacaklarını söyler.

“Temenniler”⁴⁹² başlıklı parçada kalbini, ruhunu “elemler” ve “kederler” kaplayan şairin yalnızlığı ve kimsesizliği üzerinde durulmuştur. Şair, parçada “melek” olarak nitelediği bir genç kızdan düşen iki aşk mektubunu okur. Ancak genç kıza yazılmış bu mektupları okuduğu için ondan af dilemeyi ve mektupları teslim etmeyi düşünür. Bununla birlikte bütün hayatını ve üzüntülerini de genç kıza anlatmak istediğini dile getirir: “Ah o melaikeye tesadüf edebilsem... Ve bütün hayatımı elemelerimi ona söylesem...”. Aradan biraz zaman geçer ve “o melâike”ye hiçbir şekilde rastlamayan şair, bu mektupları “ruhu” gibi saklayacağını ifade eder.

Servet-i Fünûn’da yayınlanan “Genç Kızlar”⁴⁹³ isimli mensur şiirinde şair, genç kızların güzelliği üzerinde durmaktadır. Bu kızların “harâret-i nisvîyeleri bir nur-ı hidâyet güzelliğiyle” yayılırken onların “tombul”elleri bir başkasını cezp edecek kadar “bir rûh-ı davet” taşır, parmaklarında ise “asabî, müşkül-pesend bir lerze-i tereddüd” görülür. Bir rüyadaymış gibi ilerleyen güzel kızların teselli bulup, sığındıkları yer, “neftî ve hazin çamların” gölgeleri olur. Bu gölgelerde sürekli ilerleyen kızların kalpleri aşkla, ruhları ise “samimiyetle” süslenmiş haldedir.

Buhurdan’da genellikle sevgiliye duyulan aşkı işleyen şair, eserdeki bazı parçalarda aşk ile ateş arasında ilişki kurmaktadır. Şair, “Buhurdan”⁴⁹⁴ başlıklı parçada buhurdan dumanının kendisi üzerinde bıraktığı etkiyi dile getirir, buhurdanla kendisi, buhurdanın ateşi ile de kendi aşkının ateşi arasında ilişki kurar. Buhurdanı kendisi gibi

⁴⁹¹ Age.

⁴⁹² Age.

⁴⁹³ Mehmet Behçet, “Genç Kızlar”, *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 977, 11 Şubat 1325/24 Şubat 1910.

⁴⁹⁴ Mehmet Behçet, *Buhurdan –Fanteziler-*, s. 5-7.

“aşkının ateşi solan incinmiş bir şair” olarak tanıtır ve yine onun gibi söneceğine işaret eder:

Ve unutma ki, sen de tabiatın dergâhında için için yanan bir buhurdansın.

Çok yazık ki, sen de artık onun gibi soluyor ve sönüyorsun.

Şair, “Bir Fatıha”⁴⁹⁵ adlı fantezisinde geçmişe duyduğu özlemi dile getirmiştir; Çünkü bu geçmişe tamamıyla sevgili hâkimdir. Şair, “denizin rüzgârında”, “yıldızlarda”, “batan güneşte”, “ayın ışığında”, “yaz gecesinde” her şeyde sevgilisini görmüş ve hatırlamıştır:

Hep o, hep o... Bütün Moda ve Kadıköy, bütün Kalamış ve Fener...Ve içerilere kadar gömülen ve dışarılara kadar dağılan şu parlak, şu sonsuz, şu mâî deniz hep o, hep o...!

Şair, “Gençliğimin necip ve asil beşikleri... Ve bugünkü aziz ve kudsî türbeler!..” diye ifade ettiği, içinde sevgilinin bulunduğu geçmişin güzel hatıralarının artık yok olduğunu dile getirmiştir.

“Evvel Zaman İçinde”⁴⁹⁶ başlıklı mensure üç parçadan meydana gelmiştir: “İlk Hatıralar”, “Sonraki Hatıralar ve “En Son Hatıralar”. Bu parçada kalbi aşkla dolu, ümitli bir kişinin yalnız ve ümitsiz bir duruma düşüşü anlatılır. “İlk Hatıralar” başlıklı parçada şair, kendisini “nadir ve bî-misal inci” avlayan “cevvâl dalgıçlar”a benzetmiş, “tılsımlı kelebekler”i yıldızlı bir gecenin parçası olarak görmüş ve onları “pür-aşk ve pür-füsûn” bir kalp olarak nitelendirmiştir. Olumlu ve aydınlık bir atmosferle başlayan “Sonraki Hatıralar”a bir süre sonra hüznün ve karanlık hâkim olur. Kendisini “haftada bir kurulur bir saat” gibi gören şair, sevgilisi tarafından unutulduğu için durumunu “aşkımın saati hareketsiz duruyor” diyerek ifade eder. “Ruhumun rahibesi” olarak seslendiği sevgilisi, aşk mumunu yakmadığı için şair, gecelerce “şulesiz ve ümitsiz” bir halde kalmıştır. Fakat buna rağmen kendisi için sevgilisinin çok büyük bir öneme sahip olduğunu da dile getirmiştir. “En Son Hatıralar” başlıklı parçada şair, tamamen ümitsiz ve karamsar bir ruh hali içerisinde. Kendisini “muz” ve “ananas” gibi “garipmeyveler”e benzetmiş, bu meyvelere uzanan her dudağın kendisine sürekli “bîgâne” olduğunu

⁴⁹⁵ Age. s. 19-20.

⁴⁹⁶ Age. s. 50-56. Bu parça ilk olarak *Açıksöz* gazetesinde daha sonra *Anadolu Duygusu*'nda yayımlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, “Edebî Sahifeler: Evvel Zaman İçinde”, *Açıksöz*, Nr. 78, 13 Eylül 1336/13 Eylül 1920., Mehmet Behçet, “Evvel Zaman İçinde ”, *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.1, 3 Şubat 1337/3 Şubat 1921.

söylemiştir. Yine aynı hislerle kendisini pırlantanın yanındaki “kıymetsizrenklitaşlar” gibi gören şair, kendisini “bedbaht” biri olarak kabul eder:

Sîmîn göğüsler üzerinde ekseriya girân-bahâ (kolye)ler olur ki, ona kıymeti veren büyücek bir pırlantadır.

Yazıklar olsun ki, onun yanında kıymetsiz renkli taşlar da vardır.

O zevk nedir ki sahte taşları pırlanta ile bir tutan ve o ne bedbahtlıktır ki pırlantanın nasibi olmuştur.

İşte ben de bu bedbaht kıymetlerden biriyim.

Mehmet Behçet Yazar’ın fantezilerinde sevgili için yapılan bazı benzetmeler ve yakıştırmalar divan şiirindeki sevgiliyi çağrıştıracak niteliktedir. Sevgili, genellikle şair için arzu edilen, ulaşılmak istenen ancak bir türlü ulaşılamayan bir hayal olmuştur. Pek az parçasında şair isteklerine ulaşır. Hayalî özelliklere sahip sevgili bazen “ilâhe” bazen “melek” bazen de bir “âfet” olarak görünür.

Şair “Onun Hayali”⁴⁹⁷ başlıklı parçada sevgilinin hayalini mutluluğun kaynağı olarak göstermiştir. Hayalî bir âlemi andıran atmosferde mekân “mabudeler mabedi”, bu mekândaki kadınlar ise “ilâhe”dir. Şair, “Mabudeler mabedinde bin bir ilâhenin” iltifatıyla uyanmış, sırasıyla “hüsn”, “renk”, “letâfet”, “mestî”, “ahenk” ve “ihtişâm” ilâhelerinin türlü türlü davetini geri çevirmiştir. Kendisini, sadece sevgilisinin o “bî-misâl hayali”nin mutlu edeceğini söylemiştir.

“Mechule”⁴⁹⁸ parçasında ise kadın/sevgili her ne kadar bir “mechule” olarak anılsa da şair tarafından çok farklı şekillerde anlatır. O bazen “hüma kuşu”, bazen bir “peri” ve bazen de bir “melek”tir.

“Gözler”⁴⁹⁹ başlıklı parçada kadın/sevgili yine ne olduğu belli olmayan bir güzeldir. Şair bu “güzel” kadının istediği her şey olmuştur: “Bir serçe”, “bir zühre”, “bir arslan”, “bir kartal”, “bir beyaz güvercin”, “mütelevvîn bir kelebek” ve en sonunda “bir şiir”. Şair, kendisinde meydana gelen bütün bu değişikliklere karşılık bu kadının ne olduğunu bilemez ve ona şu şekilde seslenir:

Ooh, yy rengi bellisiz güzel!. Dediniz ve ben her şey oldum.. (...) Lakin siz, ne yeşil bir dere, ne mâî bir deniz. Siz ne bir çöl, ne bir şahika. Ne bir gölge ve ne bir

⁴⁹⁷ Age. s. 21-25.

⁴⁹⁸ Age. s. 57-59.

⁴⁹⁹ Age. s. 60-62. Bu parça *Anadolu Duygusu*’nda yayınlanmıştır. Bkz. M.B, “Gözler”, *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.7, 28 Nisan 1337/28 Nisan 1921.

menekşe, sizi hâlâ bilmiyorum ey rengi bellisiz güzel!. Siz ne beyaz bir gündüz ve ne siyah bir gece... Siz nesiniz, nesiniz?..

“Saçlar”⁵⁰⁰ başlıklı parçada sevgilinin saçlarının şairin gözünden nasıl görüldüğü anlatılmıştır. “İhtiyar bir münzevî”, “yorgun bir seyyâh”, “bahtsız bir esir”, ve “metrûk bir şehir-yar” olarak karşımıza çıkan şair, sevgilinin saçları ile “Hindin misk ve anber dağıtan melekleri”, “uhrevî sarayların yaldızlı kuşları” ve “elemeler diyarının huzme huzme teselliler yaratan ilâheleri” arasında ilişki kurmuştur. Bunları sevgilinin “kokulu”, “parlak”, “uzun ve kumral” saçlarına benzetmiştir.

“Dudaklar”⁵⁰¹ parçasında şair, sevgiliye dair istekleri olan ve onlara ulaşamayan bir âşık olarak görülür. Şairin bütün yalvarmalarına rağmen sevgili ona bakmamıştır. Şairin bütün isteklerine karşı kayıtsız olan sevgili, onu dudaklarından, “lal-i kıvılcım”ından, mahrum bırakmıştır:

Güneşin altında, yalvardım da o şirin alevinden sunmadı bile... Güneşin altında, yalvardım da lal-i kıvılcımından vermedi bile... Güneşin altında, o kadar yalvardım da o kızıl balından tattırmadı bile... Hiç, hiç bakmadı bile...

“Alev”⁵⁰² başlıklı parçada ise şair, aşkın peşine düşmüştür. “Yanan bir alev”in nasıl bir anlam taşıdığını sırasıyla “ressam”, “şair”, “rakkâse”, “bestekâr”, “heykelsâz” gibi sanatkârlara soran şair, hiçbirinden kendisini ikna edecek bir cevap alamaz. En sonunda soruyu kalbine sorar ve bu yanan alevin yüce bir aşk olduğunu öğrenir:

Erenler dergâhına diz çöktüm ve mihrabın önünde yalvardım: “Söyle ey sevgili!.. Bu yanan alev nedir?” Mabdî ve efsûnkâr bir ses yükseldi. “Benim kalbimin alevine benziyor.” Dedi. “Hayır” dedim tekrar etti: “Eğer kalbin varsa sen de ondan sor!” Tekrar kalbimden sordum. Artık saklayamadı ve itirâf etti: Ve “Evet bu yanan aşktır.” Dedi. Ben, o zaman mest ve pür-halecan sustum. Ebediyen sustum..

Sevgilisine bir türlü yaklaşamayan ve ulaşamayan şair, “Temas”⁵⁰³ isimli parçasında sevgiliye dokunma durumunun yaratacağı etkiyi dile getirmiştir. Temas anında bazen gözleri kamaşan, kendinden geçen şairin bazen de başı döner ve bayılır:

⁵⁰⁰ Age.s.63-65.

⁵⁰¹ Age.s. 66-67.

⁵⁰² Age.s. 68-70.

⁵⁰³ Age. s. 71-72. Bu parça, 1925 yılında yayınlanan *Buhurdan*’da olmasına rağmen daha sonra *YücelDergisi*’nde de yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet Yazar, “Sorgular” *Yücel Dergisi*, C.2, S.9, 2 İkinciteşrin 1935.

Ateşin bir karanfil koklasanız, şâmeniz bayılmaz mı? İçi yanan bir bülbülün sesi içinizde alevlenmez mi? Yüksek bir dağa çıksanız başınız dönmez mi? Ah o âfete bir dokunsanız bütün bunlar olmaz mı?...

“Buseler”⁵⁰⁴ başlıklı parçada sevgilinin her gülümsemesi ile “inciler”, “pırlantalar”, “güller” “hoşbû ipekler” ortaya çıkmış ve şair, sevgilinin vücudunu bunlarla süslemek istemiştir.

“Ses”⁵⁰⁵ başlıklı parçada sevgili yine bir “ilâhe”dir. Şair ise kendini bir “köle” ve “mûti” olarak nitelendirmiştir. Şairin heyecanını fark eden sevgili, onu bir sandal gezintisine davet eder. “Sonsuz ve nihaysiz” bir denizde, “ser-best u ser-mest” dolaşırken âdeta kendilerinden geçerek birbirlerine karışırlar:

Ben erimiş ve sen olmuşum. Ve sen dağılmış, bana katılmıştın.

Ooh bu eriyiş ve bu dağılış.. Bir hülyadan ve bir rüyadan tatlı idi. Bir cennetten sevimli ve bir cennetten daha tatlı idi. Ve bu eriyiş ve bu dağılış, vuslatın kadar sıcak ve vuslatın kadar tatlı idi...

Sevgilinin her seslenişi, şair üzerinde derin etkiler bırakır ve şair, bu ses karşısında “kutsî bir mum”a dönüşür:

Ooh.. Ey bu sesin sahibesi! Ve senin güzel ve tatlı olan sesin!.. Bu akşam, sen terennüm ederken sanki o ses lale-renk dudaklardan tatlı bir şarap içirdi. Sanki o ses, vücudumun İlahî mabedinde kudsî bir mum gibi yandı. O ses, vuslatın gibi gönlümde derin derin dalgalandı. Ah o ses.. Sanki kalbimin içine, incecik bir ok gibi ve keskin bir şey gibi saplandı.

Mehmet Behçet’in *İctihad* mecmuasındaki “Hind Edebiyatından: İrtisamlar-1”⁵⁰⁶ başlıklı mensur parçasında, aşk ve sevgiliye ait hüznü ve kederli duygular dile getirilmiştir. “Bülbül”, “Kırmızı Lotus”, “Rehber”, “Lotus Çiçeği”, “Genç Kızlar”, “Muhafız”, “Şafak” ve “Esaret” alt başlıklarının bulunduğu bu mensur parçada şairin kalbi kırıktır. Sevgili, gönülde yaralar açar ancak buna rağmen âşık, sevgilinin verdiği sıkıntıları dahi bir “bahtiyarlık” sayar. “Esaret” alt başlığında bu durum şu şekilde ifade edilir:

⁵⁰⁴ *Age*. s. 73-75.

⁵⁰⁵ *Age*. s. 76-78.

⁵⁰⁶ Mehmet Behçet (Nakil), “Hind Edebiyatından: İrtisamlar-1, *İctihad*, 23. Sene, Nr. 253, 1 Haziran 1928.

Senin o sayısız zulümlerini, ekseriya, kalbimle konuşurum da adını bile unutmaya karar veririm ve hayalini hatırlatabilecek en küçük bir şeyi dahi tahrîb edeceğime yemin ederim...

Lakin seni görünce, kendi kendime derim ki:

Onun için, ızdırap çekmeyi de bahtiyarlık say!

2.2.2. Tabiat

Mehmet Behçet Yazar'ın mensur şiirlerinde tabiat genellikle müstakil bir tema olarak karşımıza çıkmamaktadır. Tabiat, daha çok şairin ruh halini yansıtan bir unsur olarak ele alınmış, diğer konularla iç içe kullanılmıştır. Tabiat üzerinden yapılan benzetmeler ve tasvirler şairin ruh halini ve psikolojisini anlatmak için bir araç olmuşlardır. Şair, mensur parçalarında çiçekler, kuşlar, deniz, göl gibi tabiat unsurlarını, gece, akşam ve sonbahar gibi zaman unsurlarını, ay, güneş ve yıldız gibi kozmik âleme ait unsurları kullanmıştır. Tabiata Servet-i Fünun şairleri gibi romantik bir algıyla yaklaşan Mehmet Behçet, tabiatı lirik bir şekilde ifade etmiştir.

Mehmet Behçet'in süreli yayınlardaki mensur şiirlerinde de tabiat, ruh halini yansıtmak için bir şekilde kullanılmıştır. "Bir Kızım Olaydı -1-"⁵⁰⁷ isimli fantezide şair, hüznü ve sıkıntılı ruh halini tabiata da aynı şekilde yansıtır. Bu parçada bulutlar "kesâfetli"dir, güneş bir "ibtisam" ve neşe vermek için uğraşır, rüzgâr ise soğuk ve "muannid"tir:

Semada tayerân eden bulutlar: Artık yerlere enzâr ve esinti yağdırmış ve kesâfetli adımlarıyla uzaklaşmış idi. Güneş: Şimdi heva-yı râtib ve baridi teshin etmek ihtiyacıyla eşia-nisar oluyor.

Biraz ibtisam. Biraz neşe vermek emelleriyle lem'an ediyor.

Uzak yakın bütün eşya, bütün çehre-yi hayat şen, şûh. Fakat yine soğuk, muannid bir rüzgâr esiyor ve bir türlü ayrılmak istemiyor.

Şair, *Musavver Muhit*'te yayınlanan ve "Katol Mendes'ten" tercüme ettiği "Serenâd"⁵⁰⁸ başlıklı mensur şiirinde bu kez hüznü ruh hali ile sonbahar arasında bir ilişki kurar. Şair, bu parçada yalnız ve kederli bir şekilde karşımıza çıkarken, sonbahar da hüznü ve elemeler içerisindedir. Şair, Sonbaharın "mahzun, meyus ve mütelevvin" bir

⁵⁰⁷ Mehmet Behçet, "Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı-1-", *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 15, 17 Kânunusani 1323/30 Ocak 1908.

⁵⁰⁸ M. Behçet, "Serenad", *Musavver Muhit*, Nr.4, 13 Teşrinisâni 1324/26 Kasım 1908.

yerinde kendine bir “melce”, bir sığınak arar ve bulur. Hüzünlü bir ruh halini ifade eden sonbahar karşımıza bir anne olarak çıkar:

Zaman olur ki bîkes ve matemli ruhumun biraz halecanlı, biraz asabi olan tahayyülâtı krizantem mahzûniyetle sararır... Zaman olur ki son bir buse-yi veda ile solar, ah evet o zaman bütün ahzân ve alâmınla, bütün o gölgeli nazarlarıyla sen ey mevsim-i hazan! Ey yetimlerin, dul kalan taze annelerin âfât-ı tuğyânı olan sonbahar! Ah ey benim mevsimim!”

Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar* isimli yayınlanmamış eserlerindeki parçalarında da tabiatı, ruh haline uygun bir atmosfer yaratmak ve kadınların güzelliğini ifade etmek için kullanmıştır.

“Zulmetler İçinde”⁵⁰⁹ parçasında şair, karamsar ve sıkıntılı bir halde iken muhayyilesinde onu mutlu eden bazı unsurlar belirir. Bunlar “bir kelebek”, “bir kebuter”, “bir krizantem”dir. Bununla birlikte kendini de bir “kebuter-i nahîf”e benzetir.

“Ah Şu Kadınlar” başlıklı parçada şair, caddede gördüğü kadınları “uzaktan bir kuş hafifliğiyle ve güzelliğiyle” uçarken görür. Bu kadınları ruha canlılık veren “bir karanfil” kokusuyla ve “bir menekşe”nin hüzünlü duruşuyla anlatır. Onlar “birer çiçek... Birer yıldız kadar latîf ve güzel”dir.

“Hayat-ı Aşk”ta şair, bir çocuk olarak tanımladığı aşkına, sevgilisinin bakmaması ve ilgilenmemesinden ötürü üzüntülüdür. Bu üzüntü esnasında atmosfer bir “akşam” ve “gece” vaktidir. “Güneş bütün muhitattan” çekilmektedir. Karanlık vakitler, “her tarafa mübhem bir sükûn... Vahşetli bir yalnızlık”, “sâmit kederler” ve “elemeler” yaymakta, şairin ruhunda “inleyişler”, kalbinde ise “derin bir hiss-i fütûr” meydana gelmektedir.

Mahûf Uçurumlar’daki “Gözleriniz İçin”⁵¹⁰ başlıklı bir başka mensur şiirde şair, bir gece atmosferinde karşımıza kederli ve ağlamaklı bir şekilde çıkar. “Çılgın”, “bîkes” ve “zavallı bir dimâğ” olduğunu belirten şairin bütün “âfâk-ı hayâlini”, “samimi geceler” kaplamıştır. Şair bu gecelerden bazen kendisini mutlu edecek, “zehirli katrelerden” kurtaracak ve güldürecek bir sayfa isterken; bazen de kendisini ağlatacak, “acılarla sıkıntılarla dolu” bir sayfa istemiştir. Kederleri ve sevinçleri ile gecelerin sadece kendisine ait olmasını isteyen şair, onların bütün “kâinata” ve “semalara” hâkim

⁵⁰⁹ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

⁵¹⁰ *Age*.

olduklarını dile getirmiştir. Gecelerden “tebessümlerle” ve “nurlarla” örülü bir “semâ” arzu etmiştir.

Mehmet Behçet Yazar, *Buhurdan* adlı kitabındaki “Buhurdan” başlıklı mensur şiirinde ruh halini, iç dünyasını “menekşe”, “zambak”, “sünbül”, “akasya”, “heliotrop” gibi çiçekleri koku imgesiyle ifade etmeye çalışmıştır. “Hafif bir heliotrop” kokusuyla bazen hayale dalıp, kendinden geçen şair, bazen de bu kokuyu “buhurdan”la özdeşleştirmiştir:

Hafif bir heliotrop kokusu... Saniyelik bir şimşek gibi dergâhın koynunda ansızın dalgalandı; baktım, bir buhurdan...

“Asya”⁵¹¹ başlıklı parçasında “Türk’ün deha”sını anlatan, Türklerin Orta Asya’dan geldiğini ifade eden şair, Asya’nın güzelliklerini göstermek için oranın tabî ve tarihî güzelliklerinden istifade etmiştir. Bunun için özellikle “Babil’in aslı çiçeklerini”, “Dicle’nin altın sahillerini”, “Tir ve Sidonbahçelerini”, “Filistin’in mor semasını”, “İsrail’i”, “Himalaya Eteklerini” zikretmiştir.

“Dünya Güzeli”⁵¹² parçasında ise Mehmet Behçet, bir sevgili gibi ele aldığı “Türk İli”ni tasvir ederken onun güzelliği vurgulamak amacıyla “menekşe”, “gonca”, “yasemin” çiçeklerinden, kuşlardan, yıldızlardan ve denizden faydalanmıştır: “Türk İli” koynunda “laciverd bir menekşe” taşır, dudakları “penbe bir goncaya” benzer. “Sesinde kumruların ve bülbüllerin ince kalbinden buse çalan çapkı bir rüzgârın ihtizâzı” vardır. “Yanaklarına fecrin yakut kâseleri yasemin ve mehtap” sunar.

Şair, *Buhurdan*’daki “Solgun Ay”⁵¹³ başlıklı mensuresinde karşımıza bir akşam atmosferinde yalnız bir şekilde çıkar. “Esmer ve solgun bir ev”in önünde sadece “elem” bulan ve “görünen hiçbir sima”ya rastlamayan şair son derece karamsardır. Bu durumun yarattığı hüznün ve karamsarlık sebebiyle kendi ruh hali ile ay arasında münasebet kurar:

Akşamın tülleri, semanın eviydi... Ben neler ararken, bak neler buldum. Zaman geçmeden ay görünmüştü... Lakin ne solgundu... O benim gibiydi... Onda da renk yok ve hiçbir ümit yoktu...

Kitabın “Karanlık” başlıklı bölümündeki parçalarda şair, karamsar ruh halini, iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini ortaya koymak için tabiat unsurlarından faydalanarak

⁵¹¹ Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, 8-13

⁵¹² Age. s. 14-16. Bu parça *Anadolu Duygusu*’nda yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, “Dünya Güzeli”, *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.2, 17 Şubat 1337/17 Şubat 1921

⁵¹³. Age.s. 17-18.

ruh hali ile çiçekler, deniz, yıldız arasında bir bağlantı kurmaya çalışmıştır. “Karanlığın Tecellisi”nde daha önceki parçalarda olduğu koku imgesi ile karşımıza çıkan çiçekler burada da aynı işlevle ele alınmıştır. Şair, “Adem dergâhında”, “biraz küflü ve çok râtıp bir koku; kemiğimsi veya ölümsü bir rayiha...” olarak tanımladığı bu kokunun “gülden ve leyaktan daha mûnis, sünbülден ve zanbaktan daha hoş ve tatlı” olduğunu ifade etmiştir. “Kara Âyin”de ise “mabet” olarak tanımlanan karanlık mekân, yıldızlardan ve çiçeklerden yoksundur.

“Güneşin Kitabından”⁵¹⁴ başlıklı parçada duygu ve düşünce güneş üzerinden verilmiştir. Güneş hayatı ve ölümü temsil eden bir yaratıcı imajı ile karşımıza çıkar. Şairin yanına gittiği “ihtiyar adam” güneşe tapar. Güneşin “ufkun sonunda; kızıl bir bayrak gibi” bir şekle bürünüp batması ölümü çağrıştırmaktadır.

“Mechule” başlıklı mensur parçasında ise şair, bilinmeyen bir kişi olarak karşımıza çıkan kadını tabiat unsurlarından yararlanarak anlatmaya çalışır:

Bilinmez mi ki, o bir mehtap değil, bir güneş; bir ahu değil, bir arslan. Bir göl değil, bir deniz.

“Gözler” parçasında yine belirsiz bir güzelin istemesiyle çeşitli hallere bürünen şair, tabiat unsurlarını kullanarak bazen “bir serçe ve bir yıldız... Bir arslan ve bir kartal” olurken; bazen de “bir gügercin ve bir kelebek” olur.

“Ses” parçasında şair, kendisini ve sevgilisini anlatmak için, çiçekler, deniz, ay, güneş gibi tabiat unsurlarını sıkça kullanır. Sevgilinin gözlerindeki parıltıyı “mehtap”la, yanaklarını “yasemin” ve “güller”le, özdeşleştirir, onun bir deniz kadar sonsuz olduğunu söyler. Kendisi ise sevgiliye duyduğu aşktan ötürü “bir mehtap gibi, bir güneş gibi” yanar.

Şairin *Yumak* adlı şiir kitabında da tabiat konulu bir mensur şiir parçası bulunmaktadır. “Yakamoz”⁵¹⁵ adlı mensur şiirde gece, deniz ve ay üzerinde durulmuş, bu tabiat unsurlarına ait izlenimler aktarılmıştır. Parçada bir gece atmosferinde ay ışığının denize vuran yansımasının yani yakamozun şairde yaptığı çağrışımlar dile getirilmiştir.

⁵¹⁴ Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, s. 34-38. Bu parça *Anavatan Mecmuası*’nda yayımlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, “Güneşin Kitabından”, *Anavatan Mecmuası*, Yıl 1, S.2, 15 Ağustos 1338/15 Ağustos 1922.

⁵¹⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 59-60.

2.2.3. Toplum

Mehmet Behçet'in bireysel konulu parçalarının yanında toplumsal konulu mensur parçaları da bulunmaktadır. Şair, bu parçalarında Türk toplumunun tarihsel olarak geçirmiş oldukları savaşları, sıkıntıları ele almış ve bunları milli bir duyarlılıkla işlemiştir.

Mehmet Behçet'in toplumsal konulu bazı mensur parçaları süreli yayınlarda yayınlanmıştır. "Taş Kışla"⁵¹⁶ başlıklı mensur şiirinde şair 31 Mart olayları sırasında Taş Kışla'nın tanık olduğu olaylar ve bunların uyandırdığı duygular üzerinde durmuştur. Olaylar sırasında Taş Kışla'da "binlerce evlâd-ı vatan"ın ölümünden duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Bu sebeple "Taş Kışla bir mezar, bir âhret, bir 'adem, muzlim bir bekâ, âteşin bir cehennem.." ve "bu milletin münevver zekalarına senelerce bir mahbes-i zulmet-âlûd olan" bir yer olarak tanımlanmıştır. Taş Kışla'nın, "hürriyetperver vicdanların" çektikleri bu felaketleri "tarih-i âleme" ve "muazzam ve münekkid kâinata" taşıyacağı ifade edilmiştir.

Buhurdan'daki "Asya" isimli parçada Asya kıtasında bulunan çeşitli ülkelerin ve iklimlerin mitolojisine, tarihi güzelliklerine ve olaylarına yer verildikten sonra Türk'ün dehasına, gücüne ve bir kurtuluş ümidi olduğuna değinilmiştir:

Bütün güzelliklerin ve büyüklüklerin menbaları sende mi toplanıyor. Seni bilenlerden sordum. Düşündüler ve "Bu kaynayan Türkün dehasıdır.." dediler.

1920 yılında kaleme alınan bu parça, Türk milletinin düşmanlara karşı kurtuluş ve bağımsızlık mücadelesi verdiği yıllardır. O yıllarda toplumun içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında şair, "(Asya)sının asil ve necip dehası" diye nitelendirdiği Türklüğü, bir kurtuluşun ve umudun sembolü olarak karşımıza çıkarır:

Senin sıcak koynunda (yarın)ın peygamber mucizeleri var. Ve şimdi bir tarih olan güzellerin ve büyüklerin esir iklimleri, kurtuluşlarını yalnız senden umuyorlar...

Ve "Kurtar, bizi de kurtar.." diye yalnız sana yalvarıyorlar, yalvarıyorlar...

1920 yılında kaleme alınan "Dünya Güzeli" başlıklı parçada "Türk İli"nin bir vatan olarak vazgeçilmezliğine ve değerine göndermeler yapan şair, onun güzelliğinden bahsetmiştir. "Türk İli"ni sevgiliye benzeterек anlatmış ve ona niçin "dünya güzeli" dediğini belirtmiştir:

⁵¹⁶ M. Behçet, "Taş Kışla", *Bahçe Risalesi*, S.11, s.14, 30 Eylül 1324/13 Ekim 1908.

*Ohh ey Türk İli... Ey benim güzel yurdum!... Bütün dünyayı, hep sende buldum.
Ve onun için sana dünya güzeli diyorum...*

“Güneşin Kitabından” isimli parçada yaratıcı imajıyla verilen güneş, bir kurtuluş sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. 1922 yılında yazılan bu parça, Türk toplumunun bağımsızlık mücadelesini verdiği bir tarih olması itibariyle toplumsal bir zemine çekilecek özelliklere sahiptir. “Kanlı bir bayrak”, “kızıl gözyaşları” ile ele alınan güneş bu rengi şehitler, gaziler, yetimler, “dul zevce”ler ve “evladsız saç ağarmış (anne)”ler vermiştir:

“Binlerce (gazi)nin veya (şehid)in mi bu kanlar!

Binlerce (yetim)in, (dul zevce)nin mi?..

Evladsız saç ağarmış (anne)nin mi bu göz yaşları?..”

Bir kurtuluş sembolü olarak kullanıldığını belirttiğimiz güneş, bütün “mazlumları” çağırılmış, etrafında toplamıştır:

“Çağırıyor, güneş, “gel...” diyor:

Bedbaht (maşûka), mazlûm (metrûke), kimsesiz (çocuk)

Serseri (genç), hayattan yaralanmış (bîçare), beşeriyetten incinmiş (zavallı)...

Geliniz, diyor; toplanın, toplanın diyor...”

Açıksöz gazetesinde yayınlanan “Bir Davet”⁵¹⁷ başlıklı parçada şair, Birinci Dünya Savaşı’nın yarattığı dramı, insanların birbirlerini yok etmeye çalışmalarını ele alır. Parçada bu durumu “Harb-i Umumî” adı verilen bir komedi üzerinden anlatır ve bu savaşın gerçek hayatta yarattığı kötü durumu eleştirir. Bir arkadaşının davetiyle dünyanın pek çok güzel yerini gezen şair, “Niyagara Şelaleleri” civarında büyük bir tiyatro salonunda yaklaşık 1000 - 1500 sene evvel bütün dünyada cereyan eden “Harb-i umumî”nin komedisini izler. Milyonlarca aktör tarafından icra edilen bu komedide farklı din, dil ve hükümetlere sahip olan insanların birbirini yok etmeğe çalıştıkları ifade edilir.

2.2.4. Metafizik (Varlık/Yokluk)

Batılılaşma hareketi ile beraber Tanzimat devri Türk edebiyatından itibaren kendisiyle, inançlarıyla hesaplaşan yeni insan tipleriyle karşılaşırız. Mehmet Behçet,

⁵¹⁷ Nidâ, “Bir Davet”, *Açıksöz*, Nr. 5, s. 1, 13 Temmuz 1335/13 Temmuz 1919.

Buhurdan isimli kitabının “Karanlık”⁵¹⁸ bölümündeki parçalarda ölüm ve ölümden sonraki hayata ilişkin bir takım konuları ele almıştır. Ölümden sonraki hayat imajlarla verilmiş, karanlık bir atmosfer içerisinde “adem” (yokluk) düşüncesi üzerinde durulmuştur. İslamî düşüncede asıl olan “âdem” (varlık) kavramı bu parçalarda yerini yokluğa bırakmıştır. Bu parçalarda mekân “adem dergâhı”dır; övgü ve iman varlığa ve aydınlığa değil, yokluğa ve karanlığa yapılmıştır.

Bölümün ilk mensur parçası olan “Kara Mabed”⁵¹⁹, mezarı çağrıştıracak biçimde “koku” imgesiyle kullanılmıştır:

Bu mabede girenler, bir mezar kokusu içerler... Dediler...

Ben de bu uhrevî rayiha[yı] içtim. Doya, doya içtim. Kana, kana içtim.

Parçada “karanlık” temel bir unsur olarak gösterilmiş, bu sebeple ona “iman” edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aydınlık ise bir “iblis” ve “ârızî” olarak nitelendirilmiştir.

“Karanlığın Tecellisi”⁵²⁰ başlıklı ikinci parçada “karanlık” tecelli etmiş, “Adem Dergâhı”ndakiler “ilâhî koku”yu alıp canlanmışlardır. Ahiret inancındaki Allah’ın tecelli etmesini çağrıştıran bu düşüncede “karanlık” bir yaratıcı mahiyetine bürünmüştür. Ayrıca tasavvuftaki “vahdet-i vücûd” felsefesine benzeyen bir anlayış bu parçada “deniz” ve “katre” imgeleri üzerinden verilmiştir:

Kâhinin sesi devam etti:

-Karanlık bir denizdir. Ve siz biraz dağılmış katrelerisiniz... Karanlığın serin nefesleri sizi biraz eritsin; karanlığın uhrevî rayihası sizi biraz toplasın o büyük ve ilâhî aslınıza dönünüz. Baştanbaşa bir deniz olunuz. Baştanbaşa karanlık olunuz...”

“Kara Cemâat”⁵²¹ isimli mensur şiirde ise kıyametten sonraki hesap gününden bahsedilmektedir: “Kara mabette, cemaatin itiraf-ı zünûb demiydi”. “Adem Dergâhı”ndaki cemaate bağlı olanlar teker teker günahlarını söyleyip içlerindeki en günahkâr olanı bulmaya çalışmışlardır. Bu cemaatin hesap gününde “kara mabet”te aydınlığın sönmesi, gönüllerde ise sadece karanlığın yaşaması gerektiği vurgulanmıştır:

Bütün nurlar bu mabette ölmeli, bu mabette gömülmelidir.

Ve gönlümüzde yaşayan karanlık olmalıdır, karanlık olmalıdır...

⁵¹⁸ Bu bölümdeki “Kara Mabed”, “Karanlığın Tecellisi”, “Kara Cemaat” ve “Kara Ayin” parçaları *Anavatan Mecmuası*’nda yayınlanmıştır. Bkz. Mehmet Behçet, “Karanlık”, *Anavatan Mecmuası*, Yıl 1, S.1, 2 Temmuz 1338/2 Temmuz 1922.

⁵¹⁹ Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, s. 30-33.

⁵²⁰ *Age*, s. 34-36.

⁵²¹ *Age*, s. 37-39.

“Kara Âyin”⁵²² başlıklı parçada da yaratıcı olarak görülen karanlığa ibadet edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu “ayin”de bulunmak için gözlerdeki yıldızın, ışığın ve güzelliğin silinmesi, gönüldeki “heykel”in, duanın ve zevkin kırılması gerektiği belirtilmiştir. Sadece karanlığa gönül bağlanması istenmiş bu durum parçada şu şekilde verilmiştir:

Karanlığın içinden ilave ettiler:

-Âyin demidir, ey mürid!... Karanlığa gönül bağla, karanlığa gömül...

Karanlıktan geldin, karanlığa dön, karanlığa dön ey mürid...

2.2.5. Şairin Hayata ve Kendi “Ben”ine İlişkin Parçaları

Bu başlık altında incelediğimiz şiirlerde şairin hayata ve kendi “ben”ine ilişkin düşüncelerine hüznün ve karamsarlık hâkimdir. Şair, bazı parçalarda geçmişin sıkıntılı ve hüznü anlarını hatırlar, bazılarında içinde bulunduğu kötümser ruh haliyle dış dünyaya açılır. Genel olarak parçalarda his ve düşünce dünyası çelişkiler, hayal kırıklıkları, belirsizlikler ve kederler altında sıkışmış bir insanın durumunu anlatır. Diğer parçalarında olduğu gibi bu parçalarda da lirizm ve melankoli dikkati çeker.

Mahûf Uçurumlar’daki “Defter-i Hâtırâtım”⁵²³ başlıklı parçada şair, “defter-i hatırâtım” dediği geçmişinin “mazlum ve mütezî” sayfalarına “hırçın” bir şarkı “çılgin” bir mersiye yazmıştır. Onlara bu parçası ile “nevhaber bir girye-i demet” takdim etmiştir. Şair, bu sayfaların bir çocuk kadar saf ve günahsız olduğunu söylemiştir. Geçirdiği heyecanlara, sıkıntılara ve sefalet dolu zamanlara inanamayan şair, “esef-engiz, elem-nâk” olarak nitelediği geçmişi, kendisiyle birlikte sessiz ve karşı karşıya ağlamaya çağırmıştır.

“Zulmetler İçinde” başlıklı parçada şairin hayata başkışı son derece karamsardır. Yaralı ruhu “lerzişkâr heyecanlarla” inlemekte, zihni ise “tâkat-fersâ tazyikler” altında “mağmûm ızdıraplarla” sürüklenmektedir. Karamsarlığını ve sıkıntılı durumunu “zulmetler içindeyim” şeklinde ifade eden şair, “parlak semaların” uzaklaştığını, “siyah güneşlerin” doğduğunu söyleyerek karanlık bir atmosfer meydana getirir:

Şimdi bir zulmetler içindeyim... Parlak semalar benden uzaklaşmış ve bir ebediyetle... Karşımda evet... Şimdi siyah güneşler doğdu... Âfâk-ı nûr-ı şebabıma kapkara bir takım hazmatsarıldı...

⁵²² Age, s. 40-42.

⁵²³ Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

“Kudûret Tablosu”⁵²⁴ parçasında ise yine hüznü ve karamsar bir hayatın görüntüsünü anlatır. Osman adında ihtiyar bir “Tanzifat memuru” ile onun kendisi gibi ihtiyar arkadaşı Ali’nin kederli ve acıklı hayatını ele alınmıştır. Yalnız ve tek başına hayatını sürdüren Osman, bir odada yaşamaktadır. Bu oda Osman gibi kederli ve karamsar atmosferi yansıtacak şekilde düzenlenmiştir: “Kirli ve yırtık minderler”, “solgun perdeler”, “eski bir masa”, “kırık bir testi”, “birkaç bardak”, “tozlu bir ayna” gibi eşyalar bu atmosferi vermek için kullanılmıştır. Bununla birlikte bu eşyalara dışarıda gece ve “fasl-ı şitâ” da eşlik etmiştir. Osman, bütün bu yalnızlığını kendisi gibi ihtiyar olan arkadaşı Ali ile paylaşmış ve sadece onunla odasındaki mangalın başında muhabbet ederken mutlu olmuştur. Ancak bir gece vakti hayattaki tek arkadaşı olan Ali’yi kaybeden Osman, ruh halini “(...) bu levha-i hüsrân: Osman’ın dimağına bârân-ı teessür yağdırıyor.. Kulağında hazîn-engiz bir mersiye okuyordu...” diyerek ifade etmiştir.

“Zehirli Günlerimden”⁵²⁵ parçasında şair, son derece kederli ve karamsar düşüncelerle karşımıza çıkmaktadır. Hayatının, günlerinin “zehirlendiği”ni, kederlerle, karanlıklarla geçtiğini dile getirir. Şair, bulunduğu odayı ve kendi durumunu karamsar, karanlık bir şekilde ölümü çağrıştıracak ifadelerle anlatır:

Hava da mağmum..odam karanlık içinde... Zulmet-i kabre benzer, bir huşunet bir sakamat var... Bu adeta: Bir medfen..zehirli bir zindandı... Evet ölülerin benden ne farkı olabilirdi.. Benim de ellerim: cansız kollarım... Vücutum cansız... Kemiklerim, kalbim, fikrim: Cansız... Ruhum: Cansız... Ah ben: Hep cansızdım...

Bununla birlikte kendini ölümlerden daha “mazlum” ve “bî-kes” gören şair, odasından dışarı çıkınca da karşısına “gumûm ve kudûrât” içinde uyuyan bir “hayat-ı zelil”, “elîm ve zülûm bir safha-yı hayat” çıkar.

“Samimi Hülyalar”⁵²⁶ başlıklı parçasında şair, ruhunda “isyanlar”, kalbinde ise “cevapsız sualler”, “taaccübler”, “mechûliyetler” bulunmaktadır. İnsanların her birinin birbirinden farklı tabiata sahip olduklarını dile getiren şair, başlangıçta bütün insanlardan çekindiğini belirtmiş, daha sonra onlara yaklaşmak istediğini söylemiştir. Bu durumunu “bir tebeddül-i müselsel” ve “bir ihtilaf-ı devamkâr” olarak niteleyen şair,

⁵²⁴ Age.

⁵²⁵ Age.

⁵²⁶ Age.

içinde bulunduğu düğümler, bilinmezlikler ve belirsizliklerden ötürü yalnız, karamsar ve kederli bir haldedir.

“İstihâle”⁵²⁷ başlıklı parçada günlerin, zamanın yarattığı ümitsizlik ve karamsarlık işlenmiştir. “Hayırsız”, her yeri yakan bir “yangın”, bütün tabiatı esir eden bir “şitâ”, “rüzgâr” ve “tufan” olarak karşımıza çıkan günler, şairin ümitsiz “bir aşka”, “zevke”, “hüsne”, “nura” ve “bütün hayata” veda etmesine sebep olmuştur.

Şair, *İçtihad* dergisinde yayınlanan “O Bir Günüm”⁵²⁸ başlıklı parçasında hayat ve kendi “ben”iyle ilgili son derece karamsar ve hüznü bir halde karşımıza çıkar. Hayatı arzular, üzüntüler ve kuruntularla dolu “çetin bir yol”a, “sonsuz bir uçurum”a benzeten şairin kendi “ben”i de ikilemler arasında sıkışmıştır: “Ve sonra şükran ile küfran, Takdir ile Tehzil arasında dağılan, eriyen ve sönen meflûç ve sar’alı ve kambur bir kemik yığını...”

Servet-i Fünûn’da yayınlanan “Ben”⁵²⁹ başlıklı parçasında da benzer bir ruh hali içerisinde görünen şair, “hayatın dalgalarına tepeden bakarken” karşımıza çıkar. Hayatı baş döndüren yüksekliklerinde bulunduğu bir “taştan kule”ye benzettir. Buraya uykusuz gecelerinin “göz nuru” ve yorgun günlerinin “alın teri” ile çıktığını belirtir. Bulduğu konumdan inmeyeceğini dile getiren şair, kendi “ben”ini şu şekilde ifade eder:

Başkalarının hilatini giyen bir kul olmaktansa kendi benliğimin uryân bir rabbî olurum, benliğimin rabbîne kul olurum.

2.2.6. Diğer Mensur Şiir ve Fanteziler

Burada konu bütünlüğü açısından diğer başlıklardan ayrılan mensur parçalarını değerlendirdik.

Mahûf Uçurumlar’daki “Rüyalarım”⁵³⁰ parçasında şair, rüyalarında çok mutlu olduğunu; ancak uyandığında, “uykularımın sîmîn melâikeleri” diye seslendiği rüyalarını kaybettiğini, gözlerinden “bârân-ı nirân” yağdığını ve çok üzülüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte şair rüyalarını aydınlık bir atmosfer içerisinde şu şekilde tanımlamıştır:

⁵²⁷Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, s. 26-28.

⁵²⁸ Muallim Mehmet Behçet, “O Bir Günüm”, *İçtihad*, 23. Sene, Nr. 255, 1 Temmuz 1928.

⁵²⁹ Mehmet Behçet, “Ben”, *Servet-i Fünûn*, C. 64, Nr. 194, 2 Ağustos 1928.

⁵³⁰Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*.

Rüyalarım: Birer semâ-yı garâm kadar hande-ger... Heyâkil-i ümid ü emel kadar ruh-nevaz... Kainât-ı samimiyeti nûr-a-nûr... Sayeleri, lahzaları taat-ı muhabbetle ziyinet-alud...

“Paskalya’da”⁵³¹ başlıklı parçasındaşair, çocukluğunda Paskalya’yı kutlayan arkadaşları ile oyunlar oynadıklarını, güzel vakitler geçirdiklerini anımsamış, o mutlu zamanlara duyduğu özlemi dile getirmiştir. Çocukken Paskalya’larda birlikte oynadığı kız arkadaşlarının şimdi evlenmiş olabileceğini düşünen şair, eşlerinden ötürü arkadaşlarıyla geçmişte olduğu gibi vakit geçiremeyeceğine üzülmüştür. Bu kız arkadaşlarını “menekşe”, “krizantem”, “yasemin” gibi çiçeklerle anarken; geçmiş zamanlardaki gibi iyi vakit geçirmelerine engel olarak düşündüğü eşlerinden “o bıyıklı cadılar”, “o kocalar” diye bahsetmiştir.

Şair, “Bedbaht Taşlar”⁵³² başlıklı parçasında ise “medeniyet gürültülerinden uzak bir yerde” ve “medid bir sahra içinde bembeyaz güya bir kar şahikası” gibi görünen heykellerin bir “mezar taşına” dönüştürülmesine yakınmış, ölen insanlara ait olan bu heykellerin “sakin bir semânın” altında iken “selvilerin zıll-ı siyahında” kalmalarına üzülmüştür. İnsanların ölümlerine arkalarından ağlamalarına “(...) şu ölümlere ağlamayınız çünkü cesetleri söndü çünkü ruhları uçtu” diyerek karşı çıkmıştır.

“Yada”⁵³³ başlıklı fantezisinde şair, “Yada”nın Eski Türkçe’de sihirli bir taş olduğunu söyler. Bu taşın her yere bereket ve güzellik getirdiğinden bahseder. “Ocak”a “oba”ya, “ova”ya, “otlakta otlayan sürüler”e bereket getirdiğini, yağmur yağdırdığını anlatır. Bu taşın “kutlu” ve “büyülü” olduğunu ifade eder.

Servet-i Fünun edebiyatında oldukça rağbet gören mensur şiir türü, II. Meşrutiyet’ten sonra da popülerliğini devam ettirmiştir. Mehmet Behçet Yazar da gerek süreli yayınlarda gerekse eserlerinde mensur şiir örneklerine yer vermiştir. Aşk ve kadın/sevgili, tabiat ve şairin hayata ve kendi “ben”ine ilişkin mensur şiirlerinde, Servet-i Fünun edebiyatında görülen hüzn/karamsarlık, aşırı duygusallık ve şairanelik özellikleriyle karşılaşırız. Bunun yanı sıra Mehmet Behçet, II. Meşrutiyet’ten sonra mensur şiirlerde görülen metafizik ve toplum konularına ilişkin parçalar dakaleme almıştır.

⁵³¹Age.

⁵³²Age.

⁵³³ Mehmet Behçet Yazar, *Yumak*, s. 61-62.

2.3. HİKÂYE

Mehmet Behçet'in Temmuz 1324'de (Temmuz/Ağustos 1908) yazdığı "Vatanın Hamiyetli Bir Genci Zindandan Çıktı" isimli hikâyesi⁵³⁴ yazarın tespit edebildiğimiz tek hikâyesidir. Bu hikâyede II. Meşrutiyet'in (hikâyede söylenmese de) getirdiği hürriyet, eşitlik ve adalet konularını işler. Vatanına, milletine ve dinine bağlı, iyi yetişmiş olan bir "zâbit" in iftira sebebiyle on sene hapis hanesinde kalışı ve II. Meşrutiyetle birlikte özgürlüğüne kavuşması anlatılır. Yazar anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınan bu hikâye, kişi tasviri ile başlar. Sâliha isminde saygı değer, kutsal ve zavallı bir kadın, bir iftira sebebiyle on senedir oğlu Abdulgaffur'dan ayrı kalmanın derin üzüntüsünü yaşamaktadır. Vatanı ve dini için savaşmış, kahraman bir "zabit" in oğlu olan Abdulgaffur, babasından daha küçük yaşlarda iken "Millet... Hürriyet... Hamiyet... Adalet... Musavat... Asker..." gibi değerli kelimeleri öğrenmiş bir gençtir. Askeri mekteplerde okuyup, vatanına, milletine ve dinine bağlı bir "zabit" olan bu genç, yeni evlidir ve iki üç aylık bir çocuğu vardır. Ancak bir iftira ile hapse düşen genç, ailesinden ayrı kalmanın üzüntüsünü yaşamakta, onlara kavuşmak için dua etmektedir. Bir gece rüyasında kendisini cennette gören Abdulgaffur, bütün muhit "nur" larla kaplanmışken validesi, eşi ve çocuğuyla bir ağacın gölgesinde otururlar. Ağaçlardan kendilerine hürriyet ve adalet verildiğini işitirler. Uykusundan uyanan genç, bunun bir rüya olduğunu anlar fakat yine özgürlüğüne kavuşmak için dua etmeye devam eder. Benzer şekilde annesi de rüyasında oğlunun kurtulacağını görür. Daha sonraki günlerde gelen bir haberle (II. Meşrutiyet'in ilanı) Abdulgaffur ve onun gibi iftiraya uğrayanlar özgürlüklerine ve sevdiklerine kavuşurlar. Hürriyetin, adaletin, eşitliğin gelmesine sevinen insanlar, "Yaşasın hürriyet yaşasın adalet yaşasın başkumandanımız, bizim Osmanlı padişahımız binlerce yaşasın" diyerek duygularını ifade ederler.

Hikâyenin kahramanı Abdulgaffur dinine, milletine, vatanına bağlı "hamiyetli" bir genç olarak verilir. Hikâyenin diğer kahramanı ve Abdulgaffur'un annesi Saliha Hanım dinine ve ailesine bağlı bir kişidir. Bununla birlikte hikâyede ismi geçmeyen Abdulgaffur'un babası ve eşi de olumlu nitelikler verilerek anlatılır. Olumsuz özelliklere sahip olanlar ise Abdulgaffur'a iftira atanlardır.

⁵³⁴M. Behçet, "Vatanın Hamiyetli Bir Genci Zindandan Çıktı", *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 903, s. 294-298, 25 Ağustos 1324/7 Eylül 1908.

III. BÖLÜM DİĞER ESERLERİ

3.1.Edebiyata Dair Eserler

Mehmet Behçet Yazar, uzun süren yazı hayatında edebiyat araştırması mahiyetinde olan eserler kaleme almıştır. Bu eserlerinden bazıları şiir ve roman türü üzerine bir incelemeyi kapsarken, bazıları ise Türk edebiyatçıları üzerine kaleme alınmış bir edebiyat tarihi ve antoloji niteliği taşır. Bu eserleri şu başlıklar altında değerlendirebiliriz.

3.1.1. “Genç Şairlerimiz ve Eserleri”

*Genç Şairlerimiz ve Eserleri*⁵³⁵ 6 Mart 1936’da Kadıköy Halkevi’nde verilen konferans metni olup, aynı yıl içerisinde kitap olarak basılmıştır. Bu eserin Halkevleri kütüphanelerinde bulundurulmasına yönelik dönemin Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği ile yazışmalar yapılmıştır. Bu yazışma metinlerinde eserin incelendiği ve Halkevleri için faydalı olacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte 12 Ekim 1945 tarihli yazışmada 50 adet nüshasının alınmasına karar verilmiştir.⁵³⁶

Mehmet Behçet Yazar, eserde şairleri kronolojik sırayı gözeterek ele almıştır. Yazar, “genç şair” ve “genç şiir” tabirine eserin ön sözünde şu şekilde açıklık getirmiştir⁵³⁷:

Genç şairin ise gençliği, şiirinden anlaşılır. Şiirinin kuvveti, harareti yerinde olur, eserinde eskilik kırışıklığı bulunmaz. Şahsiyetinin ateşi, yeni hamlelerin ferî, parlaklığı, yeni sanat adalelerinin kudreti gözükür. Müstakbele doğru sağlam adımlar atar ve vailidir. Genç şairin şiiri de genç olur.

Ben, genç şairi, yaşadığım senelere en yakın yıllarda eser verenlerde ve genç şiiri de şimdi söylediğim şartları tahakkuk ettirende görüyorum.

Bu eserde şiirlerine yer verilen şairler şunlardır: Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Ahmet Muhip, Ali Kemal Meram, Ali Mümtaz, Behçet Kemal, Cahit Sıtkı, Cevdet Kudret, Ercüment Behzat, Faruk Nafiz, Feyzullah Sacit, Halide Nusret, Haluk Nihat, Hüseyin Nail, İffet Halim, İshak Refet, Kemalettin Kâmi, M. Esat, Mümtaz Zeki,

⁵³⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1936, 111 s.

⁵³⁶ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivleri, Fon no: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 360, Sıra no: 1; Fon No: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 423, sıra no: 1.

⁵³⁷ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1936, s. 5.

Mustafa Seyyid, Nâzım Hikmet, Necmettin Halil, Necip Fazıl, Neriman Hikmet, Niyazi Ahmet, Ömer Bedrettin, Sabih İzzet, Sabri Esat, Salih Zeki, Şinasi Gündoğdu, Şükûfe Nihal, Vasfi Mahir, Yaşar Nabi.

Eser iki bölümden meydana gelmiştir. “Eserlere Toplu Bir Bakış” bölümünde 1908-1936 yılları arasında eser veren genç şairler ve basılan şiir kitapları kronolojik şekilde belirtilmiştir. 1908’den itibaren Tanzimat ve Edebiyat-ı Cedide mensuplarının şiir kitapları hariç tutulmak kaydıyla yaklaşık olarak 172 adet kitabın basıldığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte tek tek isimler üzerinde durulmadan genç şairlerin şiirlerine yönelik genel değerlendirmelere gidilmiş, bu şairlerin bazı şiirlerinde tesadüf edilecek kusurlardan çok meziyetlerine ve iyi şiirlerine değinileceği belirtilmiştir.

“Eserlerden Örnekler” bölümünde ise şiirlere yer verilmiş, ele alınan şairler ve şiirleri şu başlıklar altında değerlendirilmiştir:

- 1- **Melâl:**Ahmet Haşim’den gelen bu ruh halinin yeni şiirimizi etkilediği vurgulanmıştır. Bu başlık altında Niyazi Ahmet, M. Esat, Ali Kemal Meram, ve Cahit Sıtkı’nın şiirlerine yer verilmiştir.
- 2- **Fantastique Şiir:** “Dadaisme”, “Futurisme” ve “Sürrealisme” şeklinde üç kısımda incelenen bu başlıkta sırasıyla Mümtaz Zeki, Nâzım Hikmet ve Ercüment Behzat’ın şiirleri örnek gösterilmiştir.
- 3- **Humoristique Şiir:**Bu şiir anlayışını, hayata uyum sağlayamayan şairlerin ironi yoluyla kendilerini ifade etme tarzı olarak tanımlayan Mehmet Behçet, bu başlıkta Sabri Esat ve Sabih İzzet’in şiirlerini ele almıştır.
- 4- **Satir:** Mizah ve hiciv tabirleriyle de ifade edilen satir türünün dünya edebiyatında olduğu gibi bizim edebiyatımızda da eskiden beri üzerinde durulduğuna dikkat çekilmiş ve bu hususta Nâzım Hikmet’in şiirine yer verilmiştir.
- 5- **Exotique Şiir:** Genç şairlerin başka coğrafyalardaki yaşam tarzlarını ve bu coğrafyaya ait özellikleri ele aldıkları söylenmiş, buna Cevdet Kudret ve İffet Halim’in şiiri örnek gösterilmiştir. Ayrıca şairlerin bazen ilhamı “hal”den değil; “mazi”den, yabancı milletlerin hayatından, tarihinden ve efsanelerinden aldıkları da vurgulanmıştır. Buna Salih Zeki’nin şiiri örnek gösterilmiştir.

- 6- **Epik Şiir:** Tarihi konuların ve olayların şiire malzeme olduğu belirtilmiş, bu şiir türü uzak mazi ve yakın mazi alt başlıklarıyla incelenmiştir. Sırasıyla Haluk Nihat ile İshak Refet, Kemalettin Kâmi, Faruk Nafiz ve Behçet Kemal'in şiiri örnek gösterilmiştir.
- 7- **Hayali Âlem Nostoljisi:** Bu başlıktaki şiirlerde görünmez âlemlere duyulan özlemin ve orada teselli aramanın konu edildiği ifade edilmiştir. Yaşanmış ve yaşanacak âlemler dile getirilmiş, Cahit Sıtkı, Necmettin Halil ve Halide Nusret'in şiirine yer verilmiştir.
- 8- **Yurt Güzellikleri:** Yurdun güzelliklerinin anlatıldığı bu tür şiirlerde tabiat özellikleri göz önünde bulundurularak tabiatın insan üzerindeki etkisi anlatılmıştır. Şiirin bu güzelliklere ve hayata daha çok temas ettiği vurgulanmıştır. İshak Refet, Şükûfe Nihal, Ömer Bedrettin ve Mustafa Seyyid' in şiirleri ele alınmıştır.
- 9- **Hayattan İntibalar:** Şairlerin empresyonistlere yakın bir şekilde hayatın bin bir tablosunu canlandırıp yaşattıkları belirtilmiş, Şinasi Gündoğdu, Neriman Hikmet, Yaşar Nabi ve Ömer Bedrettin'in şiiri örnek gösterilmiştir.
- 10- **Lirysme:** İnce ve samimi bir lirizmin genç şairlerin en önemli özelliklerinden biri olduğuna değinilmiştir. Necip Fazıl, Mustafa Seyyid, Ahmet Muhip ve Kemalettin Kâmi'nin şiirine yer verilmiştir.
- 11- **Fertten Cemiyete Doğru:** Toplumun ihtiyacını karşılamak adına ve onun "bin bir yarasını dindirebilme" amacıyla şiirlerin yazıldığı ifade edilmiş, Yaşar Nâbi ve Şükûfe Nihal'in şiirine dikkat çekilmiştir
- 12- **Yurt ve Ulus Sevgisi:** Bu başlıkta Kemalettin Kâmi, Vasfi Mahir Kocatürk, Hüseyin Nail ve Necmettin Halil'e değinilmiştir.
- 13- **Felsefi Düşünüşler:** "Dünyanın sonu", "kaos", "zaman" ve "mekân" gibi felsefi mevzular üzerinde durulduğu vurgulanmış, Ercüment Behzat, Necip Fazıl, Ahmet Hamdi ve Feyzullah Sacit'in şiiri örnek gösterilmiştir.
- 14- **Pure ve Musicale Şiire Doğru:** Yıllardan beri Türkçe'nin işlene işlene pürüzsüz, temiz ve ahenkli bir hale geldiği belirtilmiştir. Çeşitli nazım şekilleri ve estetik yaklaşımlarla şiire saf ve müzikal bir karakterin kazandırılabilceği ifade edilmiştir. Bu başlık için Nâzım Hikmet, Ali

Mümtaz, Necip Fazıl, Kemalettin Kâmi, Ahmet Kutsi, Ahmet Muhip ve Cahit Sıtkı'nın şiirine yer verilmiştir.

Bu değerlendirmelerde ağırlıklı olarak tematik bir tasnif yapılmış ve belirtildiği üzere şiir örnekleri üzerinden herhangi bir incelemeye gidilmemiştir. 1908'den 1936'a kadar Türk şiirinin bir görüntüsünü ortaya koymaya çalışan Mehmet Behçet, bu yıllar arasındaki şairlere ve bu şairlerin şiir kitaplarına değinmiştir. Yazar, Türk şiirinde meydana gelen oluşumu ve gelişimi eserin "son söz"ünde "ümit verici zengin bir mayalanma devri"ne benzetmiş, bu durumu bir "uyanma" ve "renaissance devri" olarak nitelemiştir.

3.1.2. "Genç Romancılarımız ve Eserleri"

*Genç Romancılarımız ve Eserleri*⁵³⁸ 8 İkinci Kânun 1937'de Kadıköy Halkevi'nde verilen bir konferans metni olup, aynı yıl içerisinde kitap olarak basılmıştır. Bu eserin Halkevleri Kütüphanelerinde bulundurulmasına yönelik dönemin Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği ile yazışmalar yapılmıştır. Bu yazışma metinlerinde eserin incelendiği ve Halkevleri için faydalı olacağı belirtilmiş, 8 Şubat 1946 tarihli yazışmada 100 adet nüshanın alınmasına karar verilmiştir.⁵³⁹

Hikâye ve romanımızı, "yapraklarıyla gözü alan" genç bir ağaca, "söğüd"e benzeten Mehmet Behçet, eserin önsözünde "genç romancılar ve romanımız" ın henüz yeni ve "narin" olduğunu vurgulamıştır. Romancıların yavaş yavaş eserler ortaya koyacaklarını, güçleneceklerini ve geleceğe uzanacaklarını belirtmiştir. Bu genç yazarları daha önce eser veren yazarların arasında bir "söğüd"e benzeten Mehmet Behçet, kendisinin de bu çalışmada onların en güzel taraflarını ele alacağını ifade etmiştir.⁵⁴⁰

Asırlar görmüş, yaşlı sanat çınarları arasında, gürbüz ve canlı söğüdümüzün, bu genç ağacımızın genç dallarına da genç romancılarımızı benzetiyorum. Onların eserleri kudretin ışığında pırı pırıl parlayan taze yapraklar gibidir.

⁵³⁸ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Romancılarımız ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1937, 254 s.. Bu eserde roman ve romancıların yanı sıra hikâye ve hikâyecilerin eserlerine de değinilmiştir.

⁵³⁹ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivleri, Fon no: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 423, Sıra no: 1.

⁵⁴⁰ Mehmet Behçet Yazar, *Genç Romancılarımız ve Eserleri*, s. 7-8.

Yarın, hayatın sonsuz akışı üzerinde gölgesini salacak olan bu sanat ağacımızın, ben, şimdi yalnız en taze yapraklarını ve onların en bariz ve en güzel nakışlarını araştıracağım.

Bu eserde ele alınan romancılar ve hikâyeciler şunlardır: Abdullah Nafiz, Ali Mustafa, Bekir Sıtkı, Burhan Arif, Burhan Sadık, Cahit Uçuk, Fakihe Odman, Feridun Osman, Hamit Zübeyr, İhsan Edip, Kenan Hulûsi, M. Turhan Tan, Mevrure Sami, Meliha Avni Sözen, Mükerrrem Kâmil, Muazzez Tahsin, Nahit Sırrı, Niyazi Durusoy, Nur Tahsin, Ragıp Şevki, Refik Ahmet Sevengil, Reşat Enis, Reşat Feyzi, Sabahattin Ali, Sabiha Zekeriya, Sadri Ertem, Sait Faik, Sedat Simavî, Şükûfe Nihal, Yaşar Nabi.

Eser iki bölümden meydana gelmiştir: “Eserlere Toplu Bir Bakış” ve “Eserlerden Örnekler”. “Eserlere Toplu Bir Bakış” bölümünde 1908’den 1928 sonrasına kadar Türk roman ve hikâyesinin kısa bir tarihçesi verilmiştir. 1908’den önce tanınmış yazarların bu tarihten sonraki roman ve hikâyelerini kronolojik bir şekilde sıralayan yazar, aynı şekilde 1908’den sonra tanınmış olanların başlıca roman ve hikâyelerine de değinmiştir. Mehmet Behçet, 1908’den önceki neslin 66 yıl içerisinde toplamda 200’e yakın eser meydana getirdiğini belirtirken; buna karşılık 1908’den sonraki neslin yalnızca 28 yılda 500’e yakın eser ortaya koyduğunu vurgulamıştır.

Genç romancıların ve hikâyecilerin eserlerinde rastlanılacak kusurları ortaya koymaktan çok bu yazarların dikkate değer özellikleri üzerine duracağından bahseden Mehmet Behçet, genel itibarıyla eserlerde görülen kusurları sıralamıştır. Bununla birlikte yeni romanın ve hikâyenin karakteristik özelliklerini de belirtmiştir.

“Eserlerden Örnekler” bölümünde roman ve hikâyelerden parçalara yer verilmiş, ele alınan yazarlar ve eserleri şu başlıklar altında değerlendirilmiştir:

- 1- **İstirap:** Genç şiirimizde melâl ile karşılaşan ruh halinin genç romanımıza ıstırap ile nüfuz ettiğine değinen Mehmet Behçet, romanımızdaki bu ıstırap havasını Namık Kemal, Nur Tahsin, Yaşar Nabi, Refik Ahmet Sevengil, İhsan Devrim gibi yazarların eserlerinden parçalarla örneklendirmiştir.
- 2- **Sanat Âlemi:** Genç yazarların sanat âlemini nasıl gördükleri ve okuyucuya nasıl tanıttıkları Fikret Adil ve Abdullah Nafiz’in eserinden parçalarla açıklanmıştır.
- 3- **Tahlil Romanı:** Yazar, tahlil romanı olarak psikolojik, aşk ve karakter romanlarını kastettiğini belirtmiş, bu türün ilk örneklerinin Avrupa’da Paul

Bourget;Türkiye’deise Mehmet Rauf ve Peyami Safa tarafından verildiğini ifade etmiştir. Bu başlık altında Mükerrerem Kâmil, Yaşar Nabi, Nur Tahsin, Nahit Sırrı, Refik Ahmet Sevengil ve Muazzez Tahsin ele alınmıştır.

- 4- **Üslup Romanı:** Üslup romanı tabiriyle araştırmacı, bir zarafet endişesinin, muhtelif güzel sanatların ve arkeolojinin eserlerdeki varlığını kastetmiştir. Bu tür yazarların eserlerinde kahramanların şairâne ve zarif dekorlar içinde gezdiklerini, ince ve hassas tiplere çok tesadüf edilebileceği vurgulanmıştır. Bu grupta Şükûfe Nihal, Refik Ahmet Sevengil ve Merure Sami’ye yer verilmiştir.
- 5- **Örf Romanı:** Örf romanının, ahlâk ve âdet romanı gibi eskiden beri çevrenin, iklimin bütün tesirlerine ve gücüne boyun eğen insanın romanı olduğu belirtilmiştir. Hayatın ve toplumun çeşitli yönlerinin tasvir edildiği bu eserler için araştırmacı, roman tarihimizin en zengin örneklerinin verildiğini ifade etmiştir. Mebrure Sami, Fakihe Odman, Refik Ahmet Sevengil, Feridun Osman, Bekir Sıtkı, Nahit Sırrı, Sabahattin Ali, Hamit Zübeyr, Sadri Ertem’in eserleri ele alınmıştır.
- 6- **Exotique Roman:** Ülke dışı yerlerin ahlâk, âdet ve mahallî renklerinin tasvir edildiği vurgulanmıştır. Bu başlık altında Sedat Simavi, Kenan Hulûsi ve Sabiha Zekeriya üzerinde durulmuştur.
- 7- **Avantür Romanı:** Bu tarzın macera romanı olarak bilindiğini belirten Mehmet Behçet, bu tür eserlerde Fransızlara benzediğimizi vurgulamıştır. Avrupa’da popüler olmasına karşın biz de bu tarzın örneklerine az rastlanıldığına değinmiştir. Meliha Avni Sözen, Mebrure Sami, Cahit Uçuk, Burhan Arif’e yer vermiştir.
- 8- **(Humoriste) ler ve (Fantaisiste) ler:** Modern roman ve hikâyenin en canlı karakterleri olarak mizah, fantezi, nükte ve ironiye dikkat çekilmiş, kendi döneminde bunlardan istifade edilerek yazılmış romanlara rastlanılmadığını belirtmiştir. Modern roman ve hikâye örneği olarak Sadri Ertem, Nahit Sırrı, Reşat Feyzi, Sait Faik’in eserlerine değinmiştir.
- 9- **Tarihi Roman:** Avrupa Edebiyatında bu türün bir buçuk asra yakın bir tarihinin olduğu bizde ise daha henüz keşfedilmeye başlandığı vurgulanmıştır. M. Turhan Tan’ın eserleri örnek gösterilmiştir.

10- (These) li Roman ve (Populiste) Roman: Tezli eserlerde fikrî, felsefî, ahlakî düşüncelerin savunulduğu belirtilmiş, bizdeki genç romancı ve hikâyecilerin eserlerinde toplum, aile, çocuk meseleleri etrafında yer yer bazı tezlere rastlandığı ifade edilmiştir. Bu tarz için Şükûfe Nihal ve Ali Mustafa'nın romanları ele alınmıştır. Bununla birlikte Popülist tarzın hayatın temiz ve normal taraflarını ele aldığına, romanın gayesinin yine roman olduğunu ileri sürdüğüne değinilmiştir. Bizde bir meslek veya akım haline gelmediği belirtilen bu tarza Fakiye Odman, Nur Tahsin, Niyazi Durusoy ve Reşat Feyzi'nin eserleri örnek gösterilmiştir.

11- Dekorlar, Peyzajlar ve Portreler: Bu başlıkta çeşitli tarzlardaki eserlerde yazarın dikkatini çeken başarılı dekor, peyzaj ve portre örneklerine yer verilmiştir. Niyazi Durusoy, Reşat Enis, Cahit Uçuk, Reşat Feyzi, Yaşar Nabi, Nahit Sırrı, Şükûfe Nihal, İhsan Edip ve Burhan Sadık'ın eserleri değerlendirilmiştir.

12- (Theme)ler: Bu kısımda üzerinde durulan konular ve yazarlar şunlardır: Harp (Burhan Sadık, Reşat Enis), devrim (Niyazi Durusoy, Mükerrerem Kâmil, Refik Ahmet), spor (Muazzez Tahsin, Refik Ahmet, Sedat Simavi), çocuk ve çocukluk (Sait Faik), hayvanlar (Ragıp Şevki, Sait Faik)

13- Romanımızın ve Hikâyemizin Dili: Genç yazarların ortaya koydukları eserlerle roman ve hikâyeye diline büyük katkılarının olduğunu belirten Mehmet Behçet, bu katkıların dile üslup çeşitliliği sağladığına dikkat çekmiştir. Üslup çeşitliliğini göstermek adına Bekir Sıtkı, Nur Tahsin, Muazzez Tahsin, Mebrure Sami, Burhan Sadık, Sadri Ertem, Ali Mustafa ve Şükûfe Nihal'in eserlerinden parçalara yer vermiştir.

Yazarlar ve eserleri üzerine ayrıntılı bir incelemeye gidilmeden yapılan bu değerlendirmelerden sonra “son söz”de Mehmet Behçet, Türk roman ve hikâyesinin genç yazar sayısının artmasıyla son yıllarda oldukça canlandığını ve “yaşayan bir sanat olduğunu” haline dönüştüğünü ifade etmiştir. Bununla birlikte “türlü janrlar, tipler, dekorlar, peyzajlar, temler bakımından romanımızın ve hikâyemizin” yenileşme içerisine girdiğini, özellikle dil ve teknik bakımdan gelişme kaydettiğini belirtmiştir.

3.1.3. “Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı”

Cumhuriyetin 15. Yıldönümü münasebetiyle neşredilen *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*⁵⁴¹, Mehmet Behçet’in hayattayken basılan son eseridir. Bu kitap üç bölümden meydana gelmektedir. “Bu Esere Dair” başlıklı birinci bölümde eseri yazma fikrinin Kanaat Kitabevi sahibi İlyas Bayar’la yapılan bir sohbet esnasında doğduğu ve *Nevsal-i Millî* benzeri bir kitap olarak düşünüldüğü belirtilmiştir. *Nevsal-i Millî* isimli antoloji tarzındaki eserden sonra o ölçüde değerli ve iyi hazırlanmış bir eserin yayınlanmadığına değinilmiştir. Yazar, bu eksikliği ve ihtiyacı gidermek amacıyla *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı* isimli eserini kaleme almayı planlamıştır. Bu eserin “Hayatta bulunan edebiyatçılarımızın hal tercümelerini, neşrettikleri eserlerin bibliografisini ve en güzel parçalarını” kapsayacağını dile getirmiştir. Mehmet Behçet, eseri salt bir antolojik çalışma olarak değil, cumhuriyet inkılâbının ortaya koyduğu fikirleri göstermek ve “yeni bir edebî hareket” oluşturmak iddiasıyla kaleme almıştır.⁵⁴²

Eserin yalnız antolojiden ibaret olmasını ben kâfi görmüyordum. Cumhuriyet inkılâbının zihinlerde ve gönüllerde yaşattığı yeni telâkkileri daha ziyade bu eserde tebarüz ettirmek ve mevzuunu yalnız hayatta olanların edebiyattaki hizmetlerine inhisar ettirmeyerek bütün Türk edebiyatına teşmil etmek ve bununla yeni bir edebî hareket yaratmak istiyordum.

Eseri meydana getirmede böyle bir amaç edinen Mehmet Behçet, bu düşüncelerine birkaç ekleme yaparak altı soruyu içeren yazılı bir anket hazırladığını belirtmiştir. Bu ankette yer alan altı soru ise şunlardır:⁵⁴³

1- Hal Tercümeniz ve en son fotoğrafınız, mümkünse hayatınıza ait muhtelif safhaları gösteren fotoğraflarınızdan birkaç tane.

2- Neşrettiğiniz ve neşredilecek eserleriniz (liste halinde intişar zamanları ve tabilerinin firmalarıyla beraber).

3- Edebiyatımızın muhtelif devre ve kolları (İslâmiyetten evvel Türk edebiyatı, Divan, Tekke ve Halk edebiyatları, Tanzimat edebiyatı, Edebiyatı cedide, Fecriâti, Genç kalemler ve son devreler) hakkındaki mütaleanız.

⁵⁴¹ Mehmet Behçet Yazar, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938, 490 s.

⁵⁴² Age. s. 9.

⁵⁴³ Age. s. 10-11.

4- Edebiyat tarihimizi kendi noktainazarınıza göre başka suretle tasnife taraftar olduğunuz takdirde bu tasnifinizin ve bu husustaki mülâhazalarınızın tesbit buyurulması.

5- Muhtelif edebî neviler göz önünde bulundurulmak suretile müstakbel edebiyatı için düşüncelerinizi ve edebî mesleğinizi ve umumiyetle san'at telâkkinizi lütfen izah buyurunuz.

6- Kabilse neşredilmemiş eserlerinizden ve olmadığı takdirde neşredilenlerden hangisini daha ziyade beğeniyorsanız bunlardan intihap buyuracağınız parçalar (neşredilmiş eserlerinizden intihap buyurulduğu takdirde ismi ve hangi eserinizden olduğunu işaret etmek kâfidir).

Mehmet Behçet, içinde bu altı sorunun da bulunduğu anketi tanınmış şair, romancı, dramaturj, eleştirmen, edip... gibi ulaşabildiği bütün edebiyatçılara gönderdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte araştırmacı, bu anket konusunda bazı yazarların tepkisinin de olduğunu belirtmiş ve bir tepki metnini de paylaşmıştır. Ayrıca malzeme gönderemeyen edebiyatçılara ikinci bir mektup göndermiştir. Eserin bu kısmında ayrıca meydana getirilecek çalışmayla ilgili Halit Ziya Uşaklıgil, Fazıl Ahmet Aykaç ve Hâmit Zübeyr tarafından yazara gönderilen mektuplara yer verilmiştir. Bu mektuplar içerisinde Halit Ziya'ya ait olanı dikkat çekicidir.⁵⁴⁴

Yeşilköy: 8/1/1938

Aziz şair,

Tahmin edebileceğiniz sebeple hayata ve hassatan edebiyata bir ilişğim kalmamıştır. Beni mazur görünüz ve ölmüş bir adam için ne yapılırsa onu yapınız... Sevgiler.

H. Z. Uşaklıgil

Eserin ikinci kısmı “Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı”dır. Bu kısımda ele alınan edebiyatçılar şunlardır:

Agâh Sırrı Levent, Ahmet Kemal Akünal, Ali Kâmi Akyüz, Ali Nihat Tarlan, Ali Süha Delilbaşı, Behçet Kemal Çağlar, Bekir Sıtkı Kunt, Burhan Sadık, Cahit Uçuk, Cemil Süleyman, Cevdet Kudret Solok, Esat Mahmut Karakurt, Fakihe Odman, Halide Nusret Zorlutuna, Halit Fahri Ozansoy, Haluk Nihat Pepeyi, Hasan Âli Yücel,

⁵⁴⁴Age. s. 14.

İbnülemin Mahmut Kemal İnal, İbrahim Alâettin Gövsa, İffet Halim Oruz, İshak Refet Işıtman, Mebrure Sami Koray, Mehmet Emin Yurdakul, Meliha Avni Sözen, Muazzez Tahsin Berkant, Mükerrerem Kâmil Su, Mustafa Seyyit Sutüven, Nahit Sırrı, Necmettin Halil Onan, Nur Tahsin, Ömer Bedrettin Gökbelen, Ragıp Şevki Yeşim, Refik Ahmet Sevengil, Sabahattin Ali, Sadettin Nüzhet, Sadri Ertem, Salih Zeki Aktay, Şükûfe Nihal, Tahir Olgun, Vasfî Mahir Kocatürk, Yahya Saim Ozanoğlu, Yaşar Nabi, Ziyaettin Fahri.

Eserde bu edebiyatçıların öncelikle hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Daha sonra edebiyatçıların basılmış ve varsa basılacak eserleri sıralanmıştır. Bununla birlikte sanatçıların Türk edebiyatına ilişkin fikir, tespit ve değerlendirmelerine değinilmiştir. Son olarak bu yazarların eserlerinden parçalara yer verilmiştir. Eserdeki bu bilgiler, edebiyatçılar tarafından yazara gönderilen mektuplardan oluştuğundan yazarın müdahalesi olmadan nakledilmişlerdir.

Çalışmanın üçüncü kısmı “İçindekiler” e ayrılmıştır. Burada eserin içindekiler kısmının basım dizisine göre yapılan düzenlemesinin yanında; edebiyatçıların eserlerinden verilen örneklerden yola çıkılarak edebî türlere göre de bir düzenlemesi yapılmıştır. Bu kısımda edebiyatçıların fotoğraflarının eserde buldukları sayfaları gösteren bir başlık da verilmiştir.

Büyük bir zahmetin sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilen bu eserde 43 edebiyatçının hayatı ve eserleri hakkında doğrudan onların vermiş olduğu bilgiler bulunmaktadır. Bu eser, ismi geçen edebiyatçılar üzerine çalışma yapacaklar için önemli ve başvurulması gereken bir kaynak; edebiyat tarihimiz açısından da kayda değer bir antolojik çalışmadır.

3.1.4. “Edebiyatçılar Âlemi”

*Edebiyatçılar Âlemi*⁵⁴⁵ Mehmet Behçet Yazar’ın neşredilen son eseridir ve *Yedigün* dergisinde “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım” başlığı altında tefrika edilmiştir.⁵⁴⁶ Mehmet Behçet bu tefrikaların kitap halinde basılmasına yönelik düşüncelerini 2 Nisan 1944’de dönemin Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendal’a

⁵⁴⁵ Mehmet Behçet Yazar, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*(Haz. Mustafa Everdi), 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999, 341 s.

⁵⁴⁶ Mehmet Behçet, “Edebiyatçılarımızı Tanıyalım”, *Yedigün*, Nr. 345-441, 17 Ekim 1939 - 18 Ağustos 1941.

gönderdiği mektubunda belirtmiştir. Genel Sekreterlikten gelen cevapta kitabın yazar tarafından bastırılması halinde bir miktarının Halkevleri için alınacağı bildirilmiştir.⁵⁴⁷ Çeşitli sebeplerden ötürü yazarın sağlığında kitap haline getirilemeyen bu çalışma, ölümünden sonra kitaplaştırılmıştır.

Çalışmanın gün yüzüne çıkmasını sağlayan Ali Birinci, eserde Mehmet Behçet'in hayat hikâyesini de kaleme almıştır.⁵⁴⁸ Ayrıca eserde “Yedigün”ün Mühim Bir Teşebbüsü” başlığı altında bu tefrikanın ilanına yer verilmiştir. İlanda bu güne kadar edebiyatçıların hayatlarına ve eserlerini yönelik çok az çalışmanın yapıldığı belirtilmiştir. Var olan Antoloji ve edebiyat çalışmalarında da “pek meşhur imzalara” yer verildiğine dikkat çekilmiş, bu gün severek okunan pek çok şair ve yazarın şahsiyetlerinin bilinmediği ifade edilmiştir. Edebiyat dergilerinin de çok az çıktığını ve burada yapılan tartışmaların taraflı olduğunu düşünen yazar, bu eserin nesnelleğe ve kapsayıcılığına dikkatimizi çekmiştir.⁵⁴⁹

İşte, edebiyat ve sanat hayatımızda, bugün yaşayan ve eser veren şahsiyetleri en objektif bir şekilde tanıtmak ihtiyacı duyan Yedigün, okuyucularının fikir ve kültür sahasında kendisine besledikleri itimattan cesaret bularak, bu vazifeyi üzerine alıyor.

“Edebiyatçılarımızı tanıyalım” sayfasında her hafta bir sanatkârımız hakkında kısa bir yazı bulacaksınız. Bu yazılar bugün yaşayan ve eser vücuda getiren, edebiyat, fikir, sanat hayatında bir değer gösteren şair, hikâye ve romancı, dram muharriri, münekkit, esseyist ve muharrir ilâh... Bütün edebiyatçılarımıza ait olacaktır.

Eserin önemini ve amaçlarını gösteren bu ilanda çalışmanın 154 yazar ve şairi kapsayacağı belirtilmişse de bunlardan 97'sinin monografisi yapılmıştır. Bu eserde ele alınan şair ve yazarlar alfabetik olarak şöyle sıralanmıştır:

Agâh Sırrı Levent, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Hidayet Reel, Ahmet Reşit (H. Nazım), Aka Gündüz, Ali Canip Yöntem, Ali Mümtaz Arolat, Ali Nihat Tarlan, Baki Süha Ediboğlu, Bayan Güzide Sabri, Behçet Kemal Çağlar, Bekir Sıtkı Kunt, Besim Atalay, Cahit Uçuk, Celâl Esat Arseven, Cemil Sena Ongun, Cevdet Kudret Solok, Emin Bülent Serdaroğlu, Enis Behiç Koryürek, Ercüment Behzat Lâv, Ercüment Ekrem Talû, Esat Mahmut Karakurt, Fahri Celâlettin Göktulga, Faik Âli Ozansoy,

⁵⁴⁷Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivleri, Fon no: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 423, Sıra no: 1.

⁵⁴⁸ Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*, s.7-12.

⁵⁴⁹ Mehmet Behçet Yazar, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*, s. 13.

Fakihe Odman, Falih Rıfki Atay, Faruk Nafiz Çamlıbel, Fazıl Ahmet Aytaç, Fethi Tevet, Fuat Hulûsi Demirelli, Halide Edip Adivar, Halide Nusret Zorlutuna, Halil Nihat Boztepe, Halit Fahri Ozansoy, Halûk Nihat Pepeyi, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Hasan Âli Yücel, Haşim Nezihi Okay, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hüseyin Rıfat Işıl, Hüseyin Siret Özsever, Hüseyin Suat Yalçın, İbnülemin Mahmut Kemal İnal, İbrahim Alâettin Gövsa, İffet Halim Oruz, İhsan Devrim, İshak Refet Işıtman, İsmail Habip Sevik, İsmail Hikmet Ertaylan, İzzet Melih Devrim, Kemalettin Kamu, Kenan Hulusi, Kerime Nadir, M. Turhan Tan, Mevrure Sami Koray, Mehmet Celal Sılay, Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Faruk Gürtunca, Mehmet Fuat Köprülü, Mehmet Nurettin Artam, Meliha Avni Sözen, Muazzez Tahsin Berkant, Murat Uraz, Musahipzade Celâl, Mustafa Seyyit Sutüven, Mükerrrem Kâmil Su, Nahit Sırrı Örik, Naki Tezel, Necip Fazıl Kısakürek, Necmettin Halil Onan, Nur Tahsin Salur, Orhan Seyfi Orhun, Ömer Bedrettin Gökbelen, Peyami Safa, Refik Ahmet Sevengil, Reşat Nuri Güntekin, Reşit Süreyya Gürsey, Rıza Tevfik, Ruşen Eşref Ünaydın, Sabahattin Ali, Sabri Esat Siyavuşgil, Sadettin Nüzhet Ergun, Sadri Ertem, Salih Zeki Aktay, Selim Nüzhet Gerçek, Server Rıfat İskit, Suat Derviş, Şükûfe Nihal Başar, Tahir Akın Karauğuz, Tahir Olgun, Vasfi Mahir Kocatürk, Yahya Kemal Beyatlı, Yahya Saim Ozanoğlu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yaşar Nabi Nayır, Yusuf Sıtkı Mardin, Yusuf Ziya Ortaç.

Edebiyatçılar Âlemi'nde o dönemde hayatta olan ve yukarıda adı geçen şair ve yazarların ayrıntılı hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Sanatçıların, doğum tarihlerinden başlayarak eğitim hayatları, memuriyetleri üzerinde durulmuştur. Bu kişilerin ilk kalem tecrübelerinin hangi gazete ve dergilerde olduğu belirtilmiş ve bir kısmının takma isimlerine de değinilmiştir. Yine bu sanatçıların edebiyatımızdaki yerine ve önemine dikkat çekilerek, bazılarının şiirlerinden parçalar sunulmuştur. Bununla birlikte adı geçen kişilerin eserleri ve edebî şahsiyetleri hakkında Mehmet Behçet Yazar da değerlendirmelerde bulunmuştur. Eserde sanatçıların çizilmiş portre resimleri ve biyografi metinlerinin künyeleri de bulunmaktadır.

Eserin sonunda “Yazar ve Şahıs isimleri”, “Mecmua ve Gazete”, “Eser İsimleri” olmak üzere üç indeks bulunmaktadır. Mehmet Behçet’in Yedigün dergisinde kaleme aldığı bu yazı dizisinin kitap haline getirilmesi edebiyat tarihimiz açısından önem taşımaktadır. Bu durumu Ali Birinci şu şekilde ifade etmiştir.⁵⁵⁰

⁵⁵⁰ Ali Birinci, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sımaları*, s. 12.

Bizzat şahıslardan alınan bilgilere dayanan hal tercümelerinin yanı sıra eserlerinin isimlerini de ihtiva eden yazı dizisinin bilgi değeri bakımından bir benzerini bulmak mümkün değildir. Çok az istisnasıyla M. Behçet, bilhassa İstanbul'da ulaşabildiği bütün yazar ve şairlerin kendilerinden aldığı bilgileri böyle bir tefrika ile edebiyat araştırmalarının hizmetine vermiştir.

3.2.Kültür ve Dile Dair Yazılar ve Eserler

Mehmet Behçet, bu konu hakkındaki yazı ve eserlerini genellikle memurluk vazifesi üzerine gittiği yerlere yönelik kaleme almıştır. Bu eserler, bölgenin tarihi ve kültürel eserlerine yönelik araştırmaları ve tanıtımları içermekle birlikte özellikle *Beyrut Vilâyeti* isimli eseri Beyrut üzerine yazılmış bir ansiklopedi mahiyetindedir.

Mehmet Behçet Yazar'ın Beyrut'ta öğretmenlik vazifesi için bulunduğu sıralarda kaleme aldığı *Beyrut Vilâyeti*⁵⁵¹, Rumî 1333-1336⁵⁵² (1917-1920) tarihleri arasında II cilt halinde basılmıştır. Mehmet Behçet, Beyrut Mekteb-i Sultanî Müdür Yardımcılığı görevindeyken Beyrut Valisi Cemal Azmi (Samurkaş) Bey'in isteği üzerine Beyrut Ticaret Mektebi Müdürü Refik Temimi ile birlikte bu eseri meydana getirmişlerdir.⁵⁵³

Eserin ilk cildinde vilâyetin güney bölgeleri, Beyrut, Akka, Nablus; ikinci cildinde ise Trablus, Şam, Lazkiye ele alınmıştır. Bu bölgelerde yapılan incelemeler her iki cildin kapağında alt başlık olarak “*Livâlarına ‘âid müşâhedât ve tavsîfât ile coğrafya, etnoğrafya, jeoloji, tarih, âsâr-ı ‘atıka, ahvâl-ı ruhiye, ahlakiye, ictimâ’iye, sıhhiye, din, lisân, edebiyat, sanâyi’-i nefîse, ma’ârif, zirâ’at, ticâret, nâfi’e ve sanâyi’ tedkikâtını hâvîdir.*”⁵⁵⁴ şeklinde verilmiştir. Refik Temimi ve Mehmet Behçet Bey’lerin

⁵⁵¹ Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -1- Cenup Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333–1335 (1917-1919), 456 s.

Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -2- Şimal Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333–1336 (1917-1920), 604 s.

⁵⁵² Eserin basıldığı tarih, Cenup Kısmı: 1333 - 1335; Şimal Kısmı: 1333 - 1336 şeklinde verilmiştir. Eserin birinci cildinin sonunda 15 Kânunuevvel 1332; ikinci cildin sonunda 18 Kanunusânî 1334 verilmesi rumî tarihin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Ayrıca Sadettin Nüzhet Ergun ilgili çalışmasında *Beyrut Vilâyeti Cenup Kısmı*'nın 1333-1916; *Beyrut Vilâyeti Şimal Kısmı*'nın 1334-1917 yılında basıldığı belirtmiştir. Bkz: Ergun, Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 778.

⁵⁵³ Araştırmacılar tarafından vilâyet üzerine yapılan incelemeler ve değerlendirmeler aynı konular üzerinden benzer başlıklar altında yapıldığından değerlendirmelerimiz iki cildi kapsayacak şekilde olacaktır. Aksi belirtilmedikçe verilen bilgiler her iki kısım için geçerlidir.

⁵⁵⁴ Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -1- Cenup Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333 – 1335 (1917-1919), 456 s.

seyahat ettikleri yerler ve eserde hangi kısımları yazdıkları mukaddimelerde belirtilmiştir.

Eserin birinci cildinde Cenup kısmına⁵⁵⁵ yer verilmiştir. Bu cildin hazırlanmasında Mehmet Behçet ile Refik Temimi konu paylaşımı yapmışlardır. Refik Temimi “ coğrafya, etnografya, jeoloji, tarih, asar-ı atıka, maarif, ziraat, ticaret, nafie ve sanayi umurunu ve Dürziler, Hıristiyanlar ve Musevilerin ahval-i ticaret, nafie ve sanayi umurunu ve Dürziler, Hıristiyanlar ve Musevilerin ahval-i diniyesini ” incelerken; Mehmet Behçet ise“ahval-i ruhiye, ahlakıye, ictimaiye ve sıhhiyeyi elsine, edebiyat ve sanayi-i nefiseyi; Mütevaliler, Babîler, Samiriler’i ve müessesat-ı ecnebiyeyi tettebbu ve müşahedât ve tavsifat-ı umumiye” konularını ele almıştır.

Eserin ikinci cildinde Şimal kısmına⁵⁵⁶ değinilmiştir. Bu kısımda Refik Bey “coğrafya, etnografya, jeoloji, tarih, asar-ı atıka, maarif, ziraat, ticaret, nafie ve sanayi umurunu; muhaceret meselesini ve Nasirî’lerin ahval-i diniyesini”incelerken; Mehmet Behçet, “ahval-i ruhiye, ahlakıye, ictimaiye ve sıhhiyeyi; elsine, edebiyat ve sanayi-i nefiseyi; harekât-ı ilmiyeyi ve hayat-ı tabiatı; İsmailîler ile Türkmenler’i ve yollar ile kasabalardaki müşahedat ve tavsifat-ı umumiye” araştırmıştır.

Ayrıca eserin ikinci cildinin mukaddime kısmında sadece Beyrut şehrini ele alan bir üçüncü ciltin kaleme alınacağı belirtilse de yaptığımız incelemeler neticesinde bu çalışmaya tesadüf etmedik.⁵⁵⁷

Eserikibölümden oluşmaktadır. İlk bölüm “Malûmât-ı Umumiye” ikinci bölüm “Teddikât ve Tettebbu’ât-ı Mahalliye” dir. “Malûmât-ı Umumiye” başlıklı birinci bölümde vilâyetin cenup ve şimal kısımlarının konumu, sınırı ve nüfusu hakkında istatistiksel veriler sunulmuştur. Bununla birlikte bölgede yaşayan halklar ve onların din

Mehmet Behçet, Refik Temimi, *Beyrut Vilâyeti -2- Şimal Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333 – 1336 (1917-1920), 604 s.

⁵⁵⁵ Bu kısımda incelenen yerler şunlardır: Selfit-Nablus-Tulkerem-Melbus-Cenin-Hayfa-Akka-Sur-Sayda-Nebatiye- Cedide Merc-i Uyun-Ca’üne-Safed-Taberiye-Nasıra-Bisan. Yer isimlerini tespit ederken Tahir Sezen’in ilgili çalışmasından faydalandık: Bkz. *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın Nu:21, Ankara, 2006.

⁵⁵⁶ Bu kısımda ele alınan yerler şunlardır: Trablus Şam-Haleba-Telkalah-Bermane-Tartus-Baniyas-Cebele-Sahyun-Lazkiye.

⁵⁵⁷“Eser-i mezkûr ile her ne kadar Vilâyetin umum-ı mülhakatına dair olan tedkikat ikmal edilmiş ise de merkez vilâyet bulunan (Beyrut) şehrinin dahı muşikafâne tettebbu ve bu tettebbu’âtın üçüncü bir cild olarak neşri makam-ı ‘âli-i vilâyetçe mutasavver bulunduğundan az bir zaman zarfında Beyrut Vilâyeti hakkında faide-bahş bir silsile-i âsâr vücuda getirilmiş ve ilmi ve medeni bir delile olan ihtiyacımız vâsi bir mikyâsda tatmin edilmiş olacaktır.”

ve mezheplerine ilişkin araştırmalar yapılmış, bu din ve mezheplerin tarihçesi, bağlı oldukları kurallar ve inanışlar üzerinde ayrıntılı şekilde durulmuştur. Belirtilen bölgelerin tabiat şekilleri (dağlar, nehirler, gller), jeolojik özellikleri ve iklimi araştırmaya dâhil edilmiştir. Cenup bölgesindeki madenlere ve ormanlara da değinilmiş, ormanların tahribi ve bunun önüne nasıl geçileceğine ilişkin düşünceler dile getirilmiştir. Vilâyetin cenup bölgelerindeki bitki ve hayvan türlerine yer verilirken bu türlerin özellikleri ve kullanımları hakkında açıklamalar yapılmıştır. Cenup bölgesindeki sanayi ürünlerine ve ziraat işlerine değinilmiştir Suriye’deki zira’ işlere ilişkin bilgiler verildikten sonra cenup bölgesindeki zirâ’ kurumlara ilişkin istatistiksel veriler sunulmuştur. Ayrıca bu bölgedeki fenn’ işler (yol ve mezar yapımı gibi) hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. şimal bölgelerinde 20. yüzyılın başlarında Amerika’ya yapılan gçler ve bunların sonucunda nüfustaki eksilmeye dikkat çekilmiştir. Eserde Suriye memleketinin tarihine ve önemli olaylarına değinilmiş, bu ülkenin başlangıcından son dönemine kadar nasıl bir oluşum içerisinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu topraklara yerleşen devletlerin bıraktıkları eski eserler de dikkate alınmıştır.

Eserin İkinci bölümü “Tedkikât ve Tettebbu’t-ı Mahalliye”de vilâyetin cenup ve şimal kısımları üzerine detaylı incelemelere girişilmiştir. İnceleme amacıyla gidilen vilyetler köylerine varıncaya kadar ele alınmış, bu konuda ayrıntılı bilgiler vermiştir. Vilyetlere bağlı kazaların coğrafi konumları, tarihçesi, görünüşleri ve yüzölçümleri hakkında açıklamalar yapılmış, bu yzlmlerin dağılımı (zeytinlik, tarla vs) hakkında bilgiler sunulmuştur. Kazaların genel durumları içerisinde o yerin tabiat şekillerine, bitki örtüsüne (ağaç türlerine kadar) ve o bölgede yaşayanların din’ yoğunluğuna (İslam, Nasir’i) ilişkin sonuçlar açıklanmıştır. Kazalardaki eğitim işleriyle ilgili olarak okur-yazar oranlarına, mektep ve ğrenci sayılarına değinilmiştir. Bölgede yetişen tarım ürünleri ayrıntılı istatistiksel verilerle ele alınmıştır. Gidilen yerlerde var olan tarihi yapılara ve bu yapıların tarihçelerine dikkat çekilmiştir. Bölgedeki köylerin mahalle sayıları ve yapı özellikleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Bölgelerin cemiyet yaşamına ilişkin özellikleri verilirken orada yaşayan halkın din’ kimliğine (İslam, Hristiyan vs...), ekonomik durumlarına (zenginlik-fakirlik), yaşantılarına dikkat çekilmiş ve köylerin mevcut durumlarına değinilmiştir. Ayrıca o yöreye özgü âdet, gelenek ve görenekler belirtilmiştir. Bununla birlikte şimal bölgesindeki bazı kazalardaki cinayet ve suç işleme rakamları, halkın kazanç miktarları, mesleği ve hatta

kaç kişinin “harb-ı umumî” için askere alındığına dair bilgiler verilmiştir. Bölgelerdeki insanların huy, karakter, ahlak, bilgi ve görgü durumlarına ilişkin açıklamalar yapılmış; insanlar arasındaki mizaç farklılıklarına değinilmiştir. Kazaların ve köylerin sağlık durumları incelenmiş; insanların sağlığına etki eden faktörlere (hava, su, evlerin yapısı, sahile yakınlık, bataklık vs...), maruz kalınan hastalıklara; yöredeki doktor ve eczane sayılarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Eserde bölgelerin lisan ve edebiyatına ilişkin incelemeler yapılmıştır. Halkın çoğunlukla Arapça ve Türkçeyi kullandıklarına dikkat çekilmiş, konuşulan dillerin yöreden yöreye farklılık gösterdiği vurgulanmıştır. Ayrıca kullanılan dille yazılmış manzum parçalara ve bunların Türkçe tercümelerine yer verilmiştir. Bundan başka bazı kazalarda yazılmış kitaplara ve atasözü (darb-ı mesel) geleneğine dikkat çekilmiştir.

Mehmet Behçet ve Refik Temimi tarafından kaleme alınan bu eseri Ali Birinci ilgili çalışmasında Beyrut’un sosyal ve kültürel hayatına yer veren önemli bir eser olarak değerlendirmiştir:⁵⁵⁸

Çok kıymetli bir mesai sonunda hazırlanan eser Beyrut ve çevresinin bir ansiklopedisi sayılabilir. Bol resimli ve levhalı bu kitaptan ötürü M.Behçet’e Maarif Nezareti tarafından dördüncü rütbeden Osmanî Nişanı ihsan edilmiştir (16 Eylül 1917). Nitekim kitap bu ehemmiyetinden dolayı 1970’den sonra Beyrut’ta tıpkı basım olarak, yeniden ciltli şekilde basılmıştır. Kitabın Türkçe, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Almanca eserlerden zengin bir bibliyografyası bulunmaktadır. Sonunda (s.578) Beyrut, 18 Kanun-i Sâni 1334-1918 tarihi kayıtlıdır.

Mehmet Behçet’in bu eserinin yanında Kastamonu’daki kültürel ve tarihi eserleri incelediği “Maarif Vekâleti Hars Dairesi” yayınlarının dördüncüsü olan *Kastamonu Âsar-ı Kadîmesi*⁵⁵⁹ isimli eseri, 1341/1925 yılında kitap olarak basılmıştır. 1335-1336 (1919-1920) tarihlerinde Kastamonu Lisesi Müdürlüğünde bulunan Mehmet Behçet, eserin mukaddime kısmında bu eserden önce kaleme aldığı *Beyrut Vilâyeti* isimli iki ciltlik eserine benzer bir çalışma yapmayı hedeflediğini ifade etmiştir. Kastamonu Vilâyeti’nin genel durumundan bahsedecek olan bu çalışma için 1336

⁵⁵⁸ Birinci, Ali, “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*, s.7-12.

⁵⁵⁹ Mehmet Behçet, *Kastamonu Âsar-ı Kadîmesi*, Matba’-a-i Âmire, İstanbul, 1341 (1925), 183 s. Bu eser 1998 yılında sadeleştirilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bkz: Mehmet Behçet, *Kastamonu Eski Eserleri*(Haz. Musa S. Cihangir), Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, Kastamonu, 1998, 194 s.

senesinin yaz tatilinde Arac, Safranbolu ve Daday bölgelerine seyahatler yapmış ve bu seyahatin notlarını Kastamonu’da yayınlanan *Açıksöz* gazetesinde yayınlamıştır.

Mehmet Behçet’in o günlerde Ankara’ya İstihbarat Müdürlüğü göreviyle gitmesi Kastamonu’ya ait araştırmaların yarım kalmasına sebep olur. Ancak 1922-1923 yılları arasında ikinci kez ve Milli Eğitim Müdürü olarak Kastamonu’ya giden yazar, yarım kalan çalışmasını devam ettirmek istemişse de araç ve gereç sıkıntısı, kaynak yokluğu gibi durumlardan ötürü bu çalışmayı tamamlayamamıştır. Kastamonu Vilâyeti’nin genel durumu için olmasa da eski eserlerini anlatan *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi* isimli eserinin bir kısmını *Açıksöz* gazetesinde tefrika etmiştir.⁵⁶⁰ Zamanın Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müdürü Mübarek Beyefendi’nin yardımlarıyla Kastamonu Vilâyeti’nin genel durumu için olmasa da tarihi ve mimari eserlerini anlatan *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi*’ni kaleme almıştır.

Eser giriş ve üç ana bölümden oluşur. “Giriş” kısmında tarihsel olarak başlangıcından çalışmanın yapıldığı zamana kadar Kastamonu toprakları üzerinde hâkimiyet kuran devletlere ve o dönemlerle ilgili tarihi bilgilere yer verilmiştir.⁵⁶¹ Ayrıca bu bölümde Kastamonu bölgesinin⁵⁶² Türklerin eline geçmesi üzerinde önemle durulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümü “Kable’l İslâm Eserler” adlı ilk bölümünde Kastamonu merkez, Araç, Safranbolu, Daday, Taşköprü, Cide ve İnebolu’daki tarihi eserlere değinilmiş, bu eserlerin özellikleri ve buldukları yerlerle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Bölgede tespit edilen eserler arasında kaleler, eski küpler, harabeler, höyükler, kiliseler, sütunlar, heykeller, mabetler ve yerleşim kalıntıları, yazıtlar gibi dikkate değer çok sayıda tarihi eserin mevcut olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 1925 yılında

⁵⁶⁰ “Kastamonu Âsar-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 846, 8 Ağustos 1339/8 Ağustos 1923, s. 2.

“Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 848, 11 Ağustos 1339/11 Ağustos 1923, s. 2.

“Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 850, 13 Ağustos 1339/13 Ağustos 1923, s. 2.

“Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 854, 18 Ağustos 1339/18 Ağustos 1923, s. 2.

“Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 856, 20 Ağustos 1339/20 Ağustos 1923, s. 2.

“Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi”, *Açıksöz*, Nr. 867, 2 Eylül 1339/2 Eylül 1923, s. 2.

⁵⁶¹ Eserde belirtilen devletler ve devirler şunlardır: Sümer-Hitit Devri, Paflagonya-Pont-Bitinya Devri, Roma-Bizans Devri, Danişmendîler Devri, Selçukîler-Çobanlar Devri, Candarlar Devri, Osmanlı Devri, Hâl-i hazırda Kastamonu Vilâyeti.

⁵⁶² Eserde Kastamonu Vilâyeti sınırları içerisinde 1925 yılında İnebolu, Araç, Taşköprü, Tosya, Safranbolu, Daday kazaları ele alınmıştır. Ayrıca Göl, Devrekâni, Kuzyaka nâhiyeleri merkeze; Küre ve Abana nâhiyeleri İnebolu’ya; Azdavay nâhiyesi Daday’a; Aktuş, Eflâni, Ulus nâhiyeleri Safranbolu’ya; Boyalı, Mergüze/İhsangazi nâhiyeleri de Araç kazasına bağlıdır.

Kastamonu Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İl Müzesinde muhafaza edilen tarihi eserlerde zikredilmiştir.

Eserin ikinci bölümü “Türk ve İslâm Eserler” başlığıyla adlandırılmıştır. Bu bölümde Kastamonu bölgesi sınırlarında Selçuklu ve Çoban, Candarlar (İsfendiyar) ve Osmanlılar devirlerinde inşa edilen camiler, dergâhlar, medreseler, türbeler, mezarlar, hamamlar ve çeşmeler ele alınmıştır. Bu mimari eserlerin konumu, kim tarafından, ne zaman yapıldığı ve görünüşüyle ilgili özelliklere (eserin boyutu, üzerindeki yazılar) değinilmiş, bu mimari eserlerin üzerindeki yazılara ve bunların anlamlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde “Kitaplar ve Vakfiyeler” yer almıştır. Bu bölümde ağırlıklı olarak Kastamonu merkezde ve buraya bağlı mahallelerde bulunan kütüphanelere değinilmiştir. Bu kütüphanelerin vilayetteki konumu, ne zaman yapıldığı ve büyüklüğü vurgulanmış, kütüphanelerdeki kitap sayılarına ve türlerine dikkat çekilmiştir. Ayrıca bir kısım kütüphanelerle aynı isimde câmî, medrese, dergâh ve türbelerin olduğu belirtilmiştir. Bu bölümde Kastamonu Vilayeti’ndeki vakfiyeler üzerinde de durulmuştur. Vakıflar kayıt defterlerinden faydalanılarak sunulan vakfiye metinlerinin hangi dille ve tarihlerde, kim tarafından ve kime yazıldığına değinilmiştir. Bölümün sonunda Kastamonu’da Yılanlı Dergâhı’na ait üç berât metnine yer verilmiştir.

Bu bölümlerin dışında kitabın Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca, Almanca ve İngilizce eserlerden oluşan bibliyografyası, şahıs ve yer isimlerini içeren indeksi, bulunmaktadır. Ayrıca çalışmada yer alan bazı tarihi ve mimari eserlerin resimlerine de yer verilmiştir.

Yaklaşık üç sene içinde Kastamonu ve çevresinin tarihi ve mimari eserlerini o günün imkânları ölçüsünde inceleyen Mehmet Behçet, bu konuda ilk kaynak kitabı hazırlamıştır. Bu bölge hakkında yapılacak incelemeler ve araştırmalar için önemli bir kaynak niteliğindedir

Mehmet Behçet Yazar, *Beyrut Vilâyeti, Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi* isimli eserlerinde olduğu gibi bu çalışmalarına benzeyen yazılar kaleme almıştır. Mehmet Behçet, süreli yayınlardaki yazılarında incelenen bölgeyi her yönüyle tanıtmayı, oranın kültürel ve tarihî eserleri hakkında bilgi vermeyi amaçlamıştır. Bu tür yazılarının ilki

“Kastamonu Vilâyeti” başlığı ile *Açıksöz* gazetesinde yayınlanmıştır.⁵⁶³ *Beyrut Vilâyeti* tarzında bir eser vücuda getirmek isteyen Mehmet Behçet, “Kastamonu Vilâyeti”ni bu düşünceyle yazmıştır. *Açıksöz*’de tefrika edilmeye başlanan bu çalışma, Mehmet Behçet’in Ankara’ya İstihbarat Müdürlüğü göreviyle gitmesinden ötürü yarım kalmıştır. Bu yazılarda Kastamonu’ya bağlı “Araç” kazası ele alınmış bu kazanın konumu, manzarası, sınırları ve sahip olduğu özellikler üzerinde durulmuştur. Bu çalışmanın bir kısmı *Açıksöz*’de yayınlanmış, devamının yine Kastamonu’da çıkan *Gençlik* dergisinde yayınlanacağı bildirilmiştir.⁵⁶⁴

“Kastamonu Sultanî Mektebi Müdürü Mehmet Behçet Bey Efendi’nin bu nam altında vilayetin ahvâl-i umumiyesine dair telif etmekte oldukları eserden tefrik edilen sekiz makale bundan mukaddem (Açıksöz) refikimizde intişar etmişti. Bu makalelerde memleketi ilim ve medeniyet nokta-i nazarından tedkik ve tetebbuatın ehemmiyeti ve ihtiyaçlarımız birer birer zikredildikten sonra Kastamonu-Araç Yolu ve Araç’ın manzara ve vaziyet-i hariciyesi izah edilmiş ve Araç’ın hudut-ı dâhiliyesine nakl-i kelâm edilmişti. Bu müfîd eserin maabadını bu nüshamızdan itibaren mecmuamızda neşredeceğiz.”

Mehmet Behçet bu çalışmalarına benzeyen bir incelemeyi Sinop bölgesi üzerine yapmıştır. 1929- 1931 yılları arasında *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*’nda üç tefrika halinde yayınlanan yazılar, Hususi İnas Mektebi Müdürü Hüseyin Hilmi Efendi’nin *Sinop Kitabeleri* adlı eserinden hareketle ortaya çıkmıştır. Bu tür çalışmalara ilgili olduğunu belirten Mehmet Behçet ilk makalesinde⁵⁶⁵ bahsedilen kitaptaki eksiklikleri ve yanlışlıkları tespit etmiş, Sinop kitabeleri ile ilgili ulaşabildiği verilere dayanarak

⁵⁶³ “Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 67, 2 Ağustos 1336/2 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 68, 5 Ağustos 1336/5 Ağustos 1920, s. 2.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 69, 9 Ağustos 1336/9 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 70, 13 Ağustos 1336/13 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 71, 16 Ağustos 1336/16 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 72, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 73, 23 Ağustos 1336/23 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 74, 30 Ağustos 1336/30 Ağustos 1920, s. 3.

“Kastamonu Vilayeti”, *Açıksöz*, Nr. 77, 9 Eylül 1336/9 Eylül 1920, s. 3.

⁵⁶⁴ Mehmet Behçet, “Tedkikât ve Tetebbuât-ı İlmiye: Kastamonu Vilayeti (Araç)”, *Gençlik*, S. 1, 17 Teşrinievvel 1336/17 Ekim 1920, s. 10-11. Derginin ilk sayısından sonra eserin devamı getirilmemiştir.

⁵⁶⁵ Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.2, Eylül-Teşrinisani 1929, s.35-45.

doğru şekillerini vermiştir. İkinci makalesinde⁵⁶⁶ Sinop kitabelerini “Kale kitabeleri”, “Cami ve mescit kitabeleri”, “Medrese kitabeleri”, “Çeşme kitabeleri” ve “Mezar kitabeleri” olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır. Bu makalede “Kale kitabeleri” üzerinde duran Mehmet Behçet, buradaki kitabeler hakkında tanıtıcı mahiyette bilgiler (kitabe üzerindeki yazılar, kitabelerin hangi devre ait olduğu, inşa tarihi ve konumu gibi..) vermiştir. Serinin üçüncü makalesinde⁵⁶⁷ “Cami ve mescit kitabeleri” ile “Medrese kitabeleri” üzerinde durulmuş, tanıtıcı mahiyette bilgiler bu kitabeler için de verilmiştir.

Mehmet Behçet, bölgelerin kültür malzemeleri üzerine yaptığı incelemelerin yanında dil çalışması da yapmıştır. Hacı Kemâl’in *Câmi’u’n-nezâ’ir* adlı nazire mecmuasını fişleyerek taramıştır.⁵⁶⁸ Bu taramada fişlenen kelimelerin tamamına yakınının Türkçe olması dikkat çekicidir. Fişlenen kelime ve bu kelimenin geçtiği örnek beyit ya da beyitler hem Latin hem de Arap harfleri ile verilmiştir. Ayrıca bu çalışmada kelimelerin Türkçe karşılıkları üzerinde de durulmuştur.

3.3.Siyasî ve Sosyal Yazılar

Mehmet Behçet’in bu konudaki ilk yazılarına *Yeni Tasvîr-i Efkâr* gazetesinde rastlamaktayız. Rıfat Necdet Evrimer *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid* isimli eserinde Mehmet Behçet’in bu gazete adına Bursa’ya seyahat yaptığını belirtmiştir.⁵⁶⁹ “Bursa’da İyd-ı Millî”⁵⁷⁰ başlığı altında kaleme alınan bu yazılar, 1908’de ilan edilen II. Meşrutiyetin yıl dönümü için yazılmıştır. Bu yazılarda “İyd-ı Millî” nin yıl dönümü için yapılan hazırlıklara törenlere ve kutlamalara dikkat çekilmiştir. “İyd-ı Millî” kutlamaları için İstanbul’dan Bursa’ya dönemin önemli paşaları ve memurları ile

⁵⁶⁶ Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.4, S.4, Mart-Mayıs 1930, s.43-49.

⁵⁶⁷ Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.5, Haziran 1930-Mayıs 1931, s.56-63.

⁵⁶⁸ Mehmet Behçet’in bu taraması için Ayşe Yıldız’ın ilgili makalesinden faydalandık. Bkz. Ayşe Yıldız, “Mehmet Behçet Yazar’ın Câmi’u’n-nezâir Taraması Adlı Çalışması ve Bu Çalışmadaki Türkçe Kelime Kadrosu”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı.18, 2005, s. 203-232.

⁵⁶⁹ Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, İnkılâp, s. 8.

⁵⁷⁰ Mehmet Behçet, “İyd-ı Millî”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 55, 24 Temmuz 1909, s.3-6.

Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-2”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 56, 26 Temmuz 1909, s.7-8.

Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-3”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 59, 29 Temmuz 1909, s.4-5.

Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-4”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 61, 31 Temmuz 1909, s.6-7.

Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-5”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 62, 1 Ağustos 1909, s.3-5.

yapılan seyahat ayrıntılı bir anlatılmıştır. Ayrıca bu yazılarda Bursa'nın zirai işleri ve genel durumu ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

Mehmet Behçet'in bu gazetede "Nafia Nazırının Seyahati"⁵⁷¹ başlığı altında yazıları da yayınlanmıştır. *Yeni Tasvîr-i Efkâr* gazetesi adına yapılan bu seyahatlerde dönemin "Nafia Nazırı" (Bedros) Hallaçyan Efendi'nin Çorlu, Edirne, Dedeâğaç ve Timurhisar'a yapmış olduğu ziyaretler, oralardaki görüşmeleri ve konferansları anlatılmış, bölgelerle ilgili izlenimlere yer verilmiştir.

Bu yazıların yanında Rıfat Necdet Evrimer, ilgili çalışmasında Mehmet Behçet'in 1908 - 1910 yıllarında *Tanîn* gazetesinde "meclis-i mebusân müzâkerâtı" nı yazdığını belirtmiş⁵⁷², ayrıca gazete adına Rumeli'ye seyahatler yaptığını değinilmiştir.⁵⁷³ Bu yazılarda⁵⁷⁴ dönemin "Ticaret ve Nafia Nazırı" (Bedros) Hallaçyan Efendi'nin Edirne, Selanik, Manastır, Üsküp gibi Rumeli vilâyetlerine yaptığı seyahatler ayrıntılı şekilde aktarılmıştır. Bununla birlikte Hallaçyan Efendi'nin bu vilayetlerdeki görüşmelerine; meşrutiyet, "nafia" (bayındırlık) işleri ve iktisat üzerine yaptığı konuşmalara yer verilmiştir.

⁵⁷¹M. Behçet, "Nafia Nazırının Seyahati", *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 203-206, 9-14 Kânunuevvel 1325 (22-27 Aralık 1909).

⁵⁷² Rıfat Necdet Evrimer, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, s. 8. Gazetenin o yıllarda yayımlanan sayıları üzerine yaptığımız incelemelerde bu "müzakerât" ların "Meclis-i Mebusânda", "Meclis-i Vükelâ" ve "Meclis-i Mebusân Müzakerâtı" başlıkları altında neredeyse her gün imzasız bir şekilde yayınlandığını tespit ettik. Bunlardan hangilerinin Mehmet Behçet tarafından kaleme alındığını bilmediğimiz için çalışmamıza dâhil etmedik.

⁵⁷³ *Age.* s. 8. Araştırmalarımız neticesinde belirtilen tarihler arasında "Rumeli Seyahati" başlığı altında seri yazılar yayınlamıştır. Bu yazıların Mehmet Behçet'e ait olabileceklerini düşündüğümüzden çalışmamıza dâhil ettik.

⁵⁷⁴ *Tanîn* gazetesinin 1909 yılına ait sayılarındaki incelemelerimizde "Rum İli Seyahati" başlıklı imzasız bazı yazılara ulaştık. "Rum İli Seyahati" başlıklı ilk yazı içerik olarak kendinden önce bazı yazıların devamı niteliğindedir. Aynı başlığı taşımamalarına rağmen içerik olarak birbirinin devamı olan yazılar şunlardır:

(İmzasız), "Hallacyan Efendi'nin Seyâhati", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 466, 6 Kânunuevvel 1325/19 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Hallacyan Efendi", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 469, 9 Kânunuevvel 1325/23 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-1", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 470, 10 Kânunuevvel 1325/23 Kânunuevvel 1909, s.1-2.

(İmzasız), "Hallacyan Efendiyle Birlikte Bulunan Muhabirimizin Mektubu-2", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 471, 13 Kânunuevvel 1325/24 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-3", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 474, 16 Kânunuevvel 1325/29 Kânunuevvel 1909, s. 2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 475, 17 Kânunuevvel 1325/30 Kânunuevvel 1909, s.2.

(İmzasız), "Rumeli Seyahati-4", *Tanîn*, Sene 2, Nr. 478, 20 Kânunuevvel 1325/2 Kânunusani 1909, s.1-2.

Mehmet Behçet *Resimli Kitap* dergisinde yayınlanan “İcmâl-i Ahvâl-i Siyâsiye” başlıklı yazısında⁵⁷⁵ dönemin siyasi olayları hakkında bilgi vermiştir. Bu yazıda Girit meselesi, Genç Mısırlılar Kongresi, Livadya’da Rus Çar’ı ile yapılan görüşme ele alınmıştır. Mahmut Şevket Paşa hakkında bilgi verilmiş ve paşanın Avrupa’ya özellikle de Almanya’ya yaptığı seyahatlerin önemine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte o dönemki hükümetin “*asayiş-i umumiye*” için gösterdiği gayret vurgulanmış, hükümetin Avrupa’ya öğrenci göndermesi, ziraî ve ticarî çalışmaları üzerinde durulmuştur.

Mehmet Behçet, *Sebilürreşâd* dergisindeki “Meslek Daima Meslek” başlıklı yazısında⁵⁷⁶ bireyin toplumdaki başarısını çalışmalarındaki kararlılığa ve eşsizliğe bağlamıştır. Ancak bizim böyle bir yola, “*mesleğ*” sahip olmadığımızı belirten yazar, ülkemizde yaşanan her siyasi mağlubiyeti toplumsal durgunlukların takip ettiğini vurgulamıştır. Her “düşkünlüğümüzü” reddederek çıkış yolu arama düşüncemizi eleştiren Mehmet Behçet, bizi bu duruma “*mesleksizliğimizin*” getirdiğine dikkat çekmiştir.

Aynı dergide Mehmet Behçet’e ait olduğunu düşündüğümüz “M.B.” imzasıyla iki yazı bulunmaktadır.⁵⁷⁷ Bu yazıların ilki “İngiltere ve Mısır Harbi”dir.⁵⁷⁸ Burada İngiltere’nin “*harb-ı umumi*”yi fırsat bilerek Mısır üzerinde hâkimiyet kurmak için yaptıkları ve Mısır’ın buna karşı gösterdiği istiklâl mücadelesi vurgulanmıştır.

“Türkiye İngiltere Harbi ve Âlem-i İslam”⁵⁷⁹ başlıklı diğer yazıda ise Türkiye ile İngiltere arasında 1914’ten itibaren devam etmekte olan anlaşmazlığa değinilmiştir. Türkiye topraklarının işgali için İngilizlerin gösterdiği çabadan dolayı “*harb-ı umumi*”nin İngiltere ile Türkiye arasında geçtiği vurgulanmıştır. İngilizlerin bu topraklara saldırma sebepleri üzerinde durulmuş, İslam ülkelerinin (Hindistan, Mısır gibi...) İngiltere’ye karşı aldıkları tavır belirtilmiştir. Ayrıca İslam birliğinin düşman devletler için bir tehdit olarak görülmesi gerektiğine de yer verilmiştir.

⁵⁷⁵Mehmet Behçet, “İcmâl-i Ahvâl-i Siyâsiye”, *Resimli Kitap*, C.3, Nr.13, Teşrinievvel 1325, s. 11-15.

⁵⁷⁶Mehmet Behçet, “Meslek Daima Meslek”, *Sebilürreşâd*, C.16, Nr.391, 13 Şubat 1335/13 Şubat 1919, s.12-13.

⁵⁷⁷ Bu yazıların içeriğine baktığımızda bunların Mehmet Behçet’e ait olabileceklerini düşünüyoruz. Bu düşüncemizde Mehmet Behçet’in 1922 yılında “Nidâ” imzasıyla *Açıksöz* gazetesinde yayınlanan benzer konudaki (“harb-ı umumi”) yazıları etkili olmuştur.

⁵⁷⁸ M.B., “İngiltere ve Mısır”, *Sebilürreşâd*, C.19, Nr.493, 26 Şubat 1338/26 Şubat 1922, s. 268-270.

⁵⁷⁹M.B., “Türkiye İngiltere Harbi ve Âlem-i İslam”, *Sebilürreşâd*, C.20, Nr. 496, 8 Nisan 1338/8 Nisan 1922, s. 21-23.

Mehmet Behçet, sosyal ve siyasi konulu yazılarının büyük bir kısmını *Açıksöz* gazetesinde yayınlar. Bu yazılarının bir kısmını “Nidâ” imzasıyla yazan Mehmet Behçet, “Anadolu’nun, İstanbul’daki Fırka Gürültüleri Dolayısıyla Pay-i Taht Hakkındaki Nokta-i Nazarı ve Feryadı”⁵⁸⁰ başlıklı yazıda İstanbul’un Müslümanlar ve Türkler için kutsallığına dikkati çeker. Şehrin kaybedilmesi durumunda İslam ve Türk hâkimiyetinin de gideceği vurgular. Mehmet Behçet, bu zor durumda İstanbulda cereyan eden “fırka ihtirâsâtı”nı, kişilerin şahsi menfaatlerinin peşinde koşmalarını ve yapılan pazarlıkları eleştirir. Türk ve İslam ülkelerinin İstanbul’a kayıtsız kalmalarından ötürü duyduğu üzüntüyü dile getirir. Yazar, vatanın ve İstanbul’un kurtuluşunun Anadolu halkına bağlı olduğu ifade eder.

“Makale-i Mahsûsa: İyd-ı Millî Münasebetiyle”⁵⁸¹ başlıklı yazı II. Meşrutiyet’in on ikinci yıl dönümü için kaleme alınmıştır. Mehmet Behçet, Meşrutiyetin getireceği hürriyet ve eşitlik inkılâplarının millet için önemi ve değerini vurgulamış, meydana gelecek bu inkılâpların Osmanlı toprakları üzerinde emelleri olanlar için bir tehlike arz ettiğine değinmiştir. Dış güçlerin planlarıyla toprak kayıplarının arttığını belirten yazar, ülke içerisinde de huzursuzluğun arttığını ve hatta başka devletlerin hâkimiyetine girilmesinin dahi düşünüldüğünü ifade etmiştir. Ayrıca Mehmet Behçet, ülkeyi bu durumlara düşüren şeyin Meşrutiyet olmadığını; bize Meşrutiyetin gelmesini istemeyenler olduğunu vurgulamıştır. Ülkede meydana gelen ve sıkıntı yaratan olaylardan dersler çıkarmamız gerektiği belirtilmiştir.

“İçkinin Sayısız, Sonsuz Fenalıkları”⁵⁸² başlıklı yazıda içkinin kişiye ve aileye nasıl zararlar verdiğine dikkat çekilmiştir. “Sulh Muâhedesi Değil, Gaddarâne Bir Hüküm-i İdam”⁵⁸³ başlıklı yazıda Mondros Ateşkes Antlaşması’nın getirdiği ağır hükümler eleştirilmiş, Avrupa’nın öne sürdükleri silah anlaşmalarıyla amaçlarının Türkiye’nin “*can damarlarını kesmek*” ve istiklalini elinden almak olduğu vurgulanmıştır. Avrupa’nın “*medeniyet maskesi*” altında Türkleri ve Müslümanları köleleştirmeye, onlara hükmetmeye çalıştıkları ifade edilmiştir. Türklerin

⁵⁸⁰ Nidâ, “Anadolu’nun, İstanbul’daki Fırka Gürültüleri Dolayısıyla Pay-i Taht Hakkındaki Nokta-i Nazarı ve Feryadı”, *Açıksöz*, Nr. 6, 25 Temmuz 1335/25 Temmuz 1919, s. 1-2.

⁵⁸¹ Nidâ, “Makale-i Mahsûsa: İyd-ı Millî Münâsebetiyle”, *Açıksöz*, Nr. 7, 27 Temmuz 1335/27 Temmuz 1919, s. 1-2.

⁵⁸² Mehmet Behçet, “İçkinin Sayısız, Sonsuz Fenalıkları”, *Açıksöz*, Nr. 70, 12 Ağustos 1336/12 Ağustos 1920, s.1-2.

⁵⁸³ Nidâ, “Sulh Muâhedesi Değil, Gaddarâne Bir Hüküm-i İdam”, *Açıksöz*, Nr. 71, 16 Ağustos 1336/16 Ağustos 1920, s. 1-2.

silahsızlandırılması ile düşman devletlerin emellerine çok rahat ulaşacakları belirtilmiştir.

Yazar “Venizelos’un Siyaseti ve Akıbeti”⁵⁸⁴ yazısında Yunan “*heyet-i vükelâ reisi*” ve “*hariciye nazırı*” Venizelos’un İngilizlerin yardımını alarak Türkiye toprakları üzerindeki hayallerine (Megalo İdea) değinmiştir. Yunanistan’ın İtilaf devletlerinin elinde Venizelos’un hırsı yüzünden nasıl bir oyuncağa dönüştüğüne dikkat çeken Mehmet Behçet, hayal peşinden koşan Venizelos’un muhalif iki kişi tarafından vurulduğuna yer vermiştir.

“Kurban Bayramı”⁵⁸⁵ başlıklı yazıda İslam topraklarının bir kısmının kaydedilmesinden ötürü Kurban Bayramı’nın hüzünlü ve üzüntülü bir atmosferde geçtiği ifade edilmiştir. Müslümanların hürriyetlerini ve istiklallerini kaybetmemek için birlik olmaları gerektiğine dikkat çekilmiştir.

“Ferit Paşa Kabinesinin Anadolu Ahvâli Hakkında Neşr Ettirdiği Beyânnâme-i Hümâyûn Münasebetiyle”⁵⁸⁶ başlıklı yazıda Osmanlı İmparatorluğu’nun içine düştüğü sıkıntılı vaziyet anlatılmış, Anadolu’da düşman zulmüne maruz kalan insanların durumuna yer verilmiştir. Bu zor durumun sebebi olarak yabancı güçlerin “*tahakküm*”ünde olan Ferit Paşa ve etrafındakiler gösterilmiştir. Ferit Paşa hükümetinin ihanet içinde olduğuna dikkat çekilmiş, padişahla milleti ayıracak oyunlara giriştiği vurgulanmıştır.

Mehmet Behçet, “Şehit Yavrularının Azîmeti”⁵⁸⁷ yazısında doğu cephesinde şehit düşen askerlerin çocuklarının Kastamonu’dan Ankara’ya gidişini sırasında halkın onları uğurlamasına ve bu durumun yarattığı hüzünlü atmosfere değinmiştir.

“Kastamonu’nun Ahvâl-i Sıhhiyesi”⁵⁸⁸ başlıklı yazıda sağlığın önemi vurgulanmıştır. “Taassup” dolayısıyla ülkede birçok kişinin hayatını kaybettiğine değinilmiş, hastalıkların çaresinin doktorlar olduğunun altı çizilmiştir. Bununla birlikte son yıllarda Kastamonu merkezinde doğum oranlarının azaldığı ölüm oranının ise

⁵⁸⁴ Nidâ, “Venizelos’un Siyaseti ve Akıbeti”, *Açıksöz*, Nr. 73, 23 Ağustos 1336/23 Ağustos 1920, s. 1-2.

⁵⁸⁵ Nidâ, “Kurban Bayramı”, *Açıksöz*, Nr. 74, 20 Ağustos 1336/20 Ağustos 1920, s. 1.

⁵⁸⁶ Nidâ, “Ferit Paşa Kabinesinin Anadolu Ahvâli Hakkında Neşr Ettirdiği Beyânnâme-yi Hümâyûn Münasebetiyle”, *Açıksöz*, Nr. 15, 5 Teşrinievvel 1335 / 5 Ekim 1919, s. 1-3.

⁵⁸⁷ Mehmet Behçet, “Şehit Yavrularının Azîmeti”, *Açıksöz*, Nr. 609, 18 Teşrinievvel 1338/18 Ekim 1922, s.2.

⁵⁸⁸ Nidâ, “Kastamonu’nun Ahvâl-i Sıhhiyesi”, *Açıksöz*, Nr. 20, 9 Teşrinisânî 1335/9 Kasım 1919, s. 1-2.

endişe verici bir şekilde arttığı ifade edilmiştir. Ayrıca “*gayr-ı meşru*” ilişkilerin sağlığı olumsuz yönde etkilediğine ve bunun önüne geçilmesi gerektiğine değinilmiştir.

“Zaferden Zafere”⁵⁸⁹ başlıklı yazıda ülkeyi ele geçirmek isteyen Batılı düşmanlardan kurtuluşun sevinci dile getirilmiştir. Misak-ı Millî sınırlarının milleti istiklale kavuşturulacağı inancına ve milletin kazanacağı düşüncesine yer verilmiştir. Son zamanlarda maddi ve manevi zaferlere duyulan güven ifade edilmiştir.

“Son Günleri”⁵⁹⁰ başlıklı yazıda ise Yunan ordusunun yurttan atılmasına ve Türk ordusunun gücüne dikkat çeken yazar, İngilizlerin bütün oyunlarına ve planlarına rağmen İstanbul’da son günlerini yaşadıklarını söylemiştir.

“İstanbul Meselesi”⁵⁹¹ başlığında İstanbul ve boğazların Türk devletinin iç meselesi olduğu, İstanbul hükümetinin alacağı her türlü kararın yok hükmü taşıdığı belirtilmiştir. İstanbul’un er ya da geç düşman işgalinden kurtulacağı aksi takdirde verilecek yanıtın sert ve kesin olacağı vurgulanmıştır.

Mehmet Behçet’in siyasi konulu yazıları genellikle II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı ve bu savaşın Türkiye toprakları üzerindeki etkisi üzerinedir. Ağırlıklı olarak İslamcı ve Türkçüfikirler ışığında kaleme alınan bu yazılarda İtilaf Devletlerinin işgalci politikaları, Ferit Paşa ve yönetimi nezdinde dönemin İstanbul hükümeti eleştirilmiş ve bu yönetimin kurtuluş karşıtı bir tavır takındıkları üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte Anadolu halkının vatanın kurtuluşunda nasıl bir öneme sahip olduğu vurgulanmış, kazanılan zaferlerle bağımsızlık mücadelesine olan inanç dile getirilmiştir. Toplumsal konulu yazılarda ise daha çok Kastamonu ve o bölgenin sıkıntıları üzerinde durulmuştur. Toplumun aksayan yönlerine dikkat çeken yazar, bu sorunlar için çözüm yolları ileri sürmüştür. Mehmet Behçet, dönemin önemli devlet adamları ile yapmış olduğu seyahatlere dair notlarında da gidilen yerlerin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin bilgiler vermiştir.

3.4.Eğitimle İlgili Yazılar

Memuriyet hayatının önemli bir bölümünde öğretmenlik ve idarecilik yapan, eğitim sisteminin sürekli içerisinde bulunan Mehmet Behçet’in gazete ve dergilerde

⁵⁸⁹ Nidâ, “Zaferden Zafere”, *Açıksöz*, Nr. 629, 12 Teşrînisânî 1338/12 Kasım 1922, s. 1.

⁵⁹⁰ Nidâ, “Son Günleri”, *Açıksöz*, Nr. 631, 14 Teşrînisânî 1338/14 Kasım 1922, s. 1.

⁵⁹¹ Nidâ, “İstanbul Meselesi”, *Açıksöz*, Nr. 634, 18 Teşrînisânî 1338/18 Kasım 1922, s. 1.

eğitimle ilgili yazılarına da bulunmaktadır. Bununla birlikte çocuklar için Fransızca'dan uyarlama eserler kaleme almıştır.

Bu konudaki ilk yazısı “Tedrisât Meselesi”⁵⁹² üst başlığında *Gençlik* dergisinde yayınlanmıştır. Bu yazıda “harb-i umumi”den sonra mekteplerde özellikle de “mekteb-i sultaniye” programlarında yapılması beklenen değişikliğe ve bu değişiklikle nelerin amaçlandığına değinilmiştir. İki devreden oluşması planlanan bu programda hangi derslerin gösterileceği ve bu derslerin kazanımları vurgulanmıştır. Daha faydalı, kısa ve pratiğe dayanan ders programlarının yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bunun yanında *Açıksöz* gazetesinde “Tosya M.B” imzasının bulunduğu seri halinde üç yazı yayınlanmıştır.⁵⁹³ Bu yazıların ilki “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -1-”dir.⁵⁹⁴ Bu yazıda cehaletin ve taassubun köylere hâkim olduğu belirtilmiş, cehalet üzerine gidip medeniyet seviyesine uygun işler yapmak gerekliliği vurgulanmıştır. Çalışmaların “merkezden muhite”, “muhitten merkeze” giden bir programla gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir. Yalnız “maarif vekâleti” değil; konuyla ilgili diğer birimlerle de birleşerek milli bir eğitim ve terbiye programının yürütülmesi üzerinde durulmuştur. Bu konuda gece derslerinin verilebileceğine, “büyük” “orta” ve “küçük” yaşların okutturulması ile ilgili düşüncelere yer verilmiştir.

“İrfân ve Terbiyede İnkılâp -2-”⁵⁹⁵ başlıklı serinin ikinci makalesinde çocukların “imam”dan ders almalarını eleştiren yazar, “ilmî iptidâî”lerin olması gerektiğini söylemiştir. Ailelerin pek azının çocuk terbiyesiyle ilgili olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sorunların çözümünün iyi öğretmenlerden, “kurtuluş yurtları”ndan ve “gece mektep”lerinden geçtiğini belirtmiştir.

Serinin “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -3-”⁵⁹⁶ başlıklı son yazısında Mehmet Behçet, ülkenin ilmî ve iktisadî kalkınmasının önemine değinmiş, “kurtuluş yurtları”nın irfan ve terbiyede önemli bir adım olduğu vurgulamıştır. Bu konuyla ilgili bazı illerde

⁵⁹² M. Behçet, “Tedrisât Meselesi”, *Gençlik*, Sayı: 10, 28 Şubat 1338/28 Şubat 1922, s. 3-4.

⁵⁹³ Mehmet Behçet’in yazıların yayınlandığı yıllarda Kastamonu’da (Tosya: Kastamonu’ya bağlı bir kasaba) bulunması ve yazıların içeriğinden ötürü kesin olmamakla birlikte bunların Mehmet Behçet’e ait olabileceğini düşünüyoruz.

⁵⁹⁴ Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -1-”, *Açıksöz*, Nr. 695, 30 Kanûnusânî 1339/30 Ocak 1923, s.2.

⁵⁹⁵ Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -2-”, *Açıksöz*, Nr. 697, 1 Şubat 1339/1 Şubat 1923, s. 2.

⁵⁹⁶ Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -3-”, *Açıksöz*, Nr. 699, 4 Şubat 1339/4 Şubat 1923, s. 2.

(Sivas, Kayseri, Çanakkale) girişimlerin olduğuna ve bu girişimlerin Kastamonu'da da başlaması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Mehmet Behçet, eğitim ve pedagojiyle ilişkilendirebileceğimiz çocuklara yönelik bir dizi çocuk kitapları kaleme almıştır.⁵⁹⁷ Nakil ve uyarlama olan bu kitaplar şunlardır:

- 1- *Orhan'ın Deniz Eğlenceleri*⁵⁹⁸
- 2- *Orhan ile Gümüş*⁵⁹⁹
- 3- *Orhan'ın Hayvanlar Bahçesi*⁶⁰⁰
- 4- *Orhan'ın Tayyareciliği*⁶⁰¹

Bu dizinin ilk kitabı *Orhan'ın Deniz Eğlenceleri*'nde iyi aile ve arkadaşlık ilişkileri öne çıkarılırken; *Orhan ile Gümüş*'te insan-hayvan ilişkisi üzerinden arkadaşlığın önemi vurgulanmıştır. *Orhan'ın Hayvanlar Bahçesi*'nde kaplandan balinaya, devekuşundan penguene kadar birçok hayvan hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Dizinin son kitabı *Orhan'ın Tayyareciliği*'nde uçakların havada nasıl kaldığı, hangi parçalardan oluştuğu, uçuş sırasında uçağın kontrolünün nasıl sağlanabileceği gibi uçak ve uçuşla ilgili pek çok konuda açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca bu hikâyelerin ortak özellikleri çocuklara yönelik olduğu için resimli ve didaktik mahiyette olmalarıdır.

⁵⁹⁷ Sadettin Nüzhet Ergun ilgili çalışmasında bu eserlerin “Fransızca’dan nakil” olduğunu belirtmiştir. Bkz: Ergun, Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939, s. 778.

⁵⁹⁸ Mehmet Behçet, *Orhan'ın Deniz Eğlenceleri* (nakil), Milli Matbaa, İstanbul, 1926, 40 s. Bu eserin Günümüz harflerine aktarılıp, sadeleştirilmiş baskısına bir tane masal eklenmiştir. Bkz: Behçet Yazar, *Orhan'ın Maceraları*, Rafet Zaimler Yayınevi, İstanbul, 1953, 24 s.

⁵⁹⁹ Mehmet Behçet, *Orhan ile Gümüş* (nakil), Milli Matbaa, İstanbul, 1926, 40 s.

⁶⁰⁰ Bu eserin ilk baskısı 1927 yılında yapılmıştır. Bizdeki baskısı: Mehmet Behçet, *Hayvanlar Bahçesi*, Kazazgil Matbaası, İstanbul, 1946, 31 s.

⁶⁰¹ Mehmet Behçet, *Orhan'ın Tayyareciliği* (nakil), Türk Tayyare Cemiyeti Neşriyatı, İstanbul, 1931, 32 s.

SONUÇ

1890 yılında Halep'te doğan Mehmet Behçet Yazar, eğitimli bir aile şeceresine sahiptir. İlkokulu Halep'te, liseyi Selanik'te tamamlayan Mehmet Behçet, 1910 yılında İstanbul Darülfünun Hukuk Fakültesi'nden mezun olur. Hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra "Orman ve Maâdin ve Ziraat Nezâreti Hukuk Müşavirliği Kalemi"nde staj yapan Mehmet Behçet, aynı yıl içerisinde Beyrut Sultanisi edebiyat öğretmenliğine tayin edilir. Şehir, 1918 yılında İtilaf devletlerince işgal edilince İstanbul'a gelir. Bir müddet İstanbul'da bulunur ve Kastamonu Sultanisi müdürlüğü göreviyle Kastamonu'ya gider. 1921 yılına kadar Kastamonu'da bu görevini sürdüren Mehmet Behçet, "Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü" için Ankara'ya gider. Burada "Dâhilî İrşad ve Propaganda" memurluğu ve daha sonra İstihbarat Müdürlüğü görevlerinde bulunur. Bu görevleri esnasında Ankara Kız Öğretmen Okulu'nda Türkçe ve Edebiyat dersleri verir. Mehmet Behçet, Ankara'daki bu memuriyetlerinin ardından ikinci kez Kastamonu'ya "Maarif Müdürlüğü" görevi için gider (30 Eylül 1922–6 Ekim 1923). Kastamonu'daki bu görevinin ardından "Maarif Vekâleti Müfettişliği" vazifesiyle tekrar Ankara'ya dönen Mehmet Behçet, 6 Ekim 1923 – 30 Ekim 1927 tarihleri arasında çeşitli maarif dairelerinde müdürlük görevinde bulunur. Kastamonu ve Ankara'da çeşitli devlet dairelerinde görev yapan Mehmet Behçet, İstanbul'a edebiyat öğretmenliği vazifesiyle dönerek hayatının sonuna kadar orada kalır. İlk olarak Üsküdar Erkek Lisesi'ne edebiyat öğretmeni (6 Kasım 1927–31 Ağustos 1929) olan Mehmet Behçet, daha sonra Kabataş Erkek Lisesi'nde (1 Eylül 1929–1 Ekim 1934) öğretmenlik yapmış ve Haydarpaşa Lisesi'nde meslek hayatını tamamlar. Bu arada Saint Joseph Fransız Lisesi'nde 1948-1949 yılları arasında bir sene ders verir. Haydarpaşa Lisesi edebiyat öğretmeni iken 8 Kasım 1951'de gözlerinde rahatsızlıktan ötürü görevinden ayrılan Mehmet Behçet, 2 Temmuz 1980'de hayatını kaybeder.

Mehmet Behçet'in edebiyata olan ilgisi Halep İdadisinde iken başlamış, Selanik'te hocaları Muallim Cudi, Kazım Nami ve Muslihiddin Âdil sayesinde oldukça artmıştır. Daha sonra hukuk tahsili için İstanbul'a gelen Mehmet Behçet, kendini burada zengin bir şiir ve edebiyat ortamı içinde bulur. Fecr-i Âti topluluğunu oluşturacak olan gençlerle üniversite sıralarında bir araya gelir ve topluluğun en genç üyelerinden biri olarak 24 Şubat 1910'da Fecr-i Âti'ye katılır.

Fecr-i Âti topluluğunun sanat ve edebiyat anlayışına uygun şiir, mensur şiir ve fanteziler kaleme alan Mehmet Behçet, topluluğun diğer üyeleri gibi şiirlerini ve mensur parçalarını *Servet-i Fünûn*, *Resimli Kitab*, *Şiir ve Tefekkür*, *Şehbâl* gibi dönemin önemli süreli yayınlarında yayımlar. Beyrut Sultanisi'ne edebiyat öğretmeni olarak gidinceye kadar topluluğun sanat ve edebiyat anlayışına bağlı kalır.

Mehmet Behçet yaklaşık olarak kırk yılı bulan yazı hayatı boyunca (1908-1948) *Erganun*, *Yumak* isimli iki şiir kitabı ve mensur parçalarını içeren *Buhurdan* isimli bir eser yayımlar. Bununla birlikte şairin yayınlanmamış *Çile* isimli şiir kitabı, *Kutu Kapakları* isimli manzum hiciv parçalarının olduğu bir eser ve *Mahûf Uçurumlar* adlı manzum-mensur karışık bir eseri daha vardır. Bu eserlerinin yanında gazete ve dergilerde yayınlanan şiir ve mensur parçaları da bulunmaktadır.

Mehmet Behçet'in şiirleri konu ve şekil açısından bir çeşitlilik gösterir. Aşk, tabiat, toplum, din, sanat, hikmet gibi konuların yanı sıra toplumsal ve siyasal hayata ilişkin hicivler kaleme alan şair, bu konuların dışında da şiirler yazmıştır. Konu bakımından *Servet-i Fünûn* şiirinin özellikleri görülmekle birlikte bu şiirlerde eski şiiri geleneğini yansıtan unsurlar da görülür. Şair, *Servet-i Fünûn* şiirinin duyuş ve ifade tarzlarının yanında eski şiir geleneğinin imaj, mazmun ve benzetmelerinden de faydalanır. Mehmet Behçet Yazar, yukarıda ismi geçen şiir kitaplarında ve süreli yayınlarda yayınlanan birbirinden farklı nazım biçimleri kullanır. Bu nazım biçimleri arasında yeni Türk şiiri nazım biçimlerinden soneyi, eşit düzenli nazım biçimlerini ve serbest nazmı; divan şiiri nazım biçimlerinden kıt'a vemesneviyi, halk şiiri biçimlerinden ise koşma nazım biçimini çoğunlukla tercih eder. Nazım biçimlerinde olduğu gibi kullanılan vezinlerde de bir çeşitlilik göze çarpmaktadır. Şiirlerinde sıklıkla aruz vezni kullanmasına rağmen bazı şiirlerini hece vezni ile kaleme alır. Aruzun genellikle bilinen kalıplarını tercih eden Mehmet Behçet, bazı şiirlerinde yeni aruz demelerine girişir. Bazı şiirlerinde birden fazla aruz kalıbı görülmekle birlikte aruzun en çok Mefâilün/Feilâtün/Mefâilün/Fe'ilün (Fa'lün) kalıbını; hecenin ise 8'li kalıbını farklı duraklarıyla kullanır.

Mehmet Behçet Yazar'ın üzerinde durduğu ve eserler kaleme aldığı bir diğer edebi tür ise mensur şiir ve fantezidir. *Servet-i Fünun* şairlerinin sıklıkla kullandığı mensur şiir türüne karşılık Fecr-i Âti şairleri fantezi denilen düzyazı tarzını tercih ederler. Şairin mensur şiir ve fantezilerinde ele aldığı konular şiirlerindekiyle benzerlik

göstermektedir. Bu eserlerinde aşk ve kadın/sevgili, tabiat, metafizik ve toplum konularını işlemiş, buna ek olarak hayat görüşünü ve kendi “ben”iniyansitanparçalar kaleme almıştır. Mehmet Behçet’in sayıca fazla olmamakla birlikte farklı konularda da mensur şiir ve fantezileri vardır.

Mehmet Behçet’in, şiir ve mensur şiir, fantezi türünün dışında farklı bir tür olarak sadece bir hikâyesine tesadüf ettik. Bu hikâyesinde II. Meşrutiyet’in getirdiği hürriyet, eşitlik ve adalet konusunu işlemiştir.

Mehmet Behçet, şiir ve mensur şiir, fantezi ve hikâye türleri dışında edebiyat, kültür-dil, siyasi-sosyal ve eğitim üzerine yazılar ve eserler kaleme almıştır. Edebiyata dair eserleri inceleme ve antoloji türünde olup dönemin yazar ve şairleri hakkında bilgi veren müstakil eserlerdir.

Kültür ve dil üzerine yazdığı yazılar ve eserlerinde belirli yerlerin (Beyrut, Kastamonu, Sinop) tarihine, kültürüne ilişkin eski eserlerini tanıtmıştır. Beyrut’u ele aldığı eseri ilgili bölge üzerine ayrıntılı bilgiler veren bir ansiklopedi mahiyetindedir. Dil konusunda ise yazarın tek çalışması *Câmi’u’n-nezâ’ir* adlı nazire mecmuası üzerine yaptığı tarama çalışmasıdır.

Mehmet Behçet, dönemin süreli yayımlarında siyasi ve sosyal konulu yazılar da kaleme almıştır. Mehmet Behçet’in siyasi konulu yazıları genellikle II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı ve bu savaşın Türkiye toprakları üzerindeki etkisi üzerinedir. Yazılarında -ağırlıklı olarak- İslamcıve Türkçü bir tavır takınmıştır. Toplumsal konulu yazılarda ise daha çok Kastamonu ve o bölgenin sıkıntıları üzerinde durulmuştur. Toplumun aksayan yönlerine dikkat çeken yazar, bu sorunlar için çözüm yolları da ileri sürmüştür. Dönemin önemli devlet adamları ile yapmış olduğu seyahatlere dair notlarında da gidilen yerlerin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin bilgiler vermiştir.

Memuriyet hayatını eğitim kurumlarında geçiren, öğretmenlik, müdürlük, müfettişlik yapan Mehmet Behçet, eğitime ilişkin yazılarında dönemin eğitim programlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin yazılar kaleme almış, bu yazılarında eğitimin önemine değinmiştir. Bununla birlikte Fransızcadan çocuklara ilişkin didaktik mahiyette eserler uyarlamış ve nakletmiştir.

Sonuç olarak Mehmet Behçet Yazar, 1890-1980 yılları arasında yaşamış ve bir dönem Fecr-i Âti topluluğuna katılmıştır. Bu topluluktan ayrıldıktan sonra çalışmalarını bağımsız olarak devam ettiren Mehmet Behçet,şiir, mensur şiir ve fantezi gibi edebî

türlerin yanı sıra edebî olmayan pek çok yazı ve eser kaleme almıştır. Bütün bu çalışmalarına karşın Mehmet Behçet'e edebiyat tarihleri ve antolojilerde gerektiği kadar değinilmemiştir. Bu duruma eserlerin edebî değerinin yanı sıra Mehmet Behçet'in Cumhuriyet yönetimine ve devlet adamlarına ideolojik bakımdan mesafeli tavrı da sebep gösterilebilir. Ancak bir öğretmen şair ve yazar olan Mehmet Behçet'in eserlerinin yeni bir bakışla yorumlanması, edebiyat tarihimizdeki yeri üzerine düşünülmesi gerektiği inancındayız.

BİBLİYOGRAFYA

Mehmet Behçet Yazar

- Yayınlanmış ve Yayınlanmamış Kitaplar

YAZAR, Mehmet Behçet, *Erganun*, Tanin Matbaası, İstanbul, 1327 / 1911.

YAZAR, Mehmet Behçet- TEMİMÎ, Refik, *Beyrut Vilâyeti -1- Cenup Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333 – 1335 / 1917 – 1919.

YAZAR, Mehmet Behçet- TEMİMÎ, Refik, *Beyrut Vilâyeti -2- Şimal Kısmı*, Vilâyet Matbaası, Beyrut, 1333 – 1336 / 1917 – 1920.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Kastamonu Âsâr-ı Kadîmesi*, Matba'a-i Âmire, İstanbul, 1341 / 1925.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Buhurdan -Fanteziler-*, Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı, İstanbul, 1925.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Orhan ile Gümüş*, Milli Matbaa, İstanbul, 1926.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Orhan'ın Deniz Eğlenceleri*, Milli Matbaa, İstanbul, 1926.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Orhan'ın Tayyareciliği*, Türk Tayyare Cemiyeti Neşriyatı, İstanbul, 1931.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Genç Şairlerimiz ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1936.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Genç Romancılarımız ve Eserleri*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul, 1937.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Yumak*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938

YAZAR, Mehmet Behçet, *Hayvanlar Bahçesi*, Kazazgil Matbaası, İstanbul, 1946.

YAZAR, Behçet, *Orhan'ın Maceraları*, Rafet Zaimler Yayınevi, İstanbul, 1953.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları*(Haz. Mustafa Everdi), 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Çile*. (yayınlanmamış)

YAZAR, Mehmet Behçet, *Mahûf Uçurumlar*. (yayınlanmamış)

YAZAR, Mehmet Behçet (Lâedri), *Kutu Kapakları*. (yayınlanmamış)

- **Dergi ve Gazete Yazıları**

1908

1. Mehmet Behçet, “Kadın Sesleri: Bir Kızım Olaydı -1-”, *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 15, 17 Kânunusâni 1323/30 Ocak 1908, s.2.
2. Mehmet Behçet, “Bir Kızım Olaydı -2-”, *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 17, 31 Kânunusâni 1323/13 Şubat 1908, s.2-3.
3. Mehmet Behçet, “Muallimeyim!”, *Hanımlara Mahsus Gazete*, Sayı 21, 28 Şubat 1323/12 Mart 1908, s.3.
4. M. Behçet, “Küçük Hanım”, *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 9014 Ağustos 1324/17 Ağustos 1908, s. 263.
5. M. Behçet, “Vatanın Hamiyetli Bir Genci Zındandan Çıktı”, *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 903, 25 Ağustos 1324/7 Eylül 1908, s. 294-298.
6. M.Behçet, “Şiire Başlarken”, *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 905, 13 Eylül 1324/26 Eylül 1908, s. 323.
7. M. Behçet, “Gurûb”, *Bahçe Risalesi*, S.9, 16 Eylül 1324/29 Eylül 1908, s.3.
8. M. Behçet, “Kurbanlar”, *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 906, 25 Eylül 1324/8 Ekim 1908, s. 338.
9. M. Behçet, “Taş Kışla”, *Bahçe Risalesi*, S.11, 30 Eylül 1324/13 Ekim 1908, s.14.
10. M. Behçet, “Hepsi Onun” , *Servet-i Fünûn*, C. 35, Nr. 908, 13 Teşrînievvel 1324/26 Ekim 1908, s. 378.
11. M. Behçet, “İhtiyaç-ı Aşk” , *Servet-i Fünûn*, C. 36, Nr. 912, 6 Teşrînisâni 1324/19 Kasım 1908, s. 30.
12. M. Behçet, “Serenad” , *Musavver Muhit*, Nr.4, 13 Teşrînisâni 1324/26 Kasım 1908, s. 62.
13. M. Behçet, “Göz Yaşlarım” , *Servet-i Fünûn*, C. 36, Nr. 914, 20 Teşrînisâni 1324/3 Aralık 1908, s. 63.

1909

1. M. Behçet, “Venüs”, *Âşiyân*, Nr. 24, 12 Şubat 1324/25 Şubat 1909, s. 337.
2. Mehmet Behçet, “Hürriyet”, *Resimli Kitap*, C.2, Nr.10, 10 Temmuz 1325/23 Temmuz 1909, s. 1029.
3. M. Behçet, “Leyâl-i Hicrân”, *Mehasin*, C.2, Nr.8, 8 Temmuz 1325/21 Temmuz 1909, s. 590.
4. Mehmet Behçet, “Leyâl-i Hicrân”, *Mehasin*, C.2, Nr.8, 8 Temmuz 1325/21 Temmuz 1909, s. 555.
5. Mehmet Behçet, “İyd-ı Millî”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 55, 24 Temmuz 1909, s. 3-6.
6. Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-2”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 56, 26 Temmuz 1909, s.7-8.
7. Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-3”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 59, 29 Temmuz 1909, s. 4-5.
8. Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-4”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 61, 31 Temmuz 1909, s. 6-7.
9. Mehmet Behçet, “Bursa’da İyd-ı Millî-5”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 62, 1 Ağustos 1909, s. 3-5.
10. Mehmet Behçet, “Leyâl-i Hicrân-3-”, *Mehasin*, C.2, Nr.9, 9 Ağustos 1325/22 Ağustos 1909, s. 662.
11. Mehmet Behçet, “Yorgunluk”, *Şiir ve Tefekkür*, Nr.2, 27 Ağustos 1325/ 9 Eylül 1909, s. 3.
12. Mehmet Behçet, “Halecan”, *Resimli Kitap*, C.2, Nr.11, Ağustos 1325, s. 1139.
13. Mehmet Behçet, “İlk Sevdiğim”, *Resimli İstanbul*, Nr.17, 28 Eylül 1325/11 Ekim 1909, s. 262.
14. Mehmet Behçet, “İcmâl-i Ahvâl-i Siyâsiye”, *Resimli Kitap*, C.3, Nr.13, Teşrînievvel 1325/Ekim-Kasım 1909, s. 11-15.
15. Mehmet Behçet, “Kamer”, *Resimli Kitap*, C.3, Nr.14, Teşrînisânî 1325/Kasım-Aralık 1909, s. 130.
16. (İmzasız), “Hallacyan Efendi’nin Seyahati”, *Tanîn*, Sene 2, Nr. 466, 6 Kânunuevvel 1325/19 Aralık1909, s.2.

17. (İmzasız), “Hallacyan Efendi”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 469, 9 Kânunuevvel 1325/22 Aralık 1909, s. 2.
18. M. Behçet, “Nafia Nazırının Seyahati”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 203, 9 Kânunuevvel 1325/22 Aralık 1909, s. 3.
19. (İmzasız), “Rumeli Seyahati-1”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 470, 10 Kânunuevvel 1325/23 Aralık 1909, s. 1-2.
20. M. Behçet, “Nafia Nazırının Seyahati”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 204, 10 Kânunuevvel 1325/23 Aralık 1909, s. 5.
21. Mehmet Behçet, “Nafia Nazırının Seyahati-3”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 205, 13 Kânunuevvel 1325/26 Aralık 1909, s. 5-6.
22. (İmzasız), “Hallacyan Efendiyle Birlikte Bulunan Muhabirimizin Mektubu-2”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 471, 13 Kânunuevvel 1325/26 Aralık 1909, s. 2.
23. Mehmet Behçet, “Nafia Nazırının Seyahati 4-5”, *Yeni Tasvir-i Efkâr*, Sene 1, Nr. 206, 14 Kânunuevvel 1325/27 Aralık 1909, s. 5-6.
24. (İmzasız), “Rumeli Seyahati-3”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 474, 16 Kânunuevvel 1325/29 Aralık 1909, s. 2.
25. (İmzasız), “Rumeli Seyahati”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 475, 17 Kânunuevvel 1325/30 Aralık 1909, s. 2.

1910

1. (İmzasız), “Rumeli Seyahati-4”,*Tanîn*, Sene 2, Nr. 478, 20 Kânunuevvel 1325/2 Ocak 1910, s. 1-2.
2. Mehmet Behçet, “İzmihlal”, *Servet-i Fünûn*, C. 37, Nr. 970, 24 Kânunuevvel 1325/6 Ocak 1910, s.115.
3. Mehmet Behçet, “Nagamat-ı Buse” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 972, 7 Kânunusâni 1325/20 Ocak 1910, s.151.
4. Mehmet Behçet, “Rodos Heykeli”, *Resimli Kitap*, C.3, Nr.15, Kânunuevvel 1325/Ocak 1910.
5. Mehmet Behçet, “Leyâl-i Hicrân-4-”, *Resimli Kitap*, C.3, Nr.16, Kânunusâni 1325/Ocak-Şubat 1910, s. 300.
6. Mehmet Behçet, “Dua-yı Gufran” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 975, 28 Kânunusâni 1325/10 Şubat 1910, s.199.

7. Mehmet Behçet, “Mâî Sineler” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 976, 4 Şubat 1325/17 Şubat 1910, s.215.
8. Mehmet Behçet, “Genç Kızlar”, *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 977, 11 Şubat 1325/24 Şubat 1910, s.230.
9. Mehmet Behçet, “Onlar” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 978, 18 Şubat 1325/3 Mart 1910, s.246.
10. Mehmet Behçet, “Leyâl-i Hicrân -5-” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 982, 18 Mart 1326/31 Mart 1910, s.311.
11. Mehmet Behçet, “Sen ve Ben” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 985, 8 Nisan 1326/21 Nisan 1910, s.359.
12. Mehmet Behçet, “Erganun” , *Servet-i Fünûn*, C. 38, Nr. 987, 22 Nisan 1326/5 Mayıs 1910, s.391.
13. Mehmet Behçet, “Rahibe” , *Resimli Kitap*, C.3, Nr.18, Mart 1326/Nisan 1910, s. 464.
14. Mehmet Behçet, “Hainlik” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 990, 13 Mayıs 1326/26 Mayıs 1910, s.21.
15. Mehmet Behçet, “En Güzel Şiirim” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 992, 27 Mayıs 1326/9 Haziran 1910, s.52.
16. Mehmet Behçet, “Vahşilik” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 994, 10 Haziran 1326/23 Haziran 1910, s.87.
17. Mehmet Behçet, “Ümid” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 998, 24 Haziran 1326/7 Temmuz 1910, s.119.
18. Mehmet Behçet, “Sihri Garâm” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 1000, 22 Temmuz 1326/4 Ağustos 1910, s.210.
19. Mehmet Behçet, “İki Fedakâr: Kemâl - Midhât”, *Resimli Kitap*, C.4, Nr.22, 10 Temmuz 1326/23 Temmuz 1910, s. 845.
20. Mehmet Behçet, “Tehdid” , *Servet-i Fünûn*, C. 39, Nr. 1005, 26 Ağustos 1326/8 Eylül 1910, s.290.
21. Mehmet Behçet, “Asker” , *Şehbal*, C. 2, Nr. 29, 1 Teşrînisâni 1326/14 Kasım 1910, s. 90.

1913

1. Mehmet Behçet, “Asker” , *Kanad*, Nr.4, 28 Teşrînievvel 1329/10 Kasım 1913, s. 5.

1919-1923

1. Mehmet Behçet, “Dönüş”, *Şair*, C.1 S.9, 6 Şubat 1919, s. 137.
2. Mehmet Behçet, “Gönül”, *Şair Nedim*, C.1, S.12, 3 Nisan 1919, s. 185.
3. Mehmet Behçet, “Meslek Daima Meslek”, *Sebilür-Reşad*, C.16, Nr. 391, 13 Şubat 1335/13 Şubat 1919, s.12-13.
4. Nidâ, “Bir Davet”, *Açıksöz*, Nr. 5, 13 Temmuz 1335/13 Temmuz 1919, s. 1.
5. Nidâ, “Anadolu’nun, İstanbul’daki Fırka Gürültüleri Dolayısıyla Pay-i Taht Hakkındaki Nokta-yı Nazarı ve Feryadı”, *Açıksöz*, Nr. 6,25 Temmuz 1335/25 Temmuz 1919,s. 1-2.
6. Nidâ, “Makale-yi Mahsûsa: İyd-ı Millî Münâsebetiyle”, *Açıksöz*, Nr. 7, 27 Temmuz 1335/27 Temmuz 1919,s. 1-2.
7. Nidâ, “Ferit Paşa Kabinesinin Anadolu Ahvâli Hakkında Neşr Ettirdiği Beyannâme-yi Hümâyûn Münâsebetiyle”, *Açıksöz*, Nr.15,5 Teşrînievvel 1335/5 Ekim 1919,s. 1-3.
8. Nidâ, “Yaşayan Cenaze”, *Açıksöz*, Nr. 16, 12 Teşrîn-i evvel 1335/12 Ekim 1919,s. 1.
9. Nidâ, “Kastamonu’nun Ahvâl-i Sıhhiyyesi”, *Açıksöz*,Nr.20, 9 Teşrînisânî 1335/9 Kasım 1919, s. 1-2.
10. Mehmet Behçet, “Feryâd”, *Açıksöz*, Nr. 52,7 Haziran 1336/7 Haziran 1920, s. 2.
11. Mehmet Behçet, “İçkinin Sayısız, Sonsuz Fenalıkları”, *Açıksöz*, Nr. 70, 12 Ağustos 1336/12 Ağustos 1920, s.1-2.
12. Nidâ, “Sulh Muâhedesi Değil, Gaddarâne Bir Hükm-i İdâm”, *Açıksöz*, Nr. 71,16 Ağustos 1336/16 Ağustos 1920,s. 1-2.
13. Nidâ, “Venizelos’un Siyaseti ve Akıbeti, *Açıksöz*, Nr. 73,, 23 Ağustos 1336/23 Ağustos 1920,s. 1-2.
14. Nidâ, “Kurban Bayramı”, *Açıksöz*, Nr. 74, , 20 Ağustos 1336/20 Ağustos 1920,s. 1.
15. “Kastamonu Vilayeti”,*Açıksöz*, Nr.67, 2 Ağustos 1336/2 Ağustos 1920,s. 3.

16. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 68, 5 Ağustos 1336/5 Ağustos 1920, s. 2.
17. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 69, 9 Ağustos 1336/9 Ağustos 1920, s. 3.
18. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 70, 13 Ağustos 1336/13 Ağustos 1920, s. 3.
19. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 71, 16 Ağustos 1336/16 Ağustos 1920, s. 3.
20. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 72, 19 Ağustos 1336/19 Ağustos 1920, s. 3.
21. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 73, 23 Ağustos 1336/23 Ağustos 1920, s. 3.
22. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 74, 30 Ağustos 1336/30 Ağustos 1920, s. 3.
23. "Kastamonu Vilayeti", *Açıksöz*, Nr. 77, 9 Eylül 1336/9 Eylül 1920, s. 3.
24. Mehmet Behçet, "Edebî Sahifeler: Evvel Zaman İçinde", *Açıksöz*, Nr. 78, 13 Eylül 1336/13 Eylül 1920, s. 3.
25. Mehmet Behçet, "Ruhumun İhtiyacı", *Gençlik*, S. 1, 17 Teşrînievvel 1336/17 Ekim 1920, s. 6.
26. Mehmet Behçet, "Tedkîkât ve Tettebbuât-ı İlmiye: Kastamonu Vilayeti (Araç)", *Gençlik*, Sayı: 1, 17 Teşrînievvel 1336/17 Ekim 1920, s. 10-11.
27. Mehmet Behçet, "Evvel Zaman İçinde ", *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.1, 3 Şubat 1337/3 Şubat 1921, s. 6.
28. Mehmet Behçet, "Dünya Güzeli", *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.2, 17 Şubat 1337/17 Şubat 1921, s. 25.
29. M.B., "Gözler", *Anadolu Duygusu*, Yıl 1, S.7, 28 Nisan 1337/28 Nisan 1921, s. 103.
30. M.B., "İngiltere ve Mısır", *Sebilür-Reşad*, C.19, Nr.493, 26 Şubat 1338/26 Şubat 1922, s. 268-270.
31. M. Behçet, "Tedrisât Meselesi", *Gençlik*, Sayı: 10, 28 Şubat 1338/28 Şubat 1922, s. 3-4.
32. M.B., "Türkiye İngiltere Harbi ve Âlem-i İslâm", *Sebilür-Reşad*, C.20, Nr. 496, 10 Şaban 1340-8 Nisan 1338/8 Nisan 1922, s. 21-23.
33. Mehmet Behçet, "Karanlık", *Anavatan Mecmuası*, Yıl 1, S.1, 2 Temmuz 1338/2 Temmuz 1922, s. 5-6.
34. Mehmet Behçet, "Güneşin Kitabından", *Anavatan Mecmuası*, Yıl 1, S.2, 15 Ağustos 1338/15 Ağustos 1922, s. 23.
35. Mehmet Behçet, "Şehit Yavrularının Azîmeti", *Açıksöz*, Nr. 609, 18 Teşrînievvel 1338/18 Ekim 1922, s.2.

36. Nidâ, “Zaferden Zafere”, *Açıksöz*, Nr. 629, 12 Teşrînisânî 1338/12 Kasım 1922, s. 1.
37. Nidâ, “Son Günleri”, *Açıksöz*, Nr. 631, 14 Teşrînisânî 1338/14 Kasım 1922, s. 1.
38. Nidâ, “İstanbul Meselesi”, *Açıksöz*, Nr. 634, 18 Teşrînisânî 1338/18 Kasım 1922, s. 1.
39. Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -1-”, *Açıksöz*, Nr. 695, 30 Kanûnusânî 1339/30 Ocak 1923, s. 2.
40. Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -2-”, *Açıksöz*, Nr. 697, 1 Şubat 1339/1 Şubat 1923,s. 2.
41. Tosya M.B, “İrfân ve Terbiyede İnkılâp -3-”, *Açıksöz*, Nr. 699, 4 Şubat 1339/4 Şubat 1923,s. 2.
42. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-1-”, *Açıksöz*, Nr. 846, 8 Ağustos 1339/8 Ağustos 1923,s. 2.
43. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-2-”,*Açıksöz*, Nr. 848, 11 Ağustos 1339/11 Ağustos 1923,s. 2.
44. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-3-”,*Açıksöz*, Nr. 850, 13 Ağustos 1339/13 Ağustos 1923,s. 2.
45. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-4-”,*Açıksöz*, Nr. 854, 18 Ağustos 1339/18 Ağustos 1923,s. 2.
46. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-5-”,*Açıksöz*, Nr. 856, 20 Ağustos 1339/20 Ağustos 1923,s. 2.
47. “Kastamonu Asar-ı Kadimesi-6-”,*Açıksöz*, Nr. 867, 2 Eylül 1339/2 Eylül 1923,s. 2.

1926-1931

1. Mehmet Behçet, “Köylünün Evi”, *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.3, 16 Kânunuevvel 1926, s. 3.
2. Mehmet Behçet, “Köylünün Değirmeni”, *Çocuk Dünyası*, Yıl 1, S.7, 13 Kânunusani 1927, s. 4.
3. Mehmet Behçet (Nakil), “Hind Edebiyatından İrtisamlar-1”, *İçtihad*, 23. Sene, Nr. 253, 1 Haziran 1928,s. 4816-4817.

4. Muallim Mehmet Behçet, “O Bir Günüm”, *İçtihad*, 23. Sene, Nr. 255, 1 Temmuz 1928, s. 4847.
5. Mehmet Behçet, “Ben”, *Servet-i Fünûn*, C. 64, Nr. 194, 2Ağustos 1928, s. 189.
6. Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.2, Eylül-Teşrinisani 1929, s. 35-45.
7. Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.4, S.4, Mart-Mayıs 1930, s. 43-49.
8. Mehmet Behçet, “Sinop Kitâbeleri” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, C.1, S.5, Haziran 1930-Mayıs 1931, s. 56-63.
9. Mehmet Behçet Yazar, “Sorgular” *Yücel Dergisi*, C.2, S.9, 2. İkinci Teşrin 1935, s. 100.

Yararlanılan Kaynaklar

- Kitaplar

AKYÜZ, Kenan, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1953.

AKYÜZ, Kenan, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1986.

AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 1098.

DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, T.D.K, Yayınları, Ankara, 2005.

EDİP, Eşref, *Mehmet Akif Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, (Haz. Fahrettin Gün), Beyan Yayınları, İstanbul, 2011.

ENGİNÜN, İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007

ERGÜN, Sadettin Nüzhet, *Türk Şairleri*, Cilt II, 1936 – 1939.

EVRİMER, Rıfat Necdet, *Fecr-i Âti Şairleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1961.

FİLİZOK, Rıza, *Ali Canip'in Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 2001.

Genç Kalemler Dergisi (Haz. Prof. Dr. İsmail Parlatır, Yard. Doç. Dr. Nurullah Çetin), TDK Yayınları, Ankara, 1999.

GİZ, Adnan, *Bir Zamanlar Kadıköy*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994

HAŞİM, Ahmet, *Bütün Şiirleri*, (Haz. Asım Bezirci), Can Yayınları, İstanbul, 1985.

HUYUGÜZEL, Ömer Faruk, *Halit Ziya Uşaklıgil*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.

Hürriyet 1981 Ansiklopedik Yıllığı, Hür-Ofset Matbaası, İstanbul.

İNAL, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlî'ş-Şuarâ)*, (Haz. Müjgan Cunbur), Cilt I, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

KAPLAN, Mehmet, *Şiir Tahlilleri 1 Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2006.

KAPLAN, Mehmet, *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2009.

KARAALIOĞLU, Seyit Kemal, *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3 Cumhuriyet Edebiyatı*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1980.

NECATİGİL, Behçet *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, 2007, İstanbul.

Nesin Vakfı Yıllığı 1981, Kardeşler Basımevi, İstanbul.

OKAY, Orhan, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2011.

OKAY, Orhan, *Mehmet Akif: Bir Karakter Heykelinin Anatomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1989.

SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın Nu:21, Ankara, 2006.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.

ŞEN, Cafer, *Fecr-i Âti Edebiyatı Tespit-Tahlil-Tenkit*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.

TANPINAR, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*(Haz. Zeynep Kerman), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Cilt II, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, c. 8, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Türkler Ansiklopedisi, cilt 15, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Varlık Yıllığı-1981, Varlık Yayınları, İstanbul, s. 296.

YILDIRIM, Tahsin, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2006.

YÜCEL, Hasan Âli, *Edebiyat Tarihimizden*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989.

YAZAR, Mehmet Behçet, *Kastamonu Eski Eserleri*(Haz. Musa S. Cihangir), Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, Kastamonu, 1998.

- **Makaleler**

Mehmet Behçet Yazar, Emeklilik Sicil Dosyası, Nr.89173003.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivleri, Fon no: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 360, Sıra no: 1; Fon No: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 423, sıra no: 1.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivleri, Fon no: 490 1 0 0, Kutu no: 869, Dosya no: 423, Sıra no: 1.

“Türkiye Mühendislik Haberleri/Kasım – Aralık 1978”, <http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/3333.pdf>, (06 Şubat 2014)

“İTÜ/İnşaat Fakültesi – İnşaat Mühendisliği Bölümü – Personel – Emekli Öğretim Üyeleri”, <http://insmuh.itu.edu.tr/Icerik.aspx?sid=11675>, (06 Şubat 2014).

“Hava Kuvvetleri/ Faaliyetler/ Şehadetlerinin 100’üncü Yılında İlk Hava Şehitlerimiz Fethi ve Sadık Beyleri Anıyoruz”, <http://www.hvkk.tsk.tr/TR/HaberDetay.aspx?ID=6263>, (02 Haziran 2014)

ASLAN, Celal, “Bahçe Dergisi (1908-1910)”, *Bilig*, Güz/2008, sayı. 47.

BİRİNCİ, Ali “Mehmet Behçet Yazar”, *Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Sîmaları* (Haz. Mustafa Everdi), 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 1999.

“Fecr-i Âti Beyannamesi”, *Servet-i Fünûn*, c. 38, Nr. 977, 11 Şubat 1325/24 Şubat 1910.

“Fecr-i Âti” Encümen-i Edebîsinden”, *Servet-i Fünûn*, c. 39, Nr. 1010, 30 Eylül 1326.

“Fecr-i Âti”, *Servet-i Fünûn*, C. 36, Nr. 930, 25 Mayıs 1909

GARİPER, Cafer, “Fecr-i Ati topluluğu”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları c. 3, İstanbul, 2006.

GÖKBİLGİN, M. Tayyip, “Mithat Paşa”, *İslâm Ansiklopedisi*, c. 8, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1960.

PARLATIR, İsmail, “Fecr-i Âti bir Edebiyat mı?”, *Türk Dili*, S. 574, Ekim 1999.

POLAT, Nazım Hikmet, “Nâyiler”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi C.6*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1986.

Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekkürdü?”, *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1775-90, İstanbul, 21 Ağustos 1930.

Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekkürdü?”, *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1777-92, İstanbul, 4 Eylül 1930.

Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekkürdü?”, *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1179-94, İstanbul, 18 Eylül 1930.

Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekkürdü?”, *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1781-96, İstanbul, 2 Teşrinievvel 1930.

Reşat Feyzi, “Fecriâti Nasıl Bir Teşekkürdü?”, *Resimli Uyanış Servet-i Fünun*, 68-4. Cilt, Nr. 1783-98, İstanbul, 16 Teşrinievvel 1930.

ŞEN, Cafer “Fecr-i Âti Encümeni Edebiyatı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/ I-II Winter, 2009.

YILDIZ, Ayşe, “Mehmet Behçet Yazar’ın Câmi’u’n-nezâir Taraması Adlı Çalışması ve Bu Çalışmadaki Türkçe Kelime Kadrosu”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı.18, 2005.